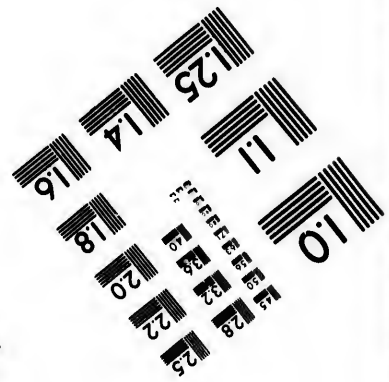
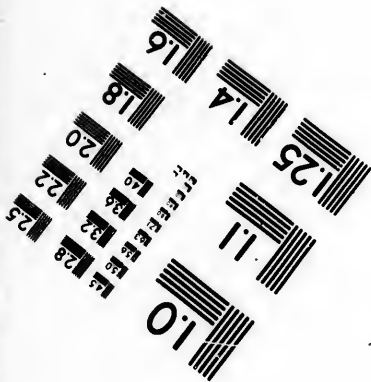
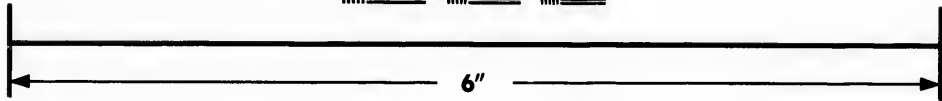
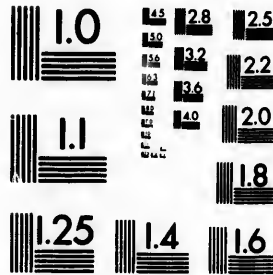

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

© 1986

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

☐ Coloured covers/
Couverture de couleur	☐ Coloured pages/
Pages de couleur
☐ Covers damaged/
Couverture endommagée	☐ Pages damaged/
Pages endommagées
☐ Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée	☐ Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées
☐ Cover title missing/
Le titre de couverture manque	☒ Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées
☐ Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur	☐ Pages detached/
Pages détachées
☐ Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)	☒ Showthrough/
Transparence
☐ Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur	☐ Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression
☐ Bound with other material/
Relié avec d'autres documents	☐ Includes supplementary material/
Comprend du matériel supplémentaire
☐ Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure	☐ Only edition available/
Seule édition disponible
☐ Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.	☐ Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image/
Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.
☒ Additional comments: /
Commentaires supplémentaires:	Wrinkled pages may film slightly out of focus.

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	14X	18X	22X	26X	30X
☐	☐	☐	☒	☐	☐
12X	16X	20X	24X	28X	32X

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

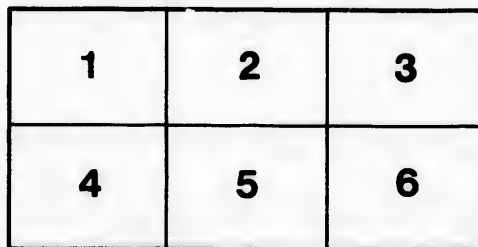
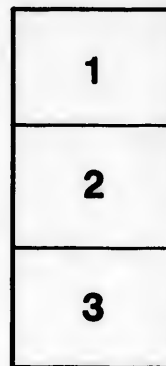
National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

R E I Z E

NAAR DEN

STILLEN OCEAAN.

1 8 1 8

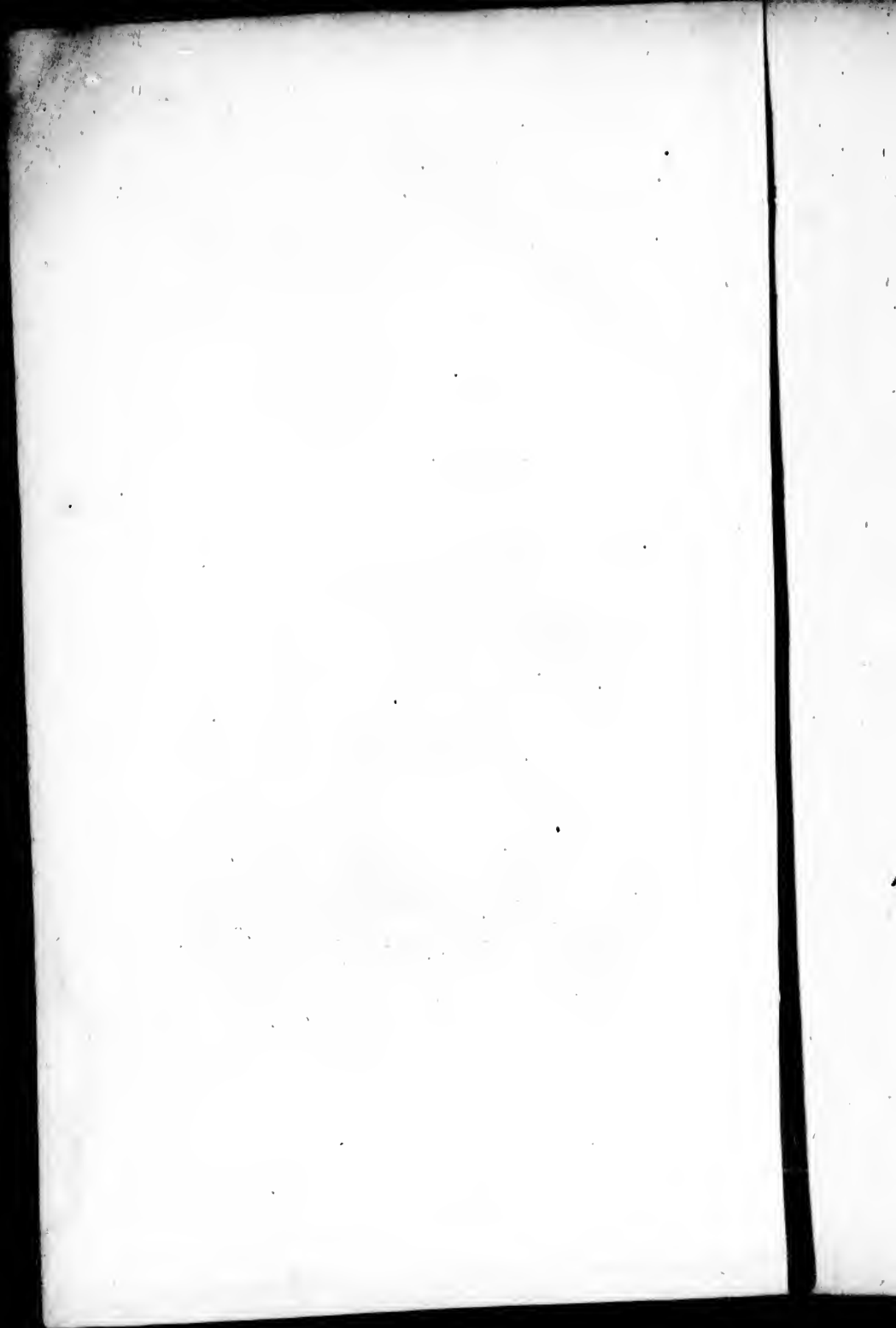
1 8 1 8

1 8 1 8

R E I Z E N
R O N D O M D E
W A E R E L D,
D O O R
J A M E S C O O K,
V E R T A A L D D O O R
J . D . P A S T E U R .
M E T K A A R T E N E N P L A A T E N
T I E N D E D E E L .

TE LEYDEN, AMSTERDAM, EN 'S HAAGE, BIJ
HONKOOP, ALLART EN VAN CLEEF,
M D C C C H I I .

I N H O U D

V A N H E T

T I E N D E D E E L

DERDE BOEK.

VERRIGTINGEN OP OTAHITI EN DE
SOCIETEIT-EILANDEN, EN VOORT-
ZETTING VAN DE REIS NAAR DE
KUST VAN NOORD-AMERIKA.

EERSTE HOOFDSTUK.

Bladz.

*Eene Maan-Eclips waargenoomen. Het Ei-
land Toobouai ontdekt. Deszelfs ligging,
uitgestrektheid en voorkoomen. Onder-
handelingen met de inwooneren, Der-
zelve personen, kleeding en vaartuigen
beschreyen. Aankomst in de Ohaltepeha-
Baai aan Otahiti. Onthaal dat OMAI ont-*

* 2

yangt

Bladz.

vangt en zijn onvoorzigtig gedrag. Berichten van twee bezoeken van Spaansche schepen aan het eiland. Bijeenkomst met het Opperhoofd van dit distrikt. De Olla of God van Bolabola. Een zinnelooze propheet. Aankomst in Matavai-Baai. . 1

TWEDE HOOFDSTUK.

Bezoek aan OTOO, Koning van het Eiland. Onvoorzigtig gedrag van OMAI. Ver- rigtingen aan land. De Europasche die- ren worden aan land gebracht. Bijzon- derheden omtrent eenen inboorling, die te Lima geweest was. Bijzonderheden omtrent OEDIDEE. Eene mitterij op Eimeo. Daar wordt tot den oorlog te- gens dat eiland in eenen krijgsraad van Opperhoofden besloten. Menschlijke offer- hande bij die gelegenheid. Plechtigheden in de groote Morai, daar de offerhande geofferd wierd. Andere barbaarsche ge- woonten van dit volk. 32

DERDE HOOFDSTUK.

Gesprek met TOWHA. Beschrijving van Heevas. OMAI en OEDIDEE geeven maal- tij-

I N H O U D.

Bladz.

tijden. Vuurwerken afgeftooken. Een aanmerklijk gefchenk van doek. Wijze van het lijk van eenen Bevelhebber te bewaaren. Eene tweede menschlijke offerhande. Te paerd rijden. OTOOS zorgvuldigheid in het leveren van voorraad en in het voorkoomen van dieverijen. Dieren, die hem gefchonken wierden. ETARY en de afgevaerdigden van een Opperhoofd krijgen gehoor. Een fpiegelgevegt van twee oorlogs-vaartuigen. Zee-macht van deeze eilanden. Hoe zij den oorlog vaeren. 70

VIERDE HOOFDSTUK.

De zeil-dag bepaald. Vrede met Eimeo gefloten. Twistredenen over denzelfen en OTOOS gedrag gelaakt. Plechtigheid aan de morai bij die gelegenheid, door den Heer KING befchreven. Aanmerkingen over dezelve. Voorbeeld van OTOOS listigheid. OMAIS oorlogs-kano en aanmerkingen over zijn gedrag. OTOOS gefchenk en boodfchap voor den Koning van Groot Britannie. Aanmerkingen over onze wijze van handeldrijven en over

Bladz.

het goed onthaal, dat wij op Orahiti genooten. Bericht van den togt der Spanjaarden. Hunne leugenen om de Engelsen te benadeelen. Wenschen dat men zig aldaar niet moge ter neder zetten. OMAIS jaloezij tegens eenen anderen reiziger.

99

VIJFDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Eimeo. Beschrijving van de twee havenen aldaar. Bezoek van MAHEINE, Opperhoofd van het eiland. Zijn persoon beschreven. Eene geit gestolen en met den dief teruggezonden. Eene tweede geit gestolen. Maatregelen daaromtrent genoomen. Togt door het eiland. Huizen en kanos verbrand. De geit wordt teruggegeeven en de vrede hersteld. Beschrijving van het eiland.

119

ZESDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Huaheine. Raadsvergadering der Bevelhebboren. OMAIS offerhanden en aanspraak aan de Bevelhebberen. Zij-

na

Bladz.

ne nederzetting op dit eiland befloten. Daar wordt voor hem een huis gebouwd en een tuin geplant. Zonderlingheid van zijn toestand. Maatregelen om zijne veiligheid te verzeekeren. Schade, door kakkerlakken aan boord der schepen gedaan. Een dief ontdekt en gestraft. Vuurwerken afgestookten. Dieren aan OMAI gelaaten. Zijn gezin. Zijne wapenen. Opschrift op zijn huis. Zijn gedrag toen de schepen het eiland verlieten. Overzicht van zijn gedrag en karakter. Bericht omtrent de twee Nieuw-Zeelandsche jongens.

138

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Ulietea. Sterrekundige waarnemingen. Een soldaat loopt weg en wordt weder uitgeleverd. Tijding van OMAI. Instructieën aan Kapitein CLERKE gegeven. Een zee-kadet en matroos loopen weg. Drie van de voornaamsten van het eiland daarover aan boord vastgezet. Eene zaamenspanning om de Kapiteinen COOK en CLERKE te vatten ontdekt. De twee wegloopers worden uitgeleverd en de

Bladz.

gevangenen los gelaaten. De schepen gaan onder zeil. Ververschingen op Ulietea ontvangen. Tegenswoordige en voormalige staat van dat eiland. Bericht omtrent deszelfs ontroonden Koning en van den voormaligen Regent van Huaheine. . 172

AGTSTE HOOFDSTUK.

Aankomst te Bolabola. Gesprek met OPOONY. Redenen om DE BOUGAINVILLES anker te koopen. Vertrek van de Societeit-Eilanden. Bijzonderheden omtrent Bolabola. Historie van de verovering van Otaha en Ulietea. Grootte naam, dien de Bolabolaars hebben. Dieren, aldaar en op Ulietea gelaaten. Overvloedige toevoer van levensmiddelen en het inzouten van spek aan boord. Aanmerkingen over Otahiti en de Societeit-Eilanden. Sterrekundige en scheepvaarkundige waarnemingen aldaar gedaan. . . . 195

NEGENDE HOOFDSTUK.

De berichten omtrent Otahiti zijn nog onvolkoomen. Heerschende winden aldaar. Schoon-

Bladz.

Schoonheid van het land. Deszelfs bebouwing. Natuurlijke merkwaerdigheden. De personen der inboorlingen. Hunne ziekten. Hun algemeen karakter. Hunne zucht tot vermaak. Hunne Taal. Hunne Genees- en Heelkunde. Hunne spijsen. De uitwerkingen van het ava drinken. Tijd en wijze van eten. Hunne verbindtenissen met de vrouwen. Besnijdenis. Hun godsdienst-sfelzel. Hunne denkbeelden omtrent de ziel en een toekomstend leven. Verschillende bijgeloovigheden. Overleveringen omtrent de schepping. Eene historische legende. Eerbewijzingen aan den Koning. Onderscheid van rangen. Straffen voor misdadaen. Bijzonderheden van de nabuurige eilanden. Naamen van hunne Goden. Naamen van de eilanden, die zij bezoeken. Uitgestrektheid van hunne scheepvaart.

217

TIENDE HOOFDSTUK.

Voortzetting van de reis na het verlaaten van de Societeit - Eilanden. Kersmis-Eiland ontdekt, en ligging van de sloepen aldaar. De sloepen vaaren naar land. Veele schildpadden gevangen. Eene

zon-

Bladz.

zon-eclips waargenoomen. Verlegenheid van twee matroozen, die verdwaald geraakten. Opschrift in eene flesch gelaa- ten. Beschrijving van het eiland. Deszels grond. Boomen en planten. Vogelen. Deszels grootte, gedaante en ligging. Anker-plaats. 280

ELFDE HOOFDSTUK.

Enige eilanden ontdekt. Beschrijving van de inboorlingen van Atooi, die naar de schepen koomen, en derzelve gedrag aan boord. Een hunner wordt dood geschoten. Voorzorgen om het volk te beletten gemeenschap met de vrouwen te hebben. Eene waterplaats gevonden. Onthaal bij de landing. Wandeling door het eiland. Eene Morai bezogt en beschreven. Grafsteden van de Opperhoofden en van de menschlijke slagtoffers, aldaar begraaven. Het eiland Oneehew bezogt. Plechtigheden, die de inboorlingen verrigteden, als zij naar de schepen kwamen. Redenen om te denken dat zij menschen-eeters zijn. Enig volk aan land gezonden, dat twee nachten uitblijft. Bericht van het-

geen

Bladz.

geen 'er bij de landing voorviel. De
 schepen verlaaten deeze eilanden en steve-
 nen noord-waarts. 297

TWAALFDE HOOFDSTUK.

*Ligging van deeze nieuw ontdekte Eilanden.
 Derzelver naamen. Zij worden de Sand-
 wich - Eilanden genoemd. Beschrijving
 van Atooi. Deszelfs grond, luchtstreek,
 gewassen, vogelen, vischen en huisdieren.
 De inwooners; hunne aart, kleeding,
 opschik, wooningen, voedsel, kookerij,
 tijdkortingen, hand-arbeid en gereed-
 schap. Van waar zij het ijzer kennen.
 Hunne vaartuigen en hun landbouw. Een
 van hunne Opperhoofden beschreven,
 hunne wapenen. Gewoonten met die van
 Tongataboo en Otahiti overeenkoomende.
 Hunne taal is dezelfde. Uitgestrektheid
 van deeze natie door de Stille Zee. Aan-
 merkingen over de nuttige ligging van de
 Sandwich - Eilanden.* 344

DERTIENDE HOOFDSTUK.

*Waarneemingen op de Sandwich - Eilanden
 gedaan omtrent de Lengte, de afwijking
 van*

van de Kompas-naald en de Getijden.
Voortzetting van de reis. Aanmerkingen
over de zagtheid van het weder tot 44°
Noorder Breedte. Schaarschheid van zee-
vogelen in het Noorder Halfrond. Kleine
zee-dieren beschreven. Aankomst op de
kust van Amerika. Voorkoomen van het
land. Tegenwinden en stormachtig weder.
Aanmerkingen over MARTIN DE AGUI-
LARS rivier en JUAN DE FUCAS ge-
waande straat. Een inlopend kanaal
ontdekt, waarin de schepen het anker
laaten vallen. Gedrag der inboorlingen. 893

R E I Z E
NAAR DEN
STILLEN OCEAAN.

DERDE BOEK.

VERRICHTINGEN OP OTAHITI EN DE SO-
CETEIT-EILANDEN, EN VOORTZET-
TING VAN DE REIS NAAR DE KUST
VAN NOORD-AMERIKA.

EERSTE HOOFDSTUK.

*Eene Maan-Eclips waargenoomen. Het Eiland
Toobouai ontdekt. Deszelfs ligging, uitge-
strektheid en voorkomen. Onderhandelin-
gen met de inwooneren. Derzelyer persoo-
nen, kleeding en vaartuigen beschreven.
Aankomst in de Ohaitepeha-Baai aan Otahiti.
Onthaal dat OMAI ontvangt en zijn onvoor-
zigtig gedrag. Berichten van twee bezoeken
van Spaansche schepen aan het eiland.
Bijeenkomst met het Opperhoofd van dit di-
strict. De Olla of God van Bolabola. Een zin-
nelooze propheet. Aankomst in Matavai-Baai.*

De Vrienden-Eilanden, gelijk verhaald is,
verlaaten hebbende, zal ik mijn verhaal van onzen
togt weder opvatten. In den avond van den

2 [July 1777.] REIZE NAAR DEN

zeventienden July 1777 s ten agt uren , lag het midden van *Eaoo* drie of vier mijlen N. O. ten N. van ons. De wind was Oostlijk en woei eene frisse koelte. Ik stuurde Zuidwaarts tot des anderen daags 's morgens ten half zeven uren , wanneer een eensklaps opkoomende ruk - wind uit die streek de zeilen deed tegen vallen , en voor wij dezelve over den anderen boeg konden omhaalē , ons groot zell en bram - zeilen zeer sterk scheurde.

Den negentienden en twintigsten bleef de wind tuschen het Z. W. en Z. O. , waarna hij naar het O. , N. O. en N. liep. In den nacht tuschen den twintigsten en een en twintigsten namen wij eene maan - eclips waar , terwijl wij op 22° 57' Zuider Breedte waren.

Het begin werd waargenomen door den Heer KING te 0 32 50 } schijnb. door den Heer BLIGH te 0 33 25 } tijd. door mij te 0 33 35 } V. M. maakt de gemiddelde Lengte 186° 57'

Het eind werd waargenomen door den Heer KING te 1 44 56 } schijnb. door den Heer BLIGH te 1 44 6 } tijd. door mij te 1 44 56 } V. M. maakende de gemiddelde Lengte 186° 28'

ter-

terwijl die volgens het uur-
werk was 186° 58½'

De Lengte en Breedte zijn die van het schip voormiddags ten agt uren zes en vijftig minuten, zijnde den tijd toen de zonne-hoogte genoomen wierd, om den schijnbaaren tijd te vinden. In het begin van de eclips was de maan in het Zenith, zoo dat het gemakkelijkst gevonden wierd van de Sextanten gebruik te maaken, en de waarneemingen te doen door het terug gekaatst beeld, dat tot op eene voeglijke hoogte wierd nedergehaaten. Hetzelfde geschiedde bij het eindigen van de eclips, behalven door den Heer KING, die met eenen nacht-teleskoop waarnam. Schoon het grootste verschil tuschen onze waarneemingen niet meer dan van vijftig seconden is, schein het mij toe dat twee waarneemers meer dan dubbel zoo veel zouden kunnen verschillen, zoo bij het begin als bij het eind. En schoon de tijden tot seconden toe staan aange'tekend, willen wij evenwel niet zeggen dat wij zulk eene naauwkeurigheid betragt hebben. De seconden, die hier boven zijn opgegeeven, ontsprooten door den tijd, zoo als die door het uurwerk wierd aangezeen, tot schijnbaaren tijd te brengen.

Ik bleef O. Z. O. stuuren met den wind N. O. en N. zonder iets merkwaerdigs te ontmoeten tot den negen en twintigsten des avonds ten zeven

4 [July 1777.] REIZE NAAR DEN

uuren, wanneer wij eensklaps eene zeer zwaare wind-vlaag uit het Noorden kreeg. Wij waren op dien tijd onder enkel gereefde top-zeilen, onder-zeilen en stag-zeilen. Twee van de laatste wierden aan starden gescheurd, en het was met moeite dat wij de andere zeilen nog reddeden. Na deeze bui zagen wij op *de Ontdekking* verscheiden lichten heen en weder gaan, waaruit wij beslooten dat 'er het een of ander gebrooken ware, en den volgenden morgen zagen wij ook dat zij haare groote steng verloren had. De wind en het weder bleeven zeer ongestadig tot op den middag, wanneer het weder opklaarde en de wind zig in het Noord-Westen plaatste; wij waren thans op 28° 6' Zuider Breedte, en onze Lengte was 198° 23' Oost. Wij zagen hier enige pintados, zijnde de eerste zedert wij het land uit het gezigt verloren hadden.

Den een en dertigsten op den middag deed de Heer CLARKE sein dat hij mij spreken wilde. Hij liet mij met de floep, die ik aan boord van zijn schip gezonden had, weeten dat men zoo even ontdekt had dat de kop van de groote mast gebersten was, en wel op zulk eene wijze, dat het zeer gevaarlijk was 'er eene andere steng op te zetten, en dat hij daarom iets ligter in de plaats moest opzetten. Hij liet mij ook weeten dat hij zijne groote bram-raa verloren had en dat hij geene andere had, noch spar om 'er eene van te
maa-

maaken. Ik zond hem de bovenste blinde-raa van *de Resolutie*, waarmede hij geholpen was. Den volgenden dag zettede hij een' nood-steng op en sloeg 'er een bezaams-bram-zeil aan, dat hem in staat stelde *de Resolutie* bij te blijven.

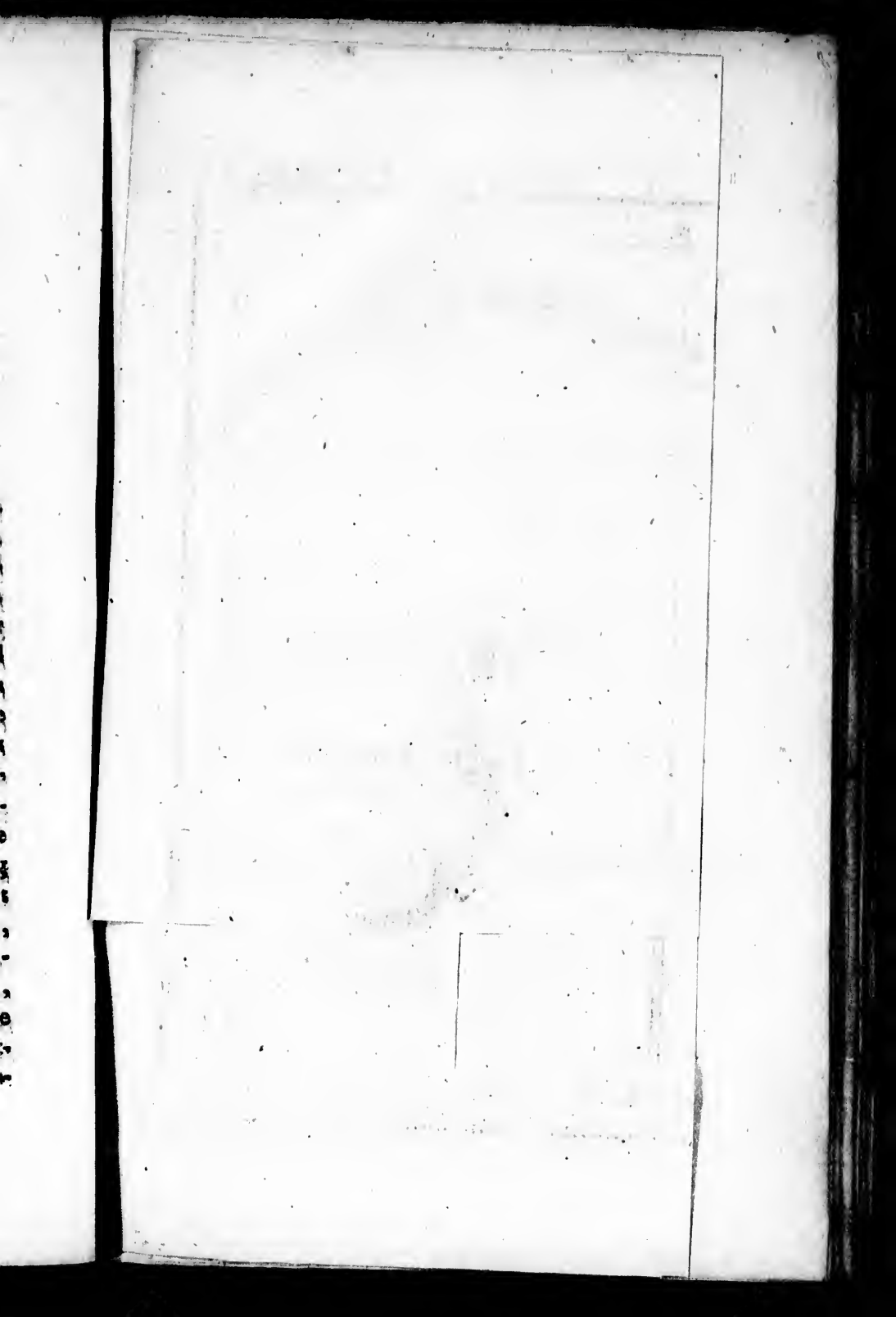
De wind bleef in de Westlijke streeken, dat is, van het N. rond door het W. naar het Z., en ik stuurde O. N. O. en N. O. zonder iets aanmerklijks te ontmoeten tot elf uren in den morgen van den agtsten Augustus, wanneer 'er in het N. N. O. negen of tien mijlen van ons land wierd ontwaard. In het eerst vertoonde het zig in afgezonderde heuvelen als zoo veele afzonderlijke eilanden; maar, nader koomende, bevonden wij dat zij alle aan malkanderen vast waren en tot een en hetzelfde eiland behoorden. Ik stuurde 'er terstond naar toe met eene fraaie koelte uit het Z. O. ten Z. en, des namiddags ten half zeven uren, strekte het van N. ten O. tot N. N. O. $\frac{1}{2}$ O. op den afstand van drie of vier mijlen.

De nacht wierd doorgebracht met af en aan te houden, en den volgenden morgen, met het aanbreeken van den dag, stuurde ik naar de Noord-West of lij-zijde van het eiland; terwijl wij deszelfs Zuid of Zuid-Westlijk gedeelte omzeilden, zagen wij het overal beschut door een rif van koraal-klippen, zig, op sommige plaatsen, eene volle mijl van land uitstreckende, terwijl

'er eene zwaare branding op stond. Sommige dagten ten Zuiden van dit eiland land te zien, doch alzoo dit te loefwaard was, bleef het onbeslist. Toen wij nader kwamen, zagen wij volk op verschillende plaatsen van de kust, wandelende en langs het strand loopende, en kort na dat wij aan de lij-zijde van het eiland gekoomen waren, zagen wij hen twee kanos in het water doen loopen, in welke zig meer dan een dozijn mannen plaatsden en naar ons schip roeiden.

Ik minderde zeil, zoo om deeze kanos tijd te geeven van bij ons te koomen als om te peilen om eenen anker-grond te vinden. Op den afstand van omtrent eene halve mijl van het rif vonden wij van veertig tot vijf en dertig vademen water op eenen grond van fijn zand. Meer naar land was de grond bezaaid met koraal-klippen. Toen de kanos tot omtrent eene pistool-schoot van de schepen genaderd waren, hielden zij stil. OMAI wierd gelijk gewoonlijk gebruikt, om alle zijne welspreekendheid aantewenden ten einde het volk overtehaalen om nader bij te koomen, maar geene goede woorden konden hen beweegen om zig binnen ons bereik te waagen. Zij bleeven met hunne roei-spaanen ijverig op het land wijzen, en ons toeroepen dat wij derwaarts zouden koomen, terwijl verscheiden van hunne landslieden, die op het strand stonden, iets wits in de hoogte hielden, dat wij ook beschouwden als eene uit-

no-

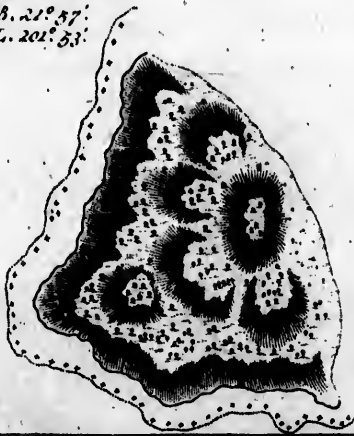

E. Wanooa Ette.

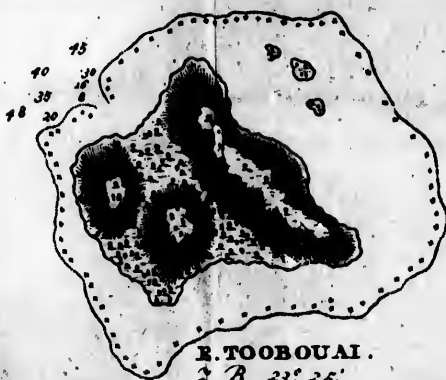
E. MANGEEA.

S. B. 21° 57'
O. T. 201° 53'

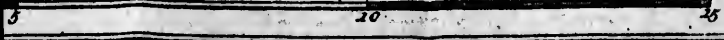

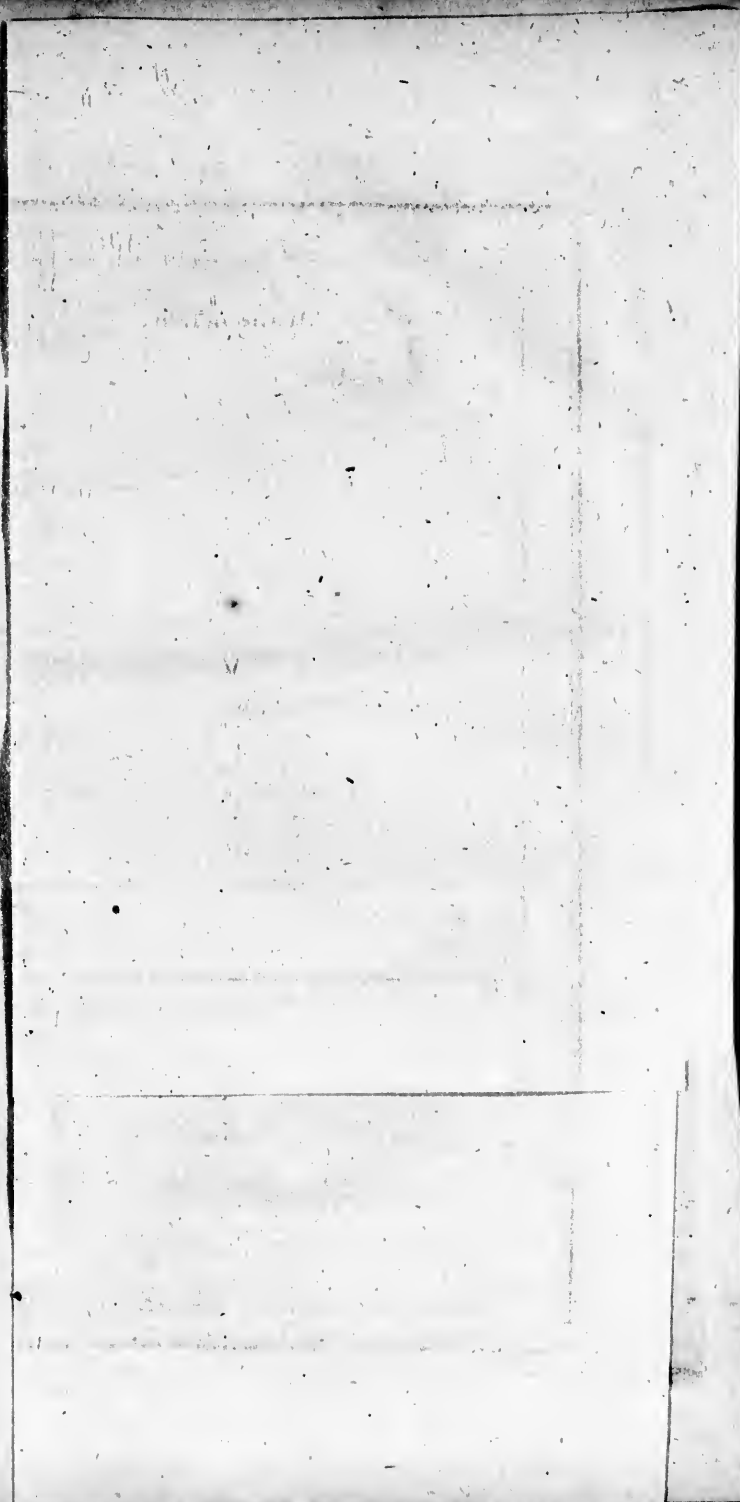
Schaal. van 1/2ee - mylen voor

van Zee - mylen voor de drie Kaarten.

nodiging om te landen. Wij konden dit zeer wel gedaan hebben, alzoog'er buiten het rif zeer goede anker grond was, en eene breuk of opening in hetzelfde, waardoor de kanos uitgekoomen waren, daar geene branding was, en daar, zoo'er geen water genoeg voor de schepen was, meer dan genoeg was voor de sloepen. Maar ik vond niet goed het voordeel van eenen goeden wind te waagen om een eiland opreusen, dat van weinig aanbelang scheen te zijn. Wij hadden geene ververschingen nodig, al ware ik zeker geweest die aldaar te zullen vinden, en alreeds zoo onverwagt verstraagd zijde in mijne reis naar de *Societeit Eilanden*, wilde ik liefst alle mogelijkheid van gene verdere verstraaging vermijden. Na dan te vergaefsch alle moeite aangewend te hebben om dit volk aan het schip te doen koomen, haalde ik de zeilen bij, stuurde Noordwaarts en verliet hen, negter niet zonder van hun, gedurende den tijd dat zij nabij ons schip waren, den naam van hün eiland te verneemen, dat zij *Toobouai* noemden.

Het ligt op 23° 25' Zuiden Breedte, en op 110° 37' Ooster Lengte. Deszelfs grootste uitgestrektheid, die het in enige rigting heeft, is, behalven het rif, niet boven vijf of zes Engelsche mijlen. Aan de Noord-West-zijde vertoont zig het rif in afgezonderde stukken, tuschen welke de zee op het strand schijnt te breeken. Hoe

klein het eiland ook zij, zijn 'er egter bergen in van eene aanmerkelijke hoogte. Aan den voet der bergen is een smalle zoom vlak land, die 'er geheel rondom loopt en die door een wit zandig strand bezoomd wordt. De bergen zijn met gras of andere kruiden bedekt, behalven enige weinige steile rotsachtige kliften aan de eene zijde, die tot hunne kruinen hier en daar met vakken van boomen bezet zijn. Maar de plantsoenen zijn talrijker in enige der valeien, en de platte zoom is geheel bedekt met hooge zwaare boomen, welke verschillende soorten wij niet konden onderscheiden, uitgezonderd enige kokos-palmen, en enige *etoa*-boomen of knodsen-hout (*casuarina*). Volgens het zeggen van het volk in de kanos heeft het eiland varkens en hoenderen, en brengt de verschillende vrugten en wortelen voort, die op de andere eilanden in dit gedeelte van den Stillen Oceaan gevonden worden.

Wij hadden gelegenheid uit het gesprek met degeene, die naar ons toe kwamen, te verneemen, dat de bewooners van *Toobouai* de Tahiti'sche taal spreken, eene omstandigheid, die ontwijfelbaar bewijst dat zij van dezelfde natie zijn. Die, welke wij in de kanos zagen, waren kloeke koperkleurige menschen (*), met zwart sluik
hain,

(*) Koperkleurige, waarbij men egter niet aan den glans van gepolijst metaal moet denken, kan men met recht
die

hair, dat sommige op de kruin in eene bos opgebonden, en andere over de schouderen hangende droegen. Hunne aangezigten waren enigzints rond en vol, maar de trekken, over het geheel, wat plat, en hun gelaat scheen enige natuurlijke woestheid uitte drukken. Zij hadden geene kleeding dan een smal stuk doek, om den middel gewonden, en door de dijen doorgehaald, om de nabuuri-ge deelen te bedekken; maar sommige van die, welke wij op het strand zagen, daar omtrent honderd menschen verzameld waren, waren geheel gekleed met eene soort van witte kleeding. Wij konden onderscheiden dat sommige van die, welke ons in de kano bezogten, paerlemoer-schelpen tot sieraad om den hals droegen. Een hunner blies gestadig op een grooten kinkhoorn, aan welchen een riet van omtrent twee voeten lengte was vastgemaakt, eerst met eenen doorgaanden zelfden toon, maar naderhand veranderde hij dien in eene soort van muziek-instrument, en herhaalde gestadig twee of drie nooten met dezelfde sterkte. Wat het blaazen op den kinkhoorn beduidde kan ik niet zeggen; maar nooit is het mij als een vrede-bazuin voorgekoomen.

Hun-

die menschen noemen, welcher huid eene heldere rood, bruine kleur, zonder het minst innengzel van zwart, heeft. Deeze kleur bepaalt zig geenzints tot de Amerikaanen,

G. FORSTER.

Hunne kanos scheenen omtrent dertig voeten lang te zijn, en zij kwamen, als zij vlot waren, twee voeten uit het water. De voorsteven stak een weinig voor uit en had eene dwarsche keep als of men den bek van een dier hadde willen verbeelden. De agtersteven rees met eene zagte kromte tot de hoogte van twee of drie voeten, trapswijze kleiner wordende, en was zoo wel als het bovenste gedeelte van de boorden, geheel besneden. Het overige van de boorden, die loodlijnig stonden, was fraai met platte witte schulpen ingelegd, ten naasten bij in halve cirkels, die om hetzelfde middenpunt liepen, met de kromte naar boven. De eene kano voerde zeven, en de andere agt mannen, en zij wierden bestierd met kleine roeispaanen, welker bladen ten naasten bij rond waren. Elke dergelve had eenen vrij langen uitlagger, en somtijds roeiden zij met de boorden zoo na bij elkanderen, dat zij het voorkoomen hadden van een enkel vaartuig met twee uitlaggers; terwijl de roeijers als het nodig was, met hun aangezicht naar den agtersteven gongen zitten en dien weg roeiden, zonder de kanos om te keeren. Toen zij zagen dat wij voorneemens waren hen te verlaaten, stonden zij op in hunne kanos en spraken gezamenlijk iets zeer luid, maar wij wisten niet of wij dit als een blijk van vriendschap of van vijandschap moesten opneemen; het is egter zeker dat zij geene wapenen bij zig hadden,

den, en wij konden ook met onze verrekijkers niet bemerken dat die, welke aan wal waren, wapenen voerden.

Dit eiland, uit welks ontdekking toekomende zeevaarders misschien enig voordeel zullen rekken, verlaatende, stuurde ik Noordwaarts, met eene frisse koelte uit het O. ten Z., en den twaalften 'smorgens bij het aanbreeken van den dag zagen wij het eiland *Maitea*. Kort daarop kregen wij *Otaïti* in het gezigt, en op den middag strekte het van Z. W. ten W. tot W. N. W., liggende de punt van *Oheisepeha*-baai W. op den afstand van omtrent vier mijlen. Ik stuurde naar deeze baai, met voorneemen om daar te ankeren, ten einde zoo veele ververschingen als ik konde van het Zuid-Oostlijk gedeelte van het eiland te haalen voor ik naar *Matavai* voer, uit welker nabuurschap ik mijnen voornaamsten voorraad verwagtede. Wij hadden eene frisse Oostlijke koelte tot twee uren na den middag, wanneer wij omtrent eene mijl van de baai waren, en de wind eensklaps gong leggen, en gevolgd wierd van bedrieglijke ligte zugtiens uit alle strecken van het kompas, en dan weder kalmte. Dit duurde omtrent twee uren, wanneer wij rukwinden met regen uit het Oosten kregen. Deeze bragten ons voor de baai, daar wij een koeltjen van land kregen, en te vergeefsch beproefden

den naar binnen te laveeren, om de anker-plaats te bereiken, zoo dat wij, eindelijk, omtrent negen uren verplicht waren weder het ruime fop te kiezen en den nacht in zee doortebrengen.

Toen wij het eiland eerst naderden, kwamen 'er verfcheiden kanos af naar het fchip, elke door twee of drie mannen gevoerd wordende. Dan alzoo zij flegts gemeene waren, floeg OMAI geen bijzonder acht op hen, noch zij op hem. Zij fcheenen zelfs niet eens te bemerken dat hij een van hunne landsleden was, fchoon zij enigen tijd met hem praateden. Eindelijk kwamen een Opperhoofd, dat ik te vooren gekend had, OOTEE genaamd, en OMAIS fchoonbroeder, die thans bij geval aan deezen hoek van het eiland was, en nog drie of vier perfoonen, die alle OMAI kenden, voor hij met Kapitein FURNEAUX was medegevaaren, bij ons aan boord. Daar was niets teders of treffends in hunne wederzijdsche ontmoeting. Daar fcheen integendeel eene volmaakte onverfchilligheid aan beiden zijden plaats te hebben, tot dat OMAI, zijnen broeder met zig naar beneden in de kajuit genoomen hebbende, de lade, waarin hij zijne roode vederen bewaarde, opende, en hem enige fchonk. Zoo dra dit onder de overige inboorlingen op het dek bekend wierd, namen de zaaken terftond eenen anderen keer, en OOTEE, die te vooren naauwlijks

lijks tegens OMAI wilde spreken, verzogt nu dat zij *rayos* of vrienden mogten zijn en hunne naamen verwisfelen. OMAI nam deeze eer aan en bevestigde het met een geschenk van roode vederen, en OOTEE zond, als een tegengeschenk, naar land om een varken. Maar het was voor ons allen blijkbaar dat het niet de man, maar zijne goederen waren, voor welke zij vriendschap hadden. Hadd' hij hun zijnen schat van roode vederen, die de hoogst gewaardeerde waaren op dit eiland zijn, niet laten zien, zoo twijfel ik zeer of zij hem zelfs wel eene kokos-noot zouden geschonken hebben. Zoodanig was OMAIS eerste onthaal onder zijne landslieden. Ik beken dat ik nimmer anders verwacht had; doch ik had hoop dat de kostbaare voorraad van geschenken, met welke de mildheid van zijne vrienden in Engeland hem begiftigd had, het middel zoude zijn om hem in aanzien te brengen, en hem door de eerste persoonaadjen in de gantsche uitgestrektheid van de *Societeit-Eilanden* zoude doen eerbiedigen en dat zij zelfs hun hof bij hem zouden maaken. Dit zou ook noodwendig gebeurd zijn, als hij zig slechts een weinig voorzigtig gedraagen hadde. Maar, in plaats daarvan, spijt het mij te moeten zeggen dat hij maar al te weinig acht sloeg op de herhaalde waarschuwingen van degeene, die het wel met hem voor had-

hadden, en dat hij zig door elken listigen schobbejak liet bedotten (*).

Wij vernamen van de inboorlingen, die deezen dag naar ons af kwamen, dat er twee schepen twee maalen in *Ohetiepeha*-baai geweest waren zedert mijn laatste bezoek aan dit eiland in het jaar 1774, en dat zij er dieren gelaaten hadden gelijk die, welke wij aan boord hadden. Maar bij nader onderzoek bevonden wij dat het slechts varkens, honden, geiten, een stier en het mammetjen van een ander dier, dat wij naar de on-

(*) *OMAI* was dus hier ook weder niet meer dan een volwasen goedhartig kind, dat men zijn speelgoed met mooie praatjens kan af sleeuwen. Zijne opvoeding was in Engeland al te zeer verwaarloosd, men had het er te weinig op toegelegd om eenen denkenden kop van hem te vormen dan dat naderhand een paar zedenlijke herinneringen indruk op hem zouden hebben kunnen maaken en invloed op zijn gedrag hebben. In den grond lagen hem de heerlijke dingen, die hij mede bragt, tog minder aan het hart dan de ledele eer, die men hem daarvoor bewees. Waare eergierigheid zou hem geleerd hebben zig bij zijne liddheden door nieuw verworvene en bruikbare kundigheden onombewijlijk te maaken, en daat door groot te worden. Deezer weg tot eene staatkundige hoogte leert men best in Engeland kennen en bewandelen, maar niet bij die gilden, welke deezen armen natuur-mensch ten deel geyven waren.

onvolmaakte beschrijving, die zij 'er ons van gaven, niet raaden konden, geweest waren. Zij zeiden ons dat deeze schepen gekoomen waren van eene plaats, *Reemā* genaamd, met welken naam wij gisten dat *Lima*, de hoofdstad van *Peru*, gemeend wierd, en dat deeze voorige bezoekers Spanjaards geweest waren. Men verhaalde ons dat zij de eerste reis dat zij hier gekoomen waren een huis gebouwd, en vier mannen agter gelaaten hadden, namelijk twee priesters, een jongen of knecht, en eenen vierden, *MATEEMA* genoemd, van welken op deezen tijd veel gesproken wierd, en dat zij bij hune afreize vier van de inboorlingen mede genoomen hadden, dat, na omtrent tien maanden, dezelve twee schepen wedet gekoomen waren, twee van de eilanders mede brengende, zijnde twee andere te *Lima* gestorven, en dat zij, na een kort verblijf, hūn eigen volk hadden mede genoomen, maar dat het huis, dat zij gebouwd hadden, was staande gebleven.

De gewigtige tijding dat 'er roode vederen aan boord waren, door *OMAIS* vrienden naar land gebracht zijnde, was de dageraat des anderen daags 'smorgens nauwlijks aan den hemel of wij wierden door eene menigte kanos omringd, vol gepropt van volk, dat varkens en vrugten te koop bragt. In het eerst konden wij voor een weinigen vederen, niet meer dan men uit eene mees zoude kunnen plukken, een varken van veertig
of

of vijftig ponden zwaarte koopen. Dan, naardien bijna alle man in de beiden schepen enige van deeze kostbaare koopwaaren bezat, daalden zij voor den avond meer dan vijf honderd ten honderd in waarde. De balans was egter daarmede nog sterk in ons voordeel en de roode vederen bleeven hunne grootere waarde boven alle andere waaren behouden. Sommige inboorlingen wilden geen varken verkoopen tenzij zij 'er eene bijl voor kreegen; maar spijkers, glazen koraaalen en andere snuisterijen, die op onze vorige reis op deeze eilanden zoo gangbaar waren, waren thans zoo sterk in verachting, dat weinige zig verwaardigden die aantezien.

Naardien 'er den geheelen voormiddag zoo weinig wind was, was het negen uuren voor wij in de baai ten anker konden koomen, daar wij ons met de twee boeg-ankers vertuuden. Zoo dra wij ten anker lagen, kwam OMAIS zuster aan boord, om hem te bezoeken. Het gaf mij veel genoegen te zien dat hunne ontmoeting van de uitdrukkingen der tederste genegenheid, die gemaklijker te bevatten dan te beschrijven zijn, verzeld ging, hetgeen beider harten eer aandeed.

Toen dit aandoenlijk tooneel ten einde was, en het schip wel vertuid lag, begaf ik mij naar land, van OMAI verzeld. Het eerst dat ik deed was een bezoek afleggen bij eenen man, dien mijn vriend

vriend mij als een waarlijk buitengemeen persoonnaaden voorstelde, want hij zeide dat hij de God van *Bolabola* was (*). Wij vonden hem zittenden onder een van die kleine zonne-dakken, die zij gewoonlijk op hunne groote kanos voeren. Hij was een man van jaaren en had het gebruik van zijne ledenmaaten verloren, zoo dat hij op eene berrie van de eene plaats naar de andere wierd gedraagen. Sommige noemden hem *Olla* of *Orra*, zijnde de naam van den God van *Bolabola*, maar zijn eigen naam was *ETARY*. Volgens *OMAI*s bericht van deezen man, verwagtede ik hem enige godsdienstige eerbewijzingen te zien betoonen, doch, behalven enige jonge plataanen-boomen, die voor hem en op het zonnedak, waaronder hij zat, lagen, kon ik niets merken dat hem van de andere Opperhoofden onderscheidde. *OMAI* bood hem een bosjen roode vederen aan, aan het eind van een stokjen gebonden; doch, na een kort gesprek met deezen

(*) Mischien moet men dit slechts opvatten dat hij een door de Godheid *Olla* ingeblazene was, en dan kon zeer ligt de inwoonende God met den mensch, die hem tot woning diende, verwisfeld worden. Voor het overige blijft deeze overeenkomst van godsdienstige begrippen bij de Otahitiers en andere volkeren altijd merkwaardig.

G. FORSTER.

den Bolschoër over onverschillige zaken, wierd zijne aandacht afgetrokken naar eene oude vrouw, zijner moeder zuster. Zij lag reeds aan zijne voeten en besproesde die met haare traanen.

Ik liet hem bij de oude dame in het midden van een troep volks, die rondom hem was zaamengeschoold en gong het huis bezigtigen, dat men zeide door de vreemdelingen gebouwd te zijn, die laatst hier geweest waren. Ik vond het dicht bij het strand staan. De houten stukken, waarvan het was opgeslaagen, scheenen gereed gemaakt herwaarts gebragt te zijn, om bij gelegenheid opgezet te worden, want alle de planken waren genommerd. Het was in twee kleine kamertjens verdeeld, en in het agterste waren eene bed-stede, eene tafel, een bank, enige oude hoeden en andere bezelingen, welke de inboorlingen zeer zorgvuldig scheenen te bewaaren, gelijk ook het huis zelf, dat geen nadeel geleden had van het weder, alzoo 'er een dak over gebouwd was. Daar waren gaten in de rondte, die tot lucht-gaten dienden, en mischien waren zij ook bestemd om met snaphaanen door te schieten, zoo het nodig mogt geworden zijn. Op enigen afstand van den voorgevel stond een houten kruis, op welks dwarsch-balk het volgend opschrift gesneden was:

CHRIS-

CHRISTUS VINCIT.

En op den voet

CAROLUS III IMPERAT. 1774.

hetgeen ons vermoeden dat de twee schepen
Spaansche waren bevestigde.

Op de andere zijde van den voet schreef ik
ter gedachtenis van de vroegere bezoeken der
Engelschen:

GEORGIUS III REX,

ANNIS 1767

1769, 1773, 1774, en 1777.

De inboorlingen weezen ons aan den voet van
het kruis het graf van den Kommandeur van de
twee schepen, die hier gestorven was terwijl zij
de eerste reis in de baai lagen. Zijn naam was
naar hünne uitspraak OREDE. Welke ook de
oogmerken der Spanjaarden met hun bezoek aan
dit eiland mogen geweest zijn, zij scheenen hun
best gedaan te hebben om zig bij de inwooneren
aangenaam te maaken, die bij alle gelegenheden
met de sterkste uitdrukkingen van achting en eer-
bied van hun spraken.

Ik ontmoetede bij deeze gelegenheid geen een
Opperhoofd van groot aanzien dan de buitenge-

woone perfoonaadjen , hier boven beschreven. WAHEIADOOA de Koning van *Tiaraboo* (ge-lijk dit gedeelte van het eiland genoemd wordt) was nu afwezig, en naderhand bevond ik dat hij niet dezelfde man was, schoon van denzelfden naam, met het Opperhoofd, dat ik hier op mijne laatste reis gezien had, maar zijn broeder, een jongen van omtrent tien jaaren, die na den dood van den oudsten WAHEIADOOA, hem omtrent twintig maanden voor onze aankomst was opgevolgd. Wij vernamen ook dat de beroemde OBEREA dood was, maar dat OTOO en alle onze andere vrienden nog leefden.

Toen ik van het huis van de Spanjaarden terug kwam, vond ik OMAI spreekenden tot eene groote schaafe, en het was met moeite dat ik hem weg kreeg om met mij naar boord te gaan, daar ik eene gewigtige zaak had te regelen.

Alzoo ik wist dat *Otahiti* en de nabuurige eilanden ons eenen overvloedigen voorraad van kokos-nooten konden opleveren, welker sap zeer wel in plaats van gebrouwen dranken kan dienen, wenschte ik mijn volk overtehaalen om hunne toestemming te geeven tot het inhouden van hun rantsoen sterken drank, dat zij kreegen om met water te mengen, zoo lang wij hier lagen. Dan alzoo het inhouden van iets, waarop zij zoo zeer gezet zijn, zonder 'er reden van te geeven, een algemeen gemor zoude hebben kunnen veroorzaaken,
kwam

kwam het mij voorzigtigst voor het volk boven te roepen en hetzelfde het ontwerp van de reis en de uitgestrektheid van onze toekomstende ver- rigtingen bekend te maaken. Om hen overte- haalen om dezelve welgemoed en standvastig te onderneemen, sprak ik het van de belooningen, door het Parlement uitgelooft aan degeenen van zijner Majesteit onderdaanen, die de eerste eene gemeenschap tuschen den Atlantischen en Stillen Oceaan, in welke rigting het zij, in het Noorder halfrond zouden ontdekken, gelijk ook aan de- geenen, die de eerste tot boven den negen en tag- tigten graad Noorder Breedte zouden doordrin- gen. Ik twijfelde niet, zeide ik, of ik zoude hen bereid vinden om met mij medetewerken en zoo veel als mogelijk was te doen om eene van deze belooningen te winnen; doch dat het, om ons den besten kans te geeven van wel te slaagen, nodig zou zijn de grootste spaarzaamheid in acht te neemen in het gebruiken van onze scheeps- be- hoefsten en proviand, voornamelijk van het laatste, alzoo 'er geene gelegenheid was om ergens nieu- wen voorraad te verkrijgen, na dat wij deeze eil- landen zouden verlaaten hebben. Ik versterkte mijne redenen met hen te herinneren dat onze reis ten minsten een jaar langer moest duuren dan men in het eerst gedacht had, doordien het ons mis- lukt was in deezen zomer naar het Noorden te stevenen. Ik verzocht hen de verschillende moei-

jelijkheden en hindernissen, die wij nog zouden kunnen ontmoeten, in overweeging te neemen en de zwaarere ongemakken, die zij zouden te ondergaan hebben, zoo het nodig wierde gevonden hen in een koud klimaat op half rantsoen van enige behoeften te zetten. Om deeze gewigtige redenen gaf ik hun in overdenking of het niet beter zoude zijn bij tijds te zorgen, en, liever dan geen drank meer te hebben, als die hartsterking meest nodig zoude zijn, toetstemmen nu zonder *grog* te wezen, nu wij zulk een goeden drank als de melk van kokos-nooten in de plaats hadden; maar dat ik het in alle geval aan hunne eigen keuze overliet.

Ik had het genoeg te zien dat dit voorstel geen' oogenblik in overweeging bleef, maar dat het onmiddelijk, zonder enige tegenwerping, eenpaarig wierd goed gekeurd. Ik beval Kapitein CLERKE zijn volk hetzelfde voor te houden, en het stemde 'er insgelljks in toe. Wij hielden dan op met *grog* uittegeelen, behalven des saturdays avonds, wanneer het volk van beiden de schepen hun vol rantsoen ontving om op de gezondheid van hunne vrouwen en vrijsters in Engeland te drinken, opdat zij onder de mooie meisjens van *Orahisi* niet geheel mogten vergeeten worden.

Den volgenden dag begonnen wij enige noodzaaklijke dingen te verrigten, namelijk al het pro-

proviand natezien, de vaten met vleesch en spek en de kolen voor den dag te haalen en enige ballast in derzelver plaats te leggen. De kalkfataars wierden aan het werk gezet om het schip te kalfsaaten, dat het zeer nodig had, zijnde bij tijden zeer lek geweest op onzen overtocht van de *Vrienaen-Eilanden*. Ik bragt ook den stier, de koeien, de paerden en schaapen aan wal en benoemde twee mannen om op dezelve te passen terwijl zij graasden; want ik was niet voornemens een van deeze dieren in dit gedeelte van het eiland te laaten.

Gedurende de twee volgende dagen hield het nauwlijks op met regenen; des niettegenstaande kwamen de inboorlingen van alle kanten naar ons toe, alzo de tijding van onze aankomst zig zeer snel verspreid had. *OWAHEEADOOA*, schoon zig zeer verre van hier ophoudende, was 'er van onderrigt en den zestienden in den agtermiddag bragt een *Opperhoofd*, *ETORBA* genaamd, onder wiens voogdijschap hij stond; mij rust warkens als een geschenk van hem en zeide mij dat hij des anderen dags zelf bij mij zoude koomen. En zo deed hij ook; want ik ontving den volgenden morgen eene boodschap van hem, waarbij hij mij zijne komst liet wecten, en liet verzoeken dat ik aan land zoude koomen om hem te ontmoeten. Ik maakte mij dan gereed met *OMAR* om hem een statig bezoek te geeven. Bij deeze gelegenheid

kleedde OMAI, met hulp van sommige zijner vrienden, zig niet naar de Engelsche wijze, ook niet naar de Tahitische, noch naar die van *Tongataboo*, noch in de kledij van enig land op aarde, maar in een vreemd mengelmoes van alles wat wij hadden.

Dus uitgerust kwamen wij aan land en gongen eerst ETARY bezoeken, die, op eene handberrie gedraagen wordende, ons naar een groot huis verzelde, daar hij wierd nedergezet, en wij plaatsten ons ter wederzijde van hem. Ik liet een stuk Tongataboosch doek voor ons uitspreiden, waarop ik de geschenken legde, welke ik voorneemens was te doen. Kort daarop kwam het jong Opperhoofd, verzeld van zijne moeder en verscheiden aanzienlijken, die zig alle aan het andere eind van het doek, recht over ons, nederzeten. Toen deed een man, die naast mij zat, eene aanspraak, bestaande uit korte afzonderlijke spreuken, die gedeeltelijk door degeene, die rondom hem waren, wierden opgegeven. Hij wierd beantwoord door iemand van de andere zijde bij het Opperhoofd zittenden. Hierop sprak ETARY, toen OMAI, en beiden wierden van denzelfden kant beantwoord. Deze aanspraaken liepen geheel over mijne aankomst en mijne gemeenschap met hun. Hij die de laatste sprak zeide mij onder andere dat de mannen van *Reema*, dat is, de Spanjaards, hem verzogt hadden niet

toetelaaten dat ik in *Oheitepeha-badi* kwam, zoo ik wederom aan het eiland mogt koomen, want dat zij hun toebehoorde; doch dat het 'er zoo verre van daan was dat zij enige acht op dit verzoek zouden slaan, dat hij in 't laatst had chans het geheel geweest van *Tiaraboo* met al wat 'er in was plechtig aan mij optedraagen, hetgeen zeer duidlijk bewijst dat dit volk de staatkunde bezit van zig naar de omstandigheden te schikken. Eindelijk wierd het jong Opperhoofd door zijn gevolg gezegd dat hij mij zoude koomen omhelzen, en om dit tractaat van vriendschap te bevestigen, verwisfelden wij van naamen. De plechtigheid ten einde zijnde, verzelden hij en zijne vrienden mij naar boord om het middagmaal te houden. *OMAI* had een *maro* gereed gemaakt, bestaande uit roode en geele vederen, die hij voor *OTOO*, Koning van het geheel eiland, bestemd had, en als men aanmerkte waar wij waren, was het een geschenk van zeer groote waarde. Ik zeide alles wat ik kon om hem overtehaalen het niet op dit tijdstip voor den dag te brengen, maar raadde hem het aan boord te houden tot 'er gelegenheid zoude koomen om het *OTOO* met zijne eigen hand aantebieden; maar hij had een te goed denkbeeld van de eeflijkheid en getrouwheid van zijne landslieden om mijnen raad te volgen. Hij was niet te vreden of hij moest het nu

naar land brengen om het WAHEIADOOA te overhandigen, ten einde deeze het aan OTOO zoude brengen, opdat het bij het koninglijk *maro* zoude gevoegd worden. Hij dacht met dit overleg beiden de Opperhoofden te verplichten, terwijl hij het een grootliks verstoorde, welks gunst hem van het grootst belang was, zonder van het ander enige belooning te erlangen. Dat ik voorzien had gebeurde; want WAHEIADOOA hield het geschenk voor zichzelf en zond OTOO niet dan een klein bosjen vederen, dat niet het twintigste gedeelte van het kostlijk geschenk uitmaakte (*).

Den negentienden zond het jong Opperhoofd mij een geschenk van tien of twaalf varkens, enige vrugten en wat doek. In den avond staken wij enige vuurwerken af, welke door de talrijke aanschouweren met verbaasdheid en vermaak beschouwd wierden.

Deezen dag vonden enige van onze heeren op hunne wandelingen hetgeen zij eene Roomsche Katholieke kapel geliefden te noemen. En vol-

(*) Mij dunkt dat COOK zig met alle recht ernstiger tegens de dwaasheid van den armen OMAI zoude hebben kunnen verzetten, daar een voorval van deezen aart genoeg zou kunnen zijn om eenen oorlog tuschen de twee Opperhoofden te veroorzaken.

gens hun bericht was 'er ook niet aan te twijfelen; want zij beschreeven het altaar en alle andere deelen van zulk eene plaats van godsdienst-oefening. Dan naardien zij ook zeiden dat twee mannen, die 'er de wagt bij hadden, hen 'er niet in hadden willen laten gaan, dagt ik dat zij het mis konden hebben en had de nieuws gierigheid van haar zelf te gaan zien. De onderstelde kapel was een *toopapao*, in welke de overblijfsels van wijlen WAHEIADOOA, als het ware, in stacie lagen. Het was in een vrij groot huis, dat door een laag hek van paalwerk omringd was. De *toopapao* was ongemeen net en geleek naar een van die kleine hujsjens of afdakken, die zij voor hunne groote kanos maaken. Misschien had het eerst tot dat gebruik gediend. Het was bedekt en rondom behangen met doek en matten van verschillende kleuren, dat vrij aardig stond. Onder de andere opferingen muntte een stuk rood laken uit, vier of vijf ellen lang, dat ongerwijfeld een geschenk van de Spanjaarden was. Dit laken en enige bosfen vederen, die onze officiers voor zijde aangezien hadden, hadden hun het denkbeeld van eene kapel gegeven; want dat 'er nog aan ontbrak om de gelijkenis volledig te maaken, voegde hunne verbeelding 'er bij, en zoo zij niet van te vooren geweeten hadden dat hiert onlangs Spanjaards geweest waren, zouden zij 'er zig tijd in hebben kunnen bedriegen. Daar schenen dage-

lijks

lijks kleine offerhanden van vrugten en wortelen op dit altaar geofferd te worden, alzoo sommige stukken nog geheel versch waren; deeze waren op een *whatta* of altaar nedergelegd, die buiten het paalwerk stond, binnen welk men ons niet toeliet te köomen. Twee mannen hielden 'er aanhoudend nacht en dag de wacht, niet alleen om de plaats te bewaaken, maar ook om de *soopapaoo* te dekken, en te ontdekken; want toen ik dezelve de eerste reis gong opneemen, was het doek met deszelfs aanhang opgerold; doch op mijn verzoek hongen het de twee wagers in orde uit, doch zij kleedden zig eerst in schoone witte tabbaarden. Zij zeiden mij dat het Opperhoofd twintig maanden geleden was gestorven.

Nadat ik eenen verschen voorraad van water ingeoomen en andere nodige zaaken verrigt had, nam ik den twee en twintigsten het vee en de schaapen, die hier aan wal gebragt waren om te graazen, aan boord en maakte mij zeilvaerdig.

Den drie en twintigsten in den morgen, terwijl men de touwen los maakte, landden OMAI en ik, om ons afscheid van het jong Opperhoofd te neemen. Terwijl wij bij hem waren, kwam 'er een van die menschen, die zij *Eatooas* noemen, omdat zij meenen dat zij door den geest der godheid gedreven worden, en gong voor ons staan. Hij had allen den schijn van een man; die niet
wel

wel bij zijne zinnen is, en zijne eenigste kledij was eene groote menigte plataanen-bladeren rondom zijnen middel gewonden. Hij sprak met eene zwakke maar schelle stem, zoo dat men hem ter naauwer nood verstaan kon, ten minsten ik; maar OMAI zeide dat hij hem volkoomen begreep, en dat hij WAHEIADOOA raadde niet met mij naar *Matavai* te gaan, een togt, welken ik nooit gehoord had dat hij voorneemens was te onderneemen, en waarvan ik hem den voorslag nooit gedaan had. De *Eatooa* voorzeide ook dat de schepen dien dag niet t. *Matavai* zouden koomen; doch hierin bedroeg hij zig, schoon het weder zijne voorspelling gunstig was, want daar was geen zugtjen wind uit eene enige streek. Terwijl hij bezig was te prophetiseeren, viel 'er eene hevige regen-bui, die elk eenen deed loopen om onder dak te koomen, behalven hem, die zig des niet scheen te bekreunen. Hij bleef omtrent een half uur bij ons kwaaken en gong toen henen. Niemand floeg enige acht op hetgeen hij zeide, schoon sommige hem uitlachten (*). Ik vroeg het Opperhoofd of hij een

Earee

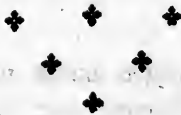
(*) Deze eigenschappen gelijken te veel naar die, welke zinneloozen vertoonen, dan dat zij niet alleen aan deze ziekte zouden worden toegeschreven. Daar bij de Afiatische volkeren de gekken zoo algemeen voor ingeblazene gehouden worden, zou men ligt op het vermoee-

Earee of een *Toutou* (een van de aanzienlijke of van het gemeen) ware? en ik onvang tot antwoord dat hij *taata eno*, een slegt mensch was. En desniettegenstaande, en ondanks de weinige acht, welk de inboorlingen op den gekken propheet scheenen te slaan, had egter de bijgeloovigheid zoo verre hunne redenen verbijsterd, dat zij vast gelooven dat zulke menschen door den geest van den *Eatooa* bezeten zijn. *OMAI* scheen zeer wel omtrent hen onderrigt te zijn. Hij zelde dat zij, gedurende de vlaagen, die hen overvallen, niemand kennen, zelfs niet hunne gemeenzaamste vrienden, en dat, als zoo een somtijds een man van middelen is, hij zeer dikwijls alles wat hij heeft zal weggeeven, als zijne vrienden 'er geene zorg voor draagen, en dat hij dan, als hij weder tot zigzelve komt, zal vraagen wat

moeden koomen dat de toversars, bezweerers en priesters van allerhanden slag, welker belang medebrenge zig voor ingeblazene te doen gelden, door dit vooroordeel de kneep geleerd hebben om zig als zaneloozen aantestellen, en door wringingen en stuiptrekkingen hunne godlijke zending te bevestigen. Voor het overige is het het goedaartigst oordeel van de waereld, dat het ongeoeffend en onervaren verstand des menschen op den trap der kindsheid hier veit, als het besluit: Een gek is ingeblazen. Het bedreven manlijk geworden verstand moet voorwaar, door schade wijs geworden, de stelling leeren omkeeren: Een ingeblazene is een gek.

wat 'er van die dingen geworden zij, die hij even te vooren heeft uitgedeeld, terwijl hij zig het minste niet schijnt te herinneren van hetgeen hij gedaan heeft, wanneer hij in die vlaag verkeerde.

Zoo dra ik aan boord was, kwam 'er een ligt koeltjen op uit het Oosten, waar mede wij onder zeil gongen en naar *Matavai-Baai* stuurden, daar *de Resolutie* denzelfden avond het anker wierp, maar *de Ontdekking* kwam 'er niet in voor den volgenden morgen, zoo dat 'smans voorspelling ten halven vervuld wierd.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Bezoek aan OTOO, Koning van het Eiland.

Omvoorzigtig gedrag van OMAI. Verrigtingen aan land. De Europasche dieren worden aan land gebracht. Bijzonderheden omtrent eenen inboorling, die te Lima geweest was. Bijzonderheden omtrent OEDIDEL. Eene mutterij op Eimeo. Daar wordt tot den oorlog tegens dat eiland in eenen kriegsraad van Opperhoofden bestoten. Menschlijke offerhande bij die gelegenheid. Plechtigheden in de groote Morai, daar de offerhande geofferd wierd. Andere barbaarsche gewoonten van dit volk.

Omtrent ten negen uren voor den middag kwam OTOO, Koning van het geheel eiland, verzeld van een groot getal kanos vol volk, van Oparre, zijne gewoone verblijf-plaats, en, op Matavai-punt geland zijnde, zond hij eene boodschap naar boord, verzoekende mij aldaar te mogen zien. Ik voer dan naar land, van OMAI en enige officieren verzeld. Wij vonden een ontzagchelijk aantal volks verzameld en in het midden van hetzelfde den Koning, verzeld van zijn vader, zijne twee broeders en drie zusters. Ik

trad

trad de eerste toe en groetede hem, van OMAI gevolgd wordende, die nederknielde en zijne knieën omhelsde. Hij had zig tot deeze plechtigheid voorbereid, en zig in zijn allerbeste pak klederen uitgedoscht, en gedroeg zig zeer eerbiedig en zedig. Men sloeg ondertuschen zeer weinig acht op hem. Misschien had de tijd enig deel aan dit koel onthaal. Hij deed het Opperhoofd een geschenk van een groot stuk roode vederen en omtrent twee of drie ellen goud-laken; ik schonk hem een pak van fijn linnen, eenen met goud geboorden hoed, enig gereedschap, en, dat van meer waardij was dan al het andere, eene groote bos roode vederen, en eene van de mutsen, die op de *Vrienden-Eilanden* in gebruik zijn.

Toen de plichtpleegingen van dit bezoek geëindigd waren, voer de Koning en de geheele koninglijke familie, met mij naar boord, gevolgd van verscheiden kanos, met allerhanden levensmiddelen gelaaden, en wel in zulk eene hoeveelheid, dat 'er genoeg was om het volk van beiden de schepen voor eene week te spijzigen. Elk van die familie had 'er een deel van gegeven, of wendde zulks voor, zoo dat ik van elk een geschenk ontving, en elk kreeg ook een afzonderlijk tegengeschenk van mij, dat eigenlijk het groot oogmerk was. Kort daarop kwam 'sKonings moeder, die bij het eerste bezoek niet was

tegenswoordig geweest, aan boord, en bragt ook levensmiddelen en doek mede, die zij tusfchen mij en OMAI verdeelde; want schoon zijne landfleden in het eerst weinig acht op hem sloegen, hadden zij zoo dra niet in den neus welke fchatten hij bezat, of zij begonnen zijne vriendschap te zoeken. Ik moedigde dit zoo fterk aan als ik kon, want ik wenschte hem bij OTOO te doen blijven. Alzoo ik voorneemens was alle mijne Europifche dieren op dit eiland te laaten, dagt ik dat hij in ftaat zoude zijn enige onderrigtingen te geeven omtrent derzelver behandeling en gebruik. Ik wist en zag ook daarenboven dat, hoe verder hij van zijn geboorte-land was, hoe meer hij geëerbiedigd zoude worden; dóch ongelukkiglijk verfmaadde de arme OMAI mijnen raad en gedroeg zig zoo onvoorzigtig, dat hij weldra de vriendschap van OTOO en van alle andere aanzienlijke perfoonen op *Otahiti* verloor. Hij hield zig niet dan met vreemdelingen en landloopers op, welker eenigfte inzigten waren hem te plunderen; en, als ik niet tusfchen beiden gekoomen ware, zouden zij hem geen stuk gelaaten hebben; dat waardig ware om van het eiland mede genoomen te worden. Dit haalde hem noodwendig het ongenoegen van de voornaamfte Opperhoofden op den hals, die bevonden dat zij van niemand in de fchepen zulke kostbaare gefchenken konden krijgen als OMAI den laagften van het ge-

gemeen, met welk hij zig ophield, kon schenken.

Zoo dra wij gegeten hadden, verzelden enige van ons otoo naar *Oparre*, het pluimgedierde medeneemende, met welk wij het eiland meenden te bevolken. Zij bestonden in eenen paaui en eene paauiwin (welke Lord BESBOROUGH de vriendelijkheid gehad had mij tot dat einde weinige dagen voor ik Londen verliet, te zenden) een kalkoenschen haan en hen, een mannetjen en drie wijfjens-ganzen, een waard en vier eenden. Deeze alle liet ik te *Oparre* in bezit van otoo en de ganzen en eenden begonnen nog voor ons vertrek te broeden. Wij vonden aldaar een mannetjens-gans, welken de inboorlingen ons zeiden denzelfden te zijn, dien Kapitein WALLIS aan OBEREA tien jaaren geleden geschonken had, verscheiden geiten, en den spaanschen stier, dien zij aan eenen boom gebonden hielden, dicht bij otoo's huis. Nooit zag ik schooner dier van zijn geslacht. Hij behoorde thans ETARY toe, en was van *Oheitepeha* herwaarts gebragt, om naar *Bolabola* ingescheept te worden; maar hoe zij hem in hunne kanos vervoeren kunnen gaat mijn verstand te boven. Zoo wij niet gekoomen waren, zou het van weinig belang geweest zijn in wiens bezit hij ware, alzo hij zonder koe van geen' dienst kon wezen, en 'er geene bij hem was gelaaten. Schoon de inboorlingen ons zei-

den dat 'er koeijen aan boord van de Spaansche fchepen waren en dat zij dezelve weder mede genomen hadden, kan ik zulks egter niet gelooven en zou liever onderstellen dat zij in den overtocht van *Lima* gestorven waren. Den volgenden dag zond ik de drie koeijen, die ik aan boord had, aan deezen stier, en den stier, dien ik had medegebragt, den hengst en de merrie, en de schaapen zettrede ik te *Matavai* aan land.

Dus over deeze pasfagiers beschikt hebbende, vond ik mijzelf van eenen zeer zwaaren last bevrijd. Men kan naauwlijks begrijpen welke moeite en zorg het in hebbe om deeze leavende laading zoo verre te brengen; doch het genoeg, dat ik gevoelde van zoo gelukkig geweest te zijn Zijner Majesteit menschlievende oogmerken met het zenden van deeze onwaardeerbare dieren, om in de behoeften van twee waardige natieën te voorzien, te vervullen, beloonde mij rijklijk voor de veele zorglijke uren, die ik had doorgestaan, alvorens dit ondergeschikt voorwerp van mijne reis ter uitvoer konde gebragt worden (*).

Al-

(*) COX vond in het jaar 1789 op *Eimeo* eenen stier en vijf koeijen, van welke twee of drie op het eiland gefokt waren; het waren schoone beesten, zegt hij, maar zeer wild; doch hij voegt 'er bij dat de inboorlingen weinig acht op dezelve gaven en 'er niet veel waarde aan hechteden. De schaapen en het gevogelte kon hij op *Ora-hiti* noch te zien, noch voldoende bericht van dezelve krij-

Alzoo ik voorneemens was alhier enigen tijd te blijven, zetteden wij de twee stellen sterrekundige werktuigen op *Matavai-punt* op. Digt daarbij wierden ook twee tenten opgezet, voor eene wagt, en voor het volk, dat ik zoude nodig vinden in hunne verschillende functieën aan land te laaten. Over deeze post gaf ik het bevel aan den Heere KING, die tegelijk op de waarneemingen paste, om den gang van den tijd wijzer na te gaan en voor andere bedoelingen. Geduurende ons verblijf alhier hielden verscheiden noodzaaklijke verrigtingen het volk van beiden de schepen ontleid. De groote mast van de *Ontdekking* werd aan land gebragt en zoo goed als ooit gemaakt. Onze zeilen wierden versteld, onze water-vaten gekuipt, de schepen wierden gekalefaat en het wand overal nagezien en verbeterd; wij keeken ook al het brood na, dat wij in vaten aan boord hadden, en hadden het genoeg te bevinden dat 'er maar weinig van beschadigd was.

Den zes en twintigsten liet ik een stuk grond opruimen tot een tuin, en beplante het met verscheiden gewassen, schoon ik geloof dat de inboorlingen naar de meeste niet meer zien zullen.

Eni-

krijgen; doch hij zag 'er geiten en katten, die zij somtijds aten. Ziet Waarneemingen en Aanmerkingen, aange-tekend geduurende eene reis naar de eilanden *Teneriffe* enz.

VERTAALER.

Enige meloenen, aardappelen, en twee ananasplanten beloofden wel te zullen slaagen, voor wij deeze plaats verlieten. Ik had verschelden pom-pelmoezen boomen van de *Vrienden-Ellanden* medegebragt; deeze plantede ik hier ook en zij kunnen niet wel misfen te slaagen, tenzij derzelver groei worde belet door dezelfde voorbaarige nieuwsgierigheid, waardoor een wijngaard, door de Spanjaarden te *Oheitepeha* geplant, vernield wierd. Daar verzamelden zig enige van de inboorlingen om de eerste vrugt, die hij droeg, te proeven; dan alzoo de druiven nog zuur waren, beschouwden zij die als weinig beter dan vergift, en daar wierd eenpaarig besloten dien te vertrap-pen. In dien staat wierd hij toevallig door OMAI gevonden, die ten hoogsten met deeze ontdekking in zijn schik was; want hij was in het goed vertrouwen dat hij, als hij slechts druiven had, gemakkelijk wijn zoude kunnen maaken. Hij liet dan verschelden stekken van den wijngaard snijden om mede te neemen, en wij sloeiden het overschot en maakte het in orde. Mischien zullen zij, door OMAI's onderrigting wijs geworden, de vrugt tot volkoomenheid laten groeien en er niet meer zulk een voorbaarig vonnis over vellen.

Wij hadden nog geene agt en veertig uren in *Matavai-baai* ten anker gelegen of wij hadden reeds bezoeken ontvangen van alle onze oude vrienden

vrienden, welker naamen in het verhaal van mijne vorige reis zijn te boek gesteld. Niemand hunner kwam met ledige handen, zoo dat wij meer levensmiddelen hadden dan wij gebruiken konden, en, dat meer was, wij hadden geene vrees van het eiland te zullen uitputten, dat alle tekenen van den weelderigsten overvloed in alle soorten van ververschingen aan ons gezigt ver-
toonde.

Kort na onze aankomst kwam een van de inboorlingen, welken de Spanjaards mede naar *Lima* hadden genoomen, ons bezoeken, maar hij was in zijn uiterlijk voorkoomen niet te onderscheiden van de overige zijner landsleden. Hij had egter enige Spaansche woorden, die hij geleerd had, nog niet vergeeten, schoon hij dezelve slegt uitsprak. Die hij meest gebruikte waren *si signor*, en, als een vreemdeling tot hem werd ingeleid, liet hij niet na optestaan en hem, zoo goed hij kon, aan te spreken.

Wij vonden hier ook den jongman, dien wij OEDIDEE genoemd hebben, doch wiens waare naam HEETE HEETE is. Ik had hem in 1773 van *Ulietea* medegenoomen en in 1774 terug gebragt, na dat hij de *Vanden-Eilanden*, *Nieuw-Zeeland*, *Paasch-Eiland* en de *Marquisen-Eilanden* bezocht had, en in die uitgestrekte vaart, omtrent zeven maanden bij mij aan boord was geweest. Hij toonde ten minsten zoo wel

zijne goede opvoeding als de man die te *Lima* geweest was, en *yes, sir, en if you please, sir* waren zoo dikwerf in zijn mond als *fi signor* in dien van den anderen; HEETE-HEETE, die een inboorling van *Bolabola* is, was ontrent drie maanden te vooren op *Otahiti* aangekomen, met geen ander voorneemen, zoo verre wij verneemen konden, dan om zijne nieuwsgierigheid of misfchien eene andere geliefde neiging, die zeer dikwijls de eenigste voorwerpen van najaaging van andere reizende heeren zijn, te voldoen. Het was egter baarblijklijk dat hij de manieren en zelfs de kledij van zijne landlieden boven de onze verkoos, want, schoon ik hem enige klederen schonk, welke de Admiraliteit mij wel voor hem had gelieven mede te geeven, (waarbij ik nog een' kist met gereedschap, en enige andere artijkelen als een geschenk van mijzelven voegde) wilde hij die egter enige dagen daarna niet meer draagen. Dit voorbeeld en dat van den man, die te *Lima* geweest is, kan tot een bewijs dienen van de sterke neiging, die den mensch eigen is om wedertekeeren tot de hebbelijkheden, die hij in zijne vroege jeugd heeft aangenoomen, en die slechts toevallig zijn afgebrooken geworden. En misfchien kan men 'er ook uit besluiten dat *OMARI*, die bijna alle de Engelsche manieren had ingezogen, als wij hem eens zullen verlaaten hebben, binnen korten tijd,

ge.

gelijk OEDIDEE en de man die te *Lima* geweest was, tot zijne eigen aangeboren kledij zal terugkeeren (*).

In den morgen van den zeven en twintigsten kwam 'er een man van *Oheite-peha*, die vertelde dat 'er den avond te voren twee Spaansche schepen in die baai gekomen waren, en, tot bevestiging van die tijding, toonde hij een stuk blaauw laken, dat hij, naar zijn zeggen, uit een van de schepen gekregen had, en dat ook bijna geheel nieuw schein. Hij voegde 'er bij dat MATEMA een van de schepen was en dat zij binnen een dag of twee naar *Matayai* zouden koomen. Enige andere omstandigheden, die hij opgaf, bij de voorgaande gevoegd, gaven de historie zoo zeer het voorkoomen van waar te zijn, dat ik den Luitenant WILLIAMSON mer eene sloep afzond om in *Oheitepeha-Baai* te gaan zien, en onderuisfchen bragt ik de schepen in eenen goeden staat van verdediging; want, schoon Engeland en Spanje in vrede waren toen ik Europa verliet, kon ik egter niet weeten of de zaken zedert niet verkeerd waren. Wij hadden egter, bij nader onderzoek, reden om te

(*) Dit is niet te verwonderen wijl die kleding in eene heete luchtstreek veel geschikter is dan de onze.

G. FORSTER.

denken dat de kaerel, die de tijding gebragt had, gelogen had; en dit wierd buiten allen twijfel gefield toen de Heer WILLIAMSON des anderen daags terug kwam en mij berichtede dat hij te *Oheitepeha* geweest was, en bevonden had dat 'er thans geene schepen lagen, en dat 'er ook geene geweest waren zedert wij die baai verlaaten hadden. Ook had het volk van dit gedeelte van het eiland, daar wij nu waren, ons van het begin af aan gezegd dat het eene onwaarheid was, door die van *Tiaraboo* verzonnen; maar met welk inzicht konden wij met geene mogelijkheid begrijpen, tenzij zij onderstelden dat de tijding enigen invloed op ons zoude hebben, om ons het eiland te doen verlaaten, en daardoor het volk van *Otaheite-nooe* van de voordeelen zoude berooven, die het uit het langer verblijf van onze schepen aldaar zoude kunnen trekken, naardien de bewoners van de twee deelen van dat eiland eene ingewortelde vijandschap tegens elkanderen hebben.

Zedert onze aankomst in *Matavai-Baai* was het weder zeer ongestadig geweest, met min of meer regen elken dag tot den negen en twintigsten, voor welken dag wij niet in staat waren om gelijke hoogten van de zon te neemen, om den gang van den tijd-wijzer te vergelijken. Diezelfde oorzaken vertraagden ook het kalefateren en ander noodzaaklijk werk aan de schepen.

In den avond van deezen dag weeken de inboorlingen eensklaps van boord de schepen en van onze legerplaats aan land. Om welke reden konden wij in het eerst niet te weeten koomen, schoon wij, over het algemeen, gisten dat het kwame omdat zij wisten dat 'er een dieftal begaan was en 'er de straf voor vreesden. Eindelijk vernam ik wat 'er gebeurd was. Een van de Chirur-gijns-maats was het land in geweest om merk-waerdigheden te koop en had daartoe vier bijl-tens mede genoomen. Eenen van de inboorlin-gen gebruikt hebbende om die voor hem te draa-gen, nam deeze kaerel de gelegenheid waar om met dien kostbaaren buit door te gaan. Deeze was de oorzaak van hunne overhaaste vlugt, waarin o'too zelf met zijn gantsche huisgezin gedeeld had, en het was met moeite dat ik hen staande hield, na hen twee of drie Engelsche mij-len verre gevolgd te hebben. Alzoo ik besloten had niets te doen om de bijltjens weder te krij-gen, om mijn volk in het vervolg tegens zulke achtloosheden op hunne hoeds te doen zijn, vond ik het niet moeilijk de inboorlingen terug en alles weder in zijne gewoone plooi te bren-gen.

Tot hier toe was de aandacht van o'too en zijn volk enkel tot ons bepaald geweest; maar des anderendaags 'smorgens opende zig een nieuw tooneel van merkwaardigheden door de aankomst van

van enige boodschappers van *Eimeo*, of, gelijk het meer door de inboorlingen genoemd wordt, *Morea* (*), met de tijding dat het volk op dat eiland in de wapenen was, en dat *Otoos* aanhangelingen aldaar de nederlaag hadden gekregen en genoodzaakt waren geweest in het gebergte te wijken. De twist tuschen de twee eilanden, die in het jaar 1774 begonnen was, gelijk in mijne voorgaande reis verhaald is, was, naar het schijnt, zedert gedeeltelijk levendig gebleven. De zwaare uitrusting, die ik toen zag, en die ik aldaar beschreven heb (†) was kort na dat ik *Otahiti* verlaten had afgezeild; maar de misnoegden van *Eimeo* hadden eenen zoo sterken wederstand geboden, dat de vloot was terug gekeerd, zonder veel uitgevoerd te hebben, en nu wierd het nodig eenen tweeden togt te onderneemen.

Zoodra deze boodschappers aangekomen waren, vergaderde alle de Opperhoofden, die toen te *Matavai* waren, in *Otoos* huis, daar ik mij op dien tijd bevond en daar ik de eer had in hunnen kriegsraad te worden toegelaten. Een van de boodschappers gaf de vergadering opening van de zaak in eene aanspraak van eene aanmerkelijke lengte. Maar ik verstond 'er weinig

no *Otoos* gav inchebne ... van

(*) *Morea* is, volgens het bericht van Doctor *Forster*, een district in *Eimeo*. Ziet zijne Aanmerkingen.

(†) VI Deel, bladz. 57.

van dan derzelve algemeen inhoud, die diende om den staat der zaaken op *Eimeo* voorstellen, en om de vergaderde Opperhoofden van *Otahiti* optewekken om zig te wapenen. Dit gevoelen wierd door andere wedersprooken, die tegens het aanvagen van vijandlijkheden waren; de raadpleegingen wierden met groote orde gehouden, en daar sprak maar een van hun tegelijk. Eindelijk wierden zij zeer luidrugtig en ik verwagte dat onze zaamenkomst als een Poolsche rijksdag zoude eindigen; maar de twistende groote mannen bekoelden even schielijk als zij warm wierden en de orde was weldra hersteld. Eindelijk behield de partij die voor oorlog was, de overhand, en daar wierd besloten dat 'er eene sterke macht zoude gezonden worden om hunne vrienden in *Eimeo* bij te staan; dit besluit was egter verre van eenstemmig. OTOO zweeg geduurende de geheele zitting stil, behalven dat hij den spreekers nu en dan een woord of twee toesprak. Die van den raad, welke waren om den oorlog voortzetten, vroegen mij om mijnen bijstand, en alle wilden weeten welke partij ik kiezen zoude. Men zond om OMAI om mijn tolk te wezen; dan, alzo hij niet te vinden was, was ik genoodzaakt voor mijzelven te spreken, en zeide hun zoo goed ik kon, dat alzo ik niet geheel bekend was met het geschil, en alzo het volk van *Eimeo* mij nimmer beledigd had, ik mijzelven niet bevoegd achtte

de

de om vijandlijkheden tegens hetzelfde te pleegen. Met deeze verklaring waren of scheenen zij voldaan. Toen scheidde de vergadering; maar, voor ik hen verliet, verzocht OTOO mij in den agtermiddag bij hem te koomen, en OMAI mede te brengen.

In gevolge van dit verzoek gongen enige van ons hem op den bepaalden tijd opwagten, en wij wierden door hem bij zijnen vader gebragt, in wiens tegenswoordigheid het geschil met *Eimeo* wederom bepraat wierd. Zeer begeerig zijnde om enig middel te verzinnen om eene bevrediging te bewerken, toetste ik het oud Opperhoofd daar omtrent; maar wij vonden hem doof voor alle voorstellen van dien aart en vast voorneemens den oorlog voort te zetten. Hij herhaalde de aanzoeken, die ik reeds had afgeslagen, van hun mijnen bijstand te verleenen. Naar de oorzaak van den oorlog verneemende, zeide men ons dat, enige jaaren geleden, een broeder van WAHEIADOO van *Tiaraboo* naar *Eimeo* gezonden was op het verzoek van MAHEINE, een Opperhoofd van dat eiland, die in gunst bij het volk stond, om Koning te wezen; maar dat hij 'er nog geen week geweest was, wanneer MAHEINE, hem hebbende laten vermoorden, de koninglijke waerdigheid aan zig nam, tegens TIERATABOONOUE, zijn zusters zoon, die de wettige erfgenaam van de kroon wierd, of die door het
volk

volk van *Orahiti* verkoren was om bij den dood van den anderen in de regeering op te volgen.

TOWHA, die van de namaagschap van OTOO is, en Opperhoofd van het district van *Tettaha*, een man van veel gezag op het eiland, en die opperbevelhebber geweest was van de uitrusting, in 1774 tegens *Eimeo* gezonden, was juist toen niet te *Matavai*, en was dan ook bij deeze raadpleegingen niet tegenswoordig. Het bleek egter dat hij niet onkundig was van hetgeen 'er omging, en dat hij met nog meer drift dan enig ander Opperhoofd de zaak voorstond; want den eersten September, des morgens vroeg, kwam 'er een boodschapper van hem om OTOO te berichten dat hij eenen man gedood had om den *Eatooa* geofferd te worden, om de hulp van den God tegens *Eimeo* af te smeeken. Deeze godsdienstige plechtigheid moest verrigt worden in de groote *Morai* te *Attahooroo*, en naar het schein, was OTOO's tegenswoordigheid bij deeze plechtige gelegenheid volstrekt noodzaaklijk.

Dat het offeren van menschlijke offerhanden een deel van de godsdienstige instellingen van dit eiland uitmaakt is door den Heer DE BOUGAINVILLE gezegd op gezag van dien inboorling, dien hij met hem naar Frankryk medenam. Bij mijn laatste bezoek op *Orahiti*, en toen ik gelegenheid had om met OMAI daarover te spreken, was ik overtuigd geworden dat 'er maar al te veel

reden was om te gelooven dat zulk eene gewoonte, hoe onbestaanbaar dan ook met de algemeene menschlievendheid van het volk, alhier in zwang was. Dan alzoo dit een van die buitengewoone feiten was, omtrent welke veele nog ligtelijk twijfelingen koeften, tenzij de verhaaler zelf ooggetuige geweest is van hetgeen hij van andere gehoord heeft, kwam het mij voor dat hier nu eene goede gelegenheid ware om het grootste bewijs van deszelfs zekerheid te bekoomen, door zelf bij de plechtigheid tegenswoordig te zijn, en ik stelde dan OTOO voor dat het mij vergund mogt worden hem te verzellen. Hierin stemde hij gereedlijk toe, en wij vertrokken terstond in mijne sloep met mijnen ouden vriend POTATOU, den Heer ANDERSON en den Heer WEBBER, terwijl OMAI ons in eene kano volgde.

Onder weg landden wij op een klein eilandjen, dat omtrent *Testaha* ligt, daar wij TOWHA en zijn gevolg vonden. Na enige woordenwifeling tusschen de twee bevelhebbers over den oorlog, sprak TOWHA mij aan en vroeg mijnen bijstand. Toen ik mij daarvan verschoonde, scheen hij verstoord, en het kwam hem vreemd voor dat ik, die altoos mijzelven den vriend van hun eiland verklaard had, nu niet tegens deszelfs vijanden wilde gaan vegten. Voor wij scheidden, gaf hij OTOO twee of drie roode vederen, tot een bosjen gebonden, en daar wierd een magere half uitge-

gehongerde hond in eene kano gebragt, die ons verzellen moest. Toen gingen wij weder t' scheep, eenen priester medeneemende, die de plechtigheid moest helpen verrigten.

Zoo dra wij te *Atahooroo* aan land stapten, dat omtrent ten twee uren in den agtermiddag was, gaf OTTOO zijn verlangen te kennen dat ik den matroozen bevel zoude geeven in de sloep te blijven, en dat de Heer ANDERSON, de Heer WEBBERS en ik onze hoeden zouden afneemen, zoo dra wij aan de *morai* zouden koomen, naar welke wij onmiddelijk gingen, verzeld van zeer veele mannen en enige jongens, maar zonder vrouwen. Wij vonden 'et vier priesters en hunne bedienden of helpers op ons wachtende. Het dood lighaam of de offerhande lag in eene kleine kano, die op het strand gehaald was, en die gedeeltelijk door de zee bespoeld wierd, regt over de *morai*. Bij de kano zaten twee van de priesters met enige van hunne bedienden, de andere waren in de *morai*. Ons gezelschap stond omtrent twintig of dertig schreden van de priesters stil. Hier plaatste zig OTTOO, terwijl wij en enige andere bij hem stonden, en het gros van het volk op een 'groo-ter' afstand vertoefde.

Nu begonnen de plechtigheden. Een van de bedienden der priesters bragt eenen jongen plataan-boom, en legde dien voor OTTOO neder. Daarop naderde een ander met een bosjen roode

vederen, aan enige vezelen van den bast van de kokos-poot gevlogten, met welk hij een van 'sKonings voeten aanraakte en met welk hij zig vervolgens weder naar zijne medgezellen begaf. Nu begon een van de priesters, in de *morai*, regt over die, welke op het strand waren, gezeten, een lang gebed, en zond, op zekere oogenblikken, jonge plataan-boomen af, die op de offerhande gelegd wierden. Geduurende dit gebed hield een man, die bij den dienstdoenden priester stond, twee bondels, naar allen schijn van doek, in zijne handen. In den eenen was, gelijk wij naderhand gewaar wierden, de koninglijke *maro*, en de ander was, zoo men mij die uitdrukking wil veroorlooven, de arke van den *Eatooa*. Zoo dra het gebed geëindigd was, gongen de priesters van de *morai* met hunne medehelpers bij die op het strand zitten, de twee bondels met zig neemende. Hier vernieuwden zij hunne gebeden, onder welke de plataan-boomen van tijd tot tijd, een voor een, van het slagtoffer wierden genoomen, dat gedeelrelijk in kokos-boomen-bladeren en kleine takken gewonden was. Nu wierd het uit de kano genoomen en op het strand gelegd, met de voeten naar de zee gekeerd. De priesters plaatsten zig 'er rondom, sommige zittende, andere staande, en een of meer hunner zegden omtrent tien minuten spreuken op. Nu wierd het lijk ontdekt, door het wegneemen van de bladeren en takken,

en

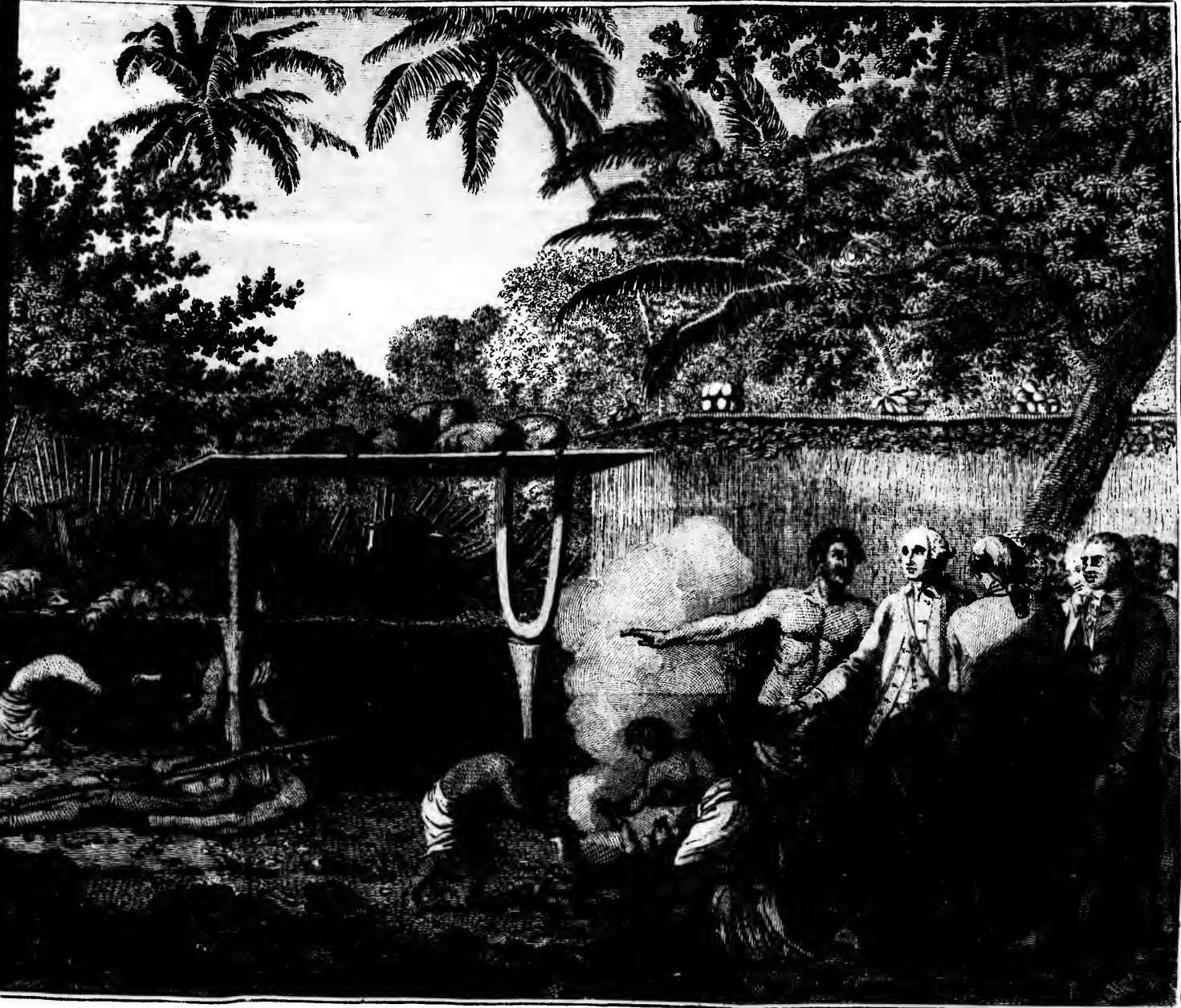

ko-
Ko-
vol-
gon
die,
ge-
pla-
legd
nan,
twee
han-
d ge-
ander
rloo-
et ge-
n de
p het
ende.
welke
voor
dat
kleine
kano
oeten
n zig
ande,
n mi-
dekt,
ken,
en

De t
en de
het st

DEUTSCHLANDS GEMEINSCHAFTSVEREIN DER VEREINIGTEN STAATEN VON AMERIKA

BY THE DRAWING ROOM OF OXFORD UNIVERSITY.

en in eene evenwijdige rigting met het zee-strand gelegd, wanneer een van de priesters, aan deszelfs voeten staande, een lang gebed uitsprak, waarin hij van tijd tot tijd door de andere verzeld wierd, terwijl elk eene bos roode vederen in zijne hand hield. Onder dit gebed wierd 'er enig hair uit het hoofd van het slagtoffer geplukt en zijn linker oog wierd uitgeschooken, welke beiden in een groen blad gewonden aan *otoo* wierden aangeboden. Hij raakte het egter niet aan, maar gaf den man, die het hem aanbood, de bos vederen, die hij van *towha* ontvangen had. Deeze wierd met het hair en het oog naar de priesters terug gebracht. Kort daarop zond hun *otoo* een ander stuk vederen, dat hij mij 's morgens gegeven had, om het in mijn zak te bewaaren.

• Gedurende deeze laatste plechtigheid maakte een ijsvogel enig gedruis in de boomen, wanneer *otoo* zig tot mij keerde en zeide. *Dat is de Eatoca*, terwijl hij het als een goed voorteken scheen te beschouwen.

Toen wierd het lijk een klein eind wegs voortgedraagen, met het hoofd naar de *morai*, en vervolgens onder een boom geplaatst, bij welke drie breede dunne stukken hout, verschillend, maar ruuw, besneden, in den grond gestookten waren. De bondels doek wierden in de *morai* gelegd, en de bosfen roode vederen aan de voeten van het slagtoffer, om welk de priesters zig

sten, en nu vergunde men ons zoo nabij te koo-
men als wij wilden. Die, welke de opper-prie-
ster scheen te zijn, zat op een' kleinen afstand en
sprak een vierde uurs, maar met verschillende
toon en gebaerden, zoo dat hij dikwijls den
dooden man versoening scheen te verzoeken,
tot wien hij doorgaande zijne reden rigtede, en
soms tijds deed hij hem verscheiden vraagen, naar
het scheen, over de noodzaaklijkheid dat hij ge-
dood was. Dan deed hij hem verscheiden ver-
zoeken, als of de doode thans het vermogen
hadd', of genoeg op de Godheid vermogte om
zulke verzoeken te doen inwilligen, onder welke
wij verstonden dat hij hem vroeg *Eimeo*, deszelfs
Oppelhoofd MAHEINE, de varkens, vrouwen,
en andere dingen van het eiland in hunne handen
te leveren, dat ook indedaad het opzetlijk doel
van de offerhande was. Toen zong hij een ge-
bed, dat omtrent een half uur duurde, op eenen
huilenden droevigen toon, verzeld wordende van
twee andere priesters, waarbij zig POTATOU en
enige andere ook voegden. Onder dit gebed
wied 'er door een priester nog enig hair uit het
hoofd van het lijk geplukt en op eenen van de
bundels gelegd. Daarna bad de opper-priester
alleen, de vederen, die van TOWHA gekoomen
waren, in zijne hand houdende. Toen hij geëin-
digd had, gaf hij die aan eenen anderen over,
die op dezelfde wijze bad. Toen wierden alle
de

de bosfen vederen op de bundels doek gelegd, waarmede de plechtigheid op deeze plaats beslo- ten wierd.

Het lijk wierd vervolgens naar de voornaamste plaats van de *morai* gedraagen met de vederen, de twee bundels doek en de trommelen, op welke laatste langzaam getrommeld wierd. De veders en bundels wierden tegens den hoop steenen gelegd en het lijk aan den voet van denzelven. De priesters zig wederom om hetzelfde nedergezet hebbende, herhaalden hunne gebeden, terwijl enige van hunne bedienden een gat groeven van omtrent twee voeten diepte, waarin zij het ongelukkig slagtoffer wierpen, dat zij met aarde en steenen bedekten. Terwijl zij hem in het graf legden, gilde een jongen overluid, en OMAI zeide mij dat het de *Eatooa* was (*). Onder- wij-

(*) Geesten, die met schrikbeeiden en wonderbaare verwagtingen vervuld zijn, zien en hooren den *Eatooa* in alles wat hunne plechtigheden en de stilte, die daarbij waargenoomen wordt, vreemd schijnt. Het geritsel eens ijsvogels, het gillen van eenen kleinen jongen, in het kort, alles wat hunne aandacht stoort is dan een teken van de nabijzijnde Godheid, daar men egter anders wel weet dat ijsvogels ritselen, als het hun goed dunkt, en dat jongens op de minste aanleiding gillen, zonder dat 'er een *Eatooa* in hun is. Doch dit is de gang van 's menschen ziel in het algemeen, niet van de Tahitische alleen. Zoo dra men zig inbeeldt dat de Godheid zoo veel belang in iemand neemt

wijlen wierd 'er een vuur gemaakt, en de hond, van welken hier voor gesproken is, wierd gedood, door hem den nek omdedraaien en te stikken. Het hair wierd hem afgezengd en de ingewanden uitgenoomen en in het vuur geworpen, daar men dezelve liet verbranden; maar slechts het hart, de lever, en de nieren wierden enige minuten op heete steenen gebraden, en het ligchaam van den hond wierd, na met het bloed dat in eene kokos-nooten dop opgevangen was, besmeerd, en over het vuur gedroogd te zijn, met de lever en het overige naar de priesters gebragt, en voor hun nedergelegd, terwijl zij om het graf zaten te bidden. Zij bleeven enigen tijd met hunne uitboezemingen over den hond aanhouden, terwijl twee mannen, bij tuschenpoozen, zeer luid op twee trommelen sloegen, en een jongen, gelijk te vooren, drie maalen met eene luide schelle stem gilde. Dit geschiedde, naar men ons zeide, om den *Eatooa* te nodigen zig op het feest, dat voor hem bereid was, te vergasten.

Zoo

dat zij hem tekenen van haare tegenswoordigheid wil geven, is het kraaken van een beschor, of van een deur, in kort allerhanden gedruis een teken, eene aankondiging van het onzichtbaar wezen of zijne dienstbaare geesten. En overal is de stille zin des gehoors die, welke het eerst de inbeelding-kraacht overheerscht, en zijne duistere indrukken haar als ongehoorde wonderen opdringt.

G. FORSTER.

Zoo dra de priesters hunne gebeden geëindigd hadden, wierd het lighaam van den hond met hetgeen 'er toe behoorde op een *Whatta* of stelaadjen gelegd, omtrent zes voeten hoog, dat daar dicht bij stond, en waarop de overblijfsels van twee andere honden en twee biggen lagen, die kort geleden geofferd waren en thans eenen ondraaglijken stank van zig gaven, hetwelk ons op grooter' afstand hield dan men anderzints van ons gevergd zoude hebben; want na dat het slagtoffer van den zee-kant naar de *morai* gebracht was, mogten wij zoo nabij koomen als wij wilden; ook wierd 'er na dien tijd niet veel meer ernst of aandacht onder de aanbouwers waargenoomen. Toen de hond op de *whatta* gelegd wierd, lieten de priesters en hunne helpers éene soort van vreugde-schreeuw hooren, waarmede de plechtigheden voor het tegenswoordige beslooten wierden. Naardien de dag nu ook ten einde was, wierden wij naar een huis gebracht, dat POTATOU toebehoorde, daar wij onthaald en dien nacht gehuisvest wierden. Men had ons gezegd dat de godsdienstige plechtigheden in den morgen weder zouden hernieuwd worden, en ik wilde de plaats niet verlaten, zoo lang 'er nog iets te zien was.

Niet gaerne iets van de plechtigheid willende verliezen, begaven zig sommige van ons reeds vroeg naar het tooneel van dezelve, maar vonden

dat 'er nog niets te doen was. Daar wierd egter kort daarna eene bigge geofferd, en bij de andere op dezelfde *whatta* gelegd. Omtrent agt uuren nam OTOO ons wederom mede naar de *morai*, daar de priesters en een groot aantal volks verzameld waren. De twee bundels lagen nog daar wij dezelve den voorigen avond hadden zien plaatfen, de twee trommels stonden regt voor de *morai*, maar wat digter bij dezelve dan te vooren, en de priesters agter dezelve. OTOO plaatfte zig tusschen de twee trommelen en verzogt mij bij hem te koomen staan.

De plechtigheid begon, als gewoonlijk, met het brengen van eenen jongen plataanen-boom en denzelven aan 's Konings voeten nederteleggen; hierop wierd 'er door de priesters een gebed uitgesproken, die verscheiden bosfen roode vederen in hunne handen hielden, gelijk ook eene pluim van struis-vederen, die ik bij mijne eerste aankomst alhier aan OTOO gegeven had, en die tot dit gebruik bestemd was geworden. Toen de priesters hun gebed geëindigd hadden, veranderden zij van plaats, en stelden zig tusschen ons en de *morai*, en een hunner, dezelve die den dag te vooren de voornaamste rol gespeeld had, begon een ander gebed, dat omtrent een half uur duurde. Terwijl dit geschiedde, wierden de bosfen vederen eene voor eene weggedraagen en op de arke van den *Eatooa* gelegd.

Eni-

Enigen tijd daarna wierden 'er vier biggen te voorschijn gebragt, een van welke onmiddelijk geslagt wierd, en de andere wierden naar een schot, daar digt bij, gebragt, waarschijnlijk om in het vervolg tot eene offerhande te dienen. Nu wierd een van de bundels los gemaakt, en bevatte, gelijk ik reeds gezegd heb, de *maro*, met welke dit volk zijne Koningen bekleedt, en die enigermaate schijnt overeen te koomen met de Europeische tekenen van de koninglijke waardigheid. Hij wierd zorgvuldig uit het doek genoomen, waarin hij was opgeroid geweest, en in zijne volle lengte door de priesters op den grond uitgespreid. Het is een gordel, omtrent vijf ellen lang en vijftien duimen breed, en schijnt, naar zijn' naam te oordeelen, op dezelfde wijze aangedaan te worden als de gemeene *maro* of het stuk doek, dat dit volk gebruikt om het om den middel te winden. Hij was met roode en geele vederen versierd, maar meest met de laatste, die van eene duif koomen, die op het eiland gevonden wordt. Het een eind was bezet met agt stukken, elk van de grootte en gedaante van een hoefijzer, en de randen waren bezoomd met franjen van zwarte vederen. Het ander eind was gevorkt en de punten waren van verschillende lengte. De vederen waren in vierkante vakken en twee reien, en anders zoo geschikt dat zij eene aangename uitwerking deden. Zij waren eerst op hun ei-

gen inlandsch doek geplakt of vastgehecht, en dan aan het bovenst eind van den wimpel genaaid, welken Kapitein WALLIS aan wal had laten waaien de eerste reis dat hij op *Matavai* geland was. Dit zeiden zij ons, en wij hadden geene reden om 'er aan te twifelen, alzoo wij 'er nog duidlijk het overschot van eenen Engelschen wimpel aan zagen. Omtrent zes of agt duimen vierkant van de *maro* was zonder versierzelen, zijnde op die ruimte geene vederen dan enige weinige, die door WAHEIADOOA, gelijk reeds gezegd is, gezonden waren. De priesters deden een lang gebed betreklijk dit gedeelte van de plechtigheid, en, als ik mij niet bedroog, noemden zij dat het gebed van de *maro*. Toen het geëindigd was wierd het teken van de koninglijke waardigheid zorgvuldig opgerold, in het doek gewonden, en weder op de *morai* gelegd.

Nu wierd de andere bundel, dien ik bij den naam van de *arke* onderscheiden heb, aan een eind geopend; maar men stond ons niet toe na genoeg te koomen om deszelfs geheimzinnigen inhoud te bezien. Het bericht, dat wij ontvongen, was dat de *Eatooa*, wien zij geofferd hadden, en wiens naam *Oroo* is, 'er in verborgen was, of liever hetgeen onderfeld wordt hem te verbeelden. Dit heilig verblijf is gemaakt van de vezelen van den bast van de kokos-noot, en omtrent van gedaante als een groot suiker-brood,
dat

dat is rondachtig met het een eind veel dikker dan het ander. Wij hadden zeer dikwijls diergelijke kleine van verschillende inboorlingen gekregen, maar wisten toen niet waartoe zij dienden.

Nu wierd de bigge, die geslagt was, schoon gemaakt en haar de ingewanden uitgenoomen. Zij hadden gevallig veel van die trekkingen, die zig dikwijls op verschillende plaatsen vertoonen, als een dier geslagt is, en dit wierd door de toekijkers beschouwd als een zeer gunstig voorteken voor den togt, voor welken de offerhande geschied was. Na dat de ingewanden enigen tijd ten toon hadden gelegen, opdat elk, die zulks verkoos, derzelve toestand konde waarneemen, wierden zij naar de priesters gebragt en voor hun nedergelegd. Terwijl een hunner bad, bekeek een ander de ingewanden naauwkeuriger en roerde dezelve zagtjens om met een' stok. Toen zij genoeg bekeken waren, wierden zij in het vuur geworpen, om te verbranden. Nu wierd de geofferde bigge met de lever enz. op de *whata* gelegd, daar de hond daags te vooren geplaatst was en toen wierden alle de vederen, behalven de struis-veder, met de *Eatooa* in de arke opgesloten, en de plechtigheid nam een einde.

Daar lagen den geheelen morgen vier dubbele kanos op het strand voor de plaats der offerhande. Op het voorste gedeelte van elke derzelve was een plat dek gemaakt, met palm-bladeren bedekt,

dekt, in geheimzinnige knopen opgebonden, en dit wordt ook een *morai* genaamd. Op elke van deeze scheeps-*morais* lagen enige kokos-nooten, plataanen, stukken van brood-vrugt, vischen, en andere dingen. Men zeide ons dat deeze den *Eatooa* toebehoorden en dat zij de vloot moesten verzellen, die bestemd was om tegens *Eimeo* gezonden te worden.

Het ongelukkig slagtoffer, bij deeze gelegenheid aan het voorwerp van hunnen eerdienst opgeofferd, scheen een man van middelbaare jaaren, en was, naar ons gezegd wierd, een *toutou*, dat is van de laagste klasse des volks. Doch, daarna vernoomen hebbende, kon ik niet te weeten koomen dat men hem daartoe verkoren had om enige bijzondere misdaad, door hem begaan, die den dood verdiend had. Het is egter zeker dat zij gemeenlijk zulke misdadigers tot hunne offerhanden verkiezen, of anders gemeene slegte knaapen, die van plaats tot plaats, en van eiland tot eiland omzwerven, zonder enige vaste woonplaats of enige zichtbaare middelen van een eerlijk bestaan te hebben, van welke soort van volk 'er genoeg op deeze eilanden gevonden worden. Gelegenheid gehad hebbende om het lijk van den armen man, die thans geofferd wierd, te bezien, nam ik waar dat het aan het hoofd en het aangezicht bloedig was en grootlijks aan den regterslaap gekneusd, waaruit bleek op welke wijze hij ge-

gedood was. Men zeide ons dat hem in het geheim met een steen de kop was ingeslagen.

Die, welke men tot sterven doemt om deze bloedige godsdienstige plechtigheid te verrigten, zijn onkundig van hun lot tot de slag gegeven wordt, die een einde aan hun leven maakt. Wanneer een van de groote Opperhoofden bij eene bijzondere gelegenheid eene menschlijke offerhande nodig oordeelt, kiest hij het slagtoffer uit. Hij zendt enige van zijne vertrouwde bedienden af, die hem eensklaps overvallen, en met eene knods of steen dood slaan. Vervolgens geeft men daarvan bericht aan den Koning, wiens tegenswoordigheid bij de plechtigheden, die 'er op volgen, naar men mij zeide, volstrekt noodzaaklijk is, ook konden wij bij de tegenswoordige waarneemen dat o'too 'er eene voornaame rol in speelde. De plechtigheid zelve wordt *Poore Eree* of het Opperhoofds gebed genaamd en het slagtoffer, dat opgeofferd wordt, *Taata-taboo* of gewijde man. Dit is het eenigst voorbeeld, in hetwelk wij op dit eiland het woord *taboo* hebben hooren gebruiken, daar het dezelfde geheimzinnige betekenis schijnt te hebben als op *Tonga*, schoon het aldaar op alle gevallen wordt toegepast, waarin dingen niet mogen aangeraakt worden. Maar op *Osahiti* dient het woord *raa* tot hetzelfde einde en is even uitgestrekt in zijne betekenis.

De *morai* (die ongetwijfeld eene plaats van godsdienst, en offerhande en tegelijk eene begraafplaats is) daar de offerhande nu geofferd werd, was die, daar de opperste bevelhebber des geheelen eilands altoos begraven ligt en voor zijne familie en enige van de voornaamste bestemd is. Zij verschilt weinig van de gemeene dan in grootte. Derzelver voornaamst gedeelte is een groote langwerpige hoop steenen, los op malkanderen liggende, omtrent twaalf of veertien voeten hoog, smal naar den top, met een vierkant vak ter wederzijde, los met kei-steentjens bevloerd, onder welke het gebeente van de Opperhoofden begraven ligt. Op een' kleinen afstand van het eind, dat naast aan de zee is, is de plaats, daár de offerhanden geofferd worden, die tot eene aanmerkelijke uitgestrektheid ook los bevloerd is. Daar is hier een zeer groot stellaadjen of *whatta*, waarop de offerhanden van vrugten en andere gewasfen gelegd worden. Maar de dieren worden op een kleiner stellaadjen gelegd, van welk ik reeds gesproken heb, en de menschlijke offerhanden worden op verschillende plaatsen onder de vloeren begraven. Daar zijn verscheiden andere overblijfselen, welke de domme bijgeloovigheid omtrent deeze plaats heeft opgerigt, als kleine steenen, hier en daar op de vloeren opgerigt, sommige met stukjens doek 'er om gewonden, andere 'er mede bedekt, en op de zijde van de

groot-

grootte hoop, die over het open vak ligt, staan verscheiden stukken besneden hout, die ondersteld worden somtijds het verblijf van hunne godheden te zijn en die daarom voor heilig gehouden worden. Maar eene plaats, die meer bijzondere opmerking verdient dan de andere, is een hoop steenen, aan het een eind van de grootte *whatta*, voor welke de offerhande geofferd wierd, mer eene soort van plat aan eene zijde. Hierop leggen de doodshoofden van alle de menschlijke slagoffers, die, na dat zij enige maanden onder den grond gelegen hebben, weder opgenoomen worden. Boven dezelve liggen veele stukken hout en hier wierd ook de *maro* en de andere bundel, waarin men onderstelde dat de God *Ooro* was, (dien ik de arke noem) gedurende de plechtigheid gelegd, eene omstandigheid, die derzelve overeenkomst met het altaar van andere natiën aantoon.

Het is te bejammeren dat 'er nog zulk eene gewoonte, zoo afgrijslijk in zigzelve en zoo strijdig met dat onschendbaar recht van zelf. behoud, dat iedereen is aangeboren, bestaat; en (zoo groot is het vermogen van het bijgeloof om de eerste beginzelen der menschlijkheid te verdooven) het bestaat zelfs onder een volk, dat reeds in andere opzigten de ruuwe zeden van den wilden staat ontworfeld is, en, dat nog slimmer is, het

het is waarschijnlijk dat deeze bloedige gods- dienst-plechtigheden door alle de uitgestrekte eilanden van den Stillen Oceaan heerschen. De gelijkheid van taal en gewoonten, welke onze laatste togten ons in staat gesteld hebben tusfchen de verst verwijderde van deeze eilanden waarteenemen, maaken het niet onwaarschijnlijk dat enige van de gewigtigste artikelen van hunne godsdienstige instellingen zullen overeenkoomen. En wij hadden ook de echtste narichten dat men nog menschlijke offerhanden offert op de *Vrienden-Eilanden*. Toen ik de *Natche* van *Tongataboo* beschreef, heb ik gezegd dat 'er op den volgenden dag van dat feest, tien menschen stonden geofferd te worden. Dit kan ons ook een denkbeeld geeven van de uitgestrektheid van deeze geestlijke slagting op dat eiland. En schoon men al onderstelde dat 'er op *Otakiti* bij elke gelegenheid niet meer dan eene enkele offerhande geslagt wierd, is het meer dan waarschijnlijk dat deeze gelegenheden zoo dikwijls voorkoomen, dat zij eene schriklijke verwoesting onder de menschen aanregten, want ik telde niet minder dan negen en veertig doodshoofden van voorige slagtoffers, voor de *morai* liggende, daar wij 'er nu nog een zagen bijvoegen. En alzoogee van deeze doodshoofden nog merklijk door het weder beschadigd was, kan men daaruit afneemen dat

'er ten minsten niet veel tijds verlopen was zedert dit aanmerkelijk getal ongelukkige op dit altaar des bloeds was geofferd.

Deeze gewoonte, schoon niets haar kan doen ophouden verfoeilijk te zijn, zou ten minsten in enige opzigten minder verderflijk kunnen geoordeeld worden, zoo zij diende om den geest der menigte meerder ontzag voor de godheid of eerbied voor den godsdienst in te prenten. Maar dit is 'er zoo verre van daan dat, schoon 'er, bij deeze gelegenheid, een groot aantal volks op de *morai* verzameld was, zij egter geen betaamlijken eerbied scheenen te betoonen voor hetgeen 'er gedaan of gezegd wierd, geduurende de viering van de plechtigheden. En toen OMAI bij geval aldaar kwam, na dat wij reeds begonnen waren, schoonden veele van de aanbouwen rondom hem te zaamen, en hielden zig den overigen tijd bezig met hem enige van zijne gevallen te doen verhaalen, waarnaar zij met groote aandacht luisterden, zonder te letten op den plechtigen eerdienst, die door hunne priesters verrigt wierd. Ja de priesters zelve, behalven die, welke voornamelijk de gebeden uitsprak, hetzij zij met die voorwerpen gemeenzaam geworden waren, hetzij uit gebrek aan vertrouwen op de kracht van hunne instellingen, namen zeer weinig van die plechtigheid in acht, die nodig is om

godsdienstige verrigtingen achtbaar te maaken. Hunne kleeding was slechts eene gemeene kleeding; zij praateden onbedwongen met elkanderen, en de eenigste pooging, die zij deden, om eenen schijn van betaamlijkheid in acht te neemen, was dat zij hun gezag deden gelden om het volk te beletten op de plaats te koomen, daar de plechtigheden verrigt wierden, en dat zij ons, als vreemdelingen, wat meer lieten naderen. Zij waren egter zeer opregt in hunne antwoorden op alle de vraagen, die hun omtrent deeze instelling gedaan wierden, en bijzonderlijk toen men hun vroeg welk het oogmerk van dezelve ware? Zij zeiden dat het eene oude gewoonte was, en dat het hunnen God aangenaam was, die een behagen had in, of, in andere woorden, kwam aazen op de offerhanden, waarvoor hij hun verzoek inwilligde. Toen men hun tegenwierp dat hij op dezelve niet konde aazen, alzoo men hem zulks niet zag doen, en de lighaamen der dieren ook niet schielijk verteerd wierden, en dat zij hem beletteden op de menschlijke offerhanden te aazen door dezelve te begraaeven, antwoordden zij op dit alles dat hij in den nacht kwam en onzichtbaar, en alleen op de ziel, of op het onstoffijk deel aasde, dat, volgens hunne leer, omtrent de plaats der offerhande blijft, tot het
lijk

lijk van het slagtoffer geheel door rotting ver-
teerd is (*).

Het ware zeer wenschlijk dat dit misleide volk
mocht leeren hetzelfde afgrijzen te hebben van
het vermoorden van hunne evenmenschen om
hunnen god zulk een onzichtbaar feest te bereiden,
als zij thans hebben van het eten van menschen-
vleesch. En egter hebben wij veel reden om te
gelooven dat 'er een tijd geweest is dat zij men-
schen-eeters waren. Men zeide ons (en wij za-
gen het ook gedeeltelijk) dat het eene nood-
zaaklijke plechtigheid is, wanneer 'er een arme
ellendeling wordt opgeofferd, dat de priester
hem het slinker oog uitsteekte. Hij biedt het den
Koning aan, hem hetzelfde voor den mond hou-
dende, dien hij hem verzoekt te openen; maar,
in plaats van het 'er in te steeken, trekt hij het on-
middelijk terug. Dit noemen zij *den man eten*,
of *voedzel voor het opperhoofd*, en misschien zien
wij hier enige sporen van voorige tijden, toen
het dood lighaam werkelijk wierd opgegeeten.

Maar ik wil hier niet op aandringen; het is on-
dertusfchen zeker dat het offeren van menschen
niet

(*) *Tantumne religio potuit suadere malorum!* Is
dat al het voordeel, dat deeze arme eilanders van de verhe-
ven leer der onsterfelijkheid hunner zielen hebben, dat zij
weeten dat zij tot aas voor hunnen gulzigen *Eatooa* zullen
verstrekken.

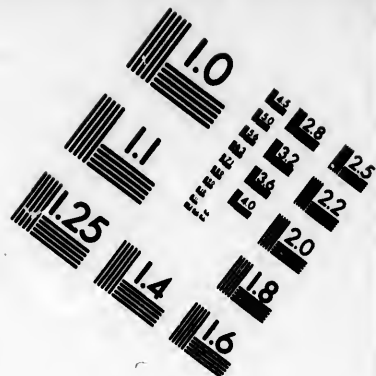
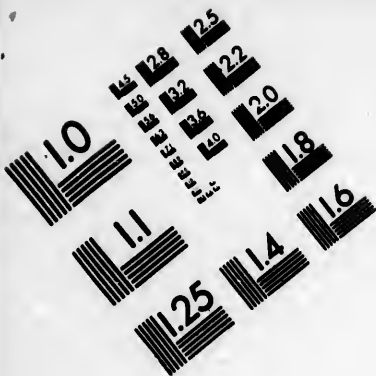
niet de eenigste barbaarsche gewoonte is, die onder dit goedaartig en menschlievend volk heerscht; want, behalven het uitsnijden van de onder-kaakbeenderen van hunne in den oorlog gesneuvelde vijanden, die zij als zege-tekenen omdraagen, offeren zij enigermaate derzelves lighaamen op als offerhanden aan den *Eatood*. Na een gevegt, waarin zij overwinnaars geweest zijn, verzamelen zij alle de gesneuvelden, die hun in de handen gevallen zijn, en brengen dezelve naar de *morai*, daar zij met veele plechtigheden eenen kuil graaven, waarin zij hen alle, als zoo veele offerhanden aan de goden, begraven; maar hunne doodshoofden worden nooit weder opgegraaven.

Met hunne eigen groote bevelhebbers, die in den oorlog sneuvelen, wordt geheel anders gehandeld. Men verhaalde ons dat hun voorige Koning *TOOTAHA*, *TUBOURAI TAMAIDE*, en nog een ander bevelhebber, die met hun in den slag tegens de *Tiarabooërs* sneuvelde, naar deeze *morai* op *Attchooroo* gebragt zijn. Daar wierden hun door de priesters voor het groot altaar de ingewanden uitgehaald, en de lighaamen daarna op drie verschillende plaatsen begraven, die ons wierden aangewezen in den grooten hoop steenen, die het voornaamst gedeelte van deeze *morai* uitmaaken. En hunne gemeene, die in deezen slag gesneuveld waren, lagen alle in eenen zelfden kuil, aan den voet van dien steen-hoop, begraven. Dir
ge-

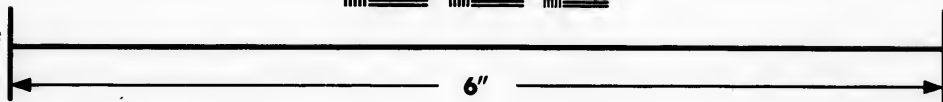
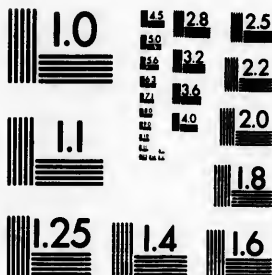
geschiedde, gelijk OMAI mij verhaalde, daags na den slag met veel pracht en plechtigheid, en midden onder eenen grooten toeloop van volk, als een dank-offer aan den *Eatooa*, voor de overwinning, die zij behaald hadden, terwijl de overwonnene in de bergen gevlugt waren. Zij bleven daar een dag of tien, tot de wade van de overwinnaars bedaad, en 'er een traag gesloten was, in hetwelk men overeenkwam dat OTOO tot Koning van het geheel eiland zoude verklaard worden, en de plechtigheid van hem met den *maro* te bekleeden was in dezelfde *morai* met groote statie, in tegenswoordigheid van alle de voornaamste des lands verrigt.

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

14 12.8
15 13.2
16 13.6
17 14.0
18 14.4
19 14.8
20 15.2
21 15.6
22 16.0
23 16.4
24 16.8
25 17.2

01

DERDE HOOFDSTUK.

Gesprek met TOWHA. Beschrijving van Heevas. OMAI en OEDIDEE geeven maaliijden. Vuurwerken afgestooken. Een aanmerkelijk geschenk van doek. Wijze van het lijk van eenen Bevelhebber te bewaaren. Eene tweede menschlijke offerhande. Te paerd rijden. OTOOS zorgvuldigheid in het leveren van voorraad en in het voorkoomen van dieverijen. Dieren, die hem geschonken wierden. ETARY en de afgevaerdigden van een Opperhoofd krijgen gehoor. Een spiegel: gevegt van twee oorlogs-vaartuigen. Zee-macht van deeze eilanden. Hoe zij den oorlog voeren.

Naardien het eindigen van het zeer zonderling tooneel, in de *morai* vertoond, dat ik in het voorgaand hoofdstuk naauwkeurig beschreven heb, ons nu niets te *Attahooroo* te verrigten liet, scheepten wij ons omtrent den middag in om naar *Matavai* te keeren en bezogten onder weg TOWHA, die op het eilandjen gebleeven was, daar wij hem daags te vooren ontmoet hadden. OTOO en hij spraken te zaamen over den tegenswoordigen toestand van 's lands zaaken, en de laatste deed

deed andermaal aanzoek bij mij om mij in den oorlog tegens *Eimeo* bij hen te voegen. Mijne volstrekte weigering van dat verzoek deed mij de gunst van dit Opperhoofd t'eenemaal verliezen.

Voor wij vertrokken vroeg hij mij of de plechtigheid, die wij bijgewoond hadden, aan onze verwachting hadd' beantwoord, welke gedagten wij van derzelve uitwerking voedden, en of wij in ons land ook zulke godsdienst-plechtighedep verigteden? Wij hadden onder de viering van deeze afgrijslijke plechtigheid een diep stilzwijgen bewaard; maar, zoo dra zij geëindigd was, hadden wij geene zwaarigheid gemaakt om onze gedagten over dezelve zeer vrijelijk te uiten aan *OTOO* en die hem verzelden; ik verborg dan ook mijne verfoeiing niet voor *TOWHA*. Ik drong, behalven op de wreedheid van deeze bloedige gewoonte, ook sterk aan op derzelve onredelijkheid, en zeide het Opperhoofd dat zulk eene offerhande, verre van den *Eatoca* zijn volk gunstig te maaken, gelijk zij dom geloofden, het middel zou zijn om zig zijne wraak op den hals te haalen, en dat ik, uit deeze omstandigheid zelve wel durfde waagen te voorspellen dat hun voorgenoomen togt tegens *MAHEINE* ongelukkig uit zou vallen. Ik waagde hier eene vrij sterke gissing; maar ik meende dat 'er weinig gevaar was dat ik mij bedriegen zoude; want ik bevond dat

'er drie partijen op het eiland waren met opzigt tot deezen oorlog; de eene was 'er zeer sterk voor; eene andere was 'er volmaakt onverschillig over, en de derde verklaarde zig openlijk voor MAHINE en deszelfs zaak. Onder zulke omstandigheden, daar hun kriegsraad door oneenigheden verdeeld wierd, was het niet waarschijnlijk dat men tot een plan van kriegsverrigtingen zoude koomen, dat slechts waarschijnlijkheid zoude hebben van te zullen slaagen. Toen wij onze gedagten over de offerhande aan TOWHA te kennen gaven, gebruikten wij OMAI tot tolk, en hij bragt onze redenen met zoo veel drift over, dat het Opperhoofd sterk vertoornd schein, bijzonderlijk toen hem gezegd wierd dat, zoo hij in Engeland eenen mensch vermoord had, gelijk hij hier gedaan had, zijn rang hem niet zoude verschoond hebben van 'er voor gehangen te worden. Dit verneemende riep hij *maeno! maeno!* schandelijk! schandelijk! en wilde geen woord mees hooren. Bij dit gesprek waren veele inboorlingen tegenswoordig, voornamelijk het gevolg en de bedienden van TOWHA zelve, en toen OMAI begon te verhalen welke straf in Engeland den grootsten zoude aangedaan worden, als hij den geringsten bediende doodde, scheenen zij met groote aandacht te luisteren, en waren waarschijnlijk van een ander gevoelen dan hun heer omtrent dit onderwerp.

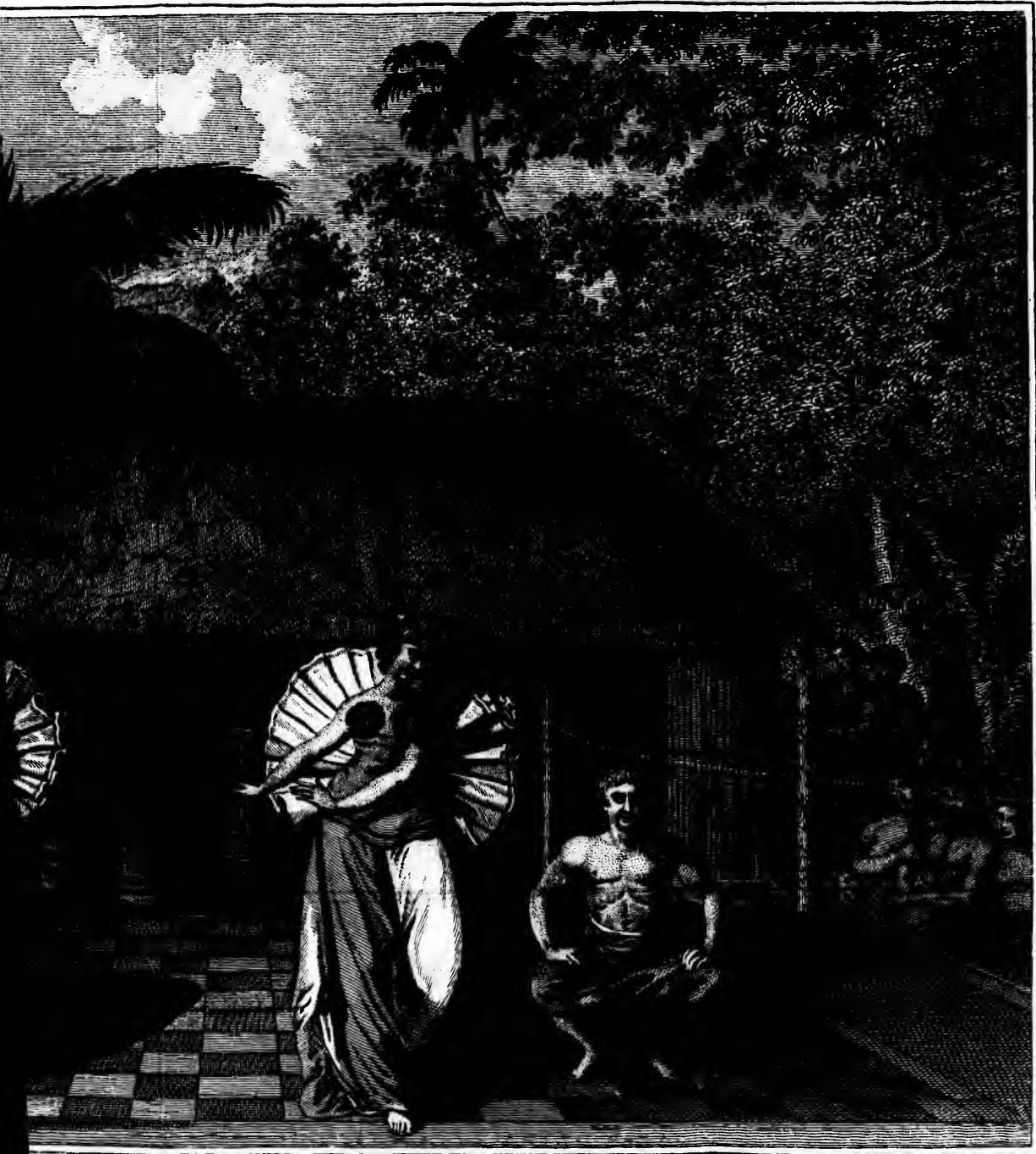
Tow-

id
ij
te
k.
f,
ij.
in
hij
er-
en,
an-
ees
in-
en
oen
ge-
als
zij
ar-
ees
w

TAHITI

DANS OF O-TAHITI

OF O-TAHITI.

Blank page with faint markings and a small mark in the top right corner.

--	--

Towha verlaatende, vertrokken wij naar *Oparre*, daar 0700 ons drong den nacht door te brengen. Wij landden in den avond, en hadden, op weg naar zijn huis, gelegenheid om te zien op welke wijze dit volk sig in zijne bijzondere *heavas* vermaakt. Wij vonden omtrent honderd van dezelve in een huis zitten, en in het midden van hun waren twee vrouwen, met eenen ouden man agter elke van haar, zeer zagt op eenen trommel staande, en de vrouwen bij tusschenpoozen op eenen zagter toon zingende, dan ik ooit bij hunne andere vermaaklijkheden hoorde. Het gezelschap luisterde met groote aandacht en was, naar het scheen, als opgetogen door het vermaak van de muziek; want weinige sloegen enige acht op ons, en de spelers hielden niet op. Het was bijna donker toen wij 0700s huis bereikten, daar wij onderhouden wierden met eene van hunne openbaare *heavas* of spelen, in welke zijne drie zusters als de voornaamste personen aan operaden. Dit was dat zij een *heere raä* noemen, die van dien aard is, dat niemand in het huis of binnen het vak, daar zij vertoond wordt, mag koomen. Als 's Konings zusters spelen is dit altijd het geval. Haare kleeding was bij deze gelegenheid indedaad sierlijk en schilderachtig, en zij kweeten sig uitmuntend van haare rollen, schoon enige klugten, die door vier mannen tusschen beiden gespeeld wierden, de toekijkers, die talrijk waren, grooter

vermaak scheenen te geeven. Den volgenden morgen vertrokken wij naar *Matayat*, *otoo* te *Oparro* agterlatende; maar zijne moeder, zusters en verscheiden andere vrouwen verzelden mij naar boord, terwijl *otoo* zelf kort daarop volgde.

Terwijl *otoo* en ik van boord waren, waren de schepen slechts kariglijk van vrugten voorzien en hadden weinige bezoekers gehad. Na onze terugkomst wierden wij weder overkropt van bezoekers en levensmiddelen.

Den vierden gongen enige van ons aan land bij *omai* eeten, die eenen zeer goeden maaltijd gaf, bestaanden uit visch, hoenderen, spek en podding. Na het eeten verzelde ik *otoo*, die mede in het gezelschap geweest was, naar zijn huis, daar ik alle zijne bedienden zeer druk aan het werk vond om eene menigte levensmiddelen voor mij gereed te maaken. Onder andere was 'er een groot varken, dat zij in mijne tegenswoordigheid slagteden. De ingewanden wierden in elf deelen verdeeld, op zulk eene wijze, dat elke portie een stukjen van alles bevattede. Deeze portien wierden onder de bedienden uitgedeeld, en sommige maakten de hunne in denzelfden oven met het varken klaar, terwijl andere hun aandeel ontoebereid wegdroegen. Daar was ook een groote podding, die ik van het begin tot het eind zag toebereiden. Zij bestond uit brood-vrugt, rijpe
pla-

plataanen, taro en palm of pandang-nooten, alle geraspt, geschrapt of sijn gestoten en op zigzelve gebakken. Men goot eene zekere hoeveelheid vogt, uit kokos-pitten gedrukt, in eene groote trog of houten bak; de andere dingen wierden 'er, zoo heet als zij uit den oven kwamen, bij gedaan, en daar wierden ook enige heete steenen bij gelegd om het zagt te doen kooken; twee of drie mannen roerden het onderwijlen met stokken om, tot dat alles wel met malkander vereenigd en het kokos-sap tot olie verkeerd was, zoo dat de geheele klomp eindelijk van de vastheid van eene meel-podding wierd. Sommige van deze poddings zijn zeer goed, en daar zijn weinige Engelsche poddings die dezelve evenaaren. Het gebeurde zelden of nooit dat ik geene op-tafel had, als ik die krijgen konde, dat niet altijd het geval was. Toen o r o s varken gebraden, en de podding, die ik beschreven heb, gemaakt was, wierden zij met twee leevende varkens en eene menigte brood-vrugt en kokos-nooten in eene kano gebracht en naar mijn schip gezonden, gevolgd van mij en de geheele koninglijke familie.

Den volgenden avond wierd een jonge ram van het Kaapsch ras, dat geworpen en met groote zorg aan boord opgekweekt was, door eenen hond dood gebeten. De voorvallen zijn min of meer gewigtig naar de omstandigheden. In onzen tegenswoordigen toestand, daar ik verlangende was

was de nuttig ras van dieren op deze eilanden voort te planten, was het verlies van den ram een ongeluk van belang, alzoo hij de eenigste was, dien ik van dat ras had, en nu had ik nog maar eenen van Engelsch ras overig.

In den avond van den zevenden staken wij enige vuurwerken af, voor eenen grooten toevloed van menschen. Sommige schepten zeer veel vermaak in deze vertooning; maar verre de meeste toekijkers waren verschrikkelijk bevreesd, zoo dat wij hen met moeite konden overhaalen om bij elkaanderen te blijven, om de vertooning tot het einde te zien. Een swarmer was het laatste stuk. Hij vloog van de tafel en joeg de gantsche menigte in eenen oogenblik op de vlugt; zelfs de kloekmoedigste liepen zoo hard sij konden.

Den volgenden dag wierden enige van ons bij onzen vorigen reisgenoot *ORDIDNE* op visch en spek ter maakijd onthaald. Het varken woog ontrent dertig ponden, en het zal niet onwaardig zijn te melden; dat het levend, gebraden en op de tafel geset was binnen het uur. Wij hadden even gegasten, wanneer *OTTO* kwam en mij vroeg of ik den huik vol hadd'? Toen ik ja geantwoord had, zeide hij: *Gaa dan met mij mede.* Ik gong dan met hem naar zijnes vaders huis, daar ik enig veld bezig vond met twee meisjens met eene ontzagchellijke menigte fraai doek op eene zeer zonderlinge wijze te bekleeden. Het een
eind

en
en
a,
ur
ge
an
ak
e-
rij
n-
le
lij
ne
-
ij
n
g
p
n
j
-
.
.
.
.
j

EEN MEISJEN VAN OTAHITI GESCHENKEN
BRENGENDE.

eind van elk stuk doek, van hetwelk eene groote menigte was, wierd boven het hoofd van de meisjes opgehouden, terwijl het overige onder de oxelen om haar lijf gewonden wierd. Toen liet men de boven-einden vallen, en zij hongen over elkanderen in plooiën tot den grond, zoo dat zij enige gelijkenis met eenen ronden hoepelrok hadden. Daarna wierden om de buken-zijde van alles verscheiden stukken van verschillend gekleurd doek gewonden, die de dikte nog aanmerklijk vermeerderden, zoo dat deeze zonderlinge toefel niet minder dan vijf of zes ellen in den omtrek had, en zoo zwaar was dat de arme meisjes het naauwlijks konden draagen. Aan elk wierden twee *tammes* of borst-plaaten gehangen, om het te versieren en het een schilderachtig aanzien te geeven. Dus uitgedost, wierden zij aan boord gebragt met verscheiden varkens en eene menigte vrugten, die met het doek een geschenk van OTTO'S vader voor mij uitmaakten. Perfoonen van beiden kunnen, die op deeze wijze uitgedost zijn, worden *asee* genaamd; maar zij wordt, geloof ik, nooit gebruikt dan wanneer 'er groote geschenken van doek te doen zijn. Ik zag het ten minsten nooit bij eene andere gelegenheid, en ik ontvong ook nooit te vooren zulk een geschenk; maar Kapitein CLERKE en ik kreegen naderhand doek, aldus om de draagsters gewonden. Den volgenden dag kreeg ik een geschenk van vijf varkens en

en enige vrugten van OTOO, en een varken en enige vrugten van elke van zijne zusters. En wij hadden ook geen gebrek aan andere levensmiddelen; de inboorlingen hadden twee of drie dagen lang binnen het rif met hunne zegens veel makreelen gevangen, van welke zij enige aan de schepen en tenten te koop bragten.

OTOO was even zoo ijverig om ons door geduurige vermaaklijkheden den tijd aangenaam te doen doorbrengen, als om door geduurige geschenken onze behoeften te vervullen. Enige van ons den tienden naar *Oparre* gegaan zijnde, onthaalde hij ons op hetgeen men een tooneelstuk zoude kunnen noemen. Zijne drie zusters speelden hetzelfde, en de kleeding, waarin zij verscheenen, was nieuw en sierlijk, dat is sierlijker dan wij op een van deeze eilanden nog gezien hadden. Maar mijn voornaamst oogmerk met naar *Oparre* te gaan was een gebalzemd lijk te bezigtigen, dat enige van onze heeren aldaar gevallen gevonden hadden, bij de woning van OTOO. Bij onderzoek bevond ik dat het het overblijfsel van TEE was, een Opperhoofd, bij mij wel bekend geweest toen ik op mijnen laatste togt op dit eiland was. Het lag in een *toopapaoo*, sierlijker gebouwd dan die gemeenlijk zijn, en niet in alle opzigten gelijk met die, welke wij laatst te *Oheitepcha* gezien hadden, waarin de overblijfselen van WAHEIADOOA op dezelfde wij-

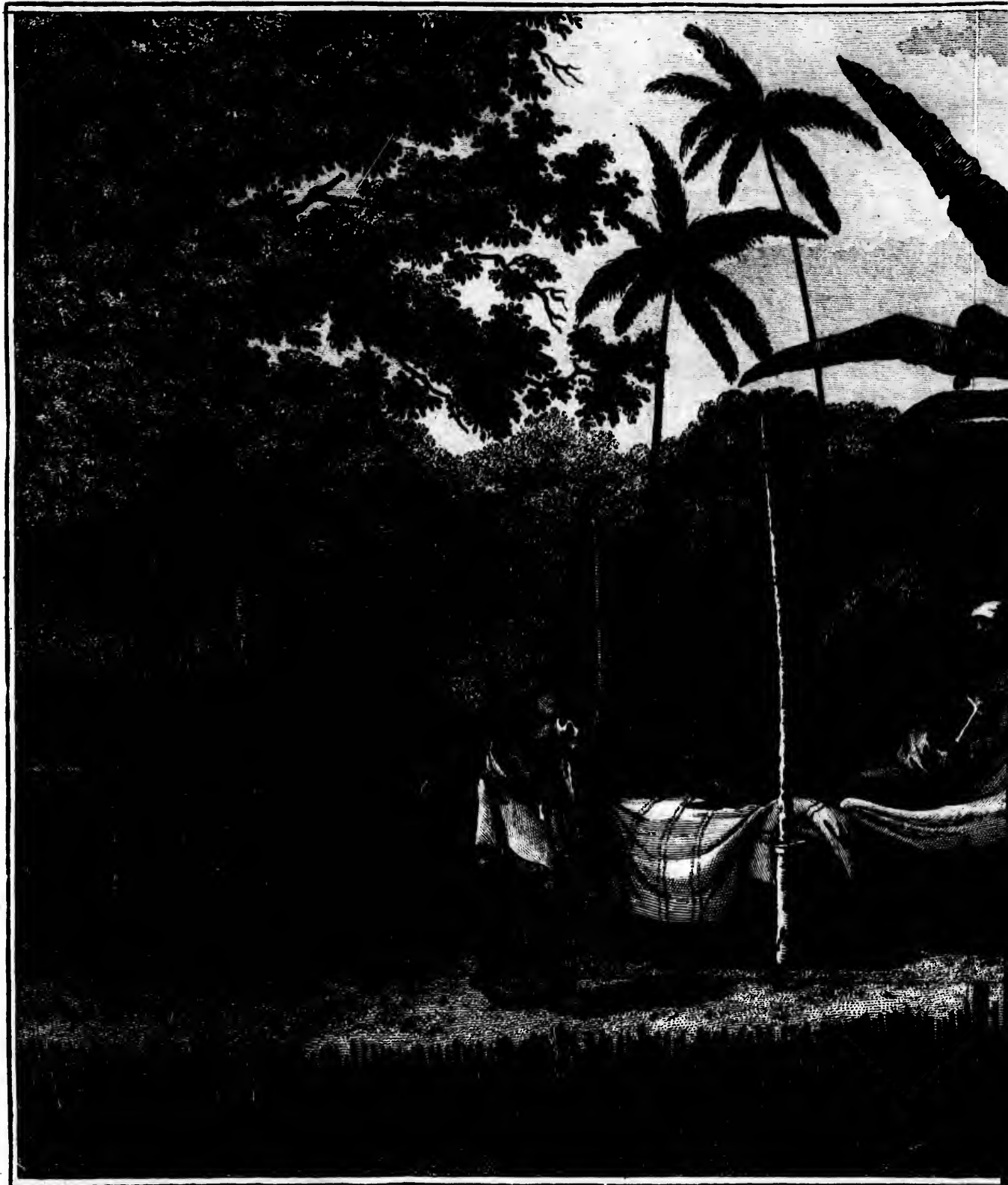

EEN MEISJEN VAN OTAHITI DANSENDE.

PL. XCH.

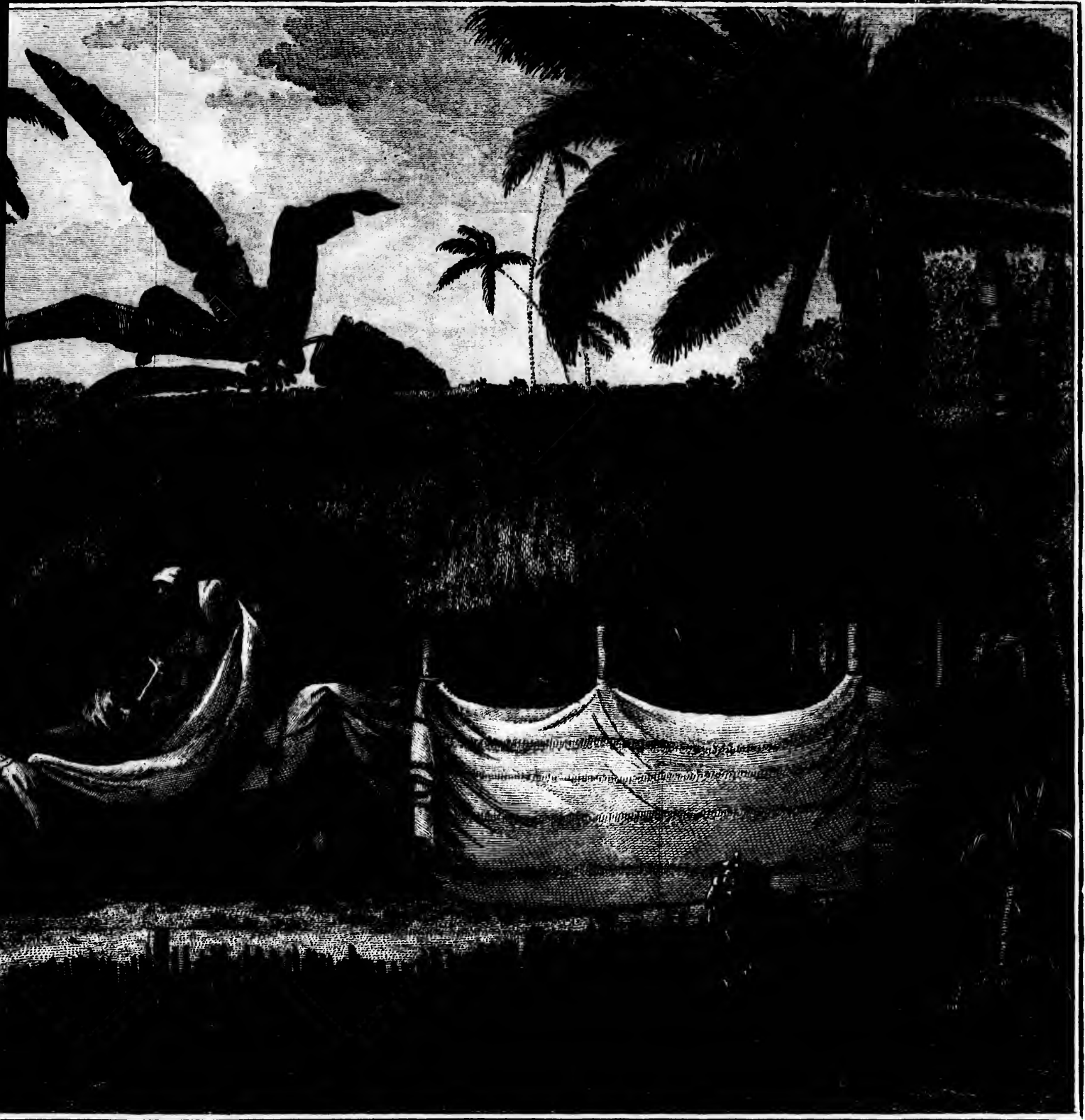

DANIG ALS MEN ZIDE.

ge
alc

HET LIJK VAN THEE, OPPERSTE VAN O-TÄÄTI, ZOONA

TÄTTI, ZOODANIG ALS MEN ZULKS NA ZIJNEN DOOD BEWAARDE.

w
k
d
h
c
e
z
b
p
h
d
u
a
n
m
d
l
d
a
m
d
w
m
b
f
d
D
8
A

ZOO

wijze gebalsemd liggen. Toen wij op de plaats kwamen, was het lijk bedekt en in doek gewonden binnen de *soopapao*; maar op mijn verzoek haalde de man, die 'er het opzigt over had, het 'er uit en legde het op eene soort van baar, op zoodanige wijze dat wij het zoo goed konden bezien als wij wenschten; maar wij mogten niet binnen de paalen van het afschutsel van de *soopapao* koomen. Na dat hij het lijk dus vertoond had, behong hij de plaats met matten en doek, die zoo geschikt wierden, dat zij eene sierlijke uitwerking deden. Wij vonden het lighaam niet alleen volkoomen in zijn geheel, maar, dat ons nog veel meer verwonderde, was dat de rotting nauwlijks schein aangevangen, en het gaf geen de minste onaangename reuk van zig, schoon de luchtfreesk van de heetste is, en t z z reeds meer dan vier maanden was dood geweest. De eenigste aanmerkelijke verandering, die in hetzelfde gekoomen was, was het invallen van de spierachtige deelen en de oogen; maar het hair en de nagelen waren in hunnen oorspronlijken staat en zaten nog zeer vast, en de ledenmaaten waren geheel buigzaam of in dien slappen staat, waarin menschen zijn, die eensklaps in zwijn vallen. Zoodanig waren de aanmerkingen, die de Heer ANDERSON mij opgaf, die mij ook zeide dat hij, gevraagd hebbende hoe zij hunne doode lighaamen aldus konden bewaaren, vernoomen had dat men

hun,

hun, zoo dra zij gestorven zijn, de ingewanden uitneemt, door dezelve door den tars uittehalen, en dat de holligheid dan door denzelfden weg met doek wordt vol gepropt, dat, als'er zig enige vogtigheid op de huid vertoonde, dezelve zorgvuldig wierd afgevoegd, en het ligthaam daarop rijklijk met welriekende kokos-olie wierd gewreven, dat, dikwijls herhaald wordende, dezelve veele maanden lang bewaarde, maar dat zij eindelijk langzaamerhand tot stof vergingen. Zoodanig was het naricht dat de Heer ANDERSON ontvong; wat mij belangt, ik kon niets meer van hunne bewerking verneemen, dan hetgeen OMAI mij zeide, dat zij, namelijk, gebruik maaken van het sap van eene plant, die in de bergen groeit, van kokos-olie en van het dikwijls waschen met zee-water. Men zeide mij ook dat de lijken van alle hunne groote mannen, die eenen natuurlijken dood sterven, op deeze wijze bewaard worden, en dat zij dezelve nog zeer langen tijd na den dood voor het algemeen ten toon stellen. In het eerst worden zij dagelijks, als het niet regent, buiten gebracht, naderhand steeds bij grooter tuschenpozen, en eindelijk zijn zij zelden te zien.

In den avond keerden wij van *Oparre* terug, daar wij *OTOO* en de Koninglijke familie lieten, en ik zag niemand van haar weder tot den twaalfden, wanneer alle, behalven het Opperhoofd zelf, mij een bezoek kwamen geeven. Hetzelve was,

naar

naar men mij zeide, naar *Attahobroo* gereisd, om heden eene andere menschlijke offerhande bijte-
 woonen, die het Opperhoofd van *Tiaraboo* der-
 waarts gezonden had om aan de *morai* geofferd te
 worden. Dit tweede voorbeeld binnen den tijd
 van zoo weinige dagen was één maar al te treurig
 bewijs hoe menigvuldig de slagtoffers van deeze
 bloedige bijgeloovigheid onder dit menschlievend
 volk zijn. Ik zou deeze offerhande ook gaerne
 bijgewoond hebben, als ik 'er bij tijds van yer-
 wittigd geweest ware, want nu was het te laat.
 Om dezelve oorzaak miste ik eene andere open-
 baare plechtigheid, die den voorigen dag te
Oparre had plaats gehad, wanneer *OTOO* met
 alle de bij die gelegenheden gebruikelijke plech-
 tigheden, den vrienden en aanhanglingen van wij-
 len Koning *TOOTAHA* de landen en bezittingen,
 die hún zedert zijn dood onthouden waren, terug
 gaf. Waarschijnlijk was de nieuwe offerhande de
 besluitende plechtigheid van deeze kwijschelding.

Den volgenden avond kwam *OTOO* terug van
 het volbrengen van den onaangenaamsten van alle
 zijne plichten als Opperheer, en den volgenden
 dag met zijn gezelschap vereerd zijnde, steegen
 Kapitein *CLERKE* en ik te paerd, en reeden de
 vlakte van *Matavai* rond, tot verbaazing van
 eene groote schaafe, te die gelegenheid te zaamen
 gevloeid, die met zoo veel verwondering op ons
 staroogden als of wij Centaurusfen geweest waren.

OMAI had wel reeds eens of tweemaal te voren getragt op het paerd te koomen, maar hij was 'er geduurig weder afgestmeten voor hij zig had kunnen zetten, zoo dat deze de eerste reize was dat zij iemand een paerd zagen berijden. Dat Kapitein CLARK en ik begonnen hadden wierd naderhand dagelijks, zoo lang wij aldaar verbleeven, door den eenen of anderen van ons volk herhaald; en egter bleef de nieuwsgierigheid van de inboorlingen steeds even groot. Zij waren uitnemend in kunnen schik met deze dieren, toen zij gezien hadden, welk gebruik men van hun maakte, en, voor zoo verre ik kon oordeelen, gaven dezelve hun een beter denkbeeld van de grootheid van andere natiën dan alle de andere nieuwigheden, welke kunne Europische bezoekers bij hen ingevoerd hadden. Bekden de hengst en de merrie waren in een zeer goeden staat en zagen 'er uitnemend wel uit.

Den volgenden dag vettrok ETARY of OLLA, de God van *Bolabola*, die nu enige dagen in de nabuurschap van *Masual* geweest was, naar *Opurre*, van verscheiden zekende kanos verzeld. Men zeide ons dat OTTO niet goedkeurde dat hij zoo nabij ons verblijf ware, daar zija volk onzen eigendom gemakliker konde ontvreemden. Ik moet OTTO het recht doen van te zeggen, dat hij alle middelen gebruikte welke de voorzigtigheid hem aan de hand kon geeven om dieverijen voortekoo-

koomen, en het was meer aan zijne maatregelen dan aan onze eigen omzigtigheid toeteschrijven dat 'er zoo weinige begaan wierden. Hij had zorg gedraagen een hutjen of twee aan de andere zijde van de rivier, agter onzen post, te laten oprigten, en nog twee andere bij onze tenten, op den oever tuschen de rivier en de zee. In alle deeze bleiden enige van zijn volk aanhoudende de wacht, en zijn vader hield gemeenlijk sijn verblijf op *Matavai-punt*, zoo dat wij, om zoo te spreken, van hun omringd waren. Aldus bewaarden zij ons niet alleen in den nacht voor dieven, maar konden alles wat 'er over dag omging gewaar worden, en zij waren gereed om de melsjens, die met ons volk geheime zaamenkomsten hielden, wat te doen afgeeven, dat gemeenlijk alle morgens geschiedde, zoo dat de maatregelen, die hij genoomen had om onze veiligheid te befehermen, met een tot het voor hem gewigtiger oogmerk diende van zijne eigen voordeelen te vermeerderen.

OTOO zeide mij dat zijne tegenswoordigheid te *Oparre* vereischt wierd, daar hij den grooten persoonaadje van *Bolabola* gehoor stond te geven, en vroeg mij of ik hem derwaarts wilde vertellen, waarin ik gereedlijk toestemde, in hoop van iets te zien dat onze opmerking waardig ware. Ik gong dan met hem mede in den morgen van den zestienden, verzeeld van den Heer ANDERSON.

Daar kwam ons egter niets voor dat belangrijk of merkwaardig was. Wij zagen ETARY en zijn gevolg enig grof doek en varkens aan OTOO aanbieden, terwijl elk stuk met eene zekere plechtigheid en eene opzetlijke aanspraak overhandigd wierd, waarna zij niet enige andere hoofden eene raadpleeging over den togt naar *Eimeo* hielden. ETARY scheen denzelven in het eerst aftekeuren, maar eindelijk wierden zijne tegenwerpingen wederlegd; en het bleek ook indedaad dat het te laat was om over deeze maatregel te raadpleegen, en dat TOWHA, POTATOU en een ander Opperhoofd reeds met de vloot van *Attahooroo* vertrokken waren; want in den avond kwam 'er een bode met tijding dat zij *Eimeo* bereikt hadden, en dat 'er enige schermutzelingen hadden plaats gehad, zonder veel verlies of voordeel voor den eenen of den anderen.

In den morgen van den agttenden gong ik met den Heer ANDERSON en OMAI weder met OTOO naar *Oparre*, en wij namen de schaapen mede, die ik voorneemens was op het eiland te laten, bestaande in eener Engelschen ram en ooi en drie Kaapsche ooiën, welke ik alle OTOO schonk. Alzoo alle drie de koeijen den stier ontvangen hadden, meende ik het te kunnen waagen dezelve te verdeelen en enige naar *Ulietea* te brengen. Met dit oogmerk liet ik haar brengen en stelde ETARY voor dat, zoo hij zijnen stier aan

OTTO wilde laten, hij den mijnen zoude hebben, met eene van de drie koeijen, 'er bij voegende dat ik dezelve voor hem naar *Ulietea* zoude brengen, want ik durfde den Spaanschen stier niet vervoeren, uit vrees dat hij een ongeluk mogt krijgen, alzo het een zwaar en moedig beest was. Tegens dit mijn voorstel had ETARY in het eerst veel intebrenge, maar eindelijk stemde hij 'er in toe, gedeeltelijk op aandrang van OMAI. Doch zoo als men bezig was het vee in de sloep te brengen, verzette de zig een van ETARYS gevolg dapperlijk tegens alle ruiling hoegenaamd. Dit zoo bevindende, en vermoedende dat ETARY slechts voor dien oogenblik in de voorgestelde schikking bewilligd hadd' om mij genoegen te geeven, en dat hij, als ik weg ware, mischien zijnen stier terug zoude neemen, en dat OTTO 'er dan geenen hebben zoude, vond ik best alle denkbeeld van ruiling te laten vaaren, alzo die niet geschieden konde met de onderlinge bewilliging van de twee partijen, en besloot eindelijk die alle aan OTTO te laten, hem op het ernstigste aanbeveelende nooit te dulden dat zij van *Oparre* vervoerd wierden, zelf niet de Spaansche stier, noch enige van de schaapen, tot hij eene kudde jongen zoude overgewonnen hebben, van welke hij dan aan zijne vrienden konden schenken en naar de nabuurige eilanden zenden.

Dit zoo geregeld zijnde, lieten wij *E T A R Y* en zijn gezelschap aan de overdenking van hunne dwaasheid over, en verzelde *O T O O* naar eene andere plaats daar digt bij, daar wij de bedienden van een Opperhoofd vonden, welks naam ik vergat te vraagen, hem met een varken, eene bigge en een' hond opwachtende, als geschenken van hunnen meester aan den Vorst. Zij wierden met de gewoone plechtigheden overgeleverd, en met eene plechtige aanspraak, waarin de spreekker, uit naam van zijn' meester, naar *O T O O*'s gezondheid en naar die van alle de grooten, die bij hem waren, vernam. Deze plichtpleeging wierd, uit naam van *O T O O*, op eene dergelijke wijze door eenen van zijne staatsdienaaren beantwoord, en toen wierd het geschil met *Eimea* behandeld met veele redenen voor en tegens. De afgevaardigden van dit Opperhoofd waren voor het kragtadig voortzetten van den oorlog, en raadden *O T O O* eene menschlijke offerhande te offeren.

Aan de andere zijde verzettede 'er zig een Opperhoofd, dat *O T O O* gestadig verzelde, tegens, en, naar het schein, met groote kragt van redenen. Dit bevestigde mij in de gedagten dat *O T O O* zelf nooit hartlijk in dien oorlog gestemd hadde. Hij ontvong nu bode op bode van *T O W H A*, die hem sterk aandrang om zig tot zijne hulp te spoeden. Wij wierden onderrigt dat zijne vloot, als 't ware, door die van *M A H E I N E* om-
fin-

singeld was; maar dat noch de eene noch de andere een slag durfde waagen.

Na dat wij bij 0700 het middagmaal genuttigd hadden, keerden wij naar *Matavai* en lieten hem te *Oparre* agter. Wij wierden deezen dag en den volgenden zeer soberlijk van vrugten voorzien. 0700 dit verneemende, kwam met zijnen broeder, die vriendschap voor Kapitein CLERKE had opgevat, van *Oparre* tuschen negen en tien uren in den avond met eenen grooten voorraad voor beiden de schepen. Dit bewees zijne menschlievende zorg voor ons sterker dan al wat hij tot nog toe voor ons gedaan had. Den volgenden dag kwam de geheele koninglijke familie met geschenken, zoo dat onze behoeften niet alleen vervuld wierden, maar wij ook meer levensmiddelen hadden dan wij gebruiken konden.

Al ons water nu aan boord hebbende, en de schepen gekalesfaat, het wand hersteld en alles in orde gebragt zijnde, begon ik te denken om het eiland te verlaaten, opdat ik nog tijds genoeg overig mogt hebben om de andere in deeze nabuurschap te bezoeken. Met dit inzicht haalden wij onze werktuigen en verderen toestel tot het doen der waarneemingen van land, en sloegen de zeilen aan. Des anderen daags 'smorgens vroeg kwam 0700 aan boord om mij te berichten, dat alle oorlogs-kanos van *Matavai* en van drie andere aangrenzende distrieten naar *Oparre* gongen,

om zig bij die van dat gedeelte van het eiland te voegen, en dat aldaar eene algemeene schouwing zoude plaats hebben. Kort daarna was het geheele smaldeel van *Matavai* in beweging, en verzamelde zig, na eene wijl door de baai gekruist te hebben, omtrent in het midden van dezelve tegens den wal. Ik gong nu met mijne sloep om dezelve te bezigtigen.

Van die met stellaadjen, waarop zij vegten, of die zij oorlogs kanos noemen, waren er omtrent zestig, met omtrent zoo veele van eene mindere grootte. Ik was gereed om hen naar *Oparre* te verzellen, maar kort daarop wierd er bij de bevelhebbers besloten, dat zij niet vertrekken zouden voor den volgenden dag. Ik zag dit aan als een gelukkig uitstel, alzoo het mij eene goede gelegenheid verschafte om enig inzicht in hunne wijze van vegten te verkrijgen. Met dit oogmerk gaf ik *OTOO* mijnen wensch te kennen, dat hij enige zoude beveelen de nodige krijgs-oefeningen te verrigten. Twee derzelve kreegen dan bevel in de baai te loopen, in eene van welke *OTOO*, de Heer *KING* en ik ons inscheepten, terwijl *OMAI* aan boord van de andere gong. Toen wij genoegzaam ruime zee hadden, wendden wij, naderden elkanderen, en weeken dan weder terug, beurtelings, zoo snel onze roeijers konden roeijen. Ondertusfchen zwaaiden de krijgslieden op de stellaadjen hunne wapenen en maak-

maakten honderderlei belagchelijke bewegingen, die, naar mijn oordeel, niets konden uitwerken dan hunne driften opwekken en hen tot het vegen voorbereiden. OTOO stond naast ons stellaadjen en gaf de nodige bevelen wanneer men voorwaarts moest gaan, of wanneer men agterwaarts moest wijken. Hierin scheenen een groot oordeel en een snel gezigt te zaamen vereischt te worden, om elk voordeel, dat zig opdeed, waarteneemen, en te vermijden zijnen vijand enig voordeel te geeven. Eindelijk na ten minsten twaalf maalen op elkanderen afgekoomen en terug geweken te zijn, klampten de twee kanos elkanderen aan, steven aan steven, of stellaadjen aan stellaadjen, en, na een kort gevegt, wierd het volk op ons stellaadjen ondersteld gedood te zijn, en wij wierden door OMAI en zijne medgezellen angeklampt. Op dit tijdstip sprongen OTOO en alle onze roeijers over boord, als of zij genoodzaakt waren hun leven met zwemmen te redden.

Als men op OMAIS bericht mag staat maaken, worden hunne zee-gevegten niet altijd op deeze wijze bestierd. Hij zeide mij dat zij somtijds beginnen met de twee vaartuigen met de voorstevens aan malkanderen te binden, en dan vegt men zoo lang tot alle de krijgslieden aan de eene of de andere zijde gesneuveld zijn. Maar dit gevegt wordt, denklijk, nooit gehouden dan

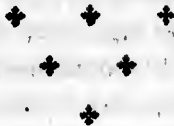
wanneer zij besloten hebben te overwinnen of te sterven; en het een of het ander moet geschieden; want alle koomen overeen dat zij nooit kwartier geeven dan om hunne gevangenen voor eenen wreeder dood den volgenden dag te bewaaren.

De macht en sterkte van deeze eilanden bestaan geheel in hunne zee-macht. Ik heb nooit van eenen algemeenen slag te land gehoord, en alle hunne beslissende gevechten worden altoos op het water gehouden. Zoo de tijd en plaats van het gevegt door beiden partijen bepaald zijn, worden de voorige dag en nacht in vrolijkheid en maaltijden doorgebracht. Tegens den morgen maaken zij de kanos vlot, brengen alles in orde, en beginnen het gevegt met het aanbreeken van den dag, welks uitslag gemeenlijk het geschil beslegt. De overwonnene redden zig door eene overhaaste vlugt, en die het strand bereiken vlieden met hunne vrienden naar het gebergte, want de overwinnaars spaaren, zoo lang hunne woede duurt, noch oude lieden, noch vrouwen, noch kinderen. Den volgenden dag vergaderen zij aan den *morai* om den *Eatooa* voor de overwinning te danken, en de verflagene als offerhanden te offeren, gelijk ook de gevangene, zoo zij 'er hebben. Hierop gaat men aan het onderhandelen, en de overwinnaars verkrijgen meestentijds de voorwaarden, die zij bedingen, bij welke bij-

zon-

zondere land-streken, en somtijds geheele eilanden van eigensaars veranderen. OMAI zeide ons dat hij eens door die van *Bolabola* gevangen genomen en naar dat eiland gevoerd was, daar hij, benevens enige andere, den volgenden dag ter dood zoude gebragt zijn, zoo zij geen middel hadden gevonden om in den nacht te ontkoomen.

Zoo dra dit spiegel-gevegt geëindigd was, deed OMAI zijne wapenrusting aan, klom op een stel-laadjen in eene van de kanos, en wierd langs het strand van de baai gevoerd, zoo dat alle menschen hem volkoomen zien konden. Zijn maliekolder trok de aandacht van zijne landslieden niet zoo sterk als men zoude verwacht hebben; trouwens sommige hadden dien te vooren reeds gedeeltelijk gezien, en daar waren andere, die zulk eenen wedrzin tegens OMAI opgevat hadden om zijn onvoorzigtig gedrag alhier, dat zij nauwelijks iets wilden aanzien, hoe vreemd het ware, dat door hem vertoond wierd.

VIERDE HOOFDSTUK.

De zeil-dag bepaald. Vrede met Eimeo gesloten. Twistredenen over denzelfven en otoos gedrag gelaakt. Plechtigheid aan de morai bij die gelegenheid, door den Heer KING beschreven. Aanmerkingen over dezelve. Voorbeeld van otoos listigheid. OMAIS oorlogskano en aanmerkingen over zijn gedrag. Otoos geschenk en boodschap voor den Koning van Groot Brittanie. Aanmerkingen over onze wijze van handeldrijven en over het goed onthaal, dat wij op Otahiti genooten. Bericht van den togt der Spanjaarden. Hunne leugenen om de Engelschen te benadeelen. Wenschen dat men zig aldaar niet moge ter neder zetten. OMAIS jaloezij tegens eenen anderen reiziger.

Den twee en twintigsten, des morgens vroeg, kwamen OTOO en zijn vader aan boord om te hooren wanneer ik voorneemens ware in zee te loopen; want vernoomen hebbende dat 'er eene goede haven te *Eimeo* was, had ik hun gezegd dat ik dit eiland, op mijnen weg naar *Huaheine* zoude aandoen, en zij wilden gaerne met mij mede vaaren, en hunne vloot tegelijk laten af-

afzeilen om TOWHA te versterken. Alzoo ik gereed was om onder zeil te gaan, liet ik het aan huu over den dag te bepaalen, en men stelde dien op den volgenden woensdag, wanneer ik OTOO, zijn vader, zijne moeder, en, in het kort, de geheele familie zoude medeneemen. Dit alzoo bepaald zijnde, nam ik voor onmiddelijk naar *Oparre* te zeilen, daar de geheele vloot, tot den togt uitgerust, dien dag stond te verzamelen en de schouwing te ondergaan.

Ik was even in mijne sloep wanneer 'er tijding kwam dat TOWHA met MAHEINE een verdrag had gesloten, en met zijne vloot te *Atiahooroo* was teruggekeerd. Deze onverwagte gebeurtenis maakte alle verdere krijgs-togten onnodig, en de oorlogs-kanos, in plaats van te *Oparre* bijeen te koomen, kreegen bevel om naar haare districten terug te keeren. Deeze verandering verhinderde mij egter niet OTOO naar *Oparre* te volgen, van den Heer KING en OMAI verzeld. Kort na onze aankomst, terwijl het middagmaal wierd klaar gezet, kwam 'er een bode van *Eimeo*, die de artikelen van het vrede-verdrag opgaf, of liever van den wapenstilstand, alzoo hij slechts voor eenen bepaalden tijd was. De voorwaarden waren nadeelig voor *Otahiti*, en men laakte OTOO zeer sterk, wiens verdraaging in het zenden van versterkingen TOWHA genoodzaakt hadden zig aan een schandelijk verdrag te onderwer-

werpen. Daar liep zelfs een gerugt dat TOWHA, gevoelig dat hij niet ondersteund was, verklaard had dat hij, zoo dra ik het eiland zoude verlaten hebben, zijne macht bij die van *Taraboo* zoude voegen, en OTOO te *Matanai* of *Oparre* zoude aantasten. Dit verplichtte mij op de openlijkste wijze te verklaaren, dat ik vast besloten had mijnen vriede tegens zulk eene zaamenspanning met alle mijne macht te ondersteunen, en dat alle die de stoutheid hadden hem aantetasten, het gewigt van zijn zwaar misnoegen zoude onderwinden, als ik weder aan hun eiland zoude koomen. Mijne verklaring had waarschijnlijk de verlangde uitwerking, en, zoo TOWHA in het eerst al zulke vijandelijke voorneemens hadde, hoorden wij 'er weldra niets meer van. WHAPPAT, OTOOS vader, keurde den vrede ten hoogsten af, en laakte TOWHA zeer dat hij dien gesloten had. Deeze verstandige grijaard oordeelde wijslijk, dat, wanneer ik met hun naar *Eimeo* gegaan ware, zulks van zonderlingen dienst voor hunne zaak zoude geweest zijn, schoon ik al geene andere partij in het geschil kiezen zoude. Hierop steunden alle zijne redenen, en hierop beweerde hij dat OTOO zeer wel gehandeld had met naar mij te wagten, schoon dit hem beter had TOWHA zoo schielijk te hulp te koomen als hij verwagt had.

Naauwlijks waren onze redeneeringen over dit

onderwerp te *Oparre* geëindigd of daar kwam een bode van *TOWHA*, verzoekende OT OOS tegenwoordigheid den volgenden dag aan de *moral* in *Attahooroo*, om de Goden te danken voor den vrede, dien hij gesloten had; zoodanig was ten minsten het bericht, dat *OMAI* mij van deeze plechtigheid gaf. Ik wierd verzogt dezelve mede bijteewonen, maar niet wel zijnde, was ik verplicht zulks afteflaan. Egter verlangende te wecten welke plechtigheden 'er bij eene zoo gedenkwaardige gelegenheid zouden plaats hebben, zond ik den Heer *KING* en *OMAI* derwaarts en keerde naar mijn schip, verzeld van *OTOOS* moeder, zijne drie zusters en nog agt andere vrouwen. In het eerst dagt ik dat deeze talrijke vrouwen-stoet alleen in mijne sloep kwam, met oogmerk om naar *Matavai* overgezet te worden. Maar toen zij aan mijn schip kwamen, zeiden zij mij dat zij voorneemens waren den nacht aan boord door te brengen, enkel en alleen om de geneezing van de ongesteldheid, waarover ik klaagde, te onderneemen, die in eene rhumatieke pijn van de heup tot den voet bestond. Ik nam haare vriendlijke aanbieding aan, liet een bed voor haar op den vloer van de kajuit spreiden, en gaf mij aan haare behandeling over. Zij verzogten mij tuschen haar te gaan liggen. Toen begonnen zoo veele als zig rondom mij konden plaatsfen, mij met beiden handen te knijpen van het hoofd tot de voeten,

ten, maar meest op de deelen daar de pijn zat, tot zij mijne beenderen deden kraaken, en mijn vleesch als dat van eene mummie wierd. In kort, na deeze behandeling omtrent een vierde uur ondergaan te hebben, was ik blijde uit haare handen te koomen. De bewerking gaf mij onmiddellijk verligting, dat mij aanspoorde om mij aan eene tweede te onderwerpen voor ik te bedging, en zij deed mij zoo veel goed dat ik mij den geheelen volgenden nacht vrij wel bevond. Mijne doctoresfen herhaalden haar voorschrift des anderen daags 's morgens voor zij naar land gingen, en nog eens in den avond, toen zij weder aan boord kwamen, waarna de pijn geheel verdwenen was, en de geneezing volbragt zijnde, namen zij den volgenden morgen haar afscheid. Dit noemen zij *romee*, eene bewerking, die, naar mijne gedagten, veel beter is dan de vleesch-borstel, of al wat wij uitwendig daartoe gebruiken. Zij is algemeen onder deeze eilanders in gebruik, wordende somtijds door de mannen, maar meest door de vrouwen in het werk gesteld. Als men vermoeid en afgemat schijnt en bij eene van haar gaat nederzitten, beginnen zij aanstonds de *romee* aan uwe beenen, en ik heb het altoos van zeer goede uitwerking bevonden (*).

In

(*) Men deed dezelfde bewerking aan Kaptein WALLIS en zijnen eersten Luitenant.

I
men
Att
volg
»
een
met
toen
liete
Tetr
gren
wal
daan
oto
zou
hene
de k
slaap
noen
plata
geleg
volk
grees
enige
to w
gespr
vroe
Ik at
was,
X:

In den morgen van den vijf en twintigsten kwamen OTOO, de Heer KING en OMAI van *Attahooroo* terug; de Heer KING gaf mij het volgend bericht van hetgeen hij gezien had.

„Kort na dat gij mij verlaaten hadt, kwam 'er een tweede boodschapper van TOWHA aan OTOO met eenen plataan-boom. De zon gong onder toen wij in eene kano stapten en *Oparre* verlieten. Omtrent ten negen uren landden wij te *Tetaha* aan dat eind, hetwelk aan *Attahooroo* grenst. Voor wij landden, riep het volk ons van wal, waarschijnlijk om ons te zeggen dat TOWHA daar was. Ik verwagtede dat de ontmoeting van OTOO en dit Opperhoofd iets opmerkingswaardigs zoude opleveren. OTOO en zijn gevolg gongen henen en zetteden zig neder op het strand dicht bij de kano, waarin TOWHA was. Hij lag toen te slaapen; maar zijne bedienden wekten hem en noemden OTOO's naam, wanneer onmiddelijk een plataan-boom en een hond aan OTOO's voeten gelegd wierden, en verscheiden van TOWHA's volk kwamen en spraken met hem, naar ik begreep, over hunnen togt naar *Eimeo*. Na dat ik enigen tijd dicht bij OTOO had gezeten, terwijl TOWHA noch uit zijne kano kwam, noch enig gesprek met ons hield, gong ik tot hem. Hij vroeg mij of *Toote* (COOK) boos op hem ware? Ik antwoordde neen, dat hij zijn *taiu* (vriend) was, en dat hij mij gelast had naar *Attahooroo*

te gaan om hem dit te zeggen. OMAI hield nu een lang gesprek met dit Opperhoofd, waarvan ik niets verneemen kon. Weder bij OTOO koomende, scheen hij te verlangen dat ik zoude gaan eten en dan gaan slaapen. OMAI en ik verlieten hem dan. Toen ik OMAI ondervroeg, zeide hij dat de reden waarom TOWHA niet uit zijne kano kwam, was, dat hij kreupel was, maar dat OTOO en hij aanstonds afzonderlijk met elkanderen zouden spreken. Dit scheen waar te zijn, want in korten tijd kwamen degeene, die wij bij OTOO gelaaten hadden, tot ons, en omtrent tien minuten daarna kwam OTOO zelf, en wij gongen alle in zijne kano slaapen.

Den volgenden morgen was 'er groote overvloed van *ava*. Een man dronk 'er zoo veel van dat hij buiten zijne zinnen geraakte. Ik zou gedacht hebben dat hij een overval hadde, naar de stuiptrekkingen, die hij had. Hij wierd door twee mannen vastgehouden, die hem het hair met de wortels uitplukten. Ik verliet hem om een ander schouwspel te zien, dat aandoenlijker was, namelijk de ontmoeting van TOWHA en zijne vrouw, en een jong meisjen, dat ik vernam zijne dochter te zijn. Na de plechtigheid van haare hoofden op te snijden, en na het plengen van eene groote hoeveelheid bloed en traanen, wuschen zij zich, omhelsden den Bevelhebber en
schee-

scheenen gerust. Maar het lijden van het jongmeisjen was nog niet ten einde. TERRIDIRI (de zoon van OBEREA) kwam, en zij gong zeer bedaard dezelfde plechtigheid bij hem herhaalen, welke zij zoo even, bij het ontmoeten van zijnen vader, verrigt had. TOWHA had eene groote oorlogs-kano van *Eimeo* medegebragt. Ik vroeg of hij het volk van dezelve gedood hadde, maar verstond dat 'er niemand in was geweest toen zij genoomen wierd.

Wij verlieten *Tettaha* omtrent tien of elf uuren, en landden dicht bij de *morai* van *Attahooroo*, een weinig na den middag. Daar lagen drie kanos op het strand gehaald, over de *morai*, en in elke waren drie varkens; onder de zonne-dekken lag iets, dat ik niet onderscheiden kon. Wij verwagteden dat de plechtigheid in dien agtermiddag plaats zoude hebben; dan alzoo noch TOWHA noch POTATOU bij ons gekoomen waren, wierd 'er niets verrigt.

Daar kwam een Opperhoofd van *Eimeo* met eene kleine bigge en eenen plantaan-boom, welchen hij aan OTTOOS voeten plaatste. Zij spraken enigen tijd te zaamen, en, alzoo de Bevelhebber van *Eimeo* dikwijls de woorden *warry*, *warry* (valsch) herhaalde, onderstelde ik dat OTTOO hem vertelde wat hij gehoord had, en dat de ander zulks ontkende.

Den volgenden dag kwamen TOWHA en PO-

TATOU met omtrent agt groote kanos aan, en landden aan de *morai*. Daar wierden veele plataan-boomen aan OTOO gebragt van wegens verschillende Bevelhebberen. TOWHA kwam niet uit zijne kanó. De plechtigheid begon: de voornaamste priester bragt de *maro* opgepakt, en een bondel van gedaante als een groot suiker-brood. Deze wierden geplaatst aan het hoofd van hetgeen ik voor een graf aanzag. Toen kwamen 'er drie priesters en zaten daar regt tegens over, dat is aan de andere zijde van het graf neder, eenen plataan-boom, eenen tak van eenen anderen boom en de schede van de bloem van den kokosnootenboom medebrengeude.

De priesters zegden, deeze dingen in de handen houdende, spreuken op, terwijl nu en dan, twee, en somtijds alle drie, een treurig lied zongen, waar naar het volk egter weinig luisterde. Dit bidden en zingen duurde een uur lang. Toen ontblootte de voornaamste priester, na een kort gebed, de *maro*, en OTOO rees op en wond die om zijn lijf, te gelijken tijd eene muts van de roode vederen van den staert van den keerkringvogel, met andere vederen van eene donkere kleur vermengd, in zijne hand houdende. Hij stond in het midden over de drie priesters, die omtrent tien minuten met hunne gebeden aanhielden, wanneer een man, uit de menigte te voorschijn koomende, iets zeide dat met het woord

woord *heiva*! eindigde, hetgeen het volk hem drie maalen met het woord *earee*! beantwoordde, Dit was, gelijk men mij te vooren gezegd had, het voornaamste gedeelte van de plechtigheid.

Nu gong het gezelschap naar de overzijde van den grooten hoop steenen, daar 's Konings *morai* is, die niet kwalijk naar eene groote begraafplaats gelijkt. Hier wierd dezelfde plechtigheid weder herhaald, en zij eindigde met een drievoudig hoezee. Nu wierd de *maro* ingepakt en in luister vermeerderd door het bijvoegen van een klein stuk roode vederen, dat een van de priesters aan OTOO gaf, toen hij dezelve aan had, en dat hij in dezelve had gestookten.

Van deeze plaats gong het volk naar eene groote hut, dicht bij de *morai*, daar zij zig nederzeten in grooter orde dan onder hen gewoon is. Toen deed een man van *Tiaraboo* eene redenvoering, die omtrent tien minuten duurde. Hij wierd opgevolgd door eenen van *Attahooroo*; daarna sprak POTATOU veel vloeiender en met meer sierlijkheid dan een van hun; want zij spraken, over het algemeen, in korte afgebrooken spreuken, met eene beweging van de hand, die wat plomp scheen. Hierop sprak TOOTEO, OTOOS spreekker, en na hem een man van *Eimeo*. Daar wierden nog twee of drie aanspraaken gedaan; maar daar wierd niet veel naar geluisterd. OMAI zeide mij dat de aanspraaken behelsden

dat zij niet zouden vegten , maar alle vrienden zijn. Alzoo veele der spreekers met drift spraken, waren 'er mischien ook enige verwijtingen en betuigingen van hunne goede voorneemens in. In het midden van hunne redenvoeringen stond een man van *Atahooroo* op, met eenen slinger aan zijnen middel vastgemaakt, en een grooten steen op zijn' schouder. Na omtrent een vierde uurs in de open ruimte te hebben rondgewandeld, terwijl hij iets op eenen zingenden toon herhaalde, smeed hij zijnen steen neder. Deze steen, en een plataan-boom, die aan *OTOOS* voeten lag, wierden, na de redenvoeringen geëindigd waren, naar de *morai* gebragt, wanneer een van de priesters, en *OTOO* met hem, nog iets zeiden.

Bij onze terugkomst naar *Oparre*, waren wij, vermits het zee-koeltjen opkwam, genoodzaakt te landen, en deden eene aangename wandeling door bijna de geheele uitgestrektheid van *Taitaha* tot *Oparre*. Een boom met twee bundels verdorde bladeren 'er aan opgehangen, tekende de grenscheiding tuschen de twee districten. De man, die de plechtigheid met den steen en slinger verrigt had, kwam bij ons. *OTOOS* vader hield een lang gesprek met hem. Hij scheen zeer verstoord. Ik verstond dat hij woedend was over de rol, die *TOWHA* in de zaak van *Eimeo* gespeeld had."

Uit

Uit hetgeen ik over deeze plechtigheid, gelijk zij alhier door den Heer KING beschreven is, kan oordeelen, was zij niet wel eene dankzegging, gelijk OMAI ons gezegd had, maar eene bevestiging van het verdrag, of mischien beiden. De begraafplaats, van welke de Heer KING spreekt, schijnt de eigen plek gronds te zijn, daar de viering der plechtigheden begonnen was toen de menschlijke offerhande, bij welke ik tegenswoordig was, verrigt wierd, en voor welke het slagtoffer gelegd wierd, na dat het van den zee-kant gedraagen was. Het is ook op deeze plaats van de *morai* dat zij hunne Koningen eerst met den *maro* bekleeden. OMAI, die 'er bij geweest was toen OROO Koning wierd, verhaalde mij de geheele plechtigheid toen wij daar waren, en ik bevond dat zij omtrent dezelfde was als deeze, welke de Heer KING nu beschreven had, schoon wij verstonden dat zij bij eene geheel andere gelegenheid verrigt wierd. De plataan-boom, waarvan zoo dikwijls gesproken is, is altoos het eerst dat aangebragt wordt, niet alleen bij alle hunne godsdienstige plechtigheden, maar ook in alle hunne beraadslagingen, hetzij van eenen algemeenen, hetzij van eenen bijzonderen aart. Hij wordt ook bij andere gelegenheden gebruikt, en mischien veel meer dan wij weeten. Terwijl TOWHA te *Eimeo* was, kwam 'er dagelijks een of meer boodschappers

van hem aan otoo. De boodschapper kwam altoos met eenen jongen plataan-boom in zijne hand, dien hij aan otoos voeten nederlegde, voor hij een woord sprak; dan gang hij voor hem nederzitten en zeide zijne boodschap. Ik heb twee mannen in zulke hooge woorden gezien, dat ik verwagte dat zij tot slagen zouden koomen; doch zoo dra een hunner eenen plataan-boom voor den anderen had nedergelegd, wierden zij beiden bedaard, en bleeven hun geschil zonder verdere driftigheid voortzetten. In kort, hij is, bij alle gelegenheden, de olijftak van dit volk.

Den oorlog met *Eimeo*, en de plechtigheden, die 'er de gevolgen van waren, dus geheel geëindigd zijnde, gaven alle onze vrienden ons op den zes en twintigsten een bezoek, en bragten, naardien zij wisten dat wij op het punt waren van aftezeilen, meer varkens mede dan wij van hun konden aanneemen, want, geen zout hebbende om dezelve te bewaaren, konden wij 'er geene meer aanneemen dan wij onmiddelijk konden verteeren.

Den volgenden dag verzelde ik otoo naar *Oparre*, en, voor ik die plaats verliet, keek ik naar het gevogelte en het vee, die ik aldaar onder de bezorging van mijnen vriend gelaaten had. Alles was in eenen voorspoedigen staat, en zij wierden wel opgepast. Twee van de ganzen en
twee

twee van de eenden zaten te broeijen, maar de paauw en de kalkoenen waren nog niet begonnen te leggen. Ik bekwam van OTOO vier geiten, van welke ik voorneemen was twee op *Ulietea* te laaten, daar 'er voor als nog geene ingevoerd waren, en de andere twee meende ik te bewaaren voor eenig ander eiland, dat ik op mijnen togt noordwaarts zoude ontmoeten.

Ik zal hier eene omstandigheid verhaalen, waaruit blijkt dat dit volk in staat is groote behendigheit en list te gebruiken om tot zijn eind te geraaken. Onder andere dingen, welke ik op verschillende tijden OTOO geschonken had, was ook een verrekijker. Na dat hij dien twee of drie dagen gehad had, en het nieuwe 'er dus af was, en hij waarscbijnlijk bevond dat hij voor hem van geen nut was, bragt hij denzelven in stilte aan Kapitein CLERKE, en zeide hem dat, naardien hij altoos zijn goede vriend geweest was, hij een geschenk voor hem had, dat hij wist hem aangenaam te zullen zijn. „Maar,” zeide OTOO, „gij moet het TOOTE niet zeggen, „want hij wilde hem gaerne hebben, en ik heb „hem dien niet willen geeven.” Hierop reikte hij den verrekijker aan Kapitein CLERKE over, hem tegelijk verzeekerende dat hij 'er eerlijk aan kwam. Kapitein CLERKE weigerde denzelven in het eerst aanteneemen, maar OTOO stond 'er op en liet hem denzelven. Enige dagen daarna

herinnerde hij Kapitein CLERKE aan den kijker, die, ſchoon hij denzelven niet nodig had, eger OTTOO wel wilde verplichten, en, denkende dat enige bijlen op dit eiland meer van gebruik zouden zijn, bragt hij 'er vier te voorschijn, om hem 'er die voor te geeven. OTTOO zag dit niet zoo haast of hij zeide: „TOOTE heeft 'er mij „vijf voor geboden.” Wel,” zeide Kapitein CLERKE, „als dit zoo is, zal uwe vriendschap „voor mij u daar bij niet doen verliezen, en gij „zult zes bijlen hebben.” Deeze nam hij aan; maar verzogt andermaal dat hij mij niet zoude zeggen wat hij gedaan had.

Onze vriend OMAI bekwam een goed ding aan dit eiland voor de veele goede dingen, die hij weggegeeven had, namelijk eene zeer fraaie dubbele zeil-kano, volkoomen uitgerust, en in staat om in zee te loopen. Ik had enigen tijd te voeren een stel Engelsche vlaggen voor hem gereed gemaakt; maar deeze waren hem te goed om die nu te gebruiken, en hij liet eene geheele partij vlaggen en wimpels waalen, tot tien of twaalf in getal, van verschillende deelen van zijn vaartuig, alle te gelijk, hetgeen zoo veel volk deed verzamelen om hetzelfde te bekijken, als een volkomen uitgerust oorlogſchip in eene Europiſche haven doen zoude. Deeze wimpels van OMAI waren een mengzel van Engelsche, Fransche, Spaansche en Hollandsche, die alle de Europiſche
vlag-

vlaggen waren, die hij gezien had. Toen ik laatst aan dit eiland was geweest, had ik OTOO eene Engelsche geus en wimpel, en TOWHA een wimpel geschonken, die ik nu bevond dat zij met de grootste zorgvuldigheid bewaard hadden.

OMAI had zig ook voorzien van eenen goeden voorraad van doek en kokosnoten-olie, die niet alleen in grooter overvloed, maar ook veel beter op *Otahiti* zijn dan op enig ander van de *Societeit Eilanden*, zoo dat zij zelfs artikelen van koophandel zijn. OMAI zou zoo onbestaanbaar met zigzelve niet gehandeld hebben, als hij in veele opzigten deed, ware het niet geweest om zijne zuster en schoonbroeder, die, met nog enige weinige andere van zijne kennissen, hem altoos bij zig hielden, met geen ander inzicht dan om hem alles wat hij had te ontfutselen, en het zou hun ongetwijfeld gelukt zijn, zoo ik het niet bij tijds gestuit hadde door de nuttigste dingen van zijnen eigendom onder mij te neemen. Doch zelfs dit zou OMAI voor zijn bederf niet behoed hebben, zoo ik geduld hadde dat deeze zijne naastbestaanden met ons gingen, of ons volgden naar de plaats daar hij zig wilde nederzetten, namelijk te *Huaheine*. Dit meenden zij te doen, maar ik stelde hen te leur in hunne verdere voorneemens van hem te plunderen, door hen te verbieden zig op dat eiland te vertoonen, zoo lang ik in de nabuurschap

ſchap was, en zij kenden mij te wel om 'er niet aan te gehoorzaamen.

Den agt en twintigſten kwam 0700 aan boord en berichtte mij dat hij eene kano bekoomen had, die hij verlangde dat ik met mij naar huis zoude neemen als een geſchenk van hem aan den *Earee rahie no Pretane*, als zijnde het eenigſte, zoo hij zeide, dat hij zenden konde dat waardig ware van zijne Majesteit aangenoomen te worden. Deeze blijk van 0700's dankbaarheid was mij niet weinig aangenaam. Het was iets dat hij geheel uit zigzelve deed, hebbende niemand van ons hem het geringſte daarvan te kennen gegeeven, en het bewees dat hij zeer wel wist aan wien hij de koſtbaare geſchenken, die hij ontvangen had, verſchuldigd was. In het eerſt dagt ik dat deeze kano een model zoude zijn van een van hunne oorlogs-vaartuigen; maar ik bevond dat het eene kleine *Evaa* was, omtrent zestienvoeten lang. Zij was dubbel, en ſcheen tot dat einde opzetlijk gebouwd, zijnde verſierd met al dat ſnijwerk, dat zij gemeenlijk aan hunne kanos vaſtmaaken. Alzoo zij te groot was om haar op mijn ſchip te neemen, kon ik hem ſlechts bedanken voor zijn goed oogmerk; maar ik zou hem veel meer genoegen gegeeven hebben, als ik zijn geſchenk hadde kunnen aanneemen.

Wij

Wij wierden hier enige dagen langer opgehouden dan ik verwacht had, door ligte zugtijens uit het Westen, en kalmte beurtelings, zoo dat wij niet uit de baal konden koomen. Geduurende deēzen tijd waren de schepen opgepropt met onze vrienden en van eene menigte kanos omringd, want geen hanner wilde de plaats verlaaten voor wij vertrokken waren. Eindelijk den negen en twintigsten, ten drie uren na den middag, liep de wind Oost, en wij ligteden het anker.

Zoo dra de schepen onder zell waren, liet ik, op verzoek van OTOO en om de nieuwsgierigheid van zijn volk te voldoen, zeven stukken, met scherp gelaaden, affschieten, waarna alle onze vrienden, behalven hij en twee of drie andere, ons verlieten, met blijken van aandoening en droefheid, die genoeg toonden hoe zeer zij ons vertrek betreurden. Naardien OTOO verlangende was het schip te zien zeilen, deed ik een' gang naar zee en toen weder eenen naar binnen, waarop hij ons ook vaarwel zeide en met zijne kano naar land voer.

De herhaalde bezoeken, die wij zedert enigen tijd aan deeze eilanden gedaan hadden, scheenen hen vast te doen denken dat onze gemeenschap met hun niet zoude afgebrooken worden. OTOO beval mij met veel ernst aan den *Earee rahie no Pretane* uit zijnen naam te ver-

ZOE-

zoeken hem met de volgende schepen roode vederen, en de vogelen, die dezelve voortbrengen, te zenden, gelijk ook bijlen, en een half dozijn snaphaanen met kruid en hagel, en vooral paerden niet te vergeeten.

Ik heb hier en daar gewag gemaakt van aanzienlijke geschenken, die ik van 0700 en de overige perfoonen van zijne familie ontvong, zonder te melden welke tegengeschenken ik hem daar voor deed. Het is bij dit volk de gewoonte, als zij een geschenk doen, te doen wèeten wat zij daartegen verwagten, en dan is het nodig hen daarin te voldoen, zoo dat hetgeen men als een geschenk krijgt meer kost dan hetgeen men bij ruiling koopt. Dan alzoo wij somtijds door schaarschheid gekweld wierden, konden wij onze toevlugt bij onze vrienden neemen met een geschenk om toevoer, als wij onze behoeften niet op eene andere wijze konden vervuld krijgen, en daarom was over het geheel deeze wijze van handelen ons even zoo voordeelig als voor de inboorlingen. Meestentijds betaalde ik elk afzonderlijk artikel als ik het ontvong, uitgezonderd in mijne onderhandeling met 0700. Zijne geschenken kwamen gemeenlijk in zulk eenen overvloed, dat 'er tusfchen ons geene rekening van gehouden wierd. Dat hij vroeg kreeg hij, als ik het slechts konde missen, en ik vond hem alijd gemaatigd in zijne verzoeken.

Zoo

Zoo ik OMAI hadde kunnen overhaalen om zig op *Orahiti* ter neder te zetten, zou ik dat eiland niet zoo vroeg verlaaten hebben als ik nu deed; want het was niet waarschijnlijk dat wij op enige andere plaats, beter of beter koop, van verferschingen zouden voorzien worden dan hier, zelfs ten tijde toen wij dit eiland verlieten. Ook was 'er zulke hartlijke vriendschap en vertrouwen tuschen ons en de inwooneren als wij naauwlijks konden verwagten ergens elders te zullen vinden; het was ook vrij buitengemeen dat deeze vriendelijke omgang niet eenmaal ware gestoord geworden door enig verdrietig voorval; daar was ook geen dieftal bedreven, die verdient genoemd te worden. Niet dat ik geloofde dat hun zedenlijk karakter in dit opzigt veel verbeterd was; maar ik ben eer van gedagten dat hun regelmatig gedrag ware toetschrijven aan de vrees, welke de Opperhoofden bezielden van eenen handel te zullen stooren, welken zij mischien beschouwden als het beste middel om een grooter aantal van onze waaren voor zigzelve te bekoomen, dan zij door plunderen of beschaaren zouden hebben kunnen krijgen. Ook had ik dit stuk bij de eerste bijeenkomst met hunne Opperhoofden na mijne aankomst afgedaan; want ziende welk eenen grooten overvloed 'er in dat eiland was, en hoe gretig de inboorlingen naar onze koopgoederen waren, besloot ik mijn voordeel met deeze gunstige om-

flan-

standigheden te doen, en verklaarde in de stelligste bewoordingen, dat ik niet zoude dulden dat zij ons beftalen, gelijk zij bij voorige gelegenheden gedaan hadden. Hierin was OMAI mij van groot nut, alzo ik hem onderrigte hoe hij hun de goede uitwerkzelen van een eerlijk gedrag, en het kwaad, dat zij moesten verwagten, als zij daarvan afweeken, zoude voor ooggen stellen.

Het is niet altijd in de macht van de Opperhoofden diefstallen voortekoomen; zij worden dikwerf zelve bestoolen, en klaagen daarover als een groot kwaad. OTTO liet de kostbaarste dingen, die hij van mij had, onder mij, tot daags voor wij afzeilden, en de reden die hij 'er van gaf, was, dat zij nergens zoo veilig waren. Zedert het invoeren van nieuwe rijkdommen moeten de aanlokzelen tot steelen vermeerderd zijn. De Opperhoofden, die dit wel weeten, zijn nu zeer op kisten gezet. Zij scheenen veel waerde te hechten aan enige weinige kisten, welke de Spanjaards agtergelaaten hadden, en zij vroegen ons aanhoudend om enige. Ik liet eene voor OTTO maaken, die, volgens zijne eigen opgaaf, agt voeten lang, vijf breed en omtrent drie diep was. Bouten en sloten waren nog niet veilig genoeg; maar zij moest zoo groot zijn dat 'er twee mannen op konden slaapen, om haar bij nacht te bewaaren.

Het

Het zal enigzints bevreemden dat wij, die enige kennis van hunne taal, en daarenboven om *AI* tot tolk hadden, nooit een juist bericht konden krijgen van den tijd wanneer de Spanjaards waren aangekoomen, hoe lang zij gebleven, en wanneer zij vertrokken waren. Hoe meer wij naar deeze zaak onderzogten, hoe meer wij overtuigd wierden van de onbekwaamheid van de meeste van dit volk om den tijd, wanneer voorleden gebeurtenissen waren voorgevallen, te herinneren of aantetekenen, bijzonderlijk als het langer dan tien of twintig maanden geleden was. Het bleek evenwel uit de dagtekening van het opschrift op het kruis, en uit de berichten, die wij van de verstandigste onder de inboorlingen bewakamen, dat 'er twee schepen te *Oheitepeha* gekoomen waren in het jaar 1774, kort na dat ik *Matavai* verlaaten had, dat in Meij van datzelfde jaar geweest was. Zij hadden het kruis en het vee, waarvan gesproken is, medegebragt. Sommige zelden dat zij, na deeze dingen en enige manschappen aan land gebragt te hebben, afgezeild waren om mij op te zoeken, en dat zij in omtrent tien dagen wedergekoomen waren. Maar ik twijfel enigzints aan de waarheid hiervan, alzoo zij noch te *Ulietea*, noch te *Huaheine* gezien zijn (*).

Het

(*) Egter had zig reeds toen, namelijk terwijl wij in de haven *Hamansuo* aan *Ulietea* ten anker lagen, het ge-

Het leevend vee, dat zij hier lieten, bestond in eenen stier, enige geiten, varkens en honden, en het mannetjen van een ander dier, dat wij naderhand bevonden een ram geweest te zijn, die thans op *Bolabola* was, werwaards de stier ook zoude zijn gebragt geworden.

De varkens zijn van eene groote foort, hebben het ras, dat wij oorspronkelijk op het eiland vonden, grootliks verbeterd, en zij waren, bij onze laatste aankomst alhier, zeer talrijk. Geiten zijn ook in eenen tamelijken overvloed, zijnde 'er bijna geen Opperhoofd van enig aanzien of hij heeft 'er enige. Wat de honden belangt, welke de Spanjaards aan wal gezet hadden, die van twee of drie foorten zijn, ik denk dat zij het eiland nog veel meer dienst gedaan hadden, als zij die alle gedood hadden, in plaats van hen te laten loopen. Het was een van deeze die mijnen ram dood beet.

Toen deeze schepen het eiland verlieten, bleven 'er vier Spanjaards agter, twee waren priesters en een bediende, en de vierde maakte zig zeer bemind bij de inboorlingen, die hem bij den naam rugt verspreid dat 'er schepen aan *Huahetne* waren aangekomen. Waarschijnlijk had dit bericht ten minsten zoo veel grond, dat men op de *Societeit-Eilanden* reeds hadde kunnen verneemen dat 'er Spaansche schepen te *Ozahiti* aangekomen waren.

naam van *Mateema* onderscheidde. Hij schijnt iemand geweest te zijn die zig in hunne taal geoefend had, of dezelve ten minsten zoo sprak dat hij zig kon doen verstaan; en hij schijnt ongemeen veel moeite gedaan te hebben om de geesten der eilanders voorinteneemen met het verhevenst denkbeeld van de grootheid van de Spaansche natie, en hen laag van de Engelschen te doen denken. Hij gong zelfs zoo verre van hun te verzeekeren dat wij niet langer als eene onafhankelijke natie bestonden, dat *Pretane* slechts een klein eiland was, dat zij Spanjaarden geheel verwoest hadden, en, wat mij belangde, dat zij mij op zee ontmoet hadden, en dat zij met enige schooten mijn schip met al het volk naar den grond hadden doen gaan, zoo dat mijn bezoek op *Otahiti* te deezen tijd zeer onverwagt was. Dit alles en veele andere onwaarschijnlijke valscheden deeden deeze Spanjaards dit volk gelooven. Zoo Spanje geen ander inzicht met deezen togt had dan de Engelschen bij de inwooneren in eene kwaade reuk te brengen, zouden zij beter gedaan hebben hunne schepen t'huis te houden; want mijne terugkomst te *Otahiti* wierd als eene volkoomen wederlegging beschouwd van alles wat *MATEEMA* gezegd had.

Met welk oogmerk de priesters agterbleeven kunnen wij alleenlijk gissen. Zoo het ware om de inboorlingen tot het Katholijk geloof te bekeeren,

is zulks hun bij geen' kunter gelakt. Maar het blijkt niet dat zij dit ooit ondernoomen hebben; want, zoo men de inboorlingen gelooven mag, hebben zij nooit met hun over dit of enig ander onderwerp gesproken. De priesters woonden aanhoudend in het huis te *Oheitepeha*; maar MATHEMA zworf rond en bezogt de meeste plaatsen op het eiland. Eindelijk, na dat hij en zijne medgezellen aldaar tien maanden geweest waren, kwamen 'er twee schepen te *Oheitepeha*, namen hen aan boord en vertrokken weder in vijf dagen. Dit haastig vertrek toont dat, welk oogmerk de Spanjaarden ook met dit eiland mogen gehad hebben, zij het thans hebben laten vaaren. En egter wilden zij, gelijk mij door ORO en veele andere bericht wierd, voor zij vertrokken, de inboorlingen doen gelooven dat zij nog meenden weder te koomen, en huizen, allerlei foorten van dieren, en mannen en vrouwen zouden medebrengen, die zig op het eiland zouden nederzetten, en aldaar leeven en sterven. ORO voegde 'er, toen hij mij dit zeide, bij dat, zoo de Spanjaards weder kwamen, hij hen niet aan het fort te *Maravai* zoude laten koomen, dat, zeide hij, het ons was. Het was gemaklijk te zien dat dit denkbeeld hem behaagde, weinig denkende dat deszelfs vervulling hem in eens van zijn koningrijk en het volk van zijne vrijheid zoude berooven. Dit toont hoe gemaklijk men
 zig

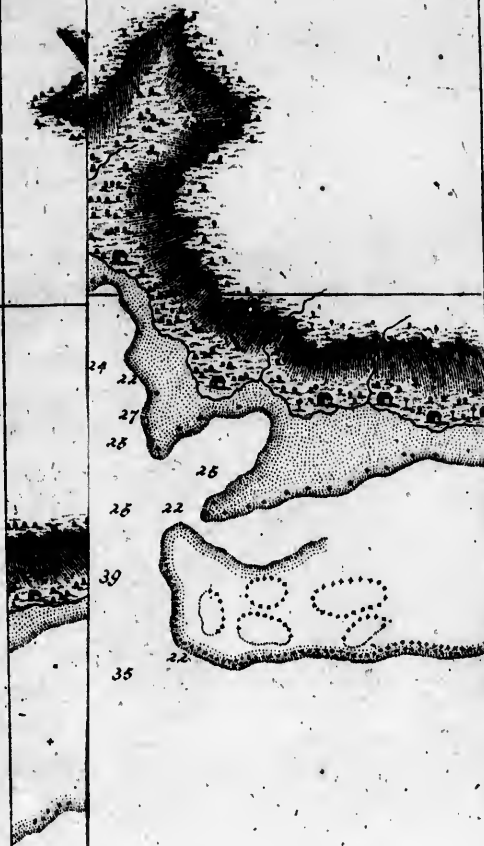
zig op *Otahiti* zoude kunnen vestigen, hetwelk ik, uit dankbaarheid voor herhaalde goede diensten, hoop dat nooit zal gebeuren. Onze bezoeken nu en dan mogen deszelfs inwooneren in sommige opzigten bevoorreed hebben; maar eene aanhoudende vastigheid bij hen, en zoo bestierd als de meeste Europeaansche volkplantingen onder Indiaansche natieën ongelukkig bestierd zijn, zoude hun, vrees ik, billijke reden geeven om zig te beklagen dat onze schepen hen immer hadden uitgevonden. Maar het is zeer onwaarschijnlijk dat men hier ooit ernstig aan zal denken, alzoo het noch de eerezugt van de regeering van het rijk, noch de bijzondere hebzugt kan streelen, en zonder zulke aanlokzelen zal het, denk ik, nooit ondernoomen worden.

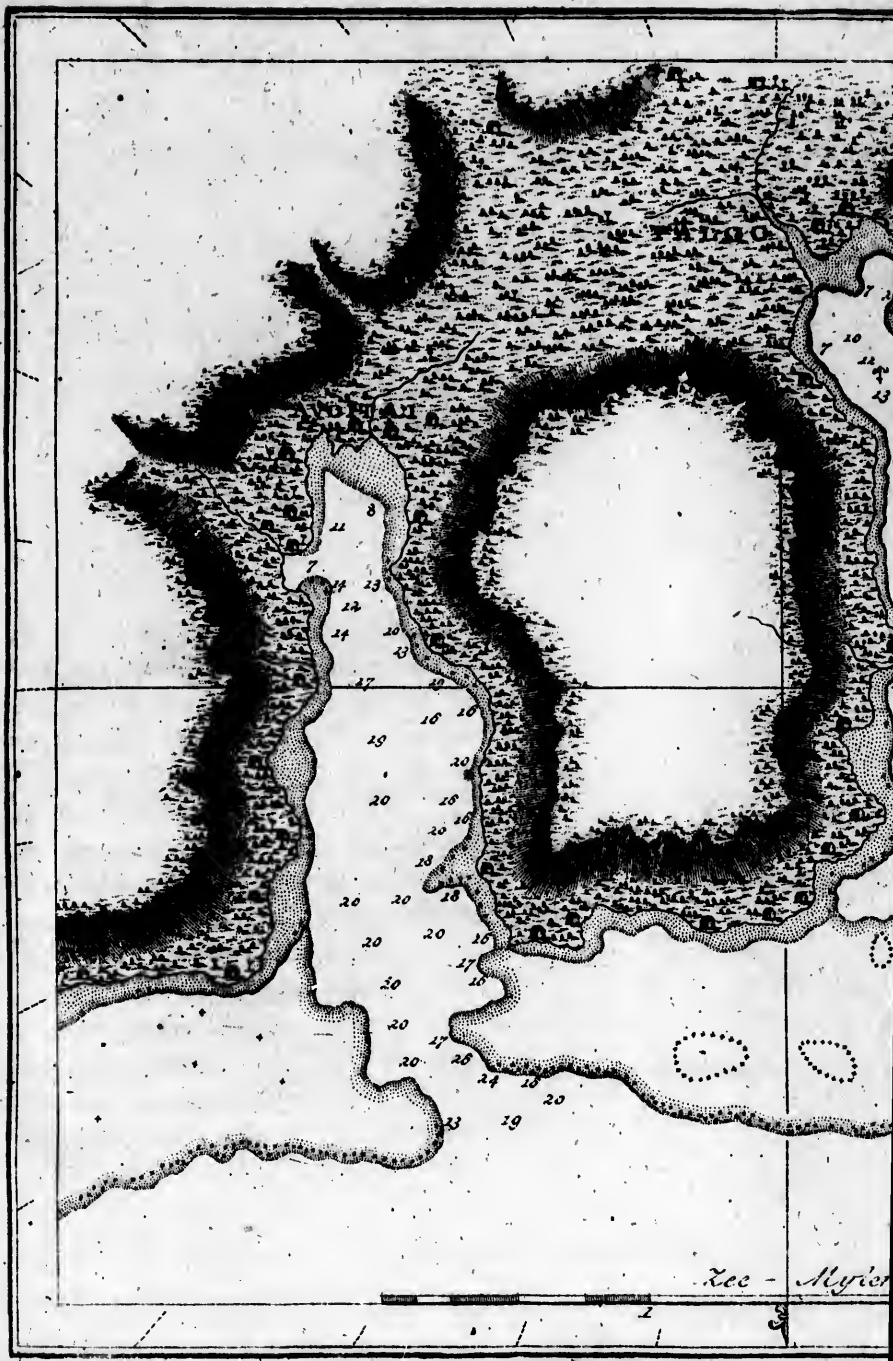
Ik heb reeds gesproken van het bezoek, dat ik van eenen van de twee inboorlingen, die door de Spanjaarden naar *Lima* gevoerd waren, ontvong. Ik zag hem naderhand niet weder, hetgeen mij enigzints verwonderde, alzoo ik hem met ongemeene beleefdheid had ontvangen. Ik geloofte dat *OMAI* hem van mij afhield door hem ruuw te behandelen, uit naijver dat 'er een ander reiziger op het eiland was, die zijn mededinger kon wezen. Ons aandoen van *Teneriffe* was eene gelukkige omstandigheid voor *OMAI*, alzoo hij zig beroemde dat hij zoo wel als die man eene

plaats bezogt had, die aan Spanje toebehoorde. Den anderen, die van *Lima* gekoomen was, heb ik niet ontmoet; maar Kapitein CLERKE, die hem gezien had, sprak van hem als van eenen gemeenen kaerel, die een weinig buiten zijne zinnen was. Zijne eigen landslieden gaven ook dezelfde getuigenis van hem; in kort, deeze twee reizigers scheenen niet in achtung te zijn. Zij hadden ook zoo gelukkig niet geweest van met zulke kostbaare schatten als met welke wij OMAI beschonken hadden, t'huis te koomen, en met de voordeelen, die hij van zijne reis naar Engeland geraapt heeft, zal het zijne eigen schuld zijn, zoo hij in denzelfden niets betekenenden staat mag zinken.

Schets van de
HAVENEN
aan de Noord zyde van
EIMEO.

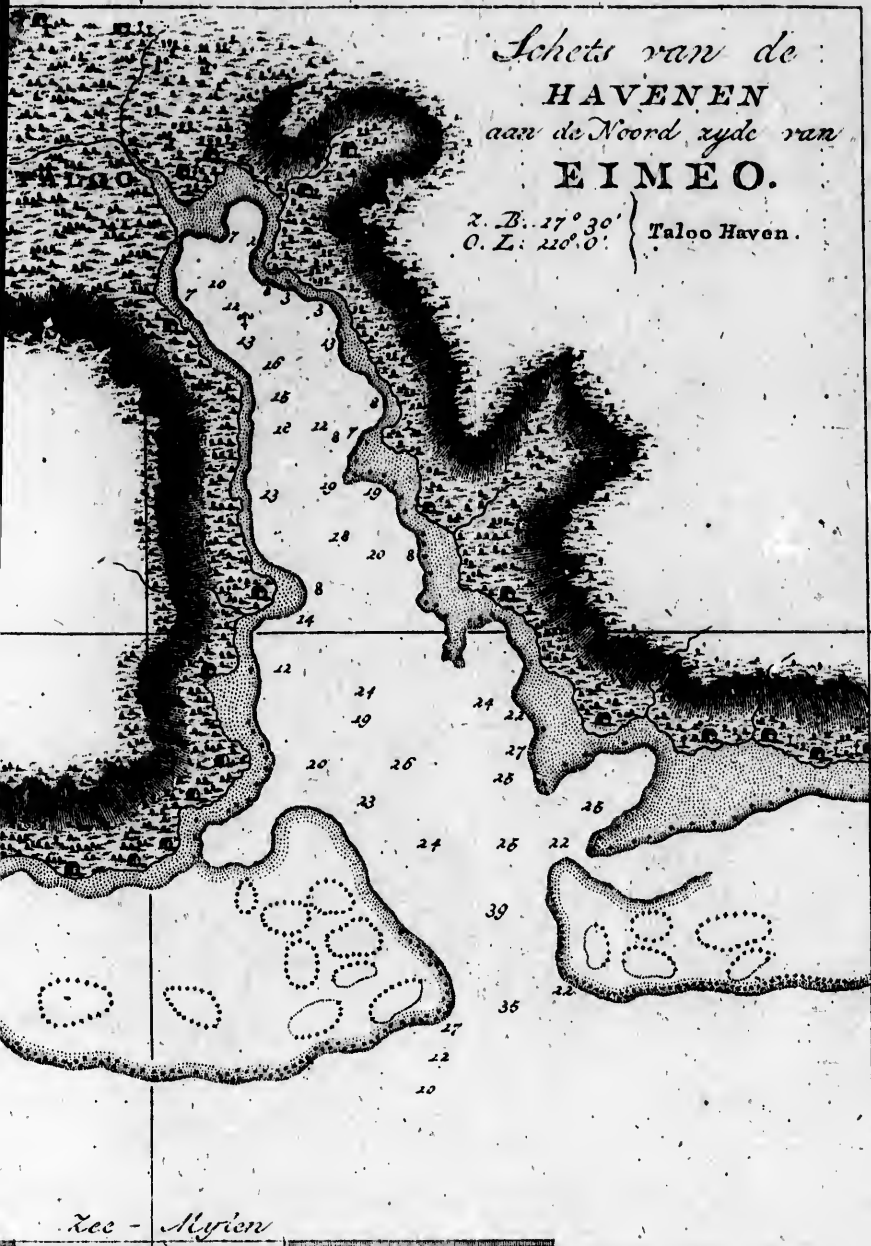
B. 27° 30' Maloo Haven.
L. 220° 0'

Schets van de
HAVENEN
aan de Noord zyde van
EIMEO.

Z. B. 17° 30' } Taloo Haven.
O. L. 128° 0'

Zee - Mylen

VIJFDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Eimeo. Beschrijving van de twee havenen aldaar. Bezoek van MAHEINE, Opperhoofd van het eiland. Zijn persoon beschreven. Eene geit gestolen en met den dief teruggezonden. Eene tweede geit gestolen. Maatregelen daaromtrent genoomen. Togi door het eiland. Huizen en kanos verbrand. De geit word teruggegeeven en de vrede hersteld. Beschrijving van het eiland.

Alzoo ik mijn voorneemen van *Eimeo* aante-
doen nog niet had laten vaaren, stuurde ik des
morgens van den dertigsten, met het aanbreeken
van den dag, naar het noordlijk eind van het ei-
land, alzoo de haven, welke ik wilde opneemen,
aan dat gedeelte van hetzelfde lag. OMAI, die
'er lang voor ons met zijne kano was aangekoo-
men, had enige nodige maatregelen genoomen
om ons de plaats te laten zien. Wij waren egter
niet zonder lootsen, alzoo wij verscheiden in-
wooneren van *Orahiti* aan boord hadden en niet
weinig vrouwen. Mij niet geheel op deeze gidfen
durvende verlaaten, zond ik twee sloepen af om
de haven opteneemen, en, deeze sein doende dat
'er goede anker-grond was, zeilden wij met de

schepen naar binnen, ankerden dicht aan den bodem van den inham, op tien vadem water, in eenen grond van zagten modder, en meerden de schepen met eene paerden-lijn aan den wal vast.

Deeze haven, die *Taloo* genaamd wordt, ligt aan de noord-zijde van het eiland, in het district van *Obqonohoa* of *Poonohoa*. Zij loopt zuid of zuid ten oosten in, tusschen de bergen, ter diepte van meer dan twee Engelsche mijlen. In veiligheid en goeden grond behoeft zij voor geene van alle de havenen, die ik aan de eilanden in dezen oceaen gevonden heb, te wijken, en zij heeft dit voordeel boven de meeste, dat een schip 'er in en uit kan zeilen met den heerschenden pasfaat-wind, zoo dat het in- en uitkoomen even gemakkelijk is. Daar vallen verscheiden riviertjens in. Het een agter in is zoo aanmerklijk, dat de sloepen het een vierde van eene Engelsche mijl kunnen opvaaren, daar wij het water volkoomen zoet vonden. Deszelfs oevers zijn met den *pooroo*-boom bezet, gelijk hij door de inboorlingen genoemd wordt, die goed brandhout geeft en dien zij niet achten, zoo dat men hier met groot gemak hout en water kan bekoomen.

Aan dezelfde zijde van het eiland, en meer dan twee Engelsche mijlen oostwaarts, is de haven van *Parowroak*, die van binnen veel breeder is dan die van *Taloo*, maar de mond of opening in het rif (want het eiland is geheel van een rif van
ko-

koraal-klip omringd) is veel nauwer, en ligt aan lij van de haven. Deze twee gebreken zijn zoo in het oog vallende, dat de haven van *Taloo* altoos eenen besluten voorrang moet hebben. Het is enigzints buitengemeen dat ik te vooren drie maalen te *Orahiti* geweest ben en eens eene sloep naar *Elmeo* gezonden heb, en egter nog niet wist dat 'er eene haven was. Ik had integendeel altoos verstaan dat 'er geene gevonden wierd, terwijl 'er niet alleen de twee bovengemelde, maar nog eene of twee aan de zuid-zijde van het eiland zijn. Maar deze laatste zijn zoo aanmerkelijk niet als de twee zo even beschrevene, van welke eene schets wordt medegedeeld tot gebruik van degeene, die ons op zulk eene reis mogen volgen.

Naauwlijks waren wij ten anker gekoomen of de schepen waren opgepropt met inboorlingen, welke de nieuwsgierigheid alleen aan boord gelokt had, want zij hadden niets bij zig om te vermangelen. Maar den volgenden morgen wierd dit gebrek vergoed, alzoo 'er verscheiden kanos van verder afgelegene strecken kwamen, die overvloed van broodvrugten, kokos-nooten en enige varkens medebragten. Deze verruilden zij voor bijltjens, spijkers en glazen koraalen, want de roode vederen waren hier niet zoo sterk gezogt als op *Orahiti*. Naardien het schip zeer met rotten gekweld was, haalde ik het tot binnen negentig voeten van wal, zoo nabij als de diepte

van het water toeliet, en maakte een pad voor hun om aan land te loopen, door paerden-lijnen aan de boomen vast te maaken. Men zegt dat dit somtijds gelukt; maar ik geloof dat wij 'er weinige of geene kwijt geraakten van de talrijke benede, die ons schip bezettede.

In den morgen van den tweeden October kwam MAHEINE, Opperhoofd van het eiland, mij een bezoek geeven. Hij naderde het schip met groote omzigtigheid, en wij hadden veele redenen nodig om hem overtehaalen om aan boord te koomen. Waarschijnlijk was hij bevreesd voor enig kwaad van ons als vrienden van de Otahitiers, alzoo dit volk niet in staat is te bevatten hoe men met iemand vriend kan zijn zonder ook zijne partij tegens zijne vijanden te kiezen. MAHEINE was verzeld van zijne vrouw, die, naar men mij berichtte, eene zuster is van OAMO van *Otahiti*, van wiens dood wij de tijding kreegen, terwijl wij aan dit eiland lagen. Ik deed hun beiden geschenken van zulke dingen als zij het hoogst scheenen te waardeeren, en, na een verblijf van omtrent een half uur, gongen zij heen. Niet lang daarna keerden zij weder met een zwaar varken, als een tegengeschenk; maar ik gaf 'er hun wederom de waarde voor, waarna zij een bezoek bij Kapitein CLERKE gongen afleggen.

Dit Opperhoofd, dat zig, met enige weinige aanhangers, in enig opzigt onafhankelijk van

Ota-

Orahisi gemaakt heeft, is tusfchen veertig en vijftig jaaren oud. Hij is kaal van hoofd, dat op dien ouderdom iets ongemeens is op deeze eilanden. Hij droeg eene foort van tulband, en fcheen befchaamd te zijn om zijn hoofd te laaten zien. Doch of zij dit gebrek aan hair zelve als eene fchande befchouwen, dan of zij dagten dat wij het daarvoor hielden, kan ik niet zeggen. Wij meenden dat de laafte onderftelling de regte ware, omdat zij ons een' van hun volk, dien wij op fteelen betrapt hadden, het hoofd hadden kaal gefchoren. Zij beflooten daaruit dat deeze de ftraf was, die wij gewoonlijk allen dieven aandeden, en een of twee van onze heeren, welker hoofden niet te zeer van hair voorzien waren, lagen, naar wij konden merken, onder hevige vermoeden van *setos* te zijn.

In den avond fteegen *OMAI* en ik te paerd en deeden een togtjen oostwaarts langs het ftrand. Ons gevolg was niet zeer talrijk, alzo *OMAI* de inboorlingen had verboden ons te volgen, waaraan veele gehoorzaamden, welker nieuwsgierigheid door de vrees van ons te verftooren wierd ingetoomd. *TOWHA* had zijne vloot in deeze haven gelegd, en fchoon de oorlog flechts weinige dagen geduurd had, waren de tekenen van dezelfs verwoeftingen overal zichtbaar. De boomen waren van hunne vrugten beroofd, en alle
de

de huizen in den omtrek waren verbrand of omverre geworpen.

Twee of drie dagen besteed hebbende om alle onze brandewijn-vaten boven te hijsfen, om derzelve bodems te teeren, dat wij nodig vonden om die te behoeden voor een klein infekt, dat dezelve vernielde, haalden wij het schip den zesden in den morgen op stroom, met voorneemen om des anderendaags in zee te loopen; maar daar gebeurde iets dat ons dit belette, en mij een goed deel werks verschafte. Wij hadden onze geiten over dag aan land gezonden om te graazen met twee mannen om op dezelve te passen, en desniettegenstaande hadden de inboorlingen deezen avond eenen gestoolen. Het verlies van deze geit zou in zigzelf van weinig belang geweest zijn, zoo het mij niet te leur gesteld hadde in mijne inzigten van deze dieren op andere eilanden te planten; maar dit mijn oogmerk zijnde wierd het noodzakelijk haar, zoo mogelijk, terug te bekoomen. Den volgenden morgen kreegen wij bericht dat zij naar MAHEINE, het Opperhoofd, dat thans in de haven van *Parowroah* was, gebracht was. Twee oude mannen booden mij aan iemand van mijn volk, dien ik zoude goedvinden hem te zenden, den weg te wijzen om de geit terug te brengen. Ik zond hen dan in eene sloep met eene dreigende boodschap aan

MAHEINE, zoo de geit mij niet terstond wierde overgegeeven, gelijk ook de dief.

Eerst daags te vooren had dit Opperhoofd mij verzogt hem twee geiten te geeven; dan, alzoo ik die niet kon misfen dan ten kosten van andere eilanden, die misfchien nooit weder gelegenheid zouden hebben om 'er te krijgen, en ook gehoord had dat 'er reeds twee op dit eiland waren, bewilligde ik niet in zijn verzoek. Om egter te toonen dat ik hem hierin wel wilde helpen, verzogt ik TIDOOA, eenen Otahitischen Bevelhebber, die 'er bij tegenswoordig was, OTOO uit mijn* naam te verzoeken twee van deeze dieren aan MAHEINE te zenden, en, om den uitflag van dit verzoek te zeekerer te maaken, zond ik OTOO met deezen Bevelhebber een groot stuk roode vederen, van de waarde van de twee geiten, die ik vroeg. Ik verwagtede dat deeze fchikking MAHEINE en alle de andere Opperhoofden van het eiland zoude voldaan hebben, maar de uitkomst toonde dat ik mij bedroog.

Niet denkende dat iemand eene tweede zoude durven steelen, terwijl ik nog bezig was maatregelen te neemen om de eerste terug te krijgen, wierden de geiten deezen morgen wederom aan land gebragt, en daar wierd in den avond eene floep afgezonden om haar aan boord te haalen. Terwijl ons volk haar in de floep bragt, wierd 'er eene ontvoerd zonder dat men het merkte.

Al-

Al zoo men haar terstond miste, twijfelde ik niet of ik zou haar zonder veel moeite terug krijgen, naardien 'er geen' tijd geweest was haar verre weg te brengen. Kort daarop vertrokken 'er tien of twaalf inboorlingen langs verschillende wegen om haar weder te haalen, of naar haar te zoeken; want geen hunner wilde bekennen dat zij gestoolen was, maar alle zogen zij ons wijs te maaken dat zij in de bosschen was afgedwaald, en ik dagt het waarlijk ook. Ik zag egter het tegendeel toen zij alle terugkwamen zonder de geit, zoo dat hun doel alleen was mij optehouden tot de buit buiten mijn bereik zoude zijn, en de nacht, die aankwam, deed alle verder nazoeken staaken. Omtrent deezen tijd kwam de sloep terug met de andere geit, en bragt ook eenen der geene mede, die haar gestoolen hadden, het eerste voorbeeld van dien aart, dat ik bij deeze eilanders gezien had.

Den volgenden morgen bevond ik dat de meeste inwooners uit den omtrek verhuisd waren, een lijk met zig neemende, dat op een *toopapoo* over het schip lag, en dat MAHEINE zelf naar het verst afgelegen gedeelte van het eiland geweken was. Het schein nu niet meer twijfelachtig of daar was een aanslag gemaakt om te steelen hetgeen ik weigerde te geeven, en dat zij, schoon zij de eene terug gegeeven hadden, besloten hadden de andere te houden, die eene geit was, wel-

welke met jongen was. Ik was insgelijks vast in mijn besluit dat zij haar niet houden zouden. Ik sprak dan de twee oude mannen aan, die mij de eerste hadden helpen terug krijgen. Zij zeiden mij dat deeze naar *Watea* gebragt was, een district aan de zuid-zijde van het eiland, door HAMOA, het Opperhoofd dier plaats, maar dat, zoo ik 'er iemand om wilde zenden, men haar zoude overgeeven. Zij booden aan enige van mijn volk door het eiland te brengen; doch van hun verneemende dat eene sloep de reis op eenen dag heen en weder konde doen, zond ik eene met twee Onderofficieren, den Heer ROBERTS en den Heer SHUTTLEWORTH, van welke de een bij de sloep zou blijven, zoo zij niet tot die plaats konde koomen, terwijl de ander met de gidfen en eenen of twee van mijn volk zoude mede gaan.

De sloep kwam laat in den avond terug, en het volk berichtte mij dat, na zij zoo verre met de sloep gevaaren waren als de klippen en banken hun toelieten, de Heer SHUTTLEWORTH met twee zee-soldaaten en een van de gidfen geland, en naar *Watea*, naar het huis van HAMOA getrokken waren, daar het volk van de plaats hen enigen tijd had opgehouden met te zeggen dat de geit weldra zoude gebragt worden, voorgeevende om dezelve gezonden te hebben. Zij kwam egter niet, en het vallen van den avond
nood-

noodzaakte den Heer SHUTTLEWORTH weder zonder dezelve naar de sloep te koomen.

Het speet mij nu dat ik zoo verre gegaan was, alzoo ik welstaanshalve nu niet weder terug kon zonder het volk van de andere eilanden, die wij nog bezoeken moesten, aanmoediging te geeven om ons ongestraft te besteelen. Ik vroeg OMAI en de twee oude mannen welke maatregelen ik nu neemen zoude, en zij raadden mij, zonder zig te bedenken, dat ik met eene bende volks het land in zoude trekken, en alle die ik ontmoeten zoude, dood schieten. Deezen bloeddorstigen raad kon ik niet volgen; maar ik besloot egter met eene bende volks het eiland door te trekken, en verrok den volgenden morgen met het aanbreeken van den dag, met vijf en dertig mannen, verzeld van eenen der grijsaarts, OMAI en drie of vier van zijne bedienden. Ik beval te zelfden tijd dat de Luitenant WILLIAMSON met drie gewapende sloepen het westlijk gedeelte van het eiland zoude omvaaren, om ons te ontmoeten.

Naauwlijks was ik met mijn volk aan land of de weinige inboorlingen, die nog in de nabuurschap gebleven waren, vlugteden voor ons weg. De eerste man, dien wij op onzen togt ontmoeteden, liep enig gevaar van zijn leven, want OMAI vroeg mij, zoo dra hij hem zag, of hij hem schieten zoude, zoo vast was hij overtuigd dat ik zijnen raad gong ter uitvoer brengen.

Ik

Ik beval onmiddelijk dat hij en onze leidsman bekend zouden maaken dat het mijn voorneemen niet was eenen enkelen inboorling te schaaden, veel minder te dooden. Deeze blijde maare vloog ons als een bliksem vooruit en stuitte de vlugt der inwooneren, zoo dat niemand meer zijn huis of zijne bezigheid verliet.

Terwijl wij de hoogten, over welke onze weg lag, begonnen opteklimmen, kreegen wij naricht dat de geit dien weg uit gebragt was, en dat zij, naar wij verstonden, de bergen nog niet over konde zijn; zoo dat wij in groote stilte voorttrokken, in hoop van de bende te verraschen; die met den buit doorging. Doch toen wij aan de bovenste plantagie, op het hangen van de bergen; gekoomen waren, zeide ons het volk aldaar dat hetgeen wij zогten 'er wel den eersten nacht was geweest, doch dat het den volgenden morgen door HAMOA naar *Watea* gebragt was. Wij trokken de hoogte over, zonder verder onderzoek te doen; tot wij in het gezigt van *Watea* kwamen; daar enig volk ons HAMOAs huis aanwees; en ons zeide dat de geit aldaar was, zoo dat ik niet twijfelde of ik zoude haar daadlijk na mijne aankomst weder krijgen; maar toen ik aan dat huis kwam, ontkenden, tot mijne groote verwondering, de weinige perfoonen, die ik 'er ontmoette, vol uit haar ooit gezien te hebben,

of 'er iets van te weeten; ja zelfs HAMOA kwam en bevestigde hetzelfde.

Toen wij eerst aan deeze plaats kwamen, zag ik verscheidet mannen heen en weder loopen in de boschen, met knodsen en bondels werpschichten in hunne handen, en OMAI, die hen volgde, wierd met steenen geworpen, zoo dat het scheen dat zij in het eerst voorneemens geweest waren geweld met geweld te keeren, maar dat zij, ziende dat mijn troep zoo sterk was, dit voorneemen hadden laten vaaren. Ik wierd in dit denkbeeld bevestigd doordien alle hunne huizen ledig waren. Enig volk van de plaats bij elkanderen geroepen hebbende, verzogt ik OMAI hun de ongerijmdheid van hun gedrag voor oogen te stellen, en hun te zeggen dat ik, volgens getuigenis van verscheiden lieden, waarop ik staat konde maaken, wel verzeekerd was dat zij de geit hadden, en dat ik derhalven eischte dat zij mij onmiddelijk wierde overgeleverd, zullende anders hunne huizen en kanos in brand steeken. Doch ondanks alles wat ik of OMAI mogten zeggen, bleeven zij hardnekkig ontkennen 'er iets van te weeten. Het gevolg was dat ik zes of agt huizen in brand stak, die terstond verteerd wierden, met twee of drie oorlogs-vaartuigen, die 'er bij lagen. Dit gedaan zijnde, trok ik voort om bij de sloepen te koomen, die omtrent zeven
of

of agt Engelsche mijnen van ons af waren, en w' verbrandden onder weg nog zes oorlogs-vaartuigen, zonder dat iemand ons zulks tragtede te beletten; Integendeel, veele hielpen 'er ons in, schoon waarschijnlijk meer uit vrees dan goeden wil. Op eene zekere plaats kwam OMAI, die een weinig vooruit was getrokken, terug met bericht dat 'er zeer veel volks bijeen trok om ons aanterasten. Wij maakten ons gereed om hen te ontvangen; maar wij vonden, in plaats van vijanden, verzoekers met plataan-takken in de handen, die zij aan mijne voeten nederlegden, mij smeekende eene kano te spaaren, die daar dicht bij lag, in welk verzoek ik gereedlijk bewilligde.

Eindelijk, omtrent vier uren na den middag, kwamen wij aan de sloepen, die te *Wharrarade*, het district TIARATABOONOVE toebehoorende, op ons wagteden; doch dit Opperhoofd was, zoo wel als alle de voornaamste van de plaats, naar de bergen gevloten, schoon ik niets van hunnen eigendom aanraakte, alzo zij vrienden van OTOO waren. Na hier omtrent een uur uitgerust te hebben, begaven wij ons naar de schepen, daar wij des avonds omtrent agt uren aankwamen. Toen was 'er nog geen bericht van de geit ingekoomen, zoo dat de verrigtingen van deezen dag de verlangde uitwerking niet gehad hadden.

Den volgenden morgen vroeg zond ik eenen van OMAIS bedienden naar MAHEINE, met deeze stellige boodschap, dat, zoo hij in zijne weigering volhardde, ik hem geene enkele kano op het eiland zoude overlaten, en dat hij kon staat maaken op de voortduuring van vijandlijkheden zoo lang hij het gestoolen dier in bezit hield. En opdat de boodschapper zien mogt dat het mijn ernst was, zond ik, voor hij mij verliet, den timmerman om drie of vier kanos aftebreeken, die in het diepst van de haven op den wal lagen. De planken wierden aan boord gebragt, om te dienen tot het bouwen van een huis voor OMAI ter plaats daar hij zig meende ter neder te zetten. Ik gong vervolgens met eene genoegzaame bedekking naar de naaste haven, daar wij nog drie of vier kanos afbraken en even zoo veele verbrandden, en toen keerden wij des avonds omtrent zeven uren weder naar boord. Bij mijne aankomst bevond ik dat de geit omtrent een half uur te vooren terug gebragt was, en bij onderzoek bleek het dat zij van dezelfde plaats gekoomen was daar de inwooners mij daags te vooren gezegd hadden dat zij 'er niets van wisten. Doch ingevolge van de boodschap, door mij in den morgen aan het Opperhoofd gezonden, werd het voorzigtigst geacht niet langer met mij den spot te drijven (*).

Dus

(*) Deeze geit had de wakkere COOK met het vernielen

Dus eindigde deeze lastige en ongelukkige zaak, die de inboorlingen niet meer konden bejammeren dan

van een dozijn huizen en vaartuigen indedaad wat duur gekogt. Doch, voor zoo veel ik 'er over kan oordeelen, valt hetgeen in zijn gedrag te berispen mogt schijnen niet zoo zeer tot zijnen laste als tot dien van de Europeaanen, welke door hebzucht of staatkunde, of door edele weetgierigheid tot ontdekking-reizen worden aangespoord. Voorvallen van deezen aart zijn, als men de zaaken koelbloedig beoordeeld, van zulke reizen onafscheidbaar, en COOKS oogmerken waren in het tegenswoordig geval voorzeeker zoo redelijk gemeend, dat men hem zelfs beklaagen moet dat hij het nodig vond ernst en gestrengheid te gebruiken. De overige *Societeit Eilanden*, werwaarts de reis gong, moesten met dit vee bevolkt worden, en buiten dat was het van het grootste belang dat onze reizigers zig niet ongestraft lieten besteelen, opdat niet, door al te groote toegeevendheid, eens een gewigtiger voorval van deezen aart gebeuren mogt en nog veel gestrengere maatregelen noodzaaklijk maaken. Daarenboven was men op de eilanden *Huahaione* en o *Raietea* (of *Ulietea*, gelyk men verkeerdlijk schrijft) niet zoo duidlijk van de machter Europeaanen overtuigd geworden als op *Otahiti*, en diesvolgens waren 'er verscheiden reizen verdrietige gebeurtenissen voorgevallen, die weinig van openbaare vijandlijkheden verschilden. Gevolglijk was een voorbeeld, dat bewees dat de vreemdelingen zig recht wisten te verschaffen, in *Eimeo* niet zoo geheel kwalijk geplaatst, alzoo de inwooners, door de nabijheid van *Otahiti*, beter dan de bewoonders van andere eilanden wisten hoe machtig de Europeaanen waren, en dus ook geen wederstand waagden. Men kan het niemand kwalijk neemen, dat hij,

dan ik deed. En het smertte mij te bedenken dat ik, na de dringende verzoeken van mijne Otahitische vrienden om hunnen aanval op dit eiland te ondersteunen, afgeslagen te hebben, mij zoo haast tot de noodzaaklijkheid gebragt zag van vijandlijkheden te pleegen tegens deszelfs bewoone-

onder welke omstandigheden het ook zij, zijn' eigendom verdedigt zoo lang hij kan, bijzonder als hij door naahtigheid gevaar zoude loopen alles in te boeten. Het is eene andere vraag of de nieuwsgierigheid der Europaanen om buitens lands te reizen en ongeroepen vreemde volkeren te bezoeken, te rechtvaardigen zij of niet? Kan men bewijzen dat het voordeel van de ontdekking-reizen alle bedenkelijkheid ten aanzien van hunne bevoegdheid moet doen zwijgen, of slechts dat men des menschen werkzaamheid, die ook in dit geval voor eene zoo bewonderenswaardige ontwikkeling vatbaar is, niet moet beperken, moet men zig ook boven die kleine ongelegenheden verheffen, die van zulke onderneemingen onafscheidbaar zijn, en wel verwagten dat het noodlot hier geene uitzondering in den loop der dingen zal gemaakt, maar, gelijk overal, winst en verlies, voordeel en schade, aanwas en vernieling aan elkanderen zal geknoopt hebben. Kan men den braaven Kapitein niet van alle overijling en verkeerde maatregelen vrijspreeken, zoo ziet men egter wel in dat hetgeen hier menschlijks onder mag loopen zijne rechtschapenheid, zijne grootheid van geest, zijn in een ruuw uiterlijke gekleed, maar onbedorven, door zelf denken geleid en van ontelbaare vooroordeelen gezukverd gevoel geene afbreuk doet.

neren, die hun mischlien meer nadeel deden dan zij van TOWHAS togt geleden hadden.

Den volgenden morgen wierd onze gemeenschap met de Inboorlingen vernieuwd, en verscheiden kanos bragten broodvrugten en kokosnooten aan het schip te vermangelen, waaruit ik natuurlijk dit gevolg scheidde, dat zij wel bewust waren het hunne eigen schuld te zijn dat ik hen met gestrengheid behandeld had, en dat zij, nu de oorzaak van mijn ongenoegen was weggenoomen, volkoomen vertrouwden dat 'er geen verder kwaad zoude volgen. Om'trent negen uren ligteden wij het anker met een koeltjen, dat de haven uie woei; maar het wierd zoo zwak en veranderlijk, dat het middag was voor wij in zee kwamen, wanneer ik naar *Huaheine* stuurde, verzeld van OMAI in zijne kano. Hij had zig niet geheel op zijne eigen kundigheden verlaaten, maar een' loots aan boord genoomen. Ik merkte op dat zij zoo regstreeks naar het eiland stuurden als ik doen konde.

Wij hadden te *Eimeo* de beiden schepen overvloedig van brandhout voorzien. Te *Orahiti* hadden wij geen brandhout ingenoomen, daar het zeer ongemaklijk te bekoomen zoude geweest zijn, alzoo 'er te *Matavai* geen boom is die niet nuttig is voor de inwooneren. Wij kreegen hier ook eenen goeden voorraad van ververfchingen, zoo in varkens als groenten, dat is broodvrugt en

kokos-nooten, terwijl het jaargetijde weinig anders opleverde. Ik weet niet dat 'er enig verschil zij tusfchen de voortbrenzelen van dit eiland en van *Otahiti*; maar daar is een zeer treffend onderscheid in derzelve vrouwen, waarvan ik geene reden kan geeven. Die van *Eimeo* zijn kort van gestalte en donker van kleur, en hebben in het algemeen onbehaaglijke trekken. Als wij 'er eene fraaie vrouw ontmoeteden, konden wij verzeekerd zijn bij onderzoek te zullen bevinden dat zij van enig ander eiland gekoomen was.

Het algemeen voorkoomen van *Eimeo* is zeer verschillend van dat van *Otahiti*. Het laatste eiland rijst tot eenen steilen bergachtigen klomp, heeft weinig laag land, uitgezonderd enige diepe valeien, en den platten zoom, die het, voor het grootst gedeelte, naar den zee-kant omringt. *Eimeo* daarentegens heeft bergen, die in verschillende rigtingen loopen, die zeer steil en ongelijk zijn, in de tusfchen-wijdten zeer groote valeien en zagt oplopende gronden op derzelve zijden overlatende. Deeze bergen, schoon van eenen rotsachtigen aart, zijn in het algemeen bijna tot aan hunne toppen met boomen bedekt; maar de laage gedeelten op het hangen van dezelve dikwijls alleen met varen. In het diepst van de haven, daar wij lagen, loopt de grond zagtjens op tot aan den voet der heuvelen, die omtrent in het midden van het eiland dwarsch over hetzelfde loopen;

pen ; maar de platte zoom ter wederzijde , op eenen zeer kleinen afstand van de zee , wordt zeer steil. Dit geeft hetzelfde een romanesk voorkomen en levert een fraaier gezigt op dan op geheel *Orahiti* te vinden is. De grond is in de laagten geelachtige en vrij vaste aarde, maar op de laage heuvelen is hij zwarter en losser, en de steen , waaruit de berg bestaat , is, als hij gebrooken is, blaauwachtig van kleur , maar van geen zeer vast zaamenstel , met enige deeltjens van glimmer tusschen beiden (*). Deeze bijzonderheden schijnen waerdig om vermeld te worden. Mischien zal de leezer anders denken , als ik 'er bij voeg dat 'er , bij de plaats , daar onze schepen lagen , twee groote steenen , of liever rotfen waren , omtrent welke de inboorlingen enige bijgeloovige denkbeelden hebben. Zij beschouwen dezelve als *Eatoos* of Godheden , zeggende dat zij broeder en zuster zijn , en dat zij , door bovennatuurlijke middelen van *Ulietea* zijn gekoomen.

(*) Uit deeze beschrijving is niets zoekers optemaaken.

G. FORSTER.

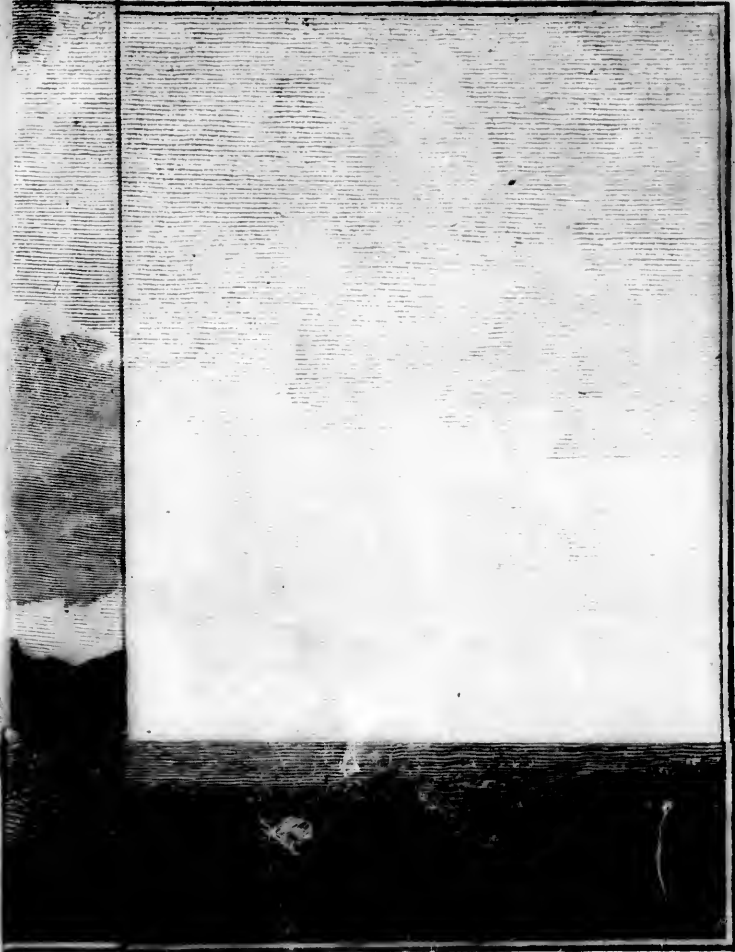

ZESDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Huaheine. Raadsvergadering der Bevelhebberen. OMAI offerhanden en aanspraak aan de Bevelhebberen. Zijne nederzetting op dit eiland besloten. Daar wordt voor hem een huis gebouwd en een tuin geplant. Zonderlingheid van zijn toestand. Maatregelen om zijne veiligheid te verzekeren. Schade, door kankerlakken aan boord der schepen gedaan. Een dief ontdekt en gestraft. Vuurwerken afgestooken. Dieren aan OMAI gelaten. Zijn gezin. Zijne wapenen. Opschrift op zijn huis. Zijn gedrag toen de schepen het eiland verlieten. Overzicht van zijn gedrag en karakter. Bericht omtrent de twee Nieuw-Zeelandische jongens.

Met eene labber koelte en mooi weder *Eimeo* verlaaten hebbende, zagen wij, den volgenden morgen met den dageraat, *Huaheine* zig uitstrekende van Z. W. ten W. 4 W. tot W. ten N. Wij ankerden op den middag in den noordlijken mond van *Owharre haven*, die aan de west-zijde van het eiland is. Den gebee'en agtermiddag bracht men door met het schip naar eene goede legplaats te vinden en vast te meeren. OMAI liep even

Pl. XCIII.**

E Z I C

G. H. HICKS VAN

RECHT VAN HUALAHINE.

even voor ons met zijne kano de haven in, maar gong niet aan land; hij sloeg ook niet veel acht op zijne landslieden, schoon 'er veele te zaamen schoolden om hem te zien; doch een veel grooter aantal kwam af naar de schepen, zoo dat wij nauwlijks ons werk konden doen door hun gedrang. De vreemdelingen, die wij aan boord hadden, vertelden hun aanstonds wat wij te *Eimeo* verrigt hadden, en vergrooteden het aantal huizen en kanos, dat wij vernield hadden, ten minsten tienvoud. Het was mij niet onaangenaam dat zij de zaak nog erger maakten dan zij was, alzoo ik zag dat zulks eenen grooten indruk op de toehoorders maakte, zoo dat ik hoop had dat het de inwooneren van dit eiland zoude aanzetten om zig beter jegens ons te gedragen dan zij bij mijne voorige bezoeken gedaan hadden.

Terwijl ik op *Otahiti* was, had ik vernoomen dat mijn oude vriend OREE niet langer Opperhoofd van *Huuheine* was, en dat hij thans op *Ulietea* woonde. Hij was ook nooit meer dan Regent geweest gedurende de minderjaanigheid van TAIREETAREEA, den tegenswoordigen *Earse Rahie*; maar hij had het roer van regering niet willen overgeeven voor hij 'er toe gedwongen geweest was. Zijne twee zonen, OPOONY en TOWHA waren de eerste die mij een bezoek gaven; zij kwamen reeds aan boord voor
het

het schip redeeg in de haven was en bragten een geschenk mede.

Den volgenden morgen kwamen alle de voornaamsten van het eiland aan boord van de schepen. Dit was juist hetgeen ik wenschte, alzoo het hoog-tijd was om OMAI ter neder te zetten, en ik hoopte dat de tegenswoordigheid van deeze Opperhoofden mij in staat zoude stellen om zulks op de beste wijze werkstellig te maaken. Hij scheen nu genegen te zijn zig op *Ulietea* te vestigen, en zoo ik het met hem eens hadde kunnen worden over de wijze om dat ontwerp ter uitvoer te brengen, zoude ik 'er niets tegens gehad hebben. Zijn vader was door het volk van *Bolabola*, toen zij het eiland *Ulietea* overmeesterden, van enige landen op dat eiland ontzet, en ik twijfelde niet of ik zoude dezelve aan den zoon op eene minlijke wijze doen terug geeven, hiertoe was het nodig dat hij met degeene, die nu meesters van het eiland waren, op eenen goeden voet stonde; maar hij was een te groot patriot om naar zoo iets te luisteren, en hij was ijdel genoeg om te denken dat ik hem met geweld in het bezit van zijne verloren landen zoude herstellen. Dit maakte het mij onmogelijk hem te *Ulietea* neder te zetten, en deed mij *Huaheine* als de beste plaats verkiezen. Ik besloot dan de tegenswoordigheid van de voornaamsten des eilands waarteneemen en hun de zaak voor te stellen.

Na

Na dat de opschudding van den morgen over was, maakten wij ons gereed om een statig bezoek aan TAIRETAREEA te geeven, meenende als dan de zaak op het tapijt te brengen. OMAI kleeedde zig voor deeze gelegenheid zeer ordentelijk, en maakte een fraai geschenk voor het Opperhoofd zelf en een ander voor zijn' *Eatooa* gereed. Hij gedroeg zig, na dat hij van het slegt gezelschap, dat hem op *Otahiti* omringde, af was, met zoo veel voorzigtigheid, dat hij elks achting won. Onze landing deed de meeste van onze bezoekers de schepen verlaaten, en zij verzamelden zig met die, welke aan land waren, in een groot huis. De toeloop van volk bij deeze gelegenheid was zeer groot, en daar scheenen naar evenredigheid meer lieden van een goed voorkoomen, zoo mannen als vrouwen, onder hen te zijn dan wij ooit op een van deeze nieuw ontdekte eilanden in eene vergadering van menschen gezien hadden. Niet alleen scheen het gros van het volk over het algemeen veel grooter en fraaier dan de *Otahitiërs*, maar daar was ook een veel grooter aantal van lieden van rang naar de grootte van het eiland, van welke de meeste even zoo zwaarlijvig waren als de Opperhoofden van *Wateoo*. Wij wagteden enigen tijd naar TAIRETAREEA, alzo ik niets doen wilde tot de *Eareerahie* kwam, maar toen hij kwam, bevond ik dat wij zijne tegenswoordigheid wel hadden kunnen

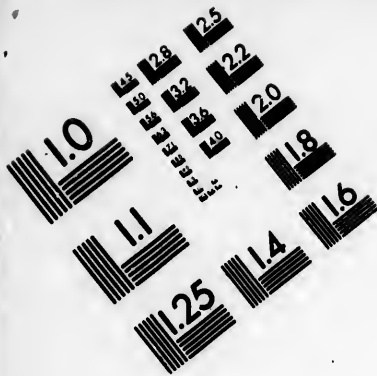
nen misfen, alzoó hij niet boven agt of tien jaaren oud was. OMAI, die op eenen kleinen afstand van deezen kring van Grooten stond, begon met zijne offerhanden aan de Goden te doen, bestaande uit roode vederen, doek en diergelijke. Toen volgde 'er eene andere offerhande, die door het Opperhoofd aan de Goden moest gegeven worden, en daatop wierden 'er verschelden andere kleine stukken en bosjens roode vederen aangeboden. Elk artikel wierd voor een van het gezelschap gelegd, die, naar ik verstond, een priester was, en wierd overhandigd met eene opzetlijke aanspraak of gebed, dat door eenen van OMAIS vrienden wierd uitgesproken, die bij hem zat, maar dat voor het grootst gedeelte door hem wierd opgegeeven. In deeze gebeden vergat hij zijne vrienden in Engeland niet, noch degeene die hem veilig terug gebragt hadden. De *Earee rahie no Pretane*, Lord SANDWICH, Toote (COOK) Tatee (CLERKE) wierden in elk derzelve genoemd. Toen OMAIS offerhanden en gebeden geëindigd waren, nam de priester elk artikel in dezelfde orde als het hem voorgelegd was, zegde een gebed op, en zond het naar de *moral*, die, naar OMAI. ons zeide, zeer verre daar van daan was, anders zouden de offerhanden aan dezelve zijn verrigt geworden.

Deeze godsdienstige plechtigheden geëindigd zijnde, zettede zig OMAI bij mij neder, en wij be-

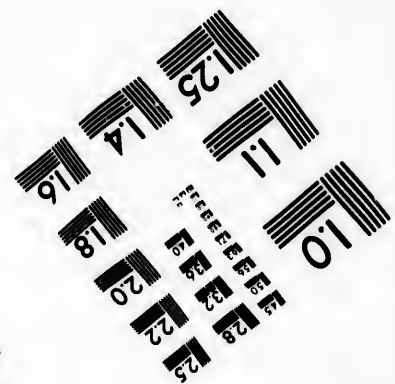
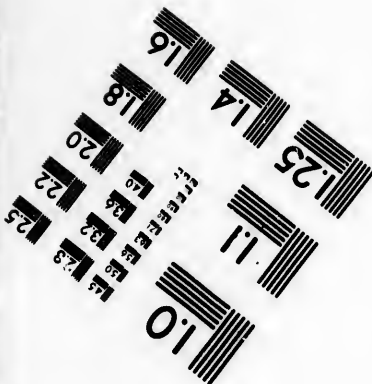
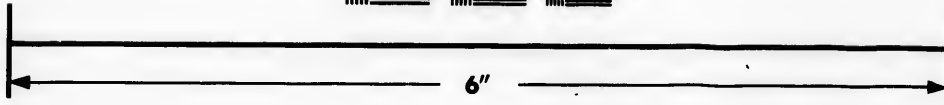
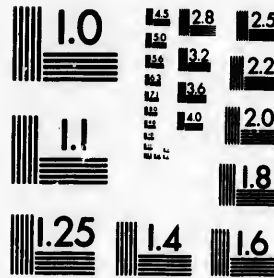
begonnen ons werk met het jong Opperhoofd mijn geschenk te geeven en het zijn daar tegens terug te ontvangen, en, alles in aanmerking genomen, waren zij aan beiden zijden mild genoeg. Daarop wierden 'er eenige schikkingen beraamd, omtrent de wijze van de gemeenschap tusschen ons beiden vast te zetten, terwijl ik hun de nadeelige gevolgen voor oog en stelde, zoo zij ons tragteden te besteelen, gelijk zij gedurende mijne voorige bezoeken gedaan hadden. Vervolgens wierd den verzamelden Bevelhebberen voorgesteld dat OMAI zig onder hen zoude ter neder zetten.

Hij zeide hun dat hij door ons naar ons land was gebragt, daar hij wel ontvangen was geworden door den grooten Koning en zijne *Earees*, en met alle blijken van achting en liefde was behandeld, zoo lang hij bij ons geweest was; dat hij nu wederom terug was gebragt, verrijkt door onze milddadigheid met eene menigte van dingen, die zijnen landslieden van veel nut zouden zijn, en dat 'er, behalven de twee paerden, die bij hem zouden blijven, verscheiden andere nieuwe en onschatbaare dieren op *Otahiti* gelaaten waren, die in kort zouden vermenigvuldigen en een genoegzaam aantal opleveren voor de behoeften van alle de eilanden in de nabuurschap. Hij zeide eindelijk dat mijn ernstig verzoek was dat zij hem, tot vergelding van alle mijne vriendelijke dien-

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0

10
01

diensten, een stukjen lands zouden geeven om 'er een huis op te bouwen, en levensmiddelen voor hem en zijne bedienden te teelen, 'er bijvoegende dat, zoo hij dit op *Huacheine* niet konde verkrijgen, hetzij door gifte of door aankoop, ik hem naar *Ulietea* zoude brengen en hem aldaar ter neder zetten:

Mischien heb ik mijn' vriend alhier eene betere aanspraak laten doen dan hij indedaad uitsprak, maar deeze waren de hoofdzaaken, die ik hem opgaf. Ik merkte op dat het einde van zijne redenvoering, dat ik hem naar *Ulietea* zoude voeren, de goedkeuring van alle de Bevelhebberen scheen weggedraagen, en ik bespeurde aanstonds de reden. *OMAI* had zig, gelijk ik reeds gezegd heb, ijdel gevleid dat ik geweld zoude gebruiken om hem in het bezit van zijns vaders landen op *Ulietea* te herstellen, en hij had, zonder daartoe enig gezag van mij te hebben, uit zizelven met enige van deeze vergadering over deeze zaak gesproken, die nu van niets minder droomden dan van eenen gewapenden inval in *Ulietea*, en meenden dat ik hen zoude helpen de *Bolabolaars* uit het eiland te jaagen. Het was dan dienstig dat ik hen daaromtrent anders onderriptide, en hierom gaf ik hun met de grootste verzeekering te kennen, dat ik hen in zulk eene onderneeming niet alleen niet zoude bijstaan, maar zelfs niet zoude dulden dat zij ter uitvoer gebragt wier-

weder, zoo lang ik in hunne zeeën was, en dat,
 zoo OMAI zig op *Ulietea* ter nederzette, hij
 aldaar moest koomen als vriend, en den Bola-
 bolars niet als een overwinnaar moest opgedron-
 gen worden.

Deze verklaring deed de gevoelens van de
 vergadering eene andere keer neemen. Een van
 de Bevelhebbers zeide terstond hoofdzakelijk,
 dat het geheel eiland *Huakeine* met alles wat
 'er op was mijne was, en dat ik dat gedeelte
 daar van dat mij goed dacht aan mijn vriend
 konde schenken. OMAI, die, gelijk zijne lands-
 lieden, zelden verder ziet dan het tegenswoordig
 tijdstip, was zeer verheugd dit te hooren, on-
 gerwijfeld denkende dat ik zeer mild zoude zijn
 en hem genoeg geeven. Maar eene aanbieding,
 die onvoegzaam zoude geweest zijn aanteneemen,
 zag ik aan als niet gedaan, en verzogt daarom dat zij
 niet alleen de plaats zouden aanwijzen, maar ook
 de hoegrootheid van grond, dien zij hem wilden
 geeven om zig ter neder te zetten. Hierop wierd
 'er om enige Opperhoofden, die de vergadering
 reeds verlaaten hadden, gezonden, en na eene
 korte raadpleeging onder hen wierd mijn verzoek
 met algemeene toestemming ingewilligd, en de
 grond onmiddelijk uitgekozen, zijnde kort bij het
 hujs, daar onze zaamenkomst gehouden wierd.
 De uitgestrektheid langs het strand van de haven
 was omtrent vijftig roeden, en deszelfs diepte tot

X. DEEL. K den

den voet van den berg wat grooter; omast daar
wierd een evenredig gedeelte van den berg onder
gerekend; no. , hooftv als nemoos' rasom' rasble.

Deeze zaak toe genoeg van alle de belang-
hebbende geschikt zijnde, sloeg ik een tent aan
wal op, zette de eene post uit, en stelde de sterre-
kundige werktuigen. De timmerlieden van bei-
den de schepen wierden ook aan het werk gezet
om een klein huis voor OMAI te bouwen, waarin
hij de Europese goederen, die hem in eigendom
toe behoorden, konde bergen. Daar wierden te-
gelyk ook enige handen gebruikt om een tuin
voor hem te maaken, pomelmoezen, wijn-
gaarden, ananasen, meloenen en de zaaden van
verscheiden andere gewassen te planten, welke ik
het genoeg had alle in eeren bloeienden staat te
zien voor ik het eiland verliet.

OMAI begon nu ernstig op zijne eigen zaaken
te denken, en had hartlijk berouw over zijne
kwalijk begrepen mildheid op *Otahiti*. Hij vond
op *Huaheine* eenen broeder, eene zuster en een
schoonbroeder; de zuster was getrouwd; maar
deeze plunderden hem niet, gelijk zijne andere
nabestaanden gedaan hadden. Speet mij egter
te ontdekken dat, schoon zij te braaf waren om
hem nadeel toe te brengen, zij egter van te weinig
aanzien op het eiland waren om hem enig goed te
doen. Zij hadden noch gezach noch invloed ge-
noeg om zijnen perfoon of eigendom te bescher-
men,

men, en in deezen hulploozen toestand had ik weder te vreezen dat hij groot gevaar liep van alles; wat hij van ons gekregen had, beroofd te worden zoo dra hij ons niet meer bij de hand zoude hebben, om zijne landsleden tot een goed gedrag te dwingen door een onmiddellijk beroep op onze onwederstaanbare macht.

Een mensch, die rijker dan zijne gebuuren is, zal voorzeeker benijd worden door veele, die hem gaerne tot eene gelijkheid met hun gebragt zagen. Maar in landen, daar de beschaaving, de wet en de godsdienst de menschen in bedwang houden, hebben de rijken eenen redenlijken grond van gerust te zijn. Naardien 'er ook in alle zulke maatschappijen eene verspreiding van eigendom is, behoeft geen enkel perfoon te vreezen dat de poogingen van alle de armere ingezetenen zig ooit kunnen vereenigen om hem boven andere, die ook de voorwerpen van nijd zijn, te benadeelen. Met OMAI was het geheel anders gesteld. Hij moest leeven onder dezulke, welken enig ander beginzel van handelen dan de onmiddelijke aandrift van hunne natuurlijke harts-tochten grootendeels vreemd is. Doch, dat zijn voornaamst gevaar uitmaakte, hij stond geplaatst te worden in den zeer zonderlingen toestand van de eenigste rijke te zijn in de maatschappij, tot welke hij zoude behooren. En, naardien hij, door eene gelukkige gemeenschap met ons, eene

grootte hoeveelheid in bezit gekregen had van eene foort van schatten, welke geen van zijne landslieden door enige kunst of nijverheid zig konde aanschaffen, was het natuurlijk te vreezen dat, daar alle op een deel van deezen benijden rijkdom loerden, alle ook gereed zouden zijn om medetewerken om derzelver eenigen eigenaar 'er van te berooven.

Om dit, zoo mogelijk, voortekoomen, raadde ik hem dat hij enige van zijne goederen onder twee of drie van de voornaamste Opperhoofden gelijklijk zoude uitdeelen, die, dus voor hunzelve voldaan zijnde, hem daardoor mischien onder hunne bescherming zouden neemen en hem tegens het nadeel, dat andere hem mogten willen toebrengen, zouden beveiligen. Hij beloofde mijnen raad te zullen volgen, en ik vernam met genoegen, voor ik afzeilde, dat hij deezen voorzigtigen stap gedaan had. Egter niet volkomen op de uitwerking van dankbaarheid vertrouwende, nam ik mijne toevlugt tot het kragtiger middel van dreigen. Met dit inzicht nam ik alle gelegenheden waar om de inwooneren te doen begripen dat mijn voorneemen was weder naar hun eiland te keeren, na den gewoonen tijd afwezig geweest te zijn, en dat, zoo ik OMAI niet in denzelfden staat van veiligheid vond, in welken ik hem nu stond te verlaten, alle, welke ik alsdan ontdekken zoude zijne vijanden geweest te zijn, kon-

konden verwagten het gewigt van mijne gevoeligheid te zullen ondervinden. Deeze dreigende verklaring zal waarschijnlijk van geene geringe uitwerking zijn, want onze elkanderen opvolgende bezoeken zedert enige jaaren hebben dit volk doen gelooven dat onze schepen op gezette tijden zullen weder koomen, en zoo lang zij in die gedagten verkeeren, welke ik nodig vond te bevestigen, zal OMAI het vooruitzigt hebben van gerust op zijne nieuwe landen te kunnen bloeijen.

Terwijl wij in deeze haven lagen, bragten wij het brood, dat nog in de brood-kamer was, aan land om het van infekten te zuiveren. Het aantal kakkerlakken, die thans in het schip waren, is ongelooflijk. De schade, die zij ons deden, was aanmerklijk, en alles wat wij konden verzinnen om hen te vernielen was vergeefs. Deeze dieren, die eerst lastig waren gelijk alle andere infekten, waren nu eene wezenlijke pest geworden, en zoo vernielende, dat weinige dingen van hunne verwoestingen vrij waren. Als 'er enig voedsel, wat het ook ware, slechts enige weinige minuten bleef staan, was het 'er mede bedekt, en zij doorboorden het in kort overal met gaten, zoo dat het eene honig-raat geleck. Zij vernielden in het bijzonder de vogelen, die als merkwaardigheden opgestopt en bewaard waren, en, dat nog erger was, zij waren ongemeen gezet op inkt, zoo dat het schrift op de briefjes,

die aan de verschillende artikelen hongen, geheel was uitgevreeten, en het eenigste dat de boeken voor hun behoedde was, de vastheid van de banden, die deeze verslinders belette de tusschen de bladeren te koomen. Volgens de waarneeming van den Heer ANDERSON waren zij van twee soorten, de *Blatta Orientalis* en de *Blatta Germanica*. De eerste was in het schip op haare voorgige reis t'huis gebragt, daar zij de koude van den gestrengen winter van 1776 wederstond, schoon het gedurende al dien tijd in het dok lag. De andere was eerst verschenen zedert wij *Nieuw-Zeeland* verlaaten hadden, maar was zoo sterk vermenigvuldigd dat zij nu niet alleen alle die schade deed, maar zelfs in het wand gekoomen was, zoo dat, als 'er een zeil wierd losgemaakt, duizenden op het verdek nedervielen. De Oost-Indische, schoon in oneindig aantal, kwamen zelden te voorschijn dan in den nacht, wanneer zij al wat in de kajuiten was als in beweging deeden schijnen, door hun bijzonder gedruis, dat zij in het kruipen maakten. Behalven het onaangenaam gezigt, deeden zij veel schade aan ons brood, dat zoo zeer met hunne uitwerpzelen besmet was, dat iemand die kiësch op het eeten ware, het niet zoude gelust hebben.

De handel en vriendschappelijke diensten gongen tusschen ons en de inboorlingen voort zonder door enig toeval gestremd te worden tot den
avond

avond van den twee en twintigsten, wanneer een man middel vond om in des Heeren BAYLVS tent, daar de sterrekundige werktuigen stonden te kruipen; en, zonder bemerkt te worden, een sextant wegteneemen. Zoo dra ik den dieftal vernam, gong ik naar land, en liet OMAI denzelve van de Opperhoofden terug eischen. Hij deed zulks, doch zij gebruikten geene maatregelen om dien te ontdekken, zijnde aandachtiger op eene *heeva*, die juist op dien tijd gespeeld wierd, tot dat ik de spelers beval op te houden. Nu waren zij overtuigd dat het mij ernst was, en begonnen enig onderzoek naar den dief te doen, die in het midden van hun zat, geheel onverschillig, zoo dat ik grootliks twijfelde of hij wel de misdadiger ware, te meer omdat hij zulks ontkende. Naardien OMAI mij egter verzeekerde dat hij de man was, zond ik hem naar boord en liet hem in hechtenis zetten. Dit veroorzaakte eene algemeene gisting onder de vergaderde menigte, en alles vlugtte, ondanks alle mijne pogingen om hen te wederhouden. Den gevangenen door OMAI hebbende laten ondervraagen, wierd hij met enige moeite tot bekentenis gebragt waar hij den sextant gelaaten had, doch alzoo het nu reeds donker was, konden wij dien niet vinden dan des anderendaags 's morgens toen het licht wierd, wanneer hij ongeschonden terug gebragt wierd. Hierop bekwamen de inboorlingen

van hunnen schrik, en begonnen zig, vals ge-
woonlijk, rondom ons te verzamelen. Wat den
dief belangt, alzoo hij een verharde schobbejak
bleek te zijn, strafte ik hem gestrenger dan ik
ooit te vooren eenen misdadiger gedaan had. Ik
liet hem het hoofd en den baard kaal scheeren,
en hem de beiden ooren afsnijden, waarna ik hem
liet loopen (*).

Dit

(*) Het komt een Engelschman niet hard of onbillijk
voor dat een dief, die wat meer dan een halven gulden
aan waarde gestolen heeft, gehangen wordt, en men
vindt het billijk dat een schelm de ooren verliest, gebrand-
merkt wordt en jaaren, of ziju leven lang, in de krul-
wagen loopt. Doch wanneer een ander dan zijne eigen
landsleden hem veroordeelt, vinden wij de zaak treffend,
wreed, onmenschlijk. Ongetwijfeld ligt de grond van de
afkuring van zulk een gedrag in het begrip van eenen
wel ingerigten beschâafden Staat. Daar, waar wetten zijn
en daar men dezelve onpartijdig handhaaft, daar het ge-
meenebest voor ieders veiligheid zorgt, ieders rechten en
eigendom zorgvuldig verdedigt en beschermt, daar is het
een beledigende inbreuk op de rechten der maatschappij,
als de vreemde, de uitlander niet alleen het zijne met ge-
weld weder afdwingt, maar ook dengeenen, die zig aan
hem en aan de burger-maatschappij vergrepen heeft, naar
verdiensten straft. Dit is ondertuschen op die eilanden niet
zoo geheel het geval; want oogenchijnlijk is men aldaar
bijna nog op den ondersten trap van beschaaving, daar elk
lid der maatschappij zijn eigendom naar eigen goeddunken
verdedigen moet, daar noch stellige wetten bestaan, noch
enige overigheid dezeive nadruk geeft, daar men zig ook
niet

Dit schrikte hem egter nog niet af; want in den nacht tuschen den vier en twintigsten ten vijf en twintigsten dach van den maand November 1777 niet ontzet den vreemdeling te plunderen, zoo dra het ongestraft geschieden kan, daar, eindelijk, diegene, welke nog macht in handen hebben, en recht kunnen doen, met den dief onder een dek steeken of zelfs helpen steelen. Hier is het natuurlijk dat de uitlander zich recht verschast, zijn eigendom beschermt, en zich voor den dieven vreeslijk toont, om hen van diergelijke onderneemingen afschrieken. COOK kon dan met zijne twee schepen jegens deeze eilanders van natie tot natie handelen, want zijne macht was tegens de hunne opgewassen of gong die zelfs te hoven, en dit is hiertoe wel het wezenlijk verelachte. Daar het gevoel van billijkheid, daar vastgezette grondstellingen ontbreken, die groote en kleine maatschappijen of enkele menschen tot het pleegen van gerechtigheid aandrijven, daar begint het recht des sterksten. En is de sterker tegelijk een wijs en rechtvaardig man, dan sticht hij onder een volk van kinderen veel goeds, als hij hunne misgrepen behoorlijk straft, en hun toont wat eigenlijk tot instandhouding der goede orde, en tot het inrigten van een door veiligheid des eigendoms bloeienden Staat behoort. Het komt dan zeer veel op het gezichtpunt aan, dat wij ons verklezen, als 'er beslist moet worden of COOKS gedrag jegens dien dief geoorloofd of te laaken ware, en in dat geval zou mischien, gelijk op *Eimeo*, het geschil wederom uitkoomen op de vraag, of de Europeaanen bevoegd zijn ontdekking-reizen te doen of niet? De inwooners, en zelfs de regeerers van die eilanden, vinden het in het geheel niet zonderling dat COOK straft daar hij beledigd is; zij billijken veel meer een gedrag dat, geheel in den geest van hunne eigen gewoonten, den schuldigen

vijf en twintigsten ontstond 'er eene algemeene opschudding, doordien 'er, naar gezegd wierd, door deezen zelfden man eene van onze geiten gestolen was; doch bij onderzoek bevonden wij dat aldaar alles wel was. Waarschijnlijk waren de geiten zoo wel bewaard, dat hij zijn voorneemen niet kon ter uitvoer brengen. Maar zijne vijandlijkheden waren hem tegens een ander voorwerp met een slag van het geweldig valst-recht nederwerpt, en hem voor zijne misdad' doet boeten. Dit, en niet enkel hun zagt karakter, is de grond, waarom zij aanstonds na zulk eene straf terug koomen, en, in voorkoomen vertrouwen dat nu alles afgedaan is, de verkeering met de vreemdelingen hervatten. Maar waarom gevoelen wij zulk een hartlijk medelijden bij dit voorval? Waarom gaat ons gevoel in den eersten oogenblik zoo ligt in afschrieken van de ongevoefende straf over? Mij duukt dit laat zig ook ligt en bondig verklaren. Onze belangneeming aan de veiligheid van eigendom sgt ons over het algemeen niet zoo na aan het hart als onze gevoeligheid tegens ligchaamlijke smarten, die de ware stem der natuur, zuiver instinct is. In alle gevallen dat daar ons eigen eigendom niet benadeeld wordt, daar wij onverschillig in zijn, spreekt eerst het instinct, en dan eerst het verstand. Zoo dra het onze beurt is om zelf te handelen, zwijgt het instinct, in zoo verre het door medelijden opgewekt wierd, en gehoorzaamt de krachtiger stem van het zelfgevoel zoo lang tot dit bevredigd is. Alleen groote menschen hooren, ook in het eerste opwellen der hartstocht, die stiller stem van het medelijden, en meeten met onkreukbaar verstand af hoe veel zij deeze reis mag gelden.

werp gelukt, en het bleek dat hij verscheiden wijngaarden en kool-planten in OMAI's tuin had vernield en medegenoomen, en hij dreigde openlijk dat hij hem zoude vermoorden en zijn huis in brand steeken, zoo dra wij het eiland zouden verlaten hebben. Om te beletten dat deze kaerel mij en OMAI nog meer kwaads brouwde, liet ik hem vatten en aan boord in hechtenis zetten, met oogmerk om hem van het eiland te vervoeren, en het schein dat dit mijn voorneemen algemeen naar genoegen van de Opperhoofden ware. Hij was van *Bolabela*; maar daar waren maar al te veele van de inboorlingen alhier gereed om hem in zijne oogmerken bijstaan, als hij die zoude hebben willen ter uitvoer brengen. Ik had altoos meer onrustig volk te *Huabeine* ontmoet dan op enige andere van de nabuurtige eilanden, en het was alleen uit vrees en uit gebrek aan gelegenheden dat zij zig thans bescheidener gedroegen; daar schein eene waare regeringloosheid onder hen te heerschen. Die de naam van Oppervorst over hen droeg was nog maar een kind, en ik kon niet merken dat iemand alleen of verscheiden gemeenschaplijk de regering voor hem bestierden, zoo dat, wanneer er misverstand tusschen hem en ons ontstond, ik nooit met genoegzaame juistheid wist waar mij te vervoegen om bijlegging van het geschil of herstel van mijne grieven te erlangen. Sommij

deid

deed de moeder van den jongen Prins wel haar best; maar ik kon niet bemerken dat zij grooter gezag had dan veele andere.

OMAI's huis thans ten naastenbij voltooid zijnde, wierden op den zes en twintigsten verscheiden van zijne goederen aan land gebragt. Onder eene menigte van andere onnutte voorwerpen was eene kist met speelgoed, dat, openlijk ten toon gesteld zijnde, de gaapende menigte grootlijks scheen te behaagen; maar wat zijne potten, ketels, schotels, borden, bekers, glazen en het geheele stel van ons huusraad belangt, naauwlijks wilde iemand van zijne landslieden die zelfs maar aanzien. OMAI begon nu zelf ook te denken dat zij hem van geen nut waren, dat een gebraden varken een sappiger voedzel was dan gekookt spek, dat een plataan-blad een zoo goede schotel of bord was als tin, en dat eene kokosnootendop een zoo gemaklijke beker was als een blikke verlakte kroes. En daarom verkogt hij zoo veele van deeze artikelen van Engelsch keuken-gereedschap als hij 'er onder het scheepsvolk koopers voor kon vinden, en nam 'er van hun bijtjens en ander ijzer gereedschap voor, die in dat gedeelte van de waereld eene grooter inwendige waerde hadden, en zijne meerderheid boven degsene, met welke hij zijne overige dagen moest doorbrengen, vergrootede.

Op de lange lijst van geschenken, waarmede men

men hem in Engeland beschonken had, waren vuur-werken ook niet vergeeten. Wij staken enige af in den avond van den agt en twintigsten voor eenen grooten toeloop van volk, dat dezelve met een vermengd gevoel van vermaak en vrees beschouwde. Dat 'er overbleef wierd in orde gebragt; en aan OMAI gelaaten, volgens dezelfde oorspronkelijke bestemming. Misschien behoeven wij het niet als een ernstig ongeluk te bejammeren dat verre het grootst gedeelte van deeze fraaijgheden reeds in vertooningen op andere eilanden verspild, of door zoo lang bewaard te zijn nutloos geworden was.

Den dertigsten, tusschen middernacht en vier uren in den morgen, vond de Bolabolaar, dien ik in hechtenis had, middel om uit het schip te ontsnappen. Hij nam een stuk van de ketting van de boelen, die aan zijn been vast was, mede, die hem afgenoomen wierd zoo dra hij aan wal kwam, door een van de Opperhoofden, dat hem aan OMAI gaf, die reeds zeer vroeg in den morgen aan boord kwam, om mij te berichten dat zijn doodlijke vijand weder op hem losgelaaten was. Bij onderzoek bleek dat niet alleen de schildwagt, bij den gevangenen geplaatst, maar de geheele wagt op het half-dek, daar hij zat, zig hadden te slaapen gelegd. Hij nam die gelegenheid waar om den sleutel van de boeijen uit de lade van het kompas-huis, waarin hij denzel-

zelve had zien leggen, te krijgen, en stelde zigzelve in vrijheid. Deeze ontsnapping overtuigde mij dat mijn volk zeer nalatig in hunne nacht wacht geweest was, hetwelk het nodig maakte die, welke hunnen plicht verzuimd hadden, te straffen, en enige nieuwe reglementen te maaken om in het toekomstende zulk eene achteloosheid voortekoomen. Het gaf mij niet weinig genoeg naderhand te verneemen dat de kaerel, die ontsnapt was, zig naar *Ulietea* had begeeven, waarin hij mijn oogmerk, met hem voor de tweede reis in de boeijen te zetten, uit zigzelve vervulde.

Zoo dra OMAI in zijne nieuwe woning gezeten was, begon ik aan mijn vertrek van dit eiland te denken, en liet deezen avond alles van land haalen, uitgezonderd den hengst en de merrie, en eene geit die met jongen was, die in het bezit van onzen vriend gelaaten wierden, van wien wij nu voor goed moesten scheiden. Ik gaf hem ook een beer-varken en twee zeugen van Engelsch ras, en hij had eene zeug of twee van zigzelve. De hengst had de merrie gedekt terwijl wij op *Otahiti* waren, zoo dat ik de invoering van een ras van paerden op deeze eilanden beschouw als door dit kostbaar geschenk waarfehijnlijk gelukt zijnde (*).

De

(*) Onder de dieren, die van Engeland aan de eilanden
in

De geschiedenis van OMAI zal zeer veel leezers meer deelneeming inboezemen dan de andere omstandigheden van deze reis, die, over het algemeen, niet veel onderhoud beloven; elke omstandigheid, die dienen kan om een voldoende nasicht te geeven van den toestand, waarin wij hem achter lieten, zal melding waardig gerekend worden; ik zal 'er dan nog de volgende bijzonderheden bijvoegen, om de beschrijving van zijne huishouding volledig te maaken. Hij had op *Otahiti* vier of vijf *Tourous* aangenoomen; de twee Nieuw-Zeelandsche jongens bleeven bij hem, en zijn broeder en enige andere voegden zig bij hem te *Huaheine*, zoo dat zijn huisgezin reeds uit agt of tien personen bestond, zoo men het een huishouden noemen kan, tot welk nog

geen paerden, die in de Zuid-zee geschonken zijn, hadden de paerden wel weg kunnen blijven. Het is hoogst waarschijnlijk dat men hen daar niet tot zwaaren arbeid zal gebruiken, en dus niet tot verliging van de arbeidende klasse van menschen, maar enkel als een artikel van weelde voor de Grooten; doch dat deeze vermeerdert zonder den laagere standen een evenredig voordeel aantebrengeu, maakt den afstand tuschen hen en de aanzienlijke steeds grooter, en heeft geene andere strekking dan om de dwinglandij de handen te sterken. De Grooten, welker voeten de aarde niet meer zullen raaken, moeten zig met den tijd voor gantsch andere schezelen houden dan de voetgangers.

geene vrouw behoorde, noch, twijfel ik, waar-
schijnlijk behooren zal, tenzij het hoofd van her-
zelve minder losbandig worde. Thais schein
OMAI nog in het geheel niet geneigd om zig eene
vrouw te neemen.

Het huis, dat wij voor hem oprigteden, was
vier en twintig voeten breed, agttien voeten
diep, en tien voeten hoog. Het was gebouwd
van planken, zijnde de buit van onze krijgs-
verrigtingen op *Eimeo*, en daar wierden, in het
bouwen van hetzelfde, zoo weinige spijkers ge-
bruikt als mogelijk was, opdat men niet in ver-
zoeking mogt koomen van het, om de wille van
het ijzer, aftebreeken. Daar wierd bepaald dat
hij, onmiddellijk na ons vertrek, een groot huis
op de wijze van zijn land zoude beginnen te bou-
wen, welks een eind over dat, hetwelk wij ge-
bouwd hadden, zoude oversteeken, zoo dat het,
tot grooter veiligheid, geheel daarin besloten zoude
zijn. In dat werk beloofden enige van de Opper-
hoofden hem te zullen bijstaan, en zoo het ge-
bouw, dat hij voorneemens is te stigten, den
grond bedekt, dien hij afbakende, zal het zoo
groot zijn als de meeste op dat eiland.

Zijne Europische wapenen bestonden in eenen
snaphaan, eene bajonet en een patroon-tas, een
jagt-geweer, twee paaren pistoolen en twee of
drie hartsvangers. Het bezit van deeze laatste
maakte hem zeer vergenoegd, dat mijn eenigst
doel

doel was met hem zulke geschenken te geeven; want ik was altijd van gedagten dat hij gelukkiger zoude geweest zijn zonder schiet-geweer en andere Europische wapenen dan met dezelve, alzoo zulk oorlogs-tuig in de handen van iemand, wiens voorzigtig gebruik van dezelve ik enigen grond had te mistrouwen, eer zijn gevaar moest vermeederen dan zijne meerderheid doen gelden. Na dat hij alles dat hem toebehoorde aan land had, en in zijn huis was getrokken, verzogt hij de meeste Officieren van beiden de schepen twee of drie maalen ten eeten, en zijn tafel was altoos wel voorzien van de beste levensmiddelen, welke het eiland opleverde.

Voor ik onder zeil gong, liet ik het volgend opschrift op den buiten-wand van zijn huis snijden:
 GEORGIUS TERTIUS, REX, 2 NOVEMBRIS, 1777.

Naves { RESOLUTION, JAC. COOK PR.
 DISCOVERY, CAR. CLERKE PR.

Den tweeden November, des namiddags ten vier uren, nam ik een koeltjen, dat uit het Oosten opkwam, waar, en zeilde de haven uit. De meeste van onze vrienden bleeven aan boord tot de schepen onder zeil waren, wanneer ik, om hunne nieuwsgierigheid te voldoen, vijf stukken liet affchieten. Toen namen zij alle afscheid, behalven OMAI, die bij ons bleef tot wij in zee waren. Wij waren onder zeil gegaan met eene

paerden-lijn aan land vast. Toen wij het schip lieten afvallen, brak het, zijnde door de rotfen doorgesneden, en het een eind wierd agtergelaaten, alskob zij, welke het afwierpen, niet bespeurden dat het gebrooken was, zoo dat het nodig was eene sloep te zenden om het aan boord te brengen. In deeze sloep voer OMAI naar land, na van alle de Officieren een teder afscheid genoomen te hebben. Hij gedroeg zig met eene manlijke kloekmoedigheid tot hij tot mij kwam; maar toen bezweek hij in de uiterste poogingen om zijne tranen te wederhouden, en de Heer KING, die met de sloep mede voer, zeide mij dat hij den geheelen tijd, terwijl hij naar land voer, tranen stortte.

Het was geen gering genoegen voor ons dat wij hem behouden terug gebragt hadden op de plaats, van waar hij wierd medegenoomen. En egter (zoo is de zonderlinge aart der menschlijke zaaken) is het waarschijnlijk dat wij hem in eenen minder wenschlijken toestand lieten dan waarin hij zig voor zijnen omgang met ons bevond. Ik meen hier door niet dat hij, omdat hij de zoetigheden van een beschaafd leven geproefd heeft, ongelukkiger moet worden, omdat hij genoodzaakt is alle gedagten te laten vaaren van dezelve langer te genieten. Maar ik zal mij slechts bepalen tot deeze eene onaangename omstandigheid dat de voordeelen, die hij van ons ontvong, hem in

ee-

eenen gevaarlijker toestand geplaatst hebben met opzigt tot zijne persoonlijke veiligheid. O M A I, in Engeland zoo geliefkoosd zijnde, had zijnen vorigen staat uit het oog verlooren, en begreep niet op wat wijze zijne aanwinningen, zoo in kennis als in rijkdom, bij zijne terugkomst, bij zijne landslieden zouden beschouwd worden, dat ondertuschen het eenigst was hetwelk hem nu bij hen meer aanzien konde verschaffen dan wel- eer, en op welke hij zijne toekomstige groot- heid of geluk konde bouwen. Hij scheen zelfs humbe denkwijze in dit opzigt kwalijk te hebben begrepen, en enigermaate hunne gewoonten ver- geeten te hebben, anders moest hij geweeten hebben welk eene groote moeijelijkheid 'er ware om zig als een persoon van rang te doen aan- neemen, daar 'er mogelijk geen voorbeeld is dat iemand zelfs door de grootste verdiensten uit eenen laagen rang is opgeklimmen. Rang schijnt hier de grondslag van alle onderscheiding te zijn en van derzelve gezellinne macht, en men schijnt die zoo hardnekkig of liever blindling aan te klee- ven, dat iemand, zoo hij niet eenen zekeren graad van dezelve bezit, voorzeeker veracht en gehaat zal worden, als hij den schijn aanneemt van enig gezag te willen uitoefenen. Dit was indedaad enigermate het geval met O M A I, schoon zijne landslieden zig vrij voorzigtig wag- teden hunne gedagten te uiten, zoo lang wij bij

hen waren. Hadd' hij goed gebruik gemaakt van de geschenken , die hij uit Engeland had medegebragt , zou dit , met de kennis , die hij verkregen had door zoo verre te reizen , hem in staat gesteld hebben om de nuttigste verbindtenissen te maaken. Maar wij hebben reeds maat al te veele voorbeelden bijgebragt van zijne kinderachtige onoplettendheid op deeze baarblijkelijke middelen van zijne belangen te bevorderen. Zijne plannen scheenen van eenen hooger en , schoon belagchelijken aard te zijn ; ja , ik mag zeggen laager , want het was eerder wraakzucht dan eersucht die hem van het begin af aan scheen te bezielen. Dit is egter in hem te verontschuldigen , als men in aanmerking neemt dat deeze hartstocht bij zijne landslieden algemeen sterk is. Zijn vader was ongetwijfeld een man , die aanmerklijke goederen op *Ulietea* bezat , toen dat eiland door die van *Bolabola* overmeesterd wierd , en had , met veele andere , eene schuilplaats op *Huacheine* gezogt , daar hij stierf , en OMAI met enige andere kinderen agterliet , die op die wijze geheel afhankelijk wierden. In dien toestand zijnde , wierd hij door Kapitein FURNEAUX naar Engeland medegenoomen. Of hij uit de behandeling , die hij aldaar genoot , wezenlijk vermagtede dat hem enige hulp zoude gegeeven worden tegens de vijanden van zijn vader en zijn land , dan of hij zig verbeeldde dat zijn eigen

per-

pe
no
U
va
hij
on
als
zij
me
als
eil
aan
ma
zij
Vr
be
da
sab
ge
no
wa
ge
hij
te
da
on
stre
leg

persoonlijke moed en meerderheid van kennis genoegzaam zouden zijn om de overweldigers van *Ulissea* te verdrijven, is onzeker; maar dit was van den aanvang der reis aanhoudend zijn plan: hij wilde naar onze afraading van een zoo wild ontwerp niet luisteren, maar vloog op in toorn, als men hem bedaarder en redelijker raad ten zijnen beste gaf. Ja, hij was zoo ingenoomen met zijn geliefkoosd doel, dat hij zig geliet als of hij geloofde dat dit volk het overwonnen eiland zeerkerlijk zoude verlaaten zoo dra zij zijne aankomst op *Otahiti* zouden verneemen. Nuarmate wij op de reis vorderden, begon hij egter zijne dwaaling meer in te zien, en toen wij de *Vrienden-Eilanden* bereikten, was hij zelfs zoo bedugt of hij t'huis wel zoude ontvangen worden, dat hij, gelijk ik gezegd heb, gaerne op *Tongataboo*, onder *TEENOUS* bescherming, ware agtergebleven. Op deze eilanden verspilde hij onnodig veele van zijne Europese schatten, en hij was, gelijk ik ter zijner plaatse ook heb aangemerkt, even onvoorzigtig te *Tiaraboo*, daar hij zulks niet konde doen met inzicht om vrienden te maaken, alzoo zijn voornemen niet was aldaar te blijven. Op *Matavai* hield hij hetzelfde onvoorzigtig gedrag, tot ik zijne verspilling volstrekt paalen stelde, en hij maakte daar zulke slechte kennissen, dat o't'o'o, die in het eerst

zeer geneigd was om hem te begunstigen, naderhand den tegenzin, dien hij, wegens zijn gedrag tegens hem gevoelde, openlijk toonde. Het was egter niet te laat om deszelfs gunst te herwinnen, en hij zou zig met groot voordeel op *Otahiti* hebben kunnen ter neder zetten, alzoo hij daar voorheen verscheiden jaaren gewoond had, en vrij wel in gunst stond bij *TOWHA*, wiens kostbaar geschenk van eene zeer groote dubbels kano wij boven gezien hebben. De zwaarigheid van hem tot enigen rang te verheffen zou ook veel verminderd zijn, zoo hij zig op *Otahiti* hadd' ter neder gesez, alzoo een inboorling het altoos moeilijker zal vinden tot zulk eene verwisfeling van stand onder zijne landslieden te koomen dan een vreemdeling, die natuurlijkerwijze aanspraak op eerbied maakt. Maar *OMAI* bleef besluite-loos tot het laatste toe, en zou, geloof ik, mijn ontwerp van hem op *Huaheine* ter neder te zetten, ook niet aangehoomen hebben, zoo ik zijn verzoek van geweld te gebruiken om hem in het bezit van zijnes vaders goederen te herstellen, niet zoo glad hadde afgeslagen. Of het overschot van zijaen Europischen rijkdom, dat, na alle zijne onvoorzigtige verspillingen, nog aanmerkelijk was, door hem voorzigtiger zal bestierd worden, en of de maatregelen, die ik nam om hem op *Huaheine* bescherming te verzeekeren,

enige vuur-wapenen in zijn bezit, zig verbeelde onoverwinnlijk te zullen wezen (*). Welke ook de gebreken van OMAIS karakter waren; zij wierden meer dan vergoed door zijne groote goedaartigheid en handelbaarheid. Gedurende allen den tijd, dien hij bij mij heeft doorgebracht, had ik zelden reden om over zijn gedrag in het algemeen ernstig onvoldaan te zijn. Zijn dankbaar hart had altoos het grootste gevoel van de gunsten, die hij in Engeland genoten had; en nooit zal hij degeene, die hem, gedurende zijn verblijf aldaar, met hunne bescherming en vriendschap vereerden, vergeeten. Hij had een tamelijk verstand, maar hij gebruikte geene naarstigheid en geduld om hetzelfde oefening te geeven, zoo dat zijne kennis van zaken vrij oppervlakkig, en in veele opzigten onvolkoomen was. Hij was geen man van veel oplettendheid. Daar waren veele nuttige konsten, (zoo wel als fraaie tijdkortingen onder het volk van de *Vrienden-Bilanden*, die hij naar zijn eigen land zoude hebben kunnen overbrengen; daar zij waarschijnlijk gereedlijk zouden aangenoomen zijn, als

(*) J. H. COX kon, op zijne reis, niets meer van hem te weten koomen dan dat hij, toen enigen tijd geleden (1789) op het eiland *Olietea* eenen natuurlijken dood gestorven was.

VERTAALER.

zij
be
zig
soc
zw
tie
be
spo
dee
her
kur
zal
ten
we
ver
sch
heb
dat
gro
lijk
staa
wel
heb
Zoo
dat
So
wa
aar

zijnde zoo zeer naar hunne eigen smaak; maar ik bevond niet dat hij de minste poging deed om zig van eene derzelve meester te maaken. Deze soort van onverschilligheid is ook het natuurlijk zwak van zijne natie. Zij zijn nu deeze laatste tien jaaren van tijd tot tijd door de Europeanen bezogt, en egter konden wij geen het minste spoor ontdekken van enige poging om hun voordeel met derzelve omgang te doen, en zij hebben tot hier toe niets van ons naargemaakt. Wij kunnen dan ook niet verwagren dat OMAI in staat zal zijn om veele van onze konsten en gewoonten onder hen intevoeren, of dat hij die, aan welke zij lang gewoon geweest zijn, veel zal verbeteren. Ik vertrouw egter dat hij de verschillende vrugten en groenten, die wij geplant hebben, zal tragten tot volmaaktheid te brengen, dat geen kleine aanwinst zal wezen. Maar het grootste voordeel, dat deeze eilanden waarschijnlijk van OMAIS reizen zullen plukken, zal bestaan in de dieren, die 'er op zijn agtergelaaten, welke zij waarschijnlijk nobit zouden gekregen hebben, ware hij niet naar Engeland gekoomen. Zoo deeze vermenigvuldigen, waaraan ik geloof dat weinig te twifelen is, zullen *Oahiti* en de *Societeit Eilanden* alle plaatsen in de bekende wereld in het opleveren van levensmiddelen evenaaren, zoo niet overtreffen.

OMAI terugkomst en de wezenlijke bewijzen, die hij medebragt van onze milddaadigheid moedigden veele aan om. zig als vrijwilligers aantebieden om ons naar *Pretanz* te verzellen. Ik nam alle gelegenheden waar om hun mijn besluit te doen weten van alle zulke verzoeken af te slaan. Doch desnietteenstaande herinnerde OMAI, die zeer begeerig was om de eenigste groote reiziger te blijven, en bevreesd dat ik mij zoude laten overhaalen om andere in staat te stellen van met hem naar die eer te dingen, mij telkens dat Lord SANDWICH hem gezegd had dat 'er geen andere van zijne landslieden naar Engeland zoude koomen.

Zoo 'er maar de minste waarschijnlijkheid ware geweest dat 'er wederom een schip naar *Nieuw-Zeeland* zoude gezonden worden, zou ik de twee jonge Nieuw-Zeelanders met mij naar Engeland genoomen hebben, alzoo zij beiden zeer gaerne bij ons wilden blijven. TIAROOA, de oudste, was een zeer geschikt jongman, met zeer veel natuurlijk verstand, en in staat om allerlei onderrigtingen te ontvangen. Hij scheen de minderheid van zijn eigen land beneden deeze eilanden volkoomen te gevoelen, en liet zig, schoon mischien met wederzin, overhaalen om zijne dagen in gemak en overvloed op *Huaheine* te eindigen; maar de ander,
een

een geestige levendige jongen, en dieswegens ook aan boord zeer gezien, was zoo sterk aan ons verknogt dat hij met geweld uit het schip gedraagen en naar land gebragt moest worden.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Ulietea. Sterrekundige waarnemingen. Een soldaat loopt weg en wordt weder uitgeleverd. Tijding van OMAI. Instructieën aan Kapitein CLERKE gegeven. Een zee-kadet en matroos loopen weg. Drie van de voornaamsten van het eiland daarover aan boord vastgezet. Eene zaamspanning om de Kapiteinen COOK en CLERKE te vatten ontdekt. De twee wegloopers worden uitgeleverd en de gevangenen los gelaaten. De schepen gaan onder zeil. Ververschingen op Ulietea ontvangen. Tegenswoordige en voormalige staat van dat eiland. Bericht omtrent deszelfs ontroonden Koning en van den voormaligen Regent van Huaheine.

De sloep, die OMAI naar land had gebragt om ons voor altoos te verlaaten, wedergekeerd zijnde met het eind van de lijn, hijsten wij dezelve binnen boord, en stuurden onmiddelijk over naar *Ulietea*, dat ik voorneemens was nu eerst aan te doen. Des avonds ten tien uren legden wij bij tot den volgenden morgen ten vier uren, wanneer wij het zuidlijk eind van het eiland omzeilden naar de haven van *Ohamaneno*. Wij kree-
gen

gen beurteling stilt en ligte zuchtens uit verschillende streeken, zoo dat wij op den middag nog eene mijl van den mond van de haven waren. Terwijl wij dus opgehouden wierden, kwam mijn oude vriend ORBO, Opperhoofd van het eiland, met zijnen zoon, en POOTOK, zijn schoonzoon, af om mij een bezoek te geeven.

Voorneemens zijnde mij naar de haven te spoeden, liet ik alle de sloepen uitzetten en deed haar alle boegseeren, terwijl ik de hulp had van een ligt koeltjen uit het Zuiden. Dit zuchtjen gong al te ras leggen, en wierd gevolgd door een uit het Oosten, dat regt de haven uit woei, waardoor wij genoodzaakt waren, ten twee uren in den mond van de haven ten anker te koomen, en ons op werp-ankers 'er in te winden, dat ons bezig hield tot de donker viel. Zoo dra wij binnen de haven waren, wierden de schepen omringd van kanos, vol met volk, dat ons varkens en vrugten voor onze goederen te vermangelen bragt, zoo dat wij, waar wij ons wendden, overvloed vonden.

Den volgenden morgen, zijnde den vierden, meerde ik het schip van vooren en van agteren, digt aan den Noorderwal, in het diepst van de haven, vast, haalde de kabels op het dek en opende eene van de ballast-poorten. Van deeze wierd 'er eene ligte brug tot op het land gelegd, dat omtrent twintig voeten verre was, met inzicht

om

om enige rotten, die ons nog veel ongemak veroorzaakten, kwijt te geraaken. De *Ontdekking* meerde zig langs den Zuidwal met hetzelfde oogmerk vast. Terwijl dit werk verrigt wierd, gaf ik ORZO een tegenbezoek. Het geschenk, dat ik hem bij die gelegenheid deed, bestond in een linnen rok, een hemd, eene muts van roode vederen van *Tongataboo*, en andere dingen van minder waerde. Toen nam ik hem en enige van zijne vrienden met mij naar boord om te eeten.

Den zesden zetteden wij de tent voor de waarneemingen op, en bragten de nodige werktuigen naar land. De twee volgende dagen namen wij de zonne-azimuths met alle de kompassen, zoo aan boord als aan land, waar, om de afwijking te vinden, en in den nacht van den laatsten namen wij eene bedekking van ζ Capricorni door de donkere zijde van de maan waar. De Heer BAYLEY en ik kwamen in onze waarneeming overeen, en bepaalden den tijd van deszelfs verduistering op $6^{\circ} 54'$ over tien uren. De Heer KING bepaalde dien op eene halve seconde vroeger. De Heer BAYLEY deed de waarneeming met den achromatieken teleskoop aan den Raad van de Lengte toebehoorende; de Heer KING met den reflector, denzelfden Raad toebehoorende, en ik maakte gebruik van mijnen eigen reflector van agtien duimen. Daar was ook einigen tijd vroeger eene verduistering van π Capricorni

corni agter de donkere zijde van de maan; maar zij wierd door den Heer BAYLEY alleen waargenoomen. Ik tragtede dezelve waarteneemen met eenen kleinen achromatieken teleskoop; maar bevond dat hij niet genoeg vergrootede.

Daar gebeurde niets aanmerkenswaardigs tot in den nacht tusfchen den twaalfden en dertienden, wanneer JAN HARRISON, eén zee-soldaat, die bij de waarneeming-tent op schildwagt stond, met geweer en wapenen wegliep. In den morgen bericht bekoomen hebbende welken weg hij genoomen had, wierd hem eene wagt nagezonden, maar zij kwam des avonds terug zonder hem gevonden te hebben. Den volgenden dag verzocht ik het Opperhoofd zig deeze zaak aantrekken. Hij beloofde eene bende van zijn volk hem agter na te zenden, en gaf mij hoop dat hij nog denzelfden dag zoude terug gebragt worden; maar daar kwam niets van, en ik had reden om te denken dat hij 'er geene moeite toe gedaan had. Wij hadden op deezen tijd een groot aantal inboorlingen om de fchepen, en daar wierden enige dieffallen begaan, van welke zij de gevolgen vreesden, zoo dat 'er den volgenden morgen zeer weinige bezoekers kwamen. Het Opperhoofd zelf liet 'er zig door affchrikken, en vlugtte met zijn gantsche huisgezin. Ik vond dit eene goede gelegenheid om hen te noodzaaken den weglouper overtegeeven, en, bericht bekoomen hebbende dat
hij

hij op eene plaats was, *Hamoā* genoemd, aan de andere zijde van het eiland, begaf ik mij derwaarts met twee gewapende sloepen, van eenen van de inboorlingen verzeld, en wij vonden onder weg het Opperhoofd, dat zig ook met mij inscheepte. Ik landde omtrent anderhalve Engelsche mijl van die plaats met enige weinige van mijn volk, en trok 'er in haast naar toe, opdat het gezigt van de sloepen geen agterdocht mogt geeven en den man tijd vergunnen om in het gebergte te vlugten. Maar deeze voorzorg was onnodig; want de inboorlingen die aldaar waren, hadden reeds tijding dat ik kwam, en waren gereed om hem overteleveren.

Ik vond *HARRISON*, met zijn' snaphaan voor hem leggende, tusfchen twee vrouwen zitten, die, zoo dra ik het huis inkwam, opreezen om voor hem te spreken. Alzoo het ten hoogsten noodzaaklijk was zulk eene handelwijze tegens te gaan, keek ik haar gramstorig aan en zond haar weg; waarop zij in traanen uitbersteden en heen gingen. *PAHA*, het Opperhoofd van het district, kwam nu met een plataan-boom en een speen-varken, dat hij mij als een zoen-offer wilde aanbieden. Ik verwierp dezelve en zeide hem uit mijn gezigt te gaan, en met den weglooper in de eerste sloep, die aankwam, gestapt zijnde, keerde ik naar boord terug. Nu was de goede vriendschap weder hersteld. De kaerel had niets tot zijne ver-

de-

de
ver
alz
bov
aan
hij
vo
den
ges
S
hij
den
verl
te v
tien
zijn
beric
het
gong
geste
van
twee
gele
wier
Hua
geitj
de C
D
Instr
X

dediging in te brengen dan dat de inboorlingen hem verleid hadden, en dit kon gedeeltelijk waar zijn, alzoo het zeker was dat PAHA en ook de twee bovengemelde vrouwen, daags voor hij wegliep, aan boord geweest waren. Naardien het bleek dat hij op zijne post gebleven was tot enige minuten voor den tijd wanneer hij afgelost moest worden, was de straf, die ik hem oplegde, niet zeer gestreng.

Schoon wij van OMAI gescheiden waren, was hij egter nog nabij genoeg om ons tijding te zenden van hergeen hij deed, en ik had hem mijn verlangen te kennen gegeven om iets van hem te verneemen. Hij zond dan ook, omtrent veertien dagen na onze aankomst te *Ulietea*, twee van zijn volk in eene kano, die mij het aangenaam bericht bragten dat hij niet verontrust wierd door het volk van het eiland, en dat alles bij hem wel gong, uitgezonderd dat zijne geit in het jongen gestorven was. Hij deed dit bericht verzeld gaan van een verzoek dat ik hem eene andere geit en twee bijlen wilde zenden. Blijde zijnde nog deeze gelegenheid te hebben om hem dienst te doen, wierden de boodschappers, op den agttienden naar *Huaheine* terug gezonden met de bijlen en twee geitjens, een mannetjen en een wijsjen, die van de *Ontdekking* voor hem geleverd wierden.

Daags daarna gaf ik den Heer CLERKE Instructieën hoe hij doen moest, ingevalle hij,

na het verlaaten van deeze eilanden, van mij af
mocht geraaken, welke het niet ongepast zal
zijn alhier eene plaats te vergunnen.

„ INSTRUCTIE aan Kapitein C.H.
„ CLERKE, commandeerende 's Ko-
„ nings sloep-schip *de Ondekking*,
„ overhandigd door Kapitein J. COOK,
„ commandeerende 's Konings sloep-
„ schip *de Resolutie*.

„ Aangezien de overtocht van de *Societeit-*
„ *Eilanden* naar de Noord-kust van Amerika van
„ eene aanmerkelijke lengte is, zoo in afstand als
„ in tijd, en aangezien een gedeelte van denzelven
„ moet volbragt worden in het midden van den
„ winter, wanneer men storm-buien en slegt we-
„ der te wagten heeft, die mischien eene schei-
„ ding kunnen veroorzaaken, zult gij alle moge-
„ lijke zorg draagen om zulks voor te koomen.
„ Dan, zoo gij, ondanks alle onze poogingen
„ om bij elkanderen te blijven, van mij mogt
„ gescheiden worden, moet Gij eerst naar mij
„ zoeken daar gij mij laatst zaagt. Mij in vijf
„ dagen niet verneemende, zult gij (volgens de
„ Instructieën van den Raad, van welke gij reeds
„ een affchrift ontvangen hebt) naar de kust
„ van *Nieuw Albion* stevenen, dezelve tragende
„ te naderen op de breedte van 45 graaden.
„ Op deze breedte en op eenen voegzaamen
„ af-

„ afstand van land zult gij tien dagen op mij blij-
 „ ven kruisfen. Mij binnen dien tijd niet ziende,
 „ zult gij de eerste goede haven, op, of ten
 „ Noorden van die Breedte, inloopen, om hout
 „ en water inteneemen en ververschingen te be-
 „ koomen.

„ Zoo lang Gij in de haven zijt, zult gij aan-
 „ houdend naar mij uit laten kijken. Het zal
 „ dan nodig zijn dat gij eene leg-plaats verkiest,
 „ zoo nabij de zee-kust als mogelijk is, om U
 „ te beter in staat te stellen mij te zien, als ik op
 „ die hoogte zal koomen.

„ Indien ik mij niet voor den eersten April aan-
 „ staanden bij U voeg, zult gij in zee steeken en
 „ Noordwaarts stevenen tot de breedte van 56°,
 „ op welke Breedte en op eenen behoorlijken
 „ afstand van de kust, nooit meer dan vijftien
 „ mijlen, gij op mij zult blijven kruisfen tot den
 „ tienden Meij.

„ Mij in dien tijd niet ziende opdaagen, zult
 „ Gij Noordwaarts stevenen en tragten eenen
 „ doortogt in den Atlantischen oceaen te vinden
 „ door de *Hudsons* of *Bassins Baai*, gelijk U
 „ in de bovengemelde Instructieën wordt be-
 „ voelen.

„ Zoo het U mislukt eenen doortogt door eene
 „ van die baaien, of langs eenen anderen weg te
 „ vinden, zult Gij, alzoo gij in dat jaargetijde
 „ niet veilig op hooge breedten zult kunnen blij-

„ ven, naar de haven van St. Pieter en St. Paulus
 „ in *Kamschatka* stevenen, om uw volk te ver-
 „ verschen en den winter door te brengen.

„ Doch, zoo Gij egter mogt bevinden dat
 „ Gij in de voorgemelde haven de nodige ver-
 „ verschingen niet kunt bekoomen, hebt gij vrij-
 „ heid om te gaan daar het U goed dunkt, zorg
 „ draagende voor uw vertrek den Gouverneur
 „ een bericht te laten van de koers, die gij
 „ denkt te neemen, om aan mij, bij mijne aan-
 „ komst, te overhandigen. En in de lente van
 „ het volgend jaar 1779 zult gij U naar de boven-
 „ gemelde haven terug begeeven, tragtende al-
 „ daar omtrent den tienden Meij of vroeger te
 „ wezen.

„ Bijaldien Gij bij uwe aankomst geene bevelen
 „ of narichten van mij ontvangt, die U gerech-
 „ tigen om andere maatregelen te neemen dan U
 „ in de voorgemelde Instructieën worden aan-
 „ gewezen, zal uwe volgende koers daarnaar
 „ moeten geregeld worden.

„ Gij zult U ook gedraagen naar die artijkelen
 „ van de voorgemelde Instructieën, welke nog
 „ niet ter uitvoer gebragt zijn, en waaromtrent
 „ geene verandering in deezen lastbrief gemaakt
 „ is. En ingeval Gij, door ziekte of anderzints,
 „ buiten staat mogt zijn om deeze Instructieën of
 „ die van den Raad ter uitvoer te brengen, zult
 „ Gij zorg draagen dezelve aan den Officier te

„ laa-

„ laten, die U in het commando opvolgt, die
 „ hier gelast wordt dezelve, zoo goed hem moge-
 „ lijk is, ter uitvoer te brengen.

„ Gegeven aan boord van *de Resolutie*

„ aan *Ulitea* den agttienden Novem-

„ ber 1777.

„ J. COOK.”

Terwijl wij aan het land vastgemeerd lagen; haalde wij de schepen overzijde, en schrapten beiden de zijden van de bodems derzelve. Ook spijkerden wij enige tinne platen onder aan den bodem, eerst het oud bekleedzel er afneemende en een vak open latende, over welk de tinne platen gespijkerd wierden. Deze platen had ik van den schranderen Heer PELHAM, Secretaris van de Commissie van Victuallieering van 's Konings schepen, met inzicht om te beproeven of tin aan hetzelfde oogmerk zoude beantwoorden als koper, op de bodems van schepen.

Den vier en twintigsten kreeg ik bericht dat er een zee-kadet en een matroos, beiden tot de *Ontdekking* behoorende, gemist wierden. Kort daarop vernamen wij van de inboorlingen dat zij den vorigen avond in eene kano vertrokken, en thans aan het ander eind van het eiland waren. Alzoo men wist dat de kadet zig had uitgelaaten dat hij verlangde op deeze eilanden te blijven, schéen het vrij zeker dat hij en zijn medgezel

met dit voorneemen gedrost waren; Kapitein CLERKE vertrok dan met twee gewapende floepen en eene wagt soldaaten om naar hen te zoeken. Zijn togt was vrugtloos, want hij keerde in den avond terug zonder enig zeeker naricht ontvangen te hebben waar zij waren. Uit het gedrag van de inboorlingen scheen Kapitein CLERKE te denken dat zij voorneemens waren de wegloopers te versteeken, en, met dat inzicht, hem den geheelen dag met valsche berichten hadden opgehouden en hem naar dezelve hadden doen zoeken op plaatsén, daar zij niet te vinden waren. De Kapitein had gelijk, want den volgenden morgen vernamen wij dat onze wegloopers zig te *Otaha* ophielden. Alzoo zij niet de eenigste in de schepen waren, die hunne dagen op deeze geliefde eilanden wenschten te eindigen, was het te noodzaaklijker, om het verder wegloopen voortekoomen, hen, het kostte wat het wilde, terug te bekoomen; en ten einde de inboorlingen overtuigd wierden dat het mij ernst was, besloot ik hen zelf te vervolgen, naardien ik uit herhaalde voorbeelden gezien had dat zij mij zelden met valsche berichten zogen te bedriegen.

Ik vertrok dan den volgenden morgen met twee gewapende floepen, verzeld van het Opperhoofd zelf. Ik nam den weg, dien hij mij aanwees, zonder mij ergens op te houden, tot wij aan het midden van de oost-zijde van *Otaha* kwamen.

Daar

Daar gingen wij aan land, en OREO zond eenen man vooruit, met bevel om de wegloopers te vatten, en hen te houden tot wij met de sloepen zouden aankoomen. Maar toen wij ter plaats kwamen daar wij verwagteden hen te zullen vinden, wierd ons gezegd dat zij dit eiland verlaaten hadden en daags te vooren naar *Bolabola* waren overgestooken. Ik vond niet goed hen derwaarts te volgen, maar keerde weder naar boord, egter met een vast voorneemen van mijne toevlugt te neemen tot eene maatregel, die, naar ik giste, de inboorlingen zoude noodzaaken hen terug te brengen.

In den nacht namen de Heer BAYLY, de Heer KING en ik eene verduistering van den derden wagter van Jupiter waar. Zij geschiedde volgens onze bijzondere waarneemingen op de volgende uren in den morgen:

volgens de waarneeming van den Heer

BAYLEY te	2" 37' 54"
van den Heer KING te	2" 37' 24"
van mij te	2" 37' 44"

De Heeren BAYLY en KING namen waar met den acromatieken teleskoop van DOLLOND, van drie en eenen halven voeten, en met de sterkste vergrooting. Ik nam waar met eenen Gregoriaanschen reflector van twee voeten van BIRD.

Kort na het aanbreeken van den dageraat kwamen het Opperhoofd, zijn zoon, zijne dogter en

schoonzoon aan boord van *de Resolutie*. De drie laatste besloot ik te houden tot de twee wegloupers terug zouden gebragt zijn. Met dit inzicht verzogt Kapitein CLERKE hen bij hem aan boord te koomen, en, sloot hen, zoo dra zij in het schip waren, op in de kajuit. Het Opperhoofd was bij mij toen hij zulks vernam. Hij gaf 'er mij onmiddelijk kennis van, in onderstelling dat deeze stap buiten mijn weeten, en, gevolgtijk, zonder mijne goedkeuring geschied ware. Ik onderrigte hem terstond anders, en toen begon hij voor zig zelveu bedugt te worden en zijne oogen drukten den grootsten angst uit. Doch ik stelde hem weldra daaromtrent gerust met hem te zeggen dat hij vrijheid had het schip te verlaten wanneer het hem goed dagt, en zoodanige maatregelen te neemen als hij best zoude vinden om onze twee mannen weder te krijgen; dat, zoo hem dit gelukte, zijne vrienden aan boord van *de Ontdekking* zouden overgegeeven worden, maar zoo niet, dat ik dan besloten had hen met mij weg te voëren. Ik voegde 'er bij dat zijn gedrag, zoo wel als van veele van zijn volk, met niet alleen deeze mannen in hunne vlugt behulpzaam te zijn, maar zelfs nu nog op dit tijdstip ijverig te zijn in het verleiden van andere om hen te volgen, alle stappen, die ik konde neemen om zulke dingen te stuiten, zoude rechtvaerdigen.

Deeze verklaring van de beweeggronden, volgens

gens welke ik handelde, en die wij middel vonden OREO en zijn volk, dat tegenswoordig was, volkoomen begrijpelijk te maaken, scheen hen grootlijks te doen bekoomen van dien algemeenen schrik, waarin zij in het eerst gestort wierden. Doch, zoo zij verlost waren van de vrees voor hunne eigen veiligheid, bleeven zij egter in den grootsten angst voor degeenen, die gevangen waren. Veele voeren met kanos tot onder de spiegel van *de Ontdekking* om derzelver gevangenschap te bejammeren, dat zij met lange en luidrugtige uitroepingen deden. POEDOOA! want zoo was des Opperhoofds dogter genaamd, klonk van alle kanten, en de vrouwen scheenen met elkanderen te wedijveren in het betreuren van haar lot, met duidlijker uitdrukkingen van droefheid dan traanen en jammerklagten, want daar was bij deeze gelegenheid menige bebloede kop te zien.

OREO zelf hield zig niet op met vergeeffsche jammerklagten, maar begon onmiddelijk zijn best te doen om onze wegloopers terug te krijgen, door eene kano naar *Bolabola* te zenden, met eene boodschap aan OPOONY, den Vorst van dat eiland, hem kennis geevende van hetgeen 'er gebeurd was, en hem verzoekende de twee wegloopers te vatten en terug te zenden. De boodschapper, die geen minder persöonaadjen was dan de vader van POOTOE, OREOOS schoonzoon, kwam, voor hij vertrok, om mijne bevelen te

verneemen. Ik beval hem zeer ernstig niet terug te keeren zonder de wegloopers, en OPOONY van mijnentwege te zeggen dat, zoo zij *Bolabola* verlaaten hadden, hij kanos moest zenden om hen te haalen; want ik giste dat zij niet lang op eene zelfde plaats zouden blijven.

De gevangenen waren egter lieden van zoo veel belang dat de inboorlingen niet goed vonden naar de wederkomst van ons volk te wagten om hen te verlossen; of ten minsten was hunne onverdueligheid zoo groot, dat zij hen aanzettede tot het be-raamen van eene onderneeming, die hen in nog grooter ongeluk hadde kunnen brengen; zoo zij niet gelukkiglijk voorgekoomen ware. Des avonds tuschen vijf en zes uren bespeurde ik dat alle hunne kanos in en omtrent de haven begonnen weg te vaaren, als of zij eensklaps door schrik getroffen waren. Ik was toen aan land, regt over het schip, en vroeg te vergeefs naar de reden, tot ons volk ons van *de Ontdekking* toeriep dat eene bende inboorlingen Kapitein CLERKE en den Heer GORE, die zig een weinig van de sche-pen verwijderd hadden, gegrepen hadden. Ge-troffen door de stoutheid van dit ontwerp van we-dervergelding, dat mij zoo kragtig op mijne eigen wijze tegenwerkte, had ik geen tijd om te over-weegen. Ik liet onmiddelijk het volk in de wape-nen koomen, en in minder dan vijf minuten wierd 'er eene sterke bende, onder bevel van den

Heer

Heer KING, afgezonden om onze twee heeren te verlossen. Daar wierden te gelijk twee gewapende sloepen en eene bende, onder den Heer WILLIAMSON, de vlugtende kanos agter na gezonden, om hen van het strand af te snijden. Deeze afgezonden benden waren naauwliks uit het gezigt of daar kwam een bericht, dat wij verkeerd onderrigt waren, waarop ik bevel zond dat zij alle terug zouden keeren.

Het was egter klaar uit verscheiden elkanderen versterkende omstandigheden dat het voorneemen van Kapitein CLERKE gevangen te neemen onder de inboorlingen in overweeing geweest was; ja zij maakten 'er den volgenden dag zelfs geen geheim meer van; doch hun eerst en groot ontwerp van wedervergelding was geweest mij vast te houden. Het was mijne gewoonte mij alle avonden in zoet water te baaden. Dikwijls gong ik alleen en altijd zonder wapenen. Verwagtede dat ik deezen avond als naar gewoonte derwaarts gaan zoude, hadden zij besloten mij en ook Kapitein CLERKE, zoo hij mij verzelde, te grijpen. Maar ik had het, na dat ik OREOS nabestaanden had gevangen gezet, voorzigtigst geoordeeld mij niet in hunne macht te begeeven, en ik had Kapitein CLERKE en de Officieren gewaarschuuwd zig niet verre van de schepen te verwijderen. Het Opperhoofd vroeg mij in den loop van den agtermiddag, tot drie verscheiden reizen toe, of ik niet naar de
bad-

bad-plaats zoude gaan; en toen hij eindelijk vond dat ik daartoe niet te krijgen was, gong hij met zijn volk heen, ondanks al wat ik konde doen of zeggen om hem te wederhouden. Dan alzo ik op dien tijd geen vermoeden van hun voorneemen had, verbeelde ik mij dat zij eensklaps door een schrik bevangen waren, die, als naar gewoonte, weldra over zoude zijn. Zig omtrent mij te leur gesteld vindende, bepaalden zij zig tot degeene, die meer in hunne macht waren. Het was voor alle partijen gelukkig dat zij niet slaagden, en niet minder gelukkig dat 'er bij deeze gelegenheid niemand letfel kreeg; want daar wierd geene snaphaan afgeschoten, dan twee of drie om de kanos te stuiten. Aan dat schieten waren de Heeren CLERKE en GORE mischien hun behoud verschuldigd (*); want op datzelfde tijdstip trok 'er eene bende van de inboorlingen, met knodsen gewapend, op hen aan, maar toen zij den slag van de geweeren hoorden, liepen zij uit een.

Deeze zaamenzweering, gelijk zij genoemd mag worden, wierd eerst ontdekt door een meis-
jen,

(*) Mischien waren zij hun behoud voornamelijk daaraan verschuldigd dat Kapitein CLERKE met een pistool in zijne hand wandelde, dat hij eens afschoot. Deeze omstandigheid is en in het Dagverhaal van Kapitein COOK en in dat van ANDERSON overgeflagten, maar ik vermeld dezelve hier op gezag van den Heer KING.

jen, dat een van de Officieren mede van *Huaheine* gebragt had. Zij had enige van de Ulieteaars beluisterd en hen hooren zeggen dat zij de Heeren CLERKE en GORE zouden vatten, en was geloopt om den eersten van ons volk, dien zij ontmoetede, te waarschuwen. Degeene, die met de uitvoering van het complot belast waren, dreigden haar te zullen dooden zoo dra wij het eiland zouden verlaaten hebben. Dit gewaar wordende, bragten wij te weeg dat haare vrienden enige dagen daarna haar uit het schip zouden koomen haalen, om haar naar eene veilige plaats te brengen, daar zij zig verborgen konde houden tot zij gelegenheid zoude hebben om haar naar *Huaheine* terug te zenden.

Den zeven en twintigsten wierden onze tenten en werktuigen, tot de waarneemingen geschikt, gestreken, en alles wat wij aan land hadden aan boord gebragt; de touwen wierden losgeworpen en wij zakten een weinig de haven af, daar wij weder ten anker kwamen. In den agtermiddag begonnen de inboorlingen hunne vrees enigzints te laaten vaaren, en schoolden, als gewoonlijk, om en op de schepen te zaamen, en de verdriete zaak van den voorigen dag scheen aan beiden zijden vergeeten te wezen.

Den volgenden dag woei de wind met sterke buien uit het Zuiden tot het Oosten, van zwaare regenbuien verzeld. In eene van deeze buien brak

de kabel, waaraan de *Resolutie* reed, even buiten de kluis. Wij hadden een ander anker gereed om te laten vallen, zoo dat het schip aanstonds weder opdraaide. In den agtermiddag bedaarde de wind, en wij ligteden het eind van het best klein boeg-anker weder, en kreegen het weder in het kluis-gat.

OREO, het Opperhoofd, zoo wel als ik, ongerust zijnde dat 'er nog geene tijding van *Bolabola* gekoomen was, vertrok deezen avond naar dat eiland, en verzogt mij den volgenden dag met de schepen derwaarts te volgen. Dit was ook mijn voorneemen; maar de wind liet ons niet toe in zee te loopen; doch dezelfde wind, die ons in de haven ophield, bragt OREO van *Bolabola* terug met de twee wegloopers. Zij hadden denzelfden nacht toen zij weggelooopen waren *Ostaha* bereikt; doch het onmogelijk vindende naar een van de eilanden oostwaarts te koomen (gelijk hun voorneemen was) door gebrek aan wind, waren zij naar *Bolabola* gevaaren, en van daar naar het eilandjen *Toobae*, daar zij door den vader van POOTOE, ingevolge van de eerste boodschap aan OPOONY gezonden, waren opgeligt. Zoo dra zij aan boord waren, wierden de drie gevangenen losgelaten. Dus eindigde deeze zaak, die mij veel moeite en verdriet veroorzaakt had. Ik zou 'er mij ook zoo sterk niet aan hebben laten gelegen leggen, ware het niet om de boven-

ge-

gen
een
hou
I
den
den
C
eilan
bewi
deel
Het
zig
kund
te d
verac
t'huie
uitpu
wense
niet
van e
dier e
nen s
eens
stegen
wanne
kan o
zwaar
te he
hebben
hitt a
gen b

gemelde reden geweest, en om den zoon van eenen broeder-officier voor mijn vaderland te behouden (*).

De wind bleef aanhoudend tusschen het Noorden en het Westen, en hield ons in de haven tot den zevenden December des morgens ten agt

(*) De drift van het Engelsch zee-volk om zig op die ellanden in de Zuid-zee neder te zetten is geen zoo groot bewijs voor de Otahitische levenswijze als tegens het oordeel dergeene, die een zoo dwaas besluit konden neemen. Het lui lekker leven zou eer een eind gehad hebben als zij zig verbeeldden, en zoo het hun aan bekwaamheid en kundigheden ontbrak om zig onder hunne nieuwe vrienden te doen gelden, dan zouden zij hoogst waarschijnlijk in verachting gezonken en niet gelukkiger geweest zijn dan thuis. Luiheid en wellust dreeven hen aan land, maar uitputting, verveeling en slavernij zou bli hen ras den wensch opgewekt hebben van terug te keeren. Het was niet genoeg onverschillig te zijn omtrent de meerderheid van eenen Brit, zij moesten ook den kinderachtigen aart dier ellanders hebben; dan zouden zij zig mischien in hunnen stand hebben kunnen schikken. Maar een volk, die eens den trap van deeze kinderachtigheid te boven gestegen is, kan bezwaarlijk eer daar toe terug keeren dan wanneer het den hoogsten trap bereikt heeft. De wijze kan onder kinderen weder een kind worden; maar bezwaarlijk de zwelgende jonge knaap, wien niets te doen te hebben godlijk dunkt. Hoe zouden zij zig bedrogen hebben zoo ras zij zouden gezien hebben dat ook op *Ota-hiti* arbeid en werkzaamheid tot vrolijkheid en vergenoegen behooren!

G. FORSTER.

uuren, wanneer wij een ligt koeltjen, dat uit het N. O. opkwam, waarnamen, en, met behulp van alle de sloepen, in gezelschap van *de Onsdkking* in zee liepen.

Geduurende de laatste week hadden wij bezoek gehad van volk van alle gedeelten van het eiland, dat ons van eenen grooten voorraad van varkens en groene plataanen voorzag, zoo dat de tijd, geduurende welken wij door tegenwind in de haven gehouden wierden, niet geheel verloren was, alzoo de groene plataanen zeer goed in plaats van brood kunnen gebruikt worden, terwijl zij wel twee of drie weken goed blijven. Behalven deezzen voorraad van levensmiddelen deden wij ook hout en water op.

De inwoners van *Ulietea* kwamen ons, over het algemeen, kleiner en bruiner voor dan die van de andere nabuurige eilanden, en scheenen ook minder geregeld, dat misfchien kan beschouwd worden als een gevolg van hunne onderwerping aan de inboorlingen van *Bolabola*. *OREO*, hun Opperhoofd, is slechts eene soort van afgevaardigde van den Oppervorst van het eiland, en de verovering fchijnt het getal van onderhoorige Opperhoofden onder hen verminderd te hebben, zoo dat zij minder onmiddelijk onder het opzigt van diegeene staan, welker belang het is eene behoorlijke gehoorzaamheid aan het gezag te handhaven. *Ulietea*, schoon thans

tot

töt dien vernederden staat gebragt, was weleer, naar men ons zeide, het aanzienlijkst van deeze geheele groep eilanden; en waarschijnlijk de voornaamste zetel der regeering; want zij zeggen dat het regenswoordig koninglijk geslacht van *Orahiti* afstamt van dat, hetwelk voor de laatste omwenteling alhier regeerde. OOROO, de ontroonde Koning van *Ulietea*, was nog in leven; toen wij te *Huaheine* waren, daar hij als een uitgeweken Vorst woont, in zijnen persoon een voorbeeld van de onbestendigheid van macht opleverende, maar ook, dat aanmerkenwaardiger is; van den eerbied, dien dit volk aan bijzondere geslachten en aan de gewoonten, die eenmaal de opperheerschappij hebben gegeven, betoont; want zij laten OROO alle de tekenen, welke zij der majesteit toeëigenen, behouden, schoon hij zijne landen heeft verloren.

Wij zagen hier nog een voorbeeld van terwijl wij op *Ulietea* waren. Een van degeene die mij nu kwamen bezoeken was mijn oude vriend OREE, het gewezen Opperhoofd van *Huaheine*. Hij behield nog zijn aanzien; kwam altoos aan het hoofd van eenen grooten trein van bedienden, en was altijd voorzien van zulke geschenken als ons de aangenaamste waren. Dit Opperhoofd zag er nu veel beter uit dan ik hem voorheen op mijne twee voorrige reizen gezien

AGTSTE HOOFDSTUK.

Aankomst te Bolabola. Gesprek met OPOONY.

*Redenen om DE BOUGAINVILLES anker te
kopen. Vertrek van de Societeit-Eilanden.*

*Bijzonderheden omtrent Bolabola. Historie
van de verovering van Otaha en Ulietea.*

Groote naam, dien de Bolabolaars hebben.

Dieren, aldaar en op Ulietea gelaaten. Over-

*vloedige toevoer van levensmiddelen en het
inzouten van spek aan boord. Aanmerkingen*

over Otahiti en de Societeit-Eilanden. Sterre-

*kundige en scheepvaarkundige waarneemin-
gen aldaar gedaan.*

Zoo dra wij de haven uit waren, namen wij
afschied van *Ulietea* en stuurden naar *Bolabola*.
Het voornaamst, zoo niet eenigst, doel dat ik
in het oog had met dat eiland aanteden, was van
deszelfs Koning OPOONY een van de ankers te
kopen, die de Heer DE BOUGAINVILLE te
Otahiti verloten had. Dit anker was naderhand
door de inboorlingen aldaar opgevischt, en, zoo
als zij mij berichteden, door hen aan het Opper-
hoofd ten geschenke gezonden. Mijn verlangen
om het te bezitten sproot niet uit een gebrek aan
ankers; maar alle de bijtjens en het ander ijzer ge-
reed-

reedschap, dat wij uit Engeland mede gebragt hadden, besteed hebbende tot het koopen van ververschingen, waren wij thans tot de noodzaaklijkheid gebragt van eenen nieuwen voorraad van koopwaaren uit het ruuw ijzer, dat wij aan boord hadden, te smeeden, waarvan egter reeds een groot gedeelte tot diergelijke einden en tot dienst van de schepen verbruikt was. Ik meende dan dat het anker van den Heer DE BOUGAINVILLE ons gebrek aan dit nuttig metaal vergoeden zoude, en ik twijfelde niet of ik zoude OPOONY wel overreeden om het mij aftestaan.

OREO en zes of agt mannen van *Ulietea* voeren met ons over naar *Bolabola*; en waarlijk de meeste van de inboorlingen in het algemeen, uitgezonderd het Opperhoofd zelf, zouden gaerne met ons mede naar Engeland zijn gevaaren. Met het ondergaan van de zon op de hoogte van de zuidlijke punt van *Bolabola* zijnde, minderden wij zeil, en besteedden den nacht met korte gangen te doen. Met het aanbreeken van den dag stuurden wij naar de haven, die aan de west-zijde van het eiland ligt. De wind was schraal, zoo dat wij moesten laveeren, en het was negen uren voor wij nabij genoeg kwamen om eene sloep aftezenden om den mond van de haven te peilenz; want ik was voorneemens om de haven in te zeilen en 'er een dag of twee ten anker te blijven liggen.

Toen

Toen de sloep terug kwam, berichte de Stuurman dat, schoon de grond en de mond van de haven steenachtig was, 'er egter binnen de haven goede anker-grond gevonden wierd, dat de diepte zeven en twintig en vijf en twintig vademen was, en dat 'er ruimte genoeg was om 'er met de schepen in te draaien, alzoo het kanaal een derde van eene Engelsche mijl breed was. Ingevolge van dit verflag beproefden wij om 'er met de schepen in te koomen; doch het getij zoo wel als den wind tegens ons zijnde, bevond ik, na twee of drie gangen gedaan te hebben, dat het niet geschieden konde tot het getij gekenterd zoude wesen. Ik gaf dan mijn voorneemen van de schepen in de haven te brengen op, liet de sloepen klaar maaken, stapte met ORZO en zijne reisgenooten in eene van dezelve en liet mij naar het eiland roeljen.

Wij landden ter plaats, die ons door de inboorlingen wierd aangewezen, en kort daarop wierd ik bij OPOONY ingeleid, onder eenen grooten toeloop van volk. Geen' tijd te verliezen hebbende, vroeg ik het Opperhoofd, zoo dra de noodzaaklijke pligtpleegingen voorbij waren, om het anker, en bragt het geschenk, dat ik voor hem gereed gemaakt had, te voorschijn, bestaande in eene linnen nacht-japon, een hemd, enige gaazen doeken, een spiegel, enige glazen koraa-len en ander speelgoed, en zes bijlen. Op het

gezicht van de laatste gong 'er een algemeene schreeuw op. Ik kon de oorzaak alleen daar door raaden, dat OPOONY volstrekt weigerde mijn geschenk aan te neemen tot ik het anker zoude ontvangen hebben. Hij beval drie mannen heen te gaan en mij hetzelfde over te leveren, en, naar ik verstond, moest ik met hun daar voor medegeeven wat mij goed dagt. Met deeze boodschappers vertrokken wij in onze sloepen naar een eiland, liggende aan de noord-zijde van den mond der haven, daar het anker was nedergelegd. Ik bevond dat het niet zoo groot of zoo volledig was als ik verwagt had. Het was zeven honderd ponden zwaar geweest, volgens het teken, dat 'er op stond; maar thans ontbraken 'er de ring, een gedeelte van de schaft en de twee klaauwen aan; nu was ik niet meer verlegen om de reden te raaden waarom OPOONY geweigerd had mijne geschenken aan te neemen. Hij had, namelijk, ongetwijfeld gedagt dat zij de waarde van het anker, zoo als het thans was, zoo verre te boven gingen, dat ik te onvreden zoude zijn als ik het zag. Dit zij zoo het wil, ik nam het anker zoo als ik het vond, en zond hem alle de geschenken, die ik 'er eerst voor bestemd had. Mijne onderhandeling dus geëindigd hebbende, keerde ik naar boord, en, de sloepen ingehijst hebbende, maakte ik zeil noordwaarts.

Terwijl de sloepen binnen boord gehijst wierden,

den, kwamen 'er enige inboorlingen in drie of vier kanos af, om, gelijk zij zeiden, de fchepen te zien. Zij bragten enige kokos-nooten mede en eene bigge, de eenigfte, die wij aan dit eiland bekwamen. Ik twijfel egter niet of wij zouden, zoò wij tot den volgenden dag aldaar vertoefd hadden, overvloedig van voorraad zijn voorzien geworden, en ik geloof dat de inboorlingen zeer spijtig zullen geweest zijn, toen zij vernamen dat wij weg waren. Doch, alzoo wij reeds senen zeer goeden voorraad van varkens en vrugten aan boord hadden, en zeer weinig hadden om 'er meer te koopen, kon ik geene reden hebben om de voortzetting van onze reis langer uitstellen.

De haven van *Bolabola*, *Oteavanooa* genaamd, aan de west-zijde van het eiland gelegen, is eene van de ruimfte, die ik immer ontmoet heb, en, schoon wij niet naar binnen zeilden, was ik evenwel blijde gelegenheid te hebben om dezelve door mijn volk te laten onderzoeken, en te verneemen dat zij eene zeer gefchikte plaats voor fchepen opleverde (*).

De hooge berg met eene dubbele spitse top, die

(*) Zie eene Kaart van het eiland *Bolabola* in het II. Deel. N°. III. Schoon wij geene afzonderlijke aftekening van de haven hebben, is derzelve ligging egter aldaar duidlijk getekend.

die in het midden des eilands ligt, vertoonde zig als dor aan de oost-zijde, maar aan de west-zijde had hij boomen of struiken op de steilste plaatsen. De laage gronden rondom, naar de zee, zijn met kokos-palmen en broodvrugt-boomen bedekt, gelijk de andere eilanden van deezen oceaen, en de veele kleine eilandjens, die het binnen het rif omringen, vermeerderen het aantal van deszelfs groeiende voortbrengzelen en de bevolking.

Doch deszelfs kleine uitgestrektheid in aanmerking geraomen, zijnde niet meer dan agt mijlen in middellijn, is het egter zonderling dat het volk van dat eiland heeft durven onderneemen en in staat is geweest de eilanden *Ulietea* en *Otaha* te veroveren, welk eerste eiland ten minsten eens zoo groot is. Wij hadden op elke van mijne drie reizen veel gehoord van den oorlog, die deeze groote omwenteling had teweeg gebragt. De vrugt van ons onderzoek omtrent de omstandigheden, die bij denzelven plaats gehad hebben, zal den lezer mischien vermaaken, en ik zal dezelve mededeelen als een staaltjen van de historie van onze vrienden in dit gedeelte van de waereld, gelijk zij ons door henzelven verhaald is.

Ulietea en *Otaha*, dat daar dicht bij ligt, leefden langen tijd in vriendschap, of, gelijk de inboorlingen het uitdrukten, zij wierden beschouwd als twee broeders, onaffcheidelijk door wederzijdsch eigenbelang. Zij beschouwden het eiland *Huaheine*
ook

ook als hunnen vriend, schoon minder naauw met hetzelfde in vriendschap verbonden. *Oraha* spande egter, als een verraader, met *Bolabola* aan, en zij beslooten gezamenlijk *Ulietea* aantetasten; welks volk zijne vrienden van *Huaheine* inriep om het tegens deeze twee Staaten bij te staan. De mannen van *Bolabola* wierden aangezet door eene priesteres, of liever prophetes, die voorzeide dat zij wel slaagen zouden, en, als een bewijs van de zekerheid van haare voorzegging, verzogt zij dat 'er een man naar de zee, op eene bijzondere plaats, mogt gezonden worden, daar uit eene groote diepte een steen zoude opkoomen. Hij gong dan in eene kano naar de aangewezen plaats, en zou gaan duiken, om te zien waar de steen lag, maar, ziet, hij kwam van zelf naar boven in zijne hand! Het volk was verbaasd op dit gezigt: de steen werd als heilig in het huis van den *Eatooa* geplaatst, en wordt nog heden te *Bolabola* bewaard, als een bewijs van den invloed van deeze vrouw bij de Godheid. Toen hun moed aldus met de hoop op de overwinning was opgewonden, vertrokken de kanos van *Bolabola*, om die van *Ulietea* en *Huaheine* te bevegten, die sterk met touwen aan elkanderen gebonden waren: de slag duurde lang, en zou waarschijnlijk, ondanks de voorzegging en het mirakel, geëindigd hebben met de overhoopwerping van de *Bolabola*-vloot; zoo de *Oraha*-vloot niet in het beslissend

tijdstip ware opgekoomen. Dit deed het geluk wenden en hunne vijanden wierden verflagen met eene groote slagting. Die van *Bolabola* vervolgden hunne overwinning, vielen twee dagen daarna in *Huaheine*, hetwelk zij wisten dat zwak verdedigd zou worden, alzoo de meeste krijgslieden afwezig waren. Zij maakten zig ook meesters van dat eiland; maar veele der vlugtelingen naar *Otahiti* gegaan zijnde, vertelden aldaar hunne beklaglijke geschiedenis, die hunne landslieden, die zij op dat eiland ontmoeteden, en die van *Ulitea* zoo sterk bedroefde, dat zij enige hulp van hun ontvingen. Zij wierden met slechts tien oorlogs-kanos uitgerust; doch, schoon hunne macht zoo klein was, bestierden zij den togt met zoo veel voorzigtigheid, dat zij, in den nacht, wanneer het donker was, op *Huaheine* landden, en de Bolabolaars bij verrasfching overvallende, 'er veele van doodden en de overige op de vlugt joegen, zoo dat zij, op die wijze, hun eiland heroverden, dat thans onafhankelijk blijft onder de regeering van deszelfs eigen Opperhoofden. Onmiddelijk na het verslaan van de vereenigde vlooten van *Ulitea* en *Huaheine*, werd de Bolabolaars een voorstel gedaan door hunne bondgenooten van *Otaha*, om tot een gelijk deel van de veroveringen te worden toegelaaten. De weigering hiervan verbrak hun onderling verbond, en in den loop van den oorlog werd *Otaha* zelf,

zoo wel als *Ulitea*, veroverd, welke beiden eilanden thans *Bolabola* onderworpen blijven, zijnde de Opperhoofden, die 'er regeeren, slechts afgezondene van OPOONY, den Oppervorst van dat eiland. Bij de t'onderbrenging van die twee eilanden wierd 'er vijf maal op verschillende plaatsen slag geleverd, waarin van beiden zijden veel volk sneuvelde.

Zoodanig was het bericht, dat wij ontvongen. Ik heb reeds meer dan eens aangemerkt hoe onvolkoomen dat volk de naauwkeurige dagtekingen van gebeurde zaaken onthoudt. Wat deezen oorlog belangt, schoon hij binnen weinige jaaren was voorgevallen, konden wij egter maar naar den tijd van deszelfs begin en einde raaden uit bijkoomende omstandigheden, die onze eigen waarneemingen ons opleverden, alzoo de inboorlingen onze vraagen niet met juistheid konden beantwoorden. De volkoomen verovering van *Ulitea*, waar mede de oorlog eindigde, was, zoo wij weeten, geschied voor ik in het jaar 1769 met *de Onderneeming* aldaar aanlandde; maar wij kunnen opmaaken dat het niet zeer lang geleden was dat de vrede was gesloten, alzoo wij toen versche spoooren van vijandijkheden op dat eiland konden gewaar worden (*). Men kan nog enig licht over dit onderzoek verspreiden, als men acht slaat

(*) Ziet de eerste Reize II D. bladz. 14 en verv.

staat op den ouderdom van TEERETAREEA, het tegenwoordig Opperhoofd van *Huaheino*. Men kon aan hem zien dat hij niet boven tien of twaalf jaaren oud was, en men verhaalde ons dat zijn vader in een van de gevegten gesneuveld was. Omtrent den tijd wanneer de oorlog begonnen was hadden wij geene betere regel om te oordeelen dan deeze, dat de jonge lieden van omtrent twintig jaaren, die wij 'er naar vroegen, zig de eerste gevegten naauwlijks herinneren konden, en ik heb reeds gezegd dat OMAIS landslieden, die wij te *Wateeo* vonden, niets van deezen oorlog wisten, zoo dat hij na hun vertrek was begonnen.

Zedert de verovering van *Ulietea* en *Oraha* zijn de Bolabolaars bij hunne nabuuren altoos beschouwd als onoverwinlijk, en zoo verre is hun roem verspreid, dat zij zelfs op *Orahiti*, dat bijna buiten hun bereik is, zoo niet gevreesd, ten minsten geëerbiedigd worden om hunne dapperheid. Men zegt dat zij in het gevegt nooit vlugten, en dat zij een gelijk aantal van de andere eilanders altoos slaan. Maar, behalven deeze voordeelen, schijnen hunne nabuuren een groot deel toetschrijven aan de meerderheid van hunnen God, die zij geloofden dat ons door tegenwinden te *Ulietea* ophield, als niet willende dat wij een eiland bezoeken zouden, dat onder zijne onmiddellijke bescherming staat.

Hoe

op
an
toe
hu
stie
ree
sch
der
aan
ma
de
Ka
toe
dier
was
enig
gelo
Ing
naar
ooi
Goe
ik o
ben
lier
een
dat
eila
zee

Hoe hoog de Bolabolaars thans in achting zijn op *Orahiti* kan men daar uit afneemen, dat het anker van den Heer DE BOUGAINVILLE hun is toegezonden. Aan dezelfde oorzaak moet men ook hun voorneemen toeschrijven van den Spaanschen stier naar hun eiland te brengen, en zij waren reeds in het bezit geraakt van eene derde Europeische merkwaardigheid, het mannerjen van een ander dier, dat door de Spanjaards op *Orahiti* was aangebragt. Wij hadden niet geweeten wat te maaken uit de onvolkoomen beschrijving, welke de inboorlingen ons van dat dier gaven; maar Kapitein CLERKES wegloopers verhaalden mij, toen zij weder aan boord gebragt waren, dat het dier hun daar getoond was, en dat het een ram was. Zelden kooft 'er uit het kwaad niet nog enig goeds; zoo onze twee mannen niet wegeloopen waren, zou ik dit niet geweeten hebben. Ingevolge van dit hun naricht, nam ik, toen ik naar land gong om *OPOONY* te spreken, eene ooi mede naar land, die wij van de *Kaap de Goede Hoop* hadden medegebragt, en ik hoop dat ik door dit geschenk den grondslag zal gelegd hebben voor een ras van schaapen op *Bolabola*. Ik liet ook op *Ulietea*, onder het opzigt van *OREO*, een paar Engelsche varkens en twee geiten, zoo dat niet alleen *Orahiti*, maar alle de nabuurige eilanden, binnen weinig jaaren, hun ras varkens zeer aanmerklijk zullen verbeterd zien, en waar-

schijn-

schijnlijk zullen voorzien wezen van alle de otfchatbaare dieren, die hier door hunne Europifche bezoekers zijn aangebragt.

Als dit eens gebeuren zal, zal geene plaats in de waereld deeze eilanden evenaaren in verfcheidenheid en overvloed van ververschingen voor zee-reizigers; ja zelfs in hunnen tegenswoordigen ftaat weet ik geene plaats, die dezelve daarin te boven gaat. Na herhaalde proefneemingen in den loop van verfcheiden reizen, bevinden wij dat, als zij niet door inwendige onlusten ontruf worden, maar met elkanderen in vriendschap leeven, dat nu enige jeren lang het geval geweest is, hunne voortbrengzelen in den grootften overvloed zijn, en bijzonderlijk het waerdigfte van alle hunne voortbrengzelen, de varkens.

Zoo wij eenen grooter voorraad van goederen, en eene genoegzaame hoeveelheid zout aan boord gehad hadden, twijfel ik niet of wij zouden zoo veel fpek hebben kunnen inzouten, als waaraan beiden de fchepen voor twaalf maanden genoeg zouden gehad hebben; maar ons bezoek aan de *Vrienden-Eilanden*, en ons lang verblijf aan *Otahiti* en in de nabuurfchap, putteden onze handel-waaren geheel uit, in het bijzonder onze bijlen, waarmede, over het algemeen, de varkens alleen konden gekogt worden, en wij hadden nauwlijks zout genoeg om vijftien kleine vaten fpek te zouten. Van deeze wierden ter vijf bij

on-

onze victualie opgelegd aan de *Vrienden-Eilanden*, en de andere tien aan *Osahiti*. Kapitein CLERKE zoutede ook eene evenredige hoeveelheid voor zijn schip.

Wij gingen in dat inzouten eveneens te werk als op mijne laatste reis. De varkens wierden des avonds geslagt; zoo dra zij schoon gemaakt waren, wierden zij open gesneden, de beenderen wierden 'er uit genoomen en het spek werd gezouten terwijl het nog warm was; het werd vervolgens zoo gelegd dat het sap 'er uit kon droogen tot des anderendaags 'smorgens, wanneer het weder werd gezouten, in een vat gepakt en met pekels bedekt. Dus bleef het vier of vijf dagen, of eene week lang, wanneer het weder uit het vat werd genoomen, stuk voor stuk nagezien, en zoo 'er onder waren, die in het minst waren aangestookten, gelijk somtijds gebeurde, wierden die ter zijde gelegd, en het overige in een ander vat gepakt, dat met goede pekels gevuld en toegekuipt werd. Omtrent agt of tien dagen daarna ondergong het een tweede onderzoek; maar dit scheen onnodig, alzoo het gemeenlijk alles in goeden staat bevonden werd. Een mengzel van graauw en van wit zout voldoet best; maar het een of ander alleen is ook goed. Men moet wel zorg draagen dat 'er geene groote bloed-vaten in blijven; ook moet 'er niet te veel bij elkander gepakt worden bij het eerste inzouten, opdat de stukken in het

het midden niet zouden broeijen, en daardoor beletten dat zij door het zout doortrokken worden. Dit gebeurde ons eens wanneer wij eene grooter hoeveelheid slagteden dan gewoonlijk. Regenachtig warm weder is ongunstig om spek in te zouten in luchtstreeken tuschen de keerkringen.

Misfchien zullen de menigvuldige bezoeken, die de Europeaanen zedert enige jaaren aan deeze eilanders gegeven hebben, eene groote aanmoediging voor hun wezen om eenen grooten voorraad van varkens te houden, alzoo zij ondervinding genoeg gehad hebben om te weeten dat zij, als wij koomen, zeeker kunnen zijn daarvoor van ons te krijgen hetgeen in hun oog de meeste waardij heeft. Op *Otahiti* verwagten zij de Spanjaarden alle dagen, en zij zullen nog twee of drie jaaren lang, niet alleen daar, maar ook op de andere eilanden, naar de Engelschen uitkijken. Het helpt niet dat men hun zegge dat men niet weder zal koomen, zij denken dat men moet, schoon geen hunner de reden van uwe komst weet, of zig de moeite wil geeven om 'er naar te onderzoeken.

Ik beken dat ik mij niet kan onthouden alhier te verklaaren dat ik van gedagten ben dat het veel beter voor dit arme volk zoude geweest zijn onze meerderheid in de gerieflijkheden en konsten, die het leven aangenaam maaken, nimmer te hebben leeren kennen, dan, die eens gekend heb-

hel
be
de
wo
in
ge
blij
de
om
hun
ond
hen
Her
sch
mis
der
zij
vaar
het
stet
gete
bijl
ijzer
steer
spijk
zijn
eene
men
zoge
X

hebbende , weder aan hunne oorspronkelijke onbekwaamheid tot verbetering overgelaaten te worden. Zij kunnen nu indedaad niet weder gebragt worden tot die gelukkige middelmatigheid, waarin zij leefden, voor wij hen ontdekten, zoo de gemeenschap tuschen hen en ons afgebrooken blijft. Het kooft mij voor dat het enigermaate de plicht van de Europeanen geworden is hen om de drie of vier jaaren eens te bezoeken, om hun van die gerieflijkheden te voorzien, die wij onder hen hebben ingevoerd, en voor welke wij hen eene vooringenoomenheid gegeven hebben. Het gebrek aan zulken toevoer zal bij hen waarschijnlijk zeer sterk gevoeld worden, wanneer het mischien te laat zal zijn om tot hunne oude minder volmaakte uitvindingen terug te keeren, die zij nu verachten, en welke zij hebben laten vaaren, zedert den invoer van de onze; want als het ijzer gereedschap, dat zij nu bezitten, zal versleten zijn, zullen zij de kennis van hun eigen gereedschap bijna verloren hebben. Eene steenen bijl is thans onder hen iets zoo zeldzaams als eene ijzeren over agt jaaren was, en een beitel van steen of been is 'er niet meer te vinden. Groote spijkers vervullen de plaats van de laatste, en zij zijn dwaas genoeg om zig te verbeelden dat zij 'er eenen onuitputlijken voorraad van hebben bekoomen, want zij waren thans in het geheel niet gezogt. Soms tijds egter namen zij veel kleine spijkers

kers voor vrugten aan. De messen waren thans in veel achting op *Ulletan*, en de groote en kleine bijlen bleeven altoos den voorrang behouden boven alle onze andere waaren, op alle de eilandem. Met opzigt tot zaaken van opschik, is dit volk zoo veranderlijk als eene van de beschaafde natieën van Europa, zoo dat hetgeen hun behaagt, als eene mode in zwang is, door hen zal verworpen worden, als het weder door eene andere gril vervangen is. Maar ons ijzer gereedschap is van zulk een treffend nut, dat zij, mogen wij gerust zeggen, hetzelfde altoos hoog zullen achten, en dat zij volkoomen ongelukkig zullen zijn, als zij, de stoffe niet bezittende en niet geleerd hebbende dezelve te maaken, geen toevoer meer zullen ontvangen van hetgeen men nu kan beschouwen als noodzaaklijk tot de aangenaamheid van hun leven (*).

Naar-

(*) Als men bedenkt dat de uitrusting van een paar schepen tot dit van *COOK* voorgeslagen menschlievend oogmerk bezwaarlijk meer dan 5000 ponden sterling, en veel ligt, met behoorlijke spaarzaamheid, niet half zoo veel zoude kosten, dan ziet men wel dat het hart van hun, die aan het roer zitten, bij het ontwerpen van deeze ontdekking-reizen gezwegen heeft. De edele man, die hier zoo vaderlijk voor zijne aangenoomen kinderen op de Zuid-zee-eilanden spreekt, verdiende dat men, hem ter eere, zijne roerende voorstellen ter harte genoomen, en ter uitvoer gebragt hadde. Zulk een gedenkteken zou duur-

Naardien *Otahiti*, schoon niet behoorende onder de eilanden, die wij de *Societeit-Eilanden* genoemd hebben (*), bewoond wordt door hetzelfde ras van menschen, en in de hoofdtrekken van karakter en zeden met dezelve overeenkoomt, was het gelukkig dat wij toevallig dit voornaam eiland voor de andere ontdekten, alzoo het vriendlijk en gastvrij onthaal, dat wij aldaar ontvingen, natuurlijk dat eiland tot de voornaamste plaats van ons verblijf maakte in onze bezoeken in dit gedeelte van den Stillen Oceaan. Door deeze menigvuldige gemeenschap hebben wij betere gelegenheden gehad om iets van hetzelfde en deszelfs inwooneren te weten dan van de andere diergelijke, maar minder aanmerkelijke, eilanden in deszelfs nabuurschap. Wij hebben van deeze
ook

duurzaamer zijn dan legpenningen en lofspraaken; doch het is lichter te spreken dan te handelen.

G. FORSTER.

(*) Daar de Natuur zelve hier grenzen getrokken en groepen van eilanden gevormd heeft, is het ook beter de groepen, waarvan de eigenlijke van COOK, den eersten ontdekker zoo genaamde *Societeit-Eilanden* slechts een deel uitmaken, deezen algemeenen naam te geeven dan de benaamingen noodloos te vermenigvuldigen; daarom kunnen ook *Otahiti*, *Matea*, *Tapoamano* en *Maurua* bij de overige *Societeit-Eilanden*, *Huachuine*, *Ulietea*, *Toha* en *Bolabola* gerekend worden.

G. FORSTER.

ook evenwel genoeg gezien om overtuigd te wezen dat alles wat wij van *Otahiti* waargenoomen en verhaald hebben, met weinig verandering, ook op dezelve kan toegepast worden.

Daar schijnt reeds maar al te veel bekend gemaakt te zijn in onze voorige berichten omtrent zeden en gewoonten, die *Otahiti* voor veelen aan boord van onze schepen een zoo aangenaam verblijf maakten, en, al konde ik nu nog enige uitvoeriger trekken in een tafereel brengen, welks schets reeds met genoegzaame naauwkeurigheid is getrokken geworden, zou ik nog geaarfeld hebben om in deeze mijne reis-beschrijving zoodanig een van losbandige zeden optehangen, welke diegeenen, voor welker onderrigting ik schrijve, slechts zouden kunnen walgen. Daar zijn echter menige van de huislijke, staatkundige en godsdienstige instellingen van dit volk, die, na alle onze bezoeken, nog zeer onvolkoomen begrepen worden. Het verhaal van de voorvallen, die gedurende ons verblijf aldaar gebeurden, zal waarschijnlijk nog enig nieuw licht over dezelve verspreiden, en tot verder bericht zal ik den lezer naar de aanmerkingen van den Heer ANDERSON verwijzen.

Onder de verschillende mindere bezigheden, terwijl wij aan deeze eilanden waren, wierden de groote voorwerpen van onzen dienst altoos in acht genoomen. Daar wierd geene gele-

STILLEN OCEAAN. [Dec. 1777.] 213

legenheid verzuimd om sterrekundige en scheepvaartkundige waarneemingen te doen, uit welke de volgende tafel omtrent de breedte en lengte en de afwijking en duiking van de kompas-naald is opgemaakt:

	Z. B.	O. L.
<i>Matavai-punt</i> aan <i>Otahiti</i>	17° 29 $\frac{1}{2}$	210° 22' 28"
<i>Owharre-Haven</i> aan <i>Huaheine</i>	16 42 $\frac{1}{2}$	208 52 24
<i>Ohameneno Haven</i> aan <i>Ulietea</i>	16 45 $\frac{1}{2}$	208 25 22
	afwijk.	duiking.
<i>Matavai-punt</i> aan <i>Otahiti</i>	5° 34' O.	29° 12'
<i>Owharre-Haven</i> aan <i>Huaheine</i>	5 13 $\frac{1}{2}$	28 28
<i>Ohamaneno-Haven</i> aan <i>Ulietea</i>	6 19	29 5

De Lengte van de drie onderscheiden plaatsen is afgeleid uit het gemiddelde van honderd vijf en veertig reeksen waarneemingen, aan land gedaan, sommige op de eene plaats, en sommige op de andere, en op elke der anker-plaatsen overgebracht door den tijd-wijzer. Alzoo de ligging dier plaatsen, op mijne voorige reizen, zeer naauwkeurig bepaald was, wierden de bovenstaande waarneemingen voornamelijk gedaan met inzicht om te bepaalen in hoe verre men op een aantal waarneemingen op de maan zoude kunnen rekenen, en hoe nabij zij zouden overeenstemmen met die, welke in het jaar 1769 op dezelfde plaats gedaan zijn, die *Matavai-Punt* bepaalden op 210° 27' 30". Het verschil is, naar het blijkt,

slechts 5' 2", en misschien is 'er geene handelwijze, die eene volkoomener overeenstemming zoude kunnen voortgebragt hebben. Zonder te willen beslissen welke van de twee berekeningen de waarheid meest nabij kooome, zal de Lengte van $210^{\circ} 22' 28''$, of, dat hetzelfde is, $208^{\circ} 25'' 22'$ de Lengte zijn, van welke wij met den tijd-wijzer zullen rekenen, terwijl wij zullen stellen dat hij op den middelbaaren tijd elken dag 1, "69 verliest, gelijk wij bevonden hebben door het gemiddelde uit alle de waarneemingen, die wij tot dat einde aan deeze eilanden gedaan hebben.

Bij onze aankomst aan *Otahiti* was de miswijzing van den tijd-wijzer in Lengte, volgens den gang te *Greenwich*, $1^{\circ} 18' 58''$, en volgens den gang te *Tongasaboo* $0^{\circ} 16' 40''$.

Wij deeden ook enige waarneemingen op de getijden, voornamelijk aan *Otahiti* en *Ulietea*, met inzicht om het hoogste water aan het eerste deezer eilanden te bepaalen. Toen wij aldaar op mijne tweede reis waren, meende de Heer WALES ontdekt te hebben dat het hooger rees dan ik het waargenoomen had, toen ik *Otahiti* in 1769 voor de eerste reis bezogt. Dan de waarneemingen, die wij thans deeden, beweezen van neen, dat is dat het nooit hooger rijst dan ten hoogsten twaalf of veertien duimen. En, wij namen waar dat het, zoo wel bij kwartier-maanen als bij volle

en

en n
water
O
volg

Nov.

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

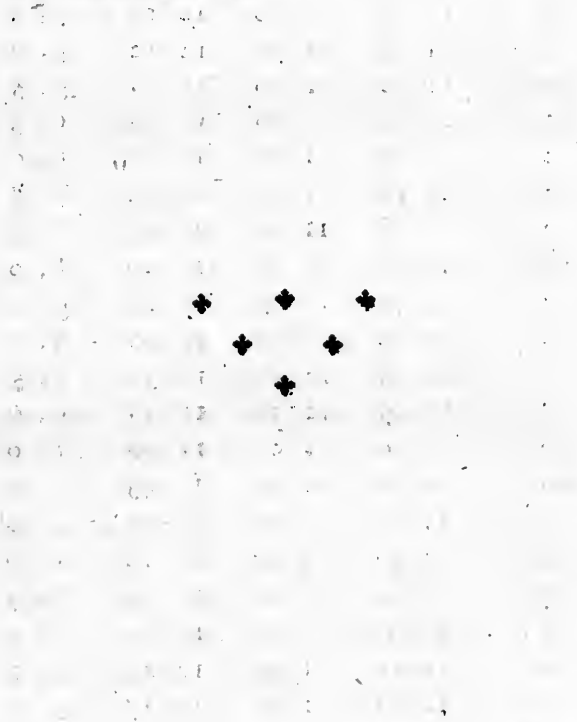
STILLEN OCEAAN. [Dec. 1777.] 213

en nieuwe maanen, omtrent op den middag hoog water was.

Om dit met zekerheid te weten wierden de volgende waarneemingen aan *Ulietea* gedaan:

Nov.	Schl water.		Gemidd. tijd van hoog water.	loodr. rijzing in duimen.
6	van 11" 15'	tot 12" 20'	11" 48	5, 5
7	11 40	1 00	12 20	5, 2
8	11 35	12 50	12 12	5, 0
9	11 40	1 16	12 28	5, 5
10	11 25	1 10	12 18	6, 5
11	12 00	1 40	12 20	5, 0
12	11 00	1 05	12 02	5, 7
13	9 30	11 40	10 35	8, 0
14	11 10	12 50	12 00	8, 0
15	9 20	11 30	10 25	9, 2
16	10 00	12 00	11 00	9, 0
17	10 45	12 15	11 30	8, 5
18	10 25	12 10	11 18	9, 0
19	11 00	1 00	12 00	8, 0
20	11 30	2 00	12 45	7, 0
21	11 00	1 00	12 00	8, 0
22	11 30	1 07	12 18	8, 0
23	12 00	1 30	12 45	6, 5
24	11 30	1 40	12 35	5, 5
25	11 40	1 50	12 45	4, 7
26	11 00	1 30	12 15	5, 2

Thans alles afgehandeld hebbende wat mij is voorgekoomen omtrent deeze eilanden, die zulk een aanzienlijk figuur in de lijst onzer ontdekkingen maaken, zal de leezer mij wel toestaan het vervolg van mijn dagverhaal voor eene wijl af te breeken, terwijl hij het volgend hoofdstuk zal doorleezen, hetwelk ik aan den Heer ANDERSON verschuldigd ben.

NE

De
k
h
N
m
a
m
H
g
e
w
H
so
h
E
a
S
v
h
d
f

He
nog
schrij

NEGENDE HOOFDSTUK.

De berichten omtrent Orahiti zijn nog onvolkoomen. Heerschende winden aldaar. Schoonheid van het land. Deszelfs bebouwing, Natuurlijke merkwaerdigheden. De personen der inboorlingen. Hunne ziekten. Hun algemeen karakter. Hunne zucht tot vermaak. Hunne Taal. Hunne Genees- en Heelkunde. Hunne spijsen. De uitwerkingen van het ava drinken. Tijd en wijze van eeten. Hunne verbindtenissen met de vrouwen. Besnijdenis. Hun godsdienst-stelzel. Hunne denkbeelden omtrent de ziel en een toekomstend leven. Verschillende bijgeloovigheden. Overleveringen omtrent de schepping. Eene historische legende. Eerbewijzingen aan den Koning. Onderscheid van rangen. Straffen voor misdadaen. Bijzonderheden van de nabuurige eilanden. Naamen van hunne Goden. Naamen van de eilanden, die zij bezoeken. Uitgestrektheid van hunne scheepvaart.

Het zal in den eersten opslag overbodig schijnen nog meerder te voegen bij hetgeen in de beschrijvingen van de reizen van Kapitein WALLIS,

den Heerde BOUGAINVILLE en Kapitein COOK van *Otahiti* gezegd is, alzoo men ligtlijk zoude onderstellen dat men thans weinig zoude kunnen voor den dag brengen dan eene herhaaling van hetgeen reeds te vooren gezegd is. Ik ben egter verre van dit te willen toestemmen, en ik schroom niet te zeggen dat, schoon 'er reeds, bijzonderlijk door Kapitein COOK, eene zeer naauwkeurige beschrijving van het land en van de meest in het oog loopende gewoonten van deszelfs inwooneten gegeven is, 'er egter nog veel onaangeraakt overblijft, dat 'er, omtrent enige omstandigheden, dwaalingen begaan zijn, welke latere en herhaalde waarneemingen hebben kunnen verbeteren, en dat wij, zelfs nu nog, onkundig zijn van veele van de gewigtigste instellingen, die onder dit volk heerschen. De waarheid is dat onze bezoeken, schoon menigvuldig, egter maar kort geweest zijn; veele van ons hadden geen' zin in het doen van onderzoek; meer van ons waren niet in staat onze onderzoekingen wel te bestieren, en wij verkeerden alle, schoon niet in denzelfden graad, onder het nadeel, dat eene onvolkoomen kennis van de taal van hun, van welke alleen wij onderrigting ontvangen konden, verzelt. De Spanjaards hadden het meer in hun vermogen deeze hinderpaal te boven te koomen; alzoo enige van hun veel langer dan andere Europese bezoekers op *Otahiti*:

ge-

gebl
dere
ben
mees
erlan
schij
geev
ben
zeer
zie d
len
bren
buur
herzi
herzi
linge
D
het
is de
Maa
groc
dikw
winc
stil.
en Z
eene
de
dat
wed

gebleven zijn. Naardien zij, met deeze meerdere voordeelen, gelegenheid moeten gehad hebben om de volkoomenste onderrigting over de meeste voorwerpen, dit eiland betreffende, te erlangen, zou hun verflag omtrent hetzelfde waarschijnlijk echter en naauwkeuriger onderrigting geeven dan wij met alle onze poogingen hebben kunnen verkrijgen. Dan, alzoo ik het als zeer onzeeker, zoo niet zeer onwaarschijnlijk aanzie dat wij immer enig nariicht van dien kant zullen ontvangen, heb ik hier alles willen bijeen brengen wat ik nog omtrent *Oyahiiti* en de nabuurige eilanden heb kunnen te weten koomen, hetzij van *OMAI*, terwijl hij aan boord was, hetzij uit de gesprekken met de andere inboorlingen, terwijl wij onder hen verkeerden.

De wind waait hier het grootste gedeelte van het jaar van tusfchen O. Z. O. en O. N. O. Dit is de waare pasfaat-wind of dien de inboorlingen *Maaraec* noemen, en somtijds waait hij met vrij groote kracht. Als dit gebeurt, is het weder dikwijls betrokken met regen-buien; maar als de wind maatiger is, is het weder helder, vast en stil. Als de wind meer naar het Zuiden loopt, en Z. O. of Z. Z. O. wordt, waait hij zagter met eene effen zee, en wordt *Maoai* genoemd. In de maanden als de zon bijna in het toppunt is, dat is in December en Januarij, zijn wind en weder zeer onbestendig; maar de wind waait dikwijls

wijls uit het W. N. W. of N. W. Deezen wind noemen zij *Toerou*, en hij is gemeenlijk verzeld van donker betrokken weder, en dikwijls van regen. Hij waait somtijds sterk, schoon gemeenlijk maatig; maar duurt zelden langer dan vijf of zes dagen agter een, en is de eenigste wind, met welken het volk van de eilanden onder den wind met kanos naar dit eiland komt. Als hij nog Noordlijker is, waait hij met minder kracht, en wordt *Erapotai* genoemd, welke zij verdichten de vrouw van *Toerou* te zijn, die, volgens hunne fabelkunde, van het manlijk geslacht is.

De Z. W. en W. Z. W. winden waaien nog meer dan de voorige, en schoon zij, over het algemeen, zagt en door stilte of koeltjens uit het Oosten afgebrooken zijn, waaien zij egter somtijds met hevige buien. Het weder dat dezelve verzelt, is gemeenlijk donker, betrokken en regenachtig, met eene drukkende heete lucht, en dikwijls veel donder en weêrlicht. Hij wordt *Etoa* (*) genoemd, en volgt dikwijls op den *Toerou*, gelijk ook de *Farooa* doet, die nog Zuidlijker is, en door zijne hevigheid huizen en boo-

(*) *Etoa*, of liever *E-toa*, betekent *den oorlog*, en bij gevolg wordt dat woord, met zinspeeling op den strijd der elementen bij donder-weder. hier zinnebeeldig gebruikt.

boor
palm
deez
De
kenn
en w
zelve
zegge
zagt
zulks
schen
opvo
M
een
gedee
steil,
zijn
dekt
onth
eigen
voor
dat
en d
verfo

(*
sont
heet

boomen omverre werpt, bijzonderlijk kokospalmen, ter oorzaak van hunne hoogte; maar deeze wind is van korten duur.

De inboorlingen schijnen geene naauwkeurige kennis van deeze veranderingen te hebben (*), en willen egter enige algemeene besluiten uit derzelve uitwerkingen opgemaakt hebben; want zij zeggen dat, als de zee een hol geluid geeft, en zegt op het strand, of liever op het rif staat, zulks goed weder beduidt; doch dat, als zij een scherp geluid geeft en de golven elkanderen digt opvolgen, het tegendeel zal plaats hebben.

Misfchien is 'er geen' plaats in de waereld, die een rijker gezigt oplevert dan het Zuid-Oostlijk gedeelte van *Otahiti*. De bergen zijn hoog en steil, en, op veele plaatsen, hobbelig; maar zij zijn tot op de toppen met boomen en heesters bedekt, zoo dat de aanschouwer zig naauwlijks kan onthouden van te denken dat de rotsen zelve de eigenschap bezitten van haar groenend bekleedzel voortbrengen en te onderhouden. Het vlak land, dat deeze bergen naar den zee-kant begrenst, en de tusschen beiden liggende valeien krielen van verschillende voortbrengzelen, die allerweeldrigst groei-

(*) Ook worden de strecken, volgens FORSTER, somtijds anders genoemd als hier wordt opgegeeven. *Touroe* heet bij hem het Noorden, *Toa* het Zuiden.

groeijen, en den geest van den aanschouwer eensklaps vervullen met het denkbeeld dat geene plaats op aarde deeze in kracht en schoonheid van de groeiing kan te boven gaan. De Natuur is niet minder mild geweest in het toedeelen van riviertjens, die in alle de valeien gevonden worden, en die zig dikwijls, als zij de zee naderen; in twee of drie takken verdeelen, de vlakke landen, door welke zij loopen, vrugbaar maakende. De woningen van de inboorlingen staan zonder orde op deeze vlakke gronden verspreid, en veele, die dicht aan strand stonden, leverden een bevallig tooneel op, als zij uit onze schepen gezien wierden, vooral naardien de zee, binnen het rif, dat de kust bezoomt, volkoomen stil is, en te alle tijden voor de inboorlingen een veilig vaarwater oplevert; die men dikwijls lui ziet voorbij roeijen; als zij van de eene plaats naar de andere, of uit vischen gaan. Deeze bekoorlijke tooneelen ziende, heb ik dikwijls spijt gevoeld buiten staat te zijn om hun, die geene gelegenheid gehad hebben die te beschouwen, zulk eene beschrijving van dezelve te geeven, als hun enigmaate een dergelijken indruk zoude kunnen mededeelen als gevoeld moet worden door ieder, die het geluk heeft van zig op de plaats zelve te bevinden.

Het is ongetwijfeld de natuurlijke vrugbaarheid van het land, gevoegd bij de zagtheid en stilheid der luchtstreek die de inboorlingen zoo
zorg-

zor
vee
rijk
van
gea
bra
per
zee
den
een
nen
I
de
han
zij
op
ten.
van
van
boo
al v
wijs
Lan
ten
In P
ten

(*

Zorgloos in hunnen landbouw maakt, dat 'er op veele plaatsen, schoon overvloelende van de rijkste voortbrenzelen, de minste sporen niet van kunnen gezien worden. De doek-plant, die gezaaid wordt met zaad, dat van de bergen gebragt wordt, en de *ava* of dronkenmaakende peper, die zij voor de zon beschutten, als zij nog zeer jong is, door dezelve met bladeren van den brood-boom te bedekken, zijn bijna de eenigste gewassen, op welke zij enige acht schijnen te slaan, en deeze houden zij ook zeer zuiver.

Ik heb zeer zorgvuldig onderzoek gedaan naar de wijze waarop zij den broodvrugt-boom behandelen, maar men antwoordde mij altoos dat zij dien nooit planteden. Dit is ook klaar te zien op de plaatsen daar de jonge boomtjens opschieten. Men zal altijd zien dat zij uit de wortelen van de oude opkoomen, die langs de oppervlakte van den grond loopen, zoo dat de broodvrugt-boomen natuurlijk de vlakten zouden bedekken al ware het eiland niet bewoond, op dezelfde wijze als de witte boomen (*) op *van Diemens Land* aldaar de boschen vormen; en dan moeten wij aanmerken dat de bewooner van *Otahiti*, in plaats van verpligt te zijn zijn brood te planten, eerder in de noodzaaklijkheid is om deszelfs

(*) *Melaleuca Leucadendron*.

zelfs voortplanting tegen te gaan, hetgeen ik denk dat somtijds geschiedt om plaats te maaken voor boomen van eene andere soort, om hem enige verscheidenheid in voedsel te verschaffen (*).

De voornaamste zijn de kokosnooten-boom en de plataan, of kleine banannen, van welke de eerste geene moeite kan geeven, als hij eens een voet of twee boven den grond is opgeschoten, maar de plataan vereischt wat meerder zorg; want als hij geplant is, schiet hij op, en begint in om-trent drie maanden vrugten te draagen, gedurende welken tijd hij jonge scheuten geeft, die eene opeenvolging van vrugten leveren, want de oude stammen worden afgehouden, als 'er de vrugt af geplukt is (†). De

(†) Hier is baarblijklijk iets overdrevens. Vooreerst wedspreekt het andere berichten. Ten anderen is het besluit niet wettig: daar ik geen' spoor van bebouwing gewaar worde, daar heeft zij ook geen plaats gehad. Rondom eenen broodboom, die voor vijftig jaaren geplant is, mag het 'er wild uitzien, en daar mag een jong boschjen uit zijne wortelen opslaan. Maar die jonge stammen moeten tog verplaat worden, wijl zij niet onder de takken van den ouden stam kunnen opwasfen. En heeft de Heer A. nooit gehoord dat men, om jonge spruiten te teelen, de wortelen inkerft?

G. FORSTER.

(*) De minste verscheidenheden van de pisang worden zoo vroeg rijp. De meeste eischen zes of agt maanden, enige nog langer' tijd.

G. FORSTER.

D
niet
denh
zijn
deez
zoer
ste
dig
men.
daar
somet
welk
of d
boom
groot
land
de a
koms
den i
ook
enkel
verre
schijn
groot
geene
die
zwee

(*)
X.

De voortbrengzelen van dit eiland zijn egrer niet zoo aanmerkelijk wegens hunne verscheidenheid als wegens hunnen overvloed, en daar zijn maar weinige merkwaardigheden. Onder deeze mag men tellen een vijver of meir van zoet water, op de kruin van eenen der hoogste bergen; men heeft drie of vier dagen nodig om 'er naar toe te gaan en weêrom te koomen. Het is aanmerkelijk om zijne diepte, en daar zijn ontzagchelijk groote palingen in, die somtijds door de inboorlingen gevangen worden, welke op dit water met kleine vlotjens, van twee of drie aan elkanderen gebonden wilde plataanboomen, vaaren. Dit wordt voor eene van de grootste natuurlijke merkwaardigheden van het land gerekend, zoo dat bij reizigers, die van de andere eilanden koomen, bij hunne terugkomst eene van de eerste vraagen van hunne vrienden is, of zij dat meir gezien hebben? Daar is ook eene soort van water, van welk maar een enkele kleine vijver op het eiland is, even zoo verre af gelegen als het meir, en, naar allen schijn, zeer goed, met een geel bezinkzel op den grond; maar het is slegt van smaak, en doet degeene, die 'er van drinken, kwaad, en bij hen, die 'er zig in baaden, doet het gezwollen en zweeren uitbreeken (*).

Niets

(*) Het ware der moeite waerdig geweest zoo wel dit
 X. DEEL. P wa

Niets kon ons, bij onze aankomst alhier, op het eerste gezigt, sterker treffen dan het aanmerklijk verschil tusfchen de sterke gefalte en de donkere kleur van het volk van *Tongataboo* en eene foort van tederheid en witheid, die de inwooneren van *Otahiti* onderscheidt. Het leed zelfs enigen tijd voor dat verschil de fchaal ten voordeele van de *Otahitiërs* konde overhaalen, en dan misfchien nog alleen omdat wij aan hun gewoon wierden, en de hoedanigheden, die ons in de andere behaagd hadden, uit ons geheugen begonnen gewifcht te worden. Hunne vrouwen troffen ons egter, als in alle opzigten den voorrang verdienende, en als alle die tedere kenmerken bezittende, die haar in veele landen van de andere fexe onderscheidden. De baard, welken de mannen alhier lang draagen, en het hair, dat niet zoo kort wordt afgefneeden als de manier op *Tongataboo* is, maakte ook een groot verschil, en wij konden ons niet onthouden van te denken dat zij, bij alle gelegenheden, eenen grooter graad van befchroomdheid en ligtvaardigheid lieten blijken. De welgefpierde gefteeldheid, bij

de water als de ftoffen in den grond in de nabuurfchap naaukeuriger te onderzoeken; misfchien zou men daar uit iets omtrent de formeering van het eiland hebben kunnen befuiten.

G. FORSTER.

de V
gevo
ligha
tere
in sta
zelve
heid
eenko
heid,
zeld
hunne
zien v
mien i
dat w
pooigi
te, w
Eilan
Naa
in gro
vlugt
eenko
verbet
die vo
trouw
van e
maake
in hui
eene
eeten

de Vrienden-Eilanders zoo gemeen, en die een gevolg schijnt van hunne gewoonheid aan veele lighaamsbeweelingen, is hier weg, daar de grootere vrugtbaarheid van het land de inwooneren in staat stelt om een luier leven te leiden, en derzelve plaats is vervuld door eene vertheid en gladheid van huid, die, schoon misschien meer overeenkomstig met onze denkbeelden van schoonheid, indedaad niet voordeelig is, alzoo zij verzeeld schijnt van eene foort van slapheid in alle hunne beweelingen, die bij de andere niet gezien wordt. Deze waarneeming wordt volkoomen bevestigd in hun worstelen en vuist-vechten, dat weinig beter naam verdient dan de zwakke poogingen van kinderen, vergeleken met de sterkte, waarmede deeze oefeningen op de *Vrienden-Eilanden* geschieden.

Naardien persoonlijke begaafdheden onder hen in grooté achting zijn, neemen zij hunne toevlugt tot verscheiden middelen om dezelve, overeenkomstig hunne denkbeelden van schoonheid, te verbeteren. Zij hebben dan ook eene gewoonte, die voornamelijk onder de *Erreves*, of ongetrouwde mannen van enigen rang, in zwang is, van eene bewerking te ondergaan om zig fraai te maaken. Dit geschiedt door een paar maanden in huis te blijven, gedurende welken tijd zij eene groote menigte klederen draagen en niets eeten dan broodvrugt, aan welke zij eene bij-

zondere eigenschap toefchrijven van hen blank te maaken. Zij fpreeken ook als of hunne zwaarlijvigheid en kleur op andere tijden van hun voedzel afhange, alzoo zij, naar de verandering der jaargetijden, op verfchillende tijden verfchillende foorten van voedzel moeten gebruiken.

Hun gewoon voedzel beftaat voor ten minften negen tienden uit fpijzen uit het planten-rijk, hetwelk, en bijzonder de *mahee*, of gegifte brood-vrugt, die op bijna alle maaltijden koomt, eene aanmerklijke uitwerking op hen heeft, open lijf houdt, en eene merklijke frisheid bij hen voortbrengt, die bij ons, die dierlijke fpijzen gebruikten, niet kon befpeurd worden; en mifchien is het aan deeze maatige levenswijze toefchrijven dat 'er zoo weinige ziekten onder hen gevonden worden.

Zij tellen flechts vijf of zes ziekten, die volksziekten kunnen genoemd worden, onder welke de waterzugt en de *fefai*, of de weeke gezwel- len, die wij reeds gezegd hebben dat op *Tonga- taboo* gemeen zijn. Maar dit was zoo voor de aankomst van de Europeaanen, want wij hebben bij deeze korte lijst nog eene ziekte gevoegd, die de plaats van alle de andere rijklijk vervult en die nu bijna algemeen is. Voor deeze fchijnen zij geen geneesmiddel te hebben. De priesters geeven hun fomtijds wel een mengzel van kruiden; maar zij bekennen dat het nimmer geneest,

en

en
vall
mee
uitr
volg
fmer
huis
fcho
dat
fcho
gebe
H
zeer
kenn
nen
de
dikw
het f
niger
ftukj
ligha
kend
de,
open
zond
wust
denk
vlekt
gevo

en egter beweeren zij dat, in enige weinige gevallen, de natuur, zonder hulp van eenen geneesmeester, het vergift van deeze noodlottige kwaal uitroeit, en dat 'er eene volkoomen geneezing volgt. Zij zeggen dat, als een man 'er mede besmet is, hij die dikwijls aan andere in hetzelfde huis zal mededeelen, door met hun uit dezelfde schotels te eeten, of dezelve te behandelen, en dat deeze somtijds sterven terwijl hij geneest, schoon wij geene reden zien hoe dit zoude kunnen gebeuren.

Hun gedrag bij alle gelegenheden schijnt eene zeer groote openhartigheid en edelmoedigheid te kennen te geeven. OMAI, die men zoude kunnen onderstellen dat hunne gebreken eerder zoude hebben willen verbergen, heeft ons egter dikwijls gezegd dat zij somtijds wreed zijn in het straffen van hunne vijanden; volgens hem pijnigen zij dezelve zeer koelbloedig, dan kleine stukjens vleesch van verschillende deelen van hun lighaam afscheurende, dan hunne oogen uitstreekende, op andere tijden hunne neuzen afsnijden, en hen eindelijk doodende door hun den buik open te snijden. Maar dit gebeurt slechts bij bijzondere gelegenheden. Zoo vrolijkheid eene bewustheid van onschuld te kennen geeft, zou men denken dat hun leven zelden door misdaden bevlekt wordt. Dit schrijf ik egter eer toe aan hun gevoel, dat, schoon levendig en sterk, egter niet

langduurig is; want nooit zag ik hen, in enig ongeluk, den schijn van benaauwdheid toonen, als het hachlijk oogenblik voorbij was. Geene zorgen rimpelen ook immer hun voorhoofd; integendeel schijnt de nadering van den dood hunne gewoone levendigheid niet te stooren. Ik heb hen door ziekte op den rand van het graf gebracht gezien; ik heb hen gezien als zij op het punt waren van ten strijd te gaan; maar in geene van deeze beiden gevallen zag ik hun gelaat door droefheid of door ernstige overdenking verduisterd.

Zulk een karakter doet hen alleen zoeken hetgeen hun vermaak en gemak kan geeven. Hunne tijdkortingen strekken alle om hunne verliefde driften optewekken of te onderhouden, en hunne gezangen, waarop zij onmatig verzot zijn, dienen tot hetzelfde einde; dan naardien eene aanhoudende opvolging van zinlijke genietingen verveelt, bevonden wij dat zij die dikwerf afwisselden door versijnder voorwerpen, en dat zij veel vermaak hadden in het bezingen van hunne overwinningen in den oorlog en hunne bezigheden in den vrede, hunne reizen naar andere eilanden en hunne gevallen aldaar, en de bijzondere schoonheden en voordeelen van hun eigen eiland boven de overige, of van verschillende deelen van hetzelfde boven andere minder begunstigde districten. Dit toont dat zij groot vermaak scheppen in de
mu-

muz
zaam
gaern
speel
dighe
Zi
bewe
alle
gevol
ik een
dag
onze
in ee
veel
het n
dage
had,
wagt
Hij v
daar

(*)
want
of ten
landere
zwarte
smaak
luidend

muzijk, en schoon zij geen' smaak hadden in onze zaamgestelde muzijk-stukken, hoorden zij egter gaerne de welluidender toonen van enkele onzer speeltuigen, als nader koomende bij de eenvoudigheid van hunne eigene (*).

Zij houden ook veel van zekere lichaamsbeweelingen, die, onder zekere omstandigheden, alle gemoeds-aandoeningen met een even goed gevolg als de muzijk kunnen stillen. Hiervan zag ik eens een aanmerklijk voorbeeld; want op eenen dag omtrent *Matavai-punt* wandelende, daar onze tenten opgeslagen waren, zag ik eenen man in eene kleine kano zoo snel roeijen, en met zoo veel oplettendheid naar alle zijde rond zien, dat het mijne aandacht naar zich trok. In het eerst dagt ik dat hij iets van een der schepen gestoolen had, en dat hij vervolgd wierd; maar, wat gewagt hebbende, zag ik hem zijn spel herhaalen. Hij voer van het strand af tot hij ter plaatse kwam daar de golf begint optekoomen, gaf zeer naauw-
keu-

(*) De Tahitische muzijk is zeeker eenvoudig genoeg, want zij bestaat uit eene verveelerde herhaaling van drie, of ten hoogsten vier, slaaperige toonen. De Nieuw-Zeelanders, de inwooners van de *Vrienden-Eilanden* en de zwarte volkeren van de *Nieuwe Hebriden* hebben veel meer smaak in de muzijk, en hun eigen gezang is veel welluidender.

G. FORSTER.

keurig acht op derzelver beweging, en roeide haar met grooten spoed vooruit, tot hij zag dat zij hem agterhaalde en kracht genoeg gekregen had om zijne kano voorttestuunen, zonder 'er onder door te gaan; dan zat hij stil en liet zig met dezelfde snelheid als de golf voortdrijven, tot zij hem op strand zettede; dan sprong hij 'er uit, hoosde het water uit zijne kano en voer weder af om eene nieuwe golf te zoeken. Deeze man schein het grootste vermaak te gevoelen als hij zoo snel en zoo glad door de zee wierd voortgedreven, te meer, daar hij, schoon de schepen en de tenten zoo nabij waren, in het geheel geen acht schein te slaan op den toeloop van zijne landslieden, die bijeen schoolden om dezelve als zeldzaame en merkwaardige voorwerpen te bekijken. Terwijl ik daar stond, kwamen 'er twee of drie van de inboorlingen, die deel aan zijn genoeg schein te neemen, en altijd juichten als 'er waarschijnlijkheid was dat 'er eene gunstige golf kwame, alzo hij die somtijds miste, omdat hij 'er met zijn rug naar gewend zat en terwijl hij 'er naar omzag. Ik verstond van hun dat deeze oefening, die *ehoroo* genaamd wordt, veel bij hen in gebruik is; en waarschijnlijk hebben zij nog meer diergelijke tijdkortingen, die hun ten minsten zoo veel vermaak geeven als ons het schaatsenrijden, die de eenigste is, waarbij ik dezelve kan vergelijkken.

De

De
den g
en d
uit o
klink
hoor
van
toon
staat
der
Gedu
woor
om t
dere
nam
heid
te sp
door
linge
heeft
die,
twijf
taale
en st
drub
krach
duist
als m
hunn

De Otahitische taal, schoon waarschijnlijk in den grond dezelfde met die op *Nieuw-Zeeland* en de *Vrienden-Eilanden*, wordt egter niet zoo uit de keel gesproken, en mist enige medeklinkers, welke in de laatste menigvuldig gehoord worden. De staaltjens, die wij 'er reeds van gegeven hebben, zijn genoegzaam om te toonen waarin het onderscheid voornamelijk bestaat, en om te bewijzen dat zij, gelijk de zeden der inwooneren, zagt en teder geworden is. Gedurende mijne voorige reis had ik eene rijke woorden-lijst verzameld, die mij in staat stelde om te beter deezen tongval met dien van de andere eilanden te vergelijken, en op deeze reis nam ik alle gelegenheden waar om mijne kundigheid in dezelve te vermeederen, door met OMAI te spreken, alvorens wij aldaar aankwamen, en door mijnen dagelijksen omgang met de inboorlingen, terwijl wij aldaar vertoefden. De taal heeft veele fraaie en zinnebeeldige uitdrukkingen, die, zoo zij volkoomen gekend wierden, haar, twijfel ik niet, gelijk zouden stellen met veele der taalen, die meest in achting zijn om hunne stoute en sterke beelden. Bij voorbeeld, de Otahiters drukken hunne denkbeelden van den dood zeer krachtig uit, door te zeggen dat *de ziel in de duisternis ingaat*, of liever *in den nacht*. En als men met enige twijfeling vraagt of zoo iemand hunne moeder zij, antwoorden zij onmiddellijk met

verwondering: *ja, de moeder die mij gedraagen heeft.* Zij hebben eene uitdrukking die naauwkeurig overeenkoomt met de bijbelsche spreekwijze van het *rommelen der ingewanden.* Zij gebruiken die bij alle gelegenheden als de bartsrochten hen ontrusten, alzoo zij altoos de droefheid, het angstig verlangen en andere aandoeningen tot de ingewanden, als derzelver zetel, betrekken, daar zij ook onderstellen dat alle bewerkingen van het verstand geschieden. Hunne taal duldt die verzetting van woorden, die het latijn en grieksch zoo zeer van de meeste onzer Europeische taalen onderscheidt, welke onvolmaaktheid eene ordelijker schikking vereischt om twijfelachtigheden te vermijden. Zij is zoo rijk, dat zij voor de brood-vrugt alleen in haare verschillende staaten meer dan twintig naamen hebben, even zoo veele voor de arons-wortel of *taro*, en omtrent tien voor de kokos-noot (*). Voeg hier

nog

(*) De Tahitiërs spreken, gelijk alle volkeren, die nog op den eersten trap van beschaaving staan, eene beeldspraak, die in den grond de armoede en onbestemdheid hunner begrippen verraadt en ons naar de oorsprong der taalen in het algemeen verwijst, die een werk der verbeelding-kracht zijn, welke beelden aan beelden knoopt. Van daar de vroege dichtkunst, van daar de zintlijke figuurlijke bekleeding van afgetrokken begrippen, of liever het geheel gebrek aan dezelve en het enkel vasthouden aan de uitwerking, in plaats van de oorzaak aantewijzen. Zoo lang

men

nog
stijl,
ander
antw

men h
drukke
denkbe
eene r
opgeg
schlen
eene g
loopen
hitier
len en
altijd
blijkt
hitisch
tieën
die, t
wijs v
schen
Tahiti
nigvul
de d
dingen
en du
elke
eigen
het m
waaro
en die

nog bij dat zij, behalven den gewoonen spreekstijl, dikwijls in eene soort van recitativ met elk-anderen strijden, waarin zij elkaër beurtelings beantwoorden.

Hun-

men hartstocht niet anders dan door *buik-rommelen* uitdrukken kan, kent men hoogstwaarschijnlijk het afgetrokken denkbeeld nog in het geheel niet, maar daar wordt slechts eene natuurlijke verandering van een bijzonder voorwerp opgegeeven. De loop der Otahitische denkbeelden is verschillen dus: Als men mij mijne liefste ontroofst, dan heb ik eene gewaarwording in het onderlijf (en terstond daarop loopen mij traanen uit de oogen). Zoo dikwijls de Oahitier nu iemand bedroefd ziet, denkt hij aan buik-rommelen en aan verlies; onbepaaldheid der *constructie* is ook niet altijd het gevolg van den rijkdom eener taal; integendeel blijkt hier derzelver kindsheid en armoede, want de Oahitische taal heeft, gelijk bekend is, nog geene *conjugatieën* of *declinatieën*. Wil men de menigvuldige naamen, die, bij voorbeeld, eene vrugt in eene taal heeft, als bewijs voor derzelver rijkdom aanvoeren, dan moet men tusschen verscheiden soorten van rijkdom onderscheiden. De Tahitische taal is arm, wanneer het in het algemeen op menigvuldigheid van woorden en denkbeelden aankoomt, want de denkbeelden der inwooneren zijn zeer beperkt. Bij dingen, daarentegens, die hun onderhoud meest betreffen, en dus bij levensmiddelen van allerlei aart, vindt men elke kleine verandering van derzelver toestand met een eigen woord aangeduid; want in deeze dingen stellen zij het meest belang, en deeze zijn de eenigste voorwerpen, waarop zij eene enigzints ingespannen aandacht vestigen, en die zij naauwkeuriger gade slaan.

Hunne kunsten zijn weinige in getal en eenvoudig, en egter verrigten zij, zoo men hen gelooven mag, heilkundige geneezingen, welke onze uitgestrekte kundigheid in dat vak ons nog niet heeft kunnen doen navolgen. Eenvoudige been-breuken binden zij op met splinters hout; maar is 'er een gedeelte van de zelfstandigheid van het been verloren, steeken zij een stukjen hout tuschen de gebrooken einden, dat hol gemaakt is, gelijk het ontbreekend stuk. In vijf of zes dagen beziet de *rapao* (*) of heelmester de wond, en vindt het hout gedeeltelijk bedekt met het groeiend vleesch. In nog zoo veele dagen is het gemeenlijk geheel bedekt, waarna de lijder, zoo hij enige krachten gekregen heeft, zig in het water baadt en herstelt. Wij weeten dat wonden over looden kogels zullen heelen, en somtijds, schoon zelden, over andere vreemde lighaamen; doch dat mij enigzints aan de waarheid van zulk eene buitengewoone bekwaamheid als in het bovengemeld voorbeeld zou doorstralen, doet twijfelen, is dat zij in andere gevallen, die onder mijn oog zijn voorgevallen, op verre na zoo behendig niet zijn. Ik heb den stomp van een' arm gezien, die afgezet was, na dat hij door eenen val van

(*) Zoo heet ook een *geneesmiddel*; dit is dan een beeld van dengeenen, die hetzelfde toedient.

van een' boom verpletterd was, doch hij droeg geene tekenen van door eene bekwaame hand behandeld te zijn, schoon men iets aan hunne gebrekkige werktuigen moet toegeeven. Ik heb ook eenen man ontmoet, die met eenen ontwrigten schouder liep, enige maanden na dat hij dien uit het lid gevallen had, omdat zij niet wisten hoe die in het gewrigt te zetten, schoon deze bewerking voor eene van de eenvoudigste onze heilkunde gehouden wordt (*). Zij weeten dat breuken of ontwrigtingen van de rugge-streng doodlijk zijn, maar de breuken in de hersenpan niet, en zij weeten ook bij ondervinding in welke deelen van het lighaam wonden doodlijk zijn. Zij toonden ons somtijds wonden door speeren veroorzaakt, die, zoo zij in de rigting gegeven waren, die zij ons beduidden, bij ons zeekerlijk voor doodlijk zouden gehouden zijn, en egter waren zij 'er van geneezen.

Hunne geneeskundige kennis schijnt meer beperkt, en wel waarschijnlijk omdat hunne ziekten min-

(*) De ontwrigting van den schouder te herstellen is somtijds vrij moeilijk; men kan ten minsten deeze bewerking niet eene van de eenvoudigste noemen. Ik heb meer dan eenen gezien, die eenen ontwrigten schouder hadden en houden moesten, omdat men dien niet in het gelid had kunnen krijgen.

145
140
135
130
125
120
115
110
105

110
105
100
95
90
85
80
75
70
65
60
55
50
45
40
35
30
25
20
15
10
5
0

minder in getal zijn dan hunne wonden. De priesters dienen hun egter in sommige gevallen het sap van kruiden toe, en vrouwen, die met naweeën of andere ongemakken na het kinderbaaren gekweld worden, gebruiken een geneesmiddel, dat men in een heet land onnodig zou rekenen. Zij gloeien, namelijk, steenen als of zij eeten willen gaan braaden, en leggen 'er een dik kleed over, waarop een weinig van eene kleine foort van mostaart plant gelegd wordt, hetwelk dan weder met een ander kleed bedekt wordt. Hierop gaan zij zitten en zweeten overvloediglijk om haare geneezing te bevorderen. De mannen hebben hetzelfde tegens de venus-smet beproefd, maar het kragtloos bevonden. Zij hebben geene braak-middelen.

Ondanks de groote vrugtbaarheid van het eiland is 'er dikwijls hongersnood, waarin men zegt dat veele omkoomen. Of dezelve veroorzaakt worde door misgewas, door eene te groote bevolking, die somtijds bijna noodzaaklijk moet plaats grijpen, of door oorlogen, ben ik niet in staat geweest te bepaalen, schoon de waarheid van de zaak kan opgemaakt worden uit de groote spaarzaamheid, welke zij met opzigt tot hun voedsel in acht neemen, zelfs als 'er overvloed is. In tijden van schaarschheid, als de broodvrugt en de yams verteerd zijn, neemen zij hunne toevlugt tot verscheiden wortelen, die in het wild op de

ber-

bergen groeijen. Eerst gebruiken zij de *patarra*, die 'er in groote menigte gevonden wordt. Zij gelijkt niet kwalijk naar eenen grooten aardappel of yam, en is goed als zij in haaren groeienden staat is, maar, als zij oud is, is zij vol van harde vezelachtige draaden. Dan eeten zij twee andere wortelen, eenen die niet kwalijk naar de *taro* of arons-wortel gelijkt, en laatstlijk de *ehoce*. Deeze is van tweeërlele soort; de eene heeft schadelijke eigenschappen, zoo dat zij die, in schijven gesneden, eenen nacht in water moeten laten weeten voor zij dien bakken en eeten. In dit opzigt gelijkt zij naar de *casaya*-wortel van de West-Indieën; maar zij maakt een smaakloos vogtig deeg; ik heb hen die egter ook zien eeten als 'er geene schaarschheid was. Deeze plant en de *patarra* zijn beiden kruipende planten, de laatste met gevingerde bladeren.

Van dierlijk voedzel valt de laagere klasse des volks, te alle tijden, maar zeer weinig ten deel, en dan nog slechts visch, zee-appelen of andere zee-dieren, want zelden of nooit eeten zij varkens-vleesch. De *Eree de hot* (*) alleen is in staat om alle dagen spek te eeten, en mindere Opperhoof-

(*) De Heer ANDERSON schrijft onveranderlijk in ziju handschrift *Eree de hot*. Volgens COOKS schrijf-wijze is het *Eree rahie*, hetwelk een van de veele voorbeelden op-

hoofden, naar zij rijk zijn, eens in eene week, eens in de veertien dagen, of eens in de maand. Soms tijds krijgen zij dat nog niet eens, want als het eiland door den oorlog of andere oorzaken verarmd is, verbiedt het Opperhoofd zijnen onderdaanen varkens te slachten, en dit verbod duurt soms tijds verscheiden maanden, of zelfs een jaar of twee. Gedurende dat verbod vermenigvuldigen de varkens zoo sterk, dat 'er voorbeelden zijn dat zij van huisdieren wild geworden zijn. Als men nodig oordeelt het verbod opteheffen, vergaderen alle de Opperhoofden in het verblijf des Konings, en elk brengt een geschenk van varkens mede. Dan beveelt de Koning dat 'er enige geslacht worden, waarop zij zig vergasten, waarna ieder naar huis keert met vrijheid om 'er zoo veele te slachten als hij wil, tot eigen gebruik. Zulk een verbod had daadlijk plaats toen wij hier laatst aankwamen, ten minsten in alle die districten van het eiland, die onmiddelijk onder het bestuur van OTOO staan; en, opdat zulks ons oplevert dat ons volk dezelfde woorden verschillend schreeven (+).

(+) De Heer ANDERSON was een Schot en sprak het Engelsch zelf onverstaanbaar uit; misfchien had dit zijne oorzaak in eene gebrekkige bewerktuiging van het zintuig des gehoors; want zeker is het dat geen Otahitier zegt *Eres de bof*, als hij van zijnen Koning spreekt.

G. FORSTER.

ons
wij
hij
het
alda
ons
'er
of
dra
som
H
de
dran
de
giete
den
kneu
zij d
de b
op z
verz
op d
tabo
uitw
misf

(*)
Eiland
'er der
X.

ons niet zoude beletten naar *Matavai* te gaan, na wij *Oheitepeha* zouden verlaaten hebben, zond hij eenen hoodschapper, om ons te verzeekeren dat het opgeheven zou worden, zoo dra de schepen aldaar zouden aangekoomen zijn. Met opzigt tot ons vonden wij het ook dus; doch wij maakten 'er zulk eene slachting onder, dat ik niet twijfel of het zal 'er weder op gelegd zijn geweest, zoo dra wij afgezeild waren. Zulk een verbod word somtijds ook tot de hoenderen uitgestrekt.

Het is ook onder de voornaamere klasse dat de *ava* meest gebruikt wordt; maar deeze drank wordt enigzints anders bereid dan wij op de *Vrienden-Eilanden* gezien hadden; want hier gieten zij eene zeer kleine hoeveelheid water op den wortel, en somtijds braaden, of bakken, en kneuzen zij de stengels, zonder die te kaauwen eer zij die laten weeken (*). Zij gebruiken hier ook de bladeren van de plant, die zij kneuzen en waarop zij water gieten, even als op den wortel. Hier verzamelen zig geene groote gezelschappen om op die gezellige wijze te drinken als op *Tonga-taboo* gebruikelijk is; maar deszelfs verderflijke uitwerkzelen zijn hier duidlijker zichtbaar, dat misfchien is toeteschrijven aan de wijze, waarop de

(*) Dit is niet algemeen, want ik heb ook op de *Societeit-Eilanden* gezien dat men den wortel kaauwde, eer men 'er den drank van bereidde.

G. FORSTER.

de drank wordt toebereid, alzoó wij dikwijls voorbeelden van deszelfs dronken maakende of liever verdoovende eigenschappen zagen. Sommige onzer, die te vooren op deeze eilanden geweest waren, stonden verwonderd veele perfoonen, die, toen wij hen laatst zagen, zoo dik en vet waren dat zij in het oog liepen, nu bijna tot geraamten vermagerd te zien, en, toen wij naar de oorzaak van deeze verandering vroegen, erkende men algemeen dat zij van het *ava* drinken kwam. Het vel van deeze menschen was ruim, droog en met schubben bedekt, die, naar zij zeggen, nu en dan afvallen, wanneer hunne huid, als het ware, vernieuwd wordt. Tot ontschuldiging van een zoo verderfelijk gebruik, zeggen zij dat zij het doen om te beletten dat zij al te vet worden; maar het is klaar dat het hen ontzenuwt, en het verkort naar alle waarschijnlijkheid hun leven. Alzoó deszelfs uitwerkzelen, bij onze voorige bezoeken, niet zoo zichtbaar waren, is het niet onwaarschijnlijk dat dit artikel van weelde nimmer zoo sterk was misbruikt geweest als nu. Als het zoo sterk in zwang gaat, is 'er kans dat 'er eene menigte menschen de slagtoffers van zullen wezen.

De tijden waarop men op *Otahiti* zijne maaltijden houdt, zijn zeer menigvuldig. Hun eerste maaltijd, of (gelijk hij genoemd kan worden) hun laatste, alzoó zij na denzelfen gaan slaapen, geschiedt omtrent ten twee uren in den morgenstond,

stond, en de tweede ten agt uren. Ten elf uren neemen zij het middagmaal, en dan nog eens, gelijk OMAI zeide, ten twee uren, en nog eens ten vijf uren, en het avondmaal houden zij ten agt uren. In dit gedeelte van het huislijk leven hebben zij enige gewoonten aangenoomen, die zeer grillig zijn. De vrouwen, bij voorbeeld, hebben niet alleen den spijt van alleen en in een ander vertrek te moeten eeten dan de mannen; maar men verbiedt haar ook de beste soorten van spijzen. Zij mogen geene schildpad proeven en ook geene soorten van thonijnen, die zeer geacht zijn, ook sommigen van de beste pifang-soorten niet, en het gebeurt zeer zelden dat men zelfs de vrouwen van den eersten rang toelaat varkens-vleesch te eeten. De kinderen van beiden kunnen eeten ook afzonderlijk, en de vrouwen zetten gewoonlijk haare eigen' spijzen op, want zij zouden van honger sterven eer enig volwasfen man haar dien dienst zoude bewijzen. In deeze, zoo wel als in enige andere gewoonten betreklijk hun eeten, is iets geheimzinnigs, dat wij nooit volkoomen konden begrijpen. Als wij naar de reden vroegen, kreeg wij geen ander bescheid dan dat het billijk was en noodzaaklijk zoo wezen moest.

In andere gewoonten, omtrent hunne vrouwen, heerscht zoo veel duisterheid niet, bijzonderlijk wat haare gemeenschap met de mannen betreft. Als een jongman en eene jonge dogter uit onder-

linge verkiezing te zaamen leeven, geeft de man den vader van het meisjen allerlei geschenken, als varkens, doek, of kanos, naar den tijd dien zij te zaamen zijn; en als de vader denkt dat hem niet genoeg voor zijne dogter betaald is, maakt hij geene zwaarigheid om haar te dwingen haaren vriend te verlaaten en met eenen anderen te verkeeren, die milder is. De man is van zijne zijde altoos vrij om eene nieuwe keuze te doen; maar wordt zijne geliefde zwanger, dan mag hij het kind dooden, en vervolgens of met de moeder blijven leeven, of haar verlaaten. Doch neemt hij het kind aan, en laat hij het leeven, dan worden zij beschouwd als in eenen getrouwden staat, en dan blijven zij gemeenlijk vervolgens altijd bij malkanderen. Het wordt egter den man niet tot eene misdaad gerekend bij zijne eerste vrouw nog eene jongere te neemen en met beiden te leeven. Doch het is veel algemeener dat zij van vrouw veranderen, en dit is zoo gemeen dat zij er met groote onverschilligheid van spreken. De *Erreoes* zijn alleen lieden van de betere klasse, die, uit ligtzinnigheid en omdat zij de middelen hebben van geduurig nieuwe verbindingen met vrouwen te koopen, aanhoudend rond zwerven, en die, geene bijzondere verknogtheid hebbende, zelden de regelmaatiger verbindtenissen, hier boven opgegeeven, aangaan. En deeze losbandige levenswijze is zoo zeer naar hunnen smaak, dat de
 schoon-

sch
 je
 sch
 zo
 lij
 an
 van
 gin

(
 het
 schi
 spo
 zij,
 wel

(
 zelf
 rein
 Still
 aant
 dro
 de C
 deze
 dat
 als
 schi
 van
 van
 'er
 ma
 par
 sans
 op

schoonste van beiden sexen gemeenlijk hunne jeugd verspillen in het dagelijks pleegen van schandelijkheden, die de wildste volkeren oneer zouden aandoen (*); maar die bijzonder afschuwe-lijk zijn bij een volk, welks algemeen karakter, in andere opzigten, baarblijkelijke sporen vertoont van heerschende menschlievende en tedere neigingen (†). Als een *Erreoe* vrouw van een kind

ver-

(*) Laatere reizigers hebben hen ook beschuldigd van het pleegen van onnatuurlijke wellust; doch, naar alle waarschijnlijkheid zijn zij door de Engelschen tot deeze buitenspoortigheden gebragt: De Engelschen hebben hen, zeggen zij, door het verleidend ijzer tot dingen overgehaald, van welke zij te vooren geen denkbeeld hadden.

VERTAALER.

(†) Dat de *Carolina-Eilanden* door dezelve natie of denzelfden stam van menschen bewoond worden, welken Kapitein COOK, op zulke groote afstanden, door den Zuider Stillen Oceaan verspreid vond, is reeds in enige voorgaande aantekeningen voldoende bewezen. De ligging van de *Ladrones* of *Marianne-Eilanden*, nog verder noordwaarts dan de *Carolina-Eilanden*, maar op geenen grooten afstand van dezelve liggende, begunstigt in den eersten opslag de gissing dat die groep insgelijks door hetzelfde ras bevolkt is, en, als men Vader GOBIENS geschiedenis van dezelve leest, schijnt deeze gissing volkoomen bewezen te worden. Eene van de zonderlingste gewoonten op *Otahiti* is die maatschappij van jonge lieden *Erreoes* genaamd. Nu leeren wij aidaar dat 'er onder de inwooneren van de *Ladrones* ook zulk eene maatschappij bestaat. Zijne woorden zijn: *Les Urritoes sont parmi eux les jeunes gens qui vivent avec des maitresses, sans vouloir s'engager dans les liens du mariage.* Dat 'er op de *Ladrones* zoo wel als op *Otahiti* jonge lieden zijn

die

verlost is, wordt het een stuk doek, dat in water gedoopt is, op den mond en den neus gelegd, om het te verftikken. Al.

die met meisjens leeven zonder te willen trouwen zou geene schaduw van eene bijzondere gelijkenis tuschen deeze twee natieën opleveren; doch dat die jonge lieden en op de *Ladrones* en op *Otahiti* als eene onderscheiden broederschap beschouwd, en met eenen bijzonderen naam benoemd worden, en dat die naam in beiden die landen dezelve is schijnt een onwederlegbaar bewijs te zijn dat de bewooners van beiden die landen dezelve natie zijn. Wij weeten dat het eene algemeene eigenschap van de Otahitische taal is de uitspraak der woorden te verzagten. En het is aanmerkelijk dat door de weglating van eene enkele letter (de *r*) onze *Arreoes* of *Erreoes* en de *Urritoes* van de *Ladrones* tot zulk eene gelijkheid van uitspraak, de eenigste regel om twee talen, die niet geschreven worden, te vergelijken, gebragt worden, dat wij vellig kunnen besluten dat zij hetzelfde woord zijn.

Men kan nog een of twee bewijzen uit de gelijkheid van taal in veel betekenende woorden bijbrengen. LE GOBIEN zegt ons dat het volk van de *Ladrones* de dooden vereeren, die zij *Anitis* noemen. Hier hebben wij, als wij de *n* weglaten, weder een woord, dat zeer veel gelijkt naar dat, hetwelk zoo dikwijls in de reizen van COOK voorkomt, als hij van de Godheden van dat eiland spreekt, die hij *Eatsoas* noemt. En het zal misfchien wel der moeite waerdig zijn aantemerken dat hetgeen op de *Ladrones* een *Aniti* genoemd wordt op de *Carolina-Eilanden*, daar ook de doode Opperhoofden vereerd worden (gelijk wij van CANTOVA *Lettr. edif. t. xv, p. 309, 310* leeren) een *Tahutup* genoemd wordt, en dat, door het verzagten of weglaten van de sterk luidende letteren, aan het begin en het eind van dit laatste woord, de *Ahutu* van de *Carolina-Eilanden* de *Aiti* van de *Ladrones*, en de *Eatsoa* van de *Zuid-zee-Eilanden* zulk eene

ge.

Alzoo bij zulk eene levens-wijze de vrouwen
zeer veel tot hun geluk moeten toebrengen, is
het

gelijkheid in uitspraak (want wij kunnen geenen anderen leidsman hebben) aanneemen, dat zij een sterk bewijs voor eene gemeene oorsprong opleveren (waarbij nog kooft dat de *o* in de Otahitische taal vermoedelijk enkel een voorzetsel is, waardoor de gelijkheid nog grooter wordt). Nog eens, wij leeren van GOBIEN dat het volk van de *Marianne-Eilanden* zijne Opperhoofden *Chamorris* of *Chamoris* noemt. Als men nu de *ch* in *t* en de hardheid van de *r* in *l* verzagt (waarvan de woorden-lijsten der verschillende eilanden ons herhaalde voorbeelden opleveren) dan hebben wij de *Tamole* van de *Carolina-Eilanden* en de *Tamolao* of *Tamaha* van de *Vrienden-Eilanden*.

Indien deeze staaltjens van gelijkheid van taal niet genoeg mogten gerekend worden, zullen enige zeer aanmerkelijke voorbeelden van gelijkheid in gewoonten en instellingen alle twijfelingen wegneemen. 1. Vond Kapitein COOK dat 'er en op de *Vrienden-* en op de *Societeit-Eilanden* eene verdeeling in drie klassen, edelen, de middenstand, en het gemeen volk of de bedienden plaats had. Vader GOBIEN zegt ons uitdrukkelijk dat hetzelfde onderscheid op de *Ladrones* plaats heeft. *Il y a trois etats parmi les insulaires, la noblesse, le moyen & le menú.* 2. Daar zijn ontelbaare voorbeelden in COOKS reizen, die bewijzen dat het volk van zijne eilanden in groote onderwerping onder de Opperhoofden staan. Van GOBIEN leeren wij dat het op de *Ladrones* eveneens is. *La noblesse est d'une fierté incroyable & elle tient le peuple dans un abaisement qu'on ne pourroit imaginer en Europe, &c.* 3. De tijdkortingen op *Wateoo*, de *Vrienden-* en *Societeit-Eilanden* zijn door Kapitein COOK omstandig beschreven. Hoe zeer gelijken 'er die naar, van welke GOBIEN in de volgende woorden

het te verwonderen dat zij, behalven het vernederende verbod, waaronder zij met opzigt tot het

als op de *Ladrones* in zwang zijnde, spreekt: *Ils se divertissent à danser, courir, sauter, lutter, pour s'exercer & éprouver leur forces. Ils prennent grand plaisir à raconter les aventures de leurs ancêtres & à reciter les vers de leurs poètes.* 4. Op Kapitein COOKS eilanden speelen de vrouwen eene voornaame rol in hunne tijdkortingen, zoo ook op de *Ladrones*. *Dans leurs assemblées elles se mettent douze ou treize femmes en rond, debout, sans se remuer. Dans cette attitude elles chantent les vers fabuleux de leurs poètes avec un agrément & une justesse qui plairoit en Europe. l'Accord de leur voix est admirable & ne cède en rien à la musique concertée. Elles ont dans les mains de petites coquilles, dont elles se servent avec beaucoup de précision; elles soutiennent leurs voix & animent leurs chants avec une action si vive & des gestes si expressifs, qu'elles charment ceux qui les voient & les entendent &c.* 5. Wij leezen in Kapitein COOKS reizen, dat op *Otahiti* slingers van de vruchten van den palm-boom en kokos-bladeren met andere bijzonderlijk aan lijk-plechtigheden toegewijde dingen nedergelegd worden op de plaatsen, daar zij hunne dooden leggen, en dat men op eenen kleinen afstand daarvandaan ook levensmiddelen en water brengt. Hoe zeer komt eene diergelijke gewoonte op de *Ladrones*, gelijk zij door LE GOBIEN beschreven is, daarmede niet overeen! *Ils font quelques repas autour du tombeau, car on en élève toujours un sur le lieu où le corps est enterré, ou dans le voisinage; on le charge de fleurs, de branches de palmiers, de coquillages, & de tout ce qu'ils ont de plus précieux.* 6. Het is de gewoonte op *Otahiti* de doodshoofden van de Opperhoofden niet met de overige beende-

het voedzel liggen, dikwijls met zoo veel hardheid, of liever onbeschoftheid behandeld worden als

deren te begraven, maar dezelve in daartoe vervaerdigde doozen te doen. Wij vinden dezelfde vreemde gewoonte op de *Ladrones*, want LE GOBIEN zegt ons uitdrukkelijk dat zij de doods-hoofden in hunne huizen bewaaren, dat zij die in korfjens doen, en dat deeze doode Opperhoofden de *Anitis* zijn, tot welke de priesters hunne aanroepingen rigten. 7. Het volk van *Otahiti* maakt, gelijk wij bij COOK in zijn bericht omtrent het gebalzemd lijk van *TEE* gezien hebben, gebruik van kokomooten-olie en andere dingen om de doode lighaamen daarmede te wrijven. Het volk van de *Ladrones* doet, volgens LE GOBIEN, hetzelfde. *d'Autres frottent les morts d'huiles odovif-rantes*. 8. De bewooners van *Otahiti* gelooven de onsterfelijkheid der ziel, en dat 'er na den dood twee standen zijn, die enigzints naar onze hemel en hel gelijken, maar zij denken niet dat hunne daaden hier beneden den minsten invloed hebben op hunnen toekomstigen staat. En in het bericht, in deeze reisbeschrijving gegeven van de godsdienstige denkbeelden op de *Vrienden-Eilanden*, vinden wij juist dezelfde leer. Het is opmerklijk hoe zeer het geloof van de Inwooneren van de *Ladrones* daarmede overeenstemt. *Ils sont persuadés*, zegt LE GOBIEN, *de l'immortalité de l'âme; ils reconnoissent même un paradis & un enfer, dont ils se forment des idées assez bizarres. Ce n'est point, selon eux, la vertu ni le crime qui conduit dans ces lieux là: les bonnes & les mauvaises actions n'y servent de rien*. 9. Nog een zonderling voorbeeld van overeenstemming zal deeze lange lijst besluiten. Wij vinden in Kapitein COOK'S bericht van de Nieuw-Zeelanders, dat, volgens hun gevoelen, de ziel van iemand, die gedood en

als men naauwlijks zou kunnen onderstellen dat iemand zoude kunnen gebruiken tegens een voorwerp, voor welk hij geene de minste genegenheid had. Niets is egter gemeener dan de mannen haar onbarmhartig te zien slaan, en, tenzij deeze behandeling uit jaloersheid spruite, welke beiden de sexen voorgeeven ten minsten somwijlen te gevoelen, zal het moeilijk zijn 'er reden van te geeven.

Te

wiens vleesch gegeeten is, tot een eeuwig vuur gedoemd is; terwijl de zielen van alle die eenen natuurlijken dood sterven, naar de wooningen der Goden oprijzen. En uit LE GOBIEN leeren wij dat ditzelfde denkbeeld bij zijne eilanders is aangenoomen. *Si on a le malheur de mourir de mort violente, on a l'enfer pour partage.*

Voorzeeker kan zulk een zaamenloop van zeer kenfchetfende overeenkomsten niet enkel het uitwerkzel van het geval zijn, en als men die voegt bij de voorbeelden van overeenkomst in taal, in het begin van deeze aantekening opgegeeven, schijnt het dat wij met onwederspreeklijke zekerheid mogen besluten, dat de bewooners van de verschillende eilanden, door Kapitein COOK in den Zuider Stillen Oceaan ontdekt, en die, welke de Spanjaarden op de *Ladrones* (de *Dieven-Eilanden*) of de *Mariannes* in het noorder halfrond vonden, dezelfde taal, gewoonten en denkbeelden uit een gemeen middenpunt, van waar zij zijn uitgegaan, ontleend hebben, en dat zij dierhalven mogen beschouwd worden als verstrooide deelen van eene zelfde natie. Zie *histoire des Isles Mariannes du Père LE GOBIEN Lib. II.* of het uittrekzel 'er van in de *Histoire des Navigations aux Terres australes t. II, pag. 492—512* waaruit dit getrokken is.

Teliger kan men de jaloezij voor de beweegreden aanneemen , omdat ik verscheiden voorbeelden gezien heb daar de vrouwen persoonlijke schoonheid boven haar belang stelden , schoon ik bekenen moet dat zij , zelfs in deeze gevallen , naauwlijks vatbaar schijnen voor die kiesche gevoelens , die uit onderlinge liefde spruiten , en ik geloof dat 'er minder Platonische liefde op *Otahiti* is dan in enig ander land op de waereld.

Zij hebben ook de gewoonte van eene insnijding in de voorhuid te maaken om de zindelijkheid , en zij hebben in hunne taal eenen scheldnaam voor hun , welke die gewoonte niet in acht neemen. Als 'er vijf of zes jongens in eene buurt vrij groot geworden zijn , gaat de vader van eenen hunner naar eenen *Tahoua* of wijzen man , en doet het hem weeten. Deeze begeeft zig met de jongens naar den top van de bergen , van eenen bediende verzeld , en , eenen van hun in eene voeglijke gestalte hebbende doen nederzitten , steekt hij een houtjen onder de voorhuid , en zegt hem dat hij ter zijde zie naar iets , dat hij voorgeeft te koomen. Dus des jongens aandacht op eene andere zaak afgetrokken hebbende , snijdt hij het vel met eenen haaien tand , gemeenlijk met eene enkele snede , op het hout door. Dan scheidt hij , of liever schuift hij de doorgesneden deelen naar agteren , en verbindt den jongen , waarna hij dezelfde bewerking aan de andere jongens gaat verrig-

rigten. Vijf dagen daarna baaden zij zig, het verbandt wordt weggenoomen en de etter afgewaschen. Vijf dagen laater baaden zij zig andermaal, en dan zijn zij geneezen; maar als 'er eene dikte op de opperhuid, daar zij doorgesneden is, overblijft, gaan zij weder naar de bergen met de *Tohoua* en den bediende, die, een vuur aangestoken, en enige steenen gegloeid hebbende, de voorhuid tusfchen twee steenen plaatst en haar zaglijk drukt, dat de dikte doet verdwijnen. Dan keeren zij naar huis, hunne hoofden en andere deelen van hun lighaam met welriekende bloemen versierd, en de *Tahoua* wordt door de vaders voor zijn werk beloond, naar gelang van ieder zijn vermogen, met geschenken van varkens en doek; en, zijn zij arm, dan betoonen hunne bloedvrienden hunne mildheid bij deeze gelegenheid.

Hun godsdienst-stelzel is uitgestrekt, en, in veele opzigten, zonderling; maar weinige van het gemeen volk verstaan het volkoomen, alzoo het bijna alleen onder hunne priesters bekend is, die vrij talrijk zijn. Zij schijnen geen eerbied te betoonen aan eenen God, die boven alle zij, maar gelooven in veelerleie Goden, die alle zeer machtig zijn, en, alzoo dan ook verschillende strecken van de eilanden, en de eilanden in de nabuurschap, verschillende Goden hebben, denken de inwooners van elk ongetwijfeld dat zij den uitmuntendsten gekozen hebben, of ten minsten eenen, die
met

met
mer
aan
zij
nog
daar
voor
Bol
de
den
vera
wo
sch
lijk
H
den
zijn
gen
daar
jen
zijn
tijd
den
ged
wel
ijve
han

met macht genoeg bekleed is om hen te beschermen en in hunne behoeften te voorzien. Zoo hij aan hunne verwagting niet beantwoordt, rekenen zij het geene zonde van God te veranderen, gelijk nog maar zeer onlangs op *Tiaraboo* gebeurd was, daar, in plaats van de twee Godheden, die aldaar voorheen vereerd wierden, *Oraa* (*), de God van *Bolabola*, was aangenoomen, ik denk omdat hij de beschermmer is van een volk, dat overwinnaar in den oorlog geweest is, en, alzoo zij, zedert die verandering, zelve zeer gelukkig tegens de inwooneren van *Otahiti-nooe* geoorloofd hebben, schrijven zij zulks geheel aan *Oraa* toe, die, gelijk zij letterlijk zeggen, voor hun strijdt.

Hunne naarstigheit in het dienen van hunne Godden is waarlijk aanmerkenswaardig. Niet alleen zijn de *whattas* of offer-plaatsen van de *morais* gemeenlijk met vrugten en dieren beladen; maar daar zijn weinige huizen daar men niet een plaatsjen van dien aart nabij vindt. Sommige hunner zijn zoo stijf en naauwgezet, dat zij geenen maaltijd zullen beginnen zonder eerst een stukjen voor den *Eatooa* ter zijde te leggen, en wij hadden, gedurende deeze reis, gelegenheid te zien tot welk eene verderflijke hoogte hun bijgeloovige ijver gedreven wordt, in de menschlijke offerhanden, om welke te offeren de gelegenheden, twij-

(*) Kapitein COOK noemt hem *Olla*.

twijfel ik niet, maar al te menigvuldig zijn. Mogelijk neemen zij hunne toevlugt tot dezelve als 'er zwaare rampen koomen, want zij vroegen of een van ons volk, die juist in de boeijen zat toen wij door tegenwind wierden opgehouden, *taboo* ware? Zij doen ook zeer veele gebeden, die zij zingen omtrent als hun gezang bij hunne feesten. Ook zijn de vrouwen, gelijk in andere gevallen, verplicht haare minderheid in godsdienstige plichten te toonen, want men eischt van haar dat zij, als zij voorbij de *morais* gaan, zig gedeeltelijk ontblooten, of eenen aanmerklijken omweg neemen, om dezelve te vermijden. Schoon zij niet in het denkbeeld staan dat hun God altijd weldaaden moet bewijzen, zonder hen somtijds te vergeten of hun kwaad te laten wedervaaren, schijnen zij zig zulks minder te bekreunen dan de poogingen van een ander kwaader wezen om hen te benadeelen. Zij zeggen dat *Etee* een kwaade geest is, die hun somtijds kwaad doet, en welken zij, zoo wel als hunnen God, offerhanden bieden. Maar het kwaad, dat zij van hoogere onzichtbaare wezens vreezen, is tot dingen bepaald, die enkel tijdelijk zijn (*).

Zij

(*) De godsdienst-begrippen van dit volk draagt mijn vader in zijne *Vaarnemingen op zijne Reizen* bl. 656 en verv. enigzints anders voor. Hij zegt, zij neemen eenen hoogsten God aan, die boven alles verheven is, *Eateoa-rahai*, den

Zij gelooven dat de ziel onstofflijk en onsterflijk is. Zij zeggen dat zij op de lippen blijft zweeven gedurende de doods-angften, en dat zij dan opvaart en zig met de Godheid vermengt, of, gelijk zij het uitdrukken, door haar wordt opge-

den grooten God, en onder deezen staat de befcherm-god van elk eiland. Hoe zeer ook het veelgodendom op deeze wijze nader bij eene verftandige leer zoude koomen, geloof ik evenwel dat onze taal-kennis hier te weinig en onze ijver voor de goede zaak te veel gedaan zal hebben. Denklijk moet men beiden narichten daarin vereenigen, dat elk eiland zijnen befcherm-god voor den *Eatooa-rahai*, den grooten God, houdt, waarmede dan eigenlijk niets meer gezegd wordt dan dat hij op zijn eiland voornamelijk geëerd en voor de beste en sterkfte gehouden wordt, zonder eene waare ondergefchiktheid en afhanklijkheid der andere van hem toetestaan, of hem nog onder eenen nog hoogerem te ftellen. De Zuid-zee eilanders verdiepen zig te weinig in bepeinzingen om zelve een begrip uittevoeren, dat zoo veele bovennatuurkundige kundigheden vereifcht, gelijk dat van de eenheid van het hoogfte Wezen, en aanteneemen dat zij het reeds uit Afia hebben medegenoomen is even verkeerd, daar het in Afia tot laate tijden toe nergens beftaan heeft, en in de landen, uit welke deeze volkeren afftammen, noch heden ten dage of in het geheel niet, of enkel onder de weinige zig daar bevindende Mohammedaanen beftaat. Onder het woord *E-zee* wordt waarfchijnlijk de ziel van eenen verftorvenen verftaan, want de Tahitiërs hebben geen ander woord, waarmede zij het na den dood voortduurend wezen betekenen.

G. FORSTER.

gegeeten. In deezen staat blijft zij enigen tijd, waarna zij naar eene zekere plaats vertrekt, die bestemd is om de zielen der menschen te ontvangen, daar zij in eenen eeuwigen nacht, of, gelijk zij somtijds zeggen, in de schemering blijft. Zij hebben geen denkbeeld van eene voortduurende straf na den dood voor misdaden, die zij op aarde begaan hebben; want de zielen van goede en kwaade menschen worden zonder onderscheid door God opgegeeten. Maar deeze vermenging met de Godheid beschouwen zij voorzeeker als eene soort van zuivering, die zij noodzaaklijk ondergaan moeten voor zij tot eenen staat van zaligheid koomen, want, volgens hunne leer, gaat een man, die zig geduurende enige maanden voor zijn' dood van alle gemeenschap met vrouwen onthouden heeft, onmiddelijk naar zijn eeuwig verblijf over, zonder zulk eene voorloopige vereeniging, als of hij door deeze onthouding reeds zuiver genoeg ware om van het algemeen lot ontheven te wezen (*).

Zij

(*) Opgegeeten te worden is in alle geval geen geluk al is het een' God, dien men tot een maaltijd wordt opgedischt. Om zuiver te worden moet een God de ziel verteeren. De vuiligheid blijft bij hem, en de gelukzaligheid der ziel bestaat niet in derzelver vereeniging met God, maar daarin dat zij weder gereinigt van hem gaat, en in eene eeuwige nacht of schemering woont. Dit denkbeeld heeft iets verwards, dat, als de inwooners

werk-

van
werk
stige
die
breed
Ichr
zij n
wede
menh
rope
doen
om h
perfo
en ju
hedet
geleg
geeft
deeze
Ik zo
weest
enove
zonde
een' r
spree
nende
Doch
hem
voort
verwi
onstert
hebben
kooome
X.

Zij zijn egter verre van die verheven begrippen van gelukzaligheid te hebben, welke onze godsdienst, werkelijk zoo dagten, bewijzen zoude dat hunne goddienstige begrippen onzinniger zijn dan enig onbeschaafd volk die immer had. Doch, zonder den Tahitiërs eene hand breedte meerder verstand dan hunnen broederen toetschrijven, is 'er egter een weg om het vonkjen, waarop zij mischlieden enig recht hebben, te redden, en deeze is weder geen ander dan de oude klage over de onvolkomenheid der taal-kennis, welke zelfs de bekwaamste Europeaan in een verblijf van slechts enige weeken kan opdoen, en de daaruit voortspuitende onmogelijkheid, deels om hetgeen verhaald wordt wel te verstaan, deels om de perfoonen uittekiezen, welker denkbeelden de duidlijkste en juistste, welker begrippen de klaarste en welker kundigheden de volkoomenste zijn. Een bewijs dat wij bij zulke gelegenheden 'er altijd te veel van het onze onder mengen, geeft ons de Heer ANDERSON zelf, daar hij beweert dat deeze eilanders aan de onsterfelijkheid der ziele gelooven. Ik zou wel eens willen weeten, hoe het hem mogelijk geweest zij een denkbeeld, waarbij zig onze wijsbegeerte in onoverzienbare bovennatuurkundige wildernissen verliest, zonder ergens een vast punt te vinden, natespooren bij een 'ruuw volk, dat nog slechts in eenvoudige leenspreuken spreekt, en de konst nog niet verstaat om uit louter ontkenkende begrippen zig een stellend denkbeeld te verschaffen. Doch alles wordt begrijpelijk, als men aanneemt dat men hem niet meer gezegd heeft dan ons, namelijk dat het voortduurend gedeelte van den mensch *onzichtbaar* is. Hij verwisfelt baarblijklijk de denkbeelden *onzichtbaarheid* en *onsterfelijkheid*, die niets verder met elkanderen gemeen hebben dan dat zij beiden in onze zielen leer voorkomen.

G. FORSTER.

dienst, en ook de reden ons aanleiding geeft hier namaals te hoopen. Het eenigst groot voorrecht, dat zij schijnen te denken bij den dood te zullen verkrijgen, is onsterfelijkheid; want zij spreken van geesten als in enige opzigten niet geheel vrij van de hartstochten, die hen bezielden, toen zij met stoflijke wooningen vereenigd waren. Dus zullen zielen, die te vooren vijanden waren, als zij malkanderen ontmoeten, dikwijls vegten, schoon dit schijnen zou niets te beduiden te hebben, alzoo zij in déezen onzichtbaaren staat voor onkwetsbaar gehouden worden. Even eens redeneeren zij omtrent de ontmoeting van man en vrouw. Als de man eerst sterft, kent hij de ziel van zijne vrouw bij haare aankomst in het land der geesten. Zij maaken weder kennis in een groot huis, *Tour-rooa* genaamd, daar de zielen der gestorvenen bijeenkoomen om zig met de Goden te vermaaken. Dan vertrekt zij met hem naar zijne afzonderlijke woning, daar zij voor eeuwig wonen en zij krijgen een kind, dat egter geheel geest is, alzoo zij niet getrouwd zijn en hunne omhelzingen niet onderfeld worden dezelfde te zijn als van lighaamlijke wezens.

Sommige van hunne denkbeelden omtrent de Godheid zijn buitenspoorig ongerijmd. Zij gelooven dat zij onderworpen is aan de macht van diezelfde geesten, welken zij het bestaan gegeven heeft, en dat zij haar op hunne beurt dikwerf

op-

oepeten of verslinden, schoon zij de macht bezit van zigzelve weder te herscheppen. Zij gebrulken ongetwijfeld deeze uitdrukking, omdat zij niet in staat zijn omtrent onstoffijke dingen te spreken zonder geduurig hunne toevlugt tot stoffijke voorwerpen te neemen om hunne meening te kennen te geeven. En op deeze wijze gaan zij voort met te zeggen, dat de Godheid in de *sou-toud* vraagt of zij voorneemens zijn hem te verdelgen of niet; en dat zij niet in staat is hun besluit te veranderen. Dit is den bewooneren der aarde zoo wel bekend als den geesten; want als de maan afneemt, zeggen zij dat zij bezig zijn hunnen *Eatoud* te verslinden, en als zij weder wast, dat hij zig herscheept; en hieraan zijn niet alleen de laagere Goden, maar zelfs de hoogste onderhevig. Zij gelooven ook dat er nog andere plaatsen zijn voor de zielen na den dood. Dus blijven degeene die in zee verdrinken aldaar, daar zij denken dat een fraai land, huizen, en alles is wat hen gelukkig kan maaken. Doch dat nog zonderlinger is, zij beweeten dat niet alleen alle andere dieren, maar ook boomen, vrugten, en zelfs steenen zielen hebben; die bij den dood, of als zij verteerd of gebrooken worden, tot de Godheid opvaaren, met welke zij zig eerst vermengen, waarna zij zig naar de voor hun bestemde plaatsen begeeven.

Zij denken dat het stipt naarkoomen van gods-

dienstige plichten voor hun eene bron van alle tijdljke zegeningen is. En naardien zij gelooven dat de bezielende en machtige invloed van den godlijken geest overal verspreid is, is het ook geen wonder dat zij hier veele bijgeloovige denkbeelden omtrent deszelfs werking bijvoegen. Zij gelooven diesvolgens dat een spoedige dood en alle andere toevallen door de onmiddellijke werking eener godheid worden teweeg gebragt. Als iemand slechts tegens een' steen struikelt en zijnen teen bezeert, schrijven zij zulks aan eenen *Eatooa* toe, zoo dat men letterlijk, volgens hunne stelling, mag zeggen dat zij over betoverenden grond gaan. Zij schrikken als zij 'snachts eene *toopapao*, daar de dooden op gelegd worden, naderen op dezelfde wijze als veele van ons onweetend en bijgeloovig volk beangst zijn voor het verschijnen van geesten, en op het gezigt van een kerkhof; en zij hebben veel vertrouwen in droomen, die zij aanzien voor mededeelingen of van hunne Goden, of van de zielen van hunne verstorvene vrienden, welke degeene, die daarmede begunstigd worden, in staat stellen om toekomstende dingen te voorzeggen; maar deeze soort van kennis is egter tot bijzondere personen bepaald. *OMAI* gaf voor deeze gave te bezitten. Hij zeide ons dat de ziel van zijn' vader hem den zes en twintigsten Julij 1776 in eenen droom had bekend gemaakt dat hij binnen drie dagen ergens
aan

aan land zoude gaan; maar hij slaagde ongelukkig in zijne eerste pooging om ons te overtuigen dat hij een propheet was, want het was den eersten Augustus voor wij te *Teneriffe* aankwamen. De droomers zijn egter bij hen niet minder vermaard dan hunne ingeblazene priesters en priesteressen (*), aan welker voorzeggingen zij onbepaald gelooven, en door welke zij zig in alle onderneemingen van belang laten bestieren. De priesters, die o p o o n y overhaalde om *Ulietea* aantevallen, wordt door hem zeer geëerbiedigd, en nooit gaat hij ten oorlog of hij pleegt met haar raad. Zij houden ook, in enig opzigt, onze oude leer van den invloed der planeeten staande; ten minsten regelen zij zig somtijds in hunne openlijke raadsvergaderingen, naar zekere verschijningen van de maan; vooral als zij schuinsch, of veel op de bolronde zijde legt; wanneer zij na nieuwe maan voor 't eerst weder verschijnt, is dit voor hun eene aanmoediging om ten oorlog te gaan met vertrouwen op de overwinning.

Zij hebben overleveringen omtrent de schepping, die, gelijk men van zelf wel zal verwagten, verward en met duisterheid omhuld zijn. Zij zeg-

(*) De Heer ANDERSON wil zeggen *prophetessen*, want boven heeft hij zelf aangemerkt dat de vrouwen niet met de godsdienst-oefening te doen hebben.

zeggen dat eene Godin, een' klomp aarde in eene koord hebbende hangen, denzelven slingerde en wijd en zijd stukken land strooide, en dat zij aldus *Otahiti* en de nabuurige eilanden daar stelde, die alle bevolkt wierden door eenen man en eene vrouw, welke eerst op *Otahiti* woonden. Dit betreft egter alleen hunne eigen onmiddellijke schepping; want zij hebben denkbeelden van eene algemeene schepping voor deeze, en van landen, van welke zij thans geene andere kennis hebben dan heegten in de overlevering gezegd wordt. Hun verst bericht reikt tot *Tatooma* en *Tapuppa*, manlijke en vrouwelijke steenen of rotsen, die de klomp van land en water of onzen aardbol ondersteunen. Deeze bragten *Totorro* voort, die gedood en in land verdeeld wierd; na hem wierden *OTAIA* en *OROO* geboren, die naderhand trouwden; en die eerst land en daarna een geslacht van Goden voortbragten. *OTAIA* wierd gedood en *OROO* trouwde eenen God, haaren zoon, *TEORAHHA* genaamd, welchen zij beval nog meer land te scheppen, als ook de dieren en alle soort van voedsel, dat op de aarde gevonden wordt, gelijk ook den hemel, die door mannen, *Teeserei* (*) genoemd, gedraagen wordt. De vlakken in de maan zien zij aan voor boschjens van eene soort van boomen, die weleer op *Otahiti* groeiden,

en

(*) *Erei* betekent den hemel.

en welker zaaden, toen zij door enig toeval vernield wierden, door duiven derwaards gebracht wierden, daar zij nu bloeiën.

Zij hebben ook veele godsdienstige en historische legenden, van welke ik eene, betrekking hebbende tot de gewoonte van het eeten van menschen-vleesch, hoofdzaklijk als een staaltjen zal melden. Langen tijd geleden woonden 'er op *Otahtii* twee mannen, *Tahecai* genoemd, den eenigsten naam, dien zij nog voor menschen-eeters hebben. Niemand wist van waar zij gekomen, of hoe zij op dit eiland aangeland waren. Zij woonden in de bergen, uit welke zij te voorschijn kwamen, en veele der inwooneren doodden, die zij dan opaten, waardoor zij de vermeerdering der bevolking beletteden. Daar waren twee broeders, die het besluit opvatteden van hun land van zulke vreeslijke vijanden te verlossen, en eene list gebruikten om hen te dooden, die hun gelukte. Zij woonden nog verder naar boven dan de *Tahecai*, en op eene plaats daar zij met hun konden spreken, zonder zig veel te waagen. Zij nodigden hen op een gastmaal, dat voor hun bereid zoude worden, hetgeen zij gereedlijk aannamen. De broeders gloeiden enige steenen in het vuur, staken die in stukken *mahee*, en verzogten eenen van de *Tahecai* zijnen mond te openen, waarop zij 'er een van die stukken in wierpen en water 'er op,

dat een sissend geluid gaf in het leschen van den steen, en hem doodde. Zij verzogten toen den anderen insgelijks zoo te doen, maar hij weigerde het, hún voor oogen stellende welke de gevolgen geweest waren van het eeten van zijnen medgezel. Zij verzeekerden hem egter dat de kost zeer lekker was, en dat derzelver uitwerkingen slechts eenen korten tijd zouden duuren, want dat de ander weldra weder zoude bekoomen. Hij was zoo ligtgeloovig dat hij het lok-aas inslokte en het lot van den eersten ondergong. De inboorlingen sneeden hem in stukken en begroeven dezelve, en stelden de regeering van het eiland in handen van de twee broeders, als eene belooning voor dat zij hen van zulke monsters verlost hadden. Zij woonden in het district *Whapaeeno* genaamd, en tot den huidigen dag staat er nog een broodvrugt-boom, die den *Taheecais* heeft toebehoord. Zij hadden ook eene vrouw, die bij hen woonde en die twee tanden van eene ontzagchelike grootte had. Nadat zij gedood waren, woonde deeze op het eiland *Oraha*, en zij wierd, toen zij gestorven was, onder hunne godheden geplaatst. Zij at geen menschen-vleesch gelijk de mannen; de inwooners noemen nog alle dieren, die een wreed voorkoomen hebben of met groote slagranden verbeeld worden, met den naam van *Taheecai*.

Ieder zal bekennen dat deeze historie even zoo

na-

natuurlijk is als die van Hercules, die den Hydra dood, of de nieuwere historie van Duimtjen (*). Maar ik vind niet dat 'er eene zedenles onder verborgen ligt zoo min als onder de meeste oude fabelen van die aart, die als waarheden zijn aangenoomen geworden, zoo lang dezelfde onweertendheid heerschte, die de eeuwen, waarin zij waren uitgevonden, kenmerkten. Het was egter wel der moeite waardig het aantevoeren om te toonen in welk een afgrijzen en verfoeijing degeene alhier gehouden worden, die menschen-vleesch eeten. En egter heb ik uit sommige omstandigheden aanleiding gekregen om te denken dat de inboorlingen van deeze eilanden weleer menschen-eeters geweest zijn. Toen ik OMAI daar naar vroeg, ontkende hij het stijf en sterk, doch hij sprak van iets, dat binnen het bereik van zijn geheugen gebeurde

(*) Het kooft mij egter zeer waarschijnlijk voor dat onder deeze legende, gelijk onder meest alle oude fabelen, een historiesch feit verborgen ligt. In de gebirgten zullen weleer twee of meer menschen-eeters hun verblijf gehouden hebben, hetzij zij zig aan dat voedsel gewend hadden door gebrek aan ander vleesch, hetzij zij van andere eilanden, daar deeze gewoonte in gebruik was, waren aangekoomen, welk laatste het waarschijnlijkst is, omdat de legende zegt dat men niet wist van waar zij gekoomen waren, en deeze zullen door twee broeders, of onder de aanvoering van twee broeders, met hunne medestanders zijn uitgerooid.

VERTAALER.

beurd was, dat zulk eene gedagte bijna zoude bevestigen. Op eenen tijd toen het volk van *Bolabola* dat van *Huahoine* sloeg, wierden er veele van zijne maagen gedood; maar een van zijne nabestaanden kreeg daarna gelegenheid om zig te wreken; toen de Bolabolaars op hunne beurt het onderspit delfden, en hij sneed een stuk uit de dije van eenen van zijne vijanden, braadde het en at het op. Ik heb het offeren van een oog van den man, die tot slagtoffer dient, aan het Opperhoofd, reeds meer dan eens beschouwd als een spoor van eene gewoonte, die eens wezenlijk in grooter maate heeft bestaan, en die men door deeze zinnebeeldige plegtigheid nog denkt.

Het bekleed zijn met de *maro* en het voorzitten bij menschlijke offerhanden schijnen de bijzondere kenmerken van de opperheerschappij te zijn. Hierbij moet mischien nog gevoegd worden het blaazen op een kinkhoorn, die een zeer sterk geluid voortbrengt. Zoo dra zijne onderdaanen dit hooren, zijn zij alle verplicht allerlei eetwaaren naar zijn koninglijk verblijf te brengen, naar maate van hun vermogen. Bij andere gelegenheden drijven zij hunnen eerbied voor zijnen naam alleen tot eene buitenspoorige en zeer verderflijke hoogte; want, indien bij zijne aanvaerding van den *maro* enige woorden in hunne taal bevonden worden enige gelijkenis met denzel.

zelve te hebben, worden zij voor andere ver-
ruild; en zoo iemand stout genoeg is om hierin
niet te gehoorzaamen, en deeze woorden te blij-
ven gebruiken, worden niet alleen hij, maar zelfs
alle zijne nabestaanden, onmiddelijk ter dood ge-
bragt. Men gebruikt dezelfde gestrengheid tegens
degeene, die zig verstitouten om deezen geheili-
gden naam aan een dier te geeven (*). En vol-
gens deeze gewoonte van zijne landslieden, kon
OMAI zijne verontwaerdiging niet inhouden dat
de Engelschen den naam van Prins en Prinses aan
hunne geliefde paerden en honden geeven. Maar
terwijl de dood op het misbruiken van den naam
van hunnen koning staat, geraakt hij, die zig
vrijheden tegens zijne wijze van regeering ver-
oorlooft, vrij met verbeurte van zijn land en zijne
huizen.

Nooit komt de koning in een huis van eenen
zijner onderdaanen, maar hij heeft in alle distric-
ten, die hij bezoekt, eigen huizen. En zo hij
t'enigen tijd door enig toeval mogt genoodzaakt
worden van deeze regel aftewijken, wordt het
huis, dat dus door zijne tegenswoordigheid ver-
eerd

(*) OTOO is evenwel de naam van eene soort van
reigers, die op de *Sociëteit-Eilanden* tamelijk gemeen is,
en ik heb niet bemerkt dat iemand schroomde deezen vo-
gel zoo te noemen, schoon dit de naam van den koning
van *Otahiti* was.

eerd is, met al het hujsraad verbrand. Zijne onderdaanen ontblooten zig niet alleen voor hem tot aan den middel; maar als hij op de eene of andere plaats is, wordt 'er ergens in de nabijheid een paal met een stuk doek 'er aan gebonden opgezet, welke zij dezelfde eer bewijzen. Zijne broeders hebben ook recht op de eerste van deeze eerbewijzingen; maar de vrouwen behoeven zig slechts te ontblooten voor de vrouwen van het koninglijk geslacht. In kort, zij schijnen zelfs bijgeloovig in hunnen eerbied voor hem, en achten zijnen persoon weinig minder dan heilig. En het is mischien aan deeze omstandigheden dat hij het gerust bezit van zijne heerschappij verschuldigd is; want zelfs bewijst het volk van *Tiaraboo* hem dezelfde eer, als hem wettig toekomende, schoon zij evenwel hun eigen Opperhoofd als machtiger beschouwen, en zeggen dat hij in de regeering van het geheel eiland zoude opvolgen, zoo het tegenswoordig regeerend geslacht mogt uitsterven. Dit is nog des te waarschijnlijker omdat *WAHEEADOOA* niet alleen *Tiaraboo* bezit, maar ook veele districten van *Opooreanoo*. Zijn grondgebied is dan bijna zoo uitgestrekt als dat van *OTOO*, en hij heeft daarenboven het voordeel van een volkrijker en vrugtbaarer gedeelte van het eiland te bezitten. Zijne onderdaanen hebben ook blijken van hunne meerderheid gegeven door het behaalen van menig eene overwinning over die

die
van
over
mog
D
Ere
tige
en
ven.
bind
dan
doer
dikv
bore
den
wan
van
kies
wor
omg
hand
trap
zoor
in z
bore
neer
ring
de b
hij

die van *Otahiti-nooe*, van welke zij spreken als van verachtelijke krijgslieden, die gemakkelijk te overwinnen zijn, zoo hun Opperhoofd slechts mogt wenschen 'er de proef van te neemen.

De rangen onder het volk zijn, behalven de *Eree de hoi* en zijn geslacht, de *Erees* of machtige Opperhoofden, de *Manahoone* of vassallen, en de *Teou* of *Toutou*, bedienden, of liever slaaven. De mannen onder elk' deezer rangen verbinden zig, volgens regelmaatige instellingen, niet dan met vrouwen van hunne eigen rangen; doch doen zij het met eene van eenen laagere rang, dat dikwijls gebeurt, en wordt 'er een kind van geboren, dan wordt het in 't leven gelaaten en heeft den rang van den vader, tenzij hij een *Eree* is, wanneer het wordt omgebragt. Als eene vrouw van rang eenen man van eenen minderen rang verkiest om haar in plaats van echtgenoot te dienen, worden de kinderen, welke hij bij haar teelt, omgebragt. En als een *Teou* op eenen minnehandel met eene vrouw van koninglijk bloed betrapt wordt, wordt hij ter dood gebragt. De zoon van den *Eree de hoi* volgt zijnen vader op in zijnen titel en eerbewijzingen zoo dra hij geboren is; doch als hij geene kinderen heeft, neemt zijn broeder bij zijn overlijden de regering in handen. In andere geslachten vervallen de bezittingen altijd op den oudsten zoon; maar hij is verplicht zijne broeders en zusters te

on-

onderhouden, die huizen op zijne landgoederen krijgen.

De grenscheldingen van de districten, waarin *Otaihiti* verdeeld is, bestaan gemeenlijk of in riviertjens, of in laage heuvelen, die op veele plaatsen in de zee uitspringen. Maar de onderverdeelingen van de bijzondere eigendommen zijn getekend door groote steenen, die daar van het een geslacht tot het ander gelegen hebben. Het wegneemen van zulke steenen geeft gelegenheid tot geschillen, die door de wapenen beslist worden, wanneer elke partij zijne vrienden in het veld brengt; maar als iemand aan den *Eere de hoi* klaagt, schikt hij het in het vriendelijke. Dit is egter een ongelijk dat niet dikwijls voorvalt, en eene lange gewoonte schijnt hier den eigendom zoo krachtig te beschermen als in andere landen de gestrengste wetten. Volgens hun aloud gebruik worden de misdaden van eenen minder-algemeenen aart ter straffing overgelaaten aan dengeenen, wien ongelijk is aangedaan, zonder dat die tot eenen hoogerem rechter koomen. Zij schijnen dan te denken dat de verongelykte zoo rechtvaardig zal vonnissen als zij, die 'er niet in betrokken zijn, en, alzoo de langduurige gewoonte voor misdaden van verschillenden aart zekere straffen heeft bepaald, mag hij die den schuldigen aandoen, zonder tot verantwoording geroepen te kunnen worden. Dus, als iemand op steelen wordt

wo
ma
mi
naa
her
der
Do
stra
voe
pla
doe
ont
ont
zef
ken
Son
hou
slag
sch
led
aan
zij
de

(
dom
elk
man

wordt betrapt, dat gemeenlijk bij nacht geschiedt, mag de eigenaar van de goederen den dief onmiddelijk ter dood brengen, en als iemand hem naar den overledenen vraagt, is het genoeg om hem vrij te spreken dat hij hem zegge welke reden hij gehad heeft om denzelven te dooden. Doch zelden worden de dieven zoo zwaar gestraft, tenzij de dingen, die zij gestoolen hebben, voor zeer kostbaar gehouden worden, als borstplaat en gevlogten hair; maar is 'er slechts doek, of zijn 'er slechts varkens gestoolen, en ontsnapt de dief, dan ontvangt hij, naderhand ontdekt wordende, als hij slechts belooft hetzelfde aantal stukken doek, of hetzelfde getal varkens weder te zullen geeven, geene andere straf. Soms krijg hij, als hij zig enige dagen schuil houdt, vergiffenis, of koopt met een ligt pak slagen vrij. Als iemand eenen anderen in een geschil doodt, vergaderen de vrienden van den overledenen en gaan op den overgeblevenen en zijne aanhangeren los. Overwinnen zij, dan neemen zij bezit van het huis, de landen en goederen van de andere partij (*); doch worden zij over-

WOR-

(*) Hier is dan egter het geval dat men zijnen eigendom niet zoo zeker is als in landen, daar de wetten elk eenen in zijne bezitting beschermen. Een Engelschman zou het ook niet ingevallen zijn eene zoo paradoxe stel-

wonnen, dan heeft het omgekeerde plaats. Als een *Manahoone* den *Toutou* of slaaf van een Opperhoofd doodt, zendt de laatste volk om de landen en het huis van den eersten in bezit te neemen, die naar een ander gedeelte van het eiland of naar een der nabuurige eilanden vlugt. Enige maanden daarna keert hij terug, en, zijne kudde varkens veel aangegroeid vindende, biedt hij een groot geschenk van dezelve met enige roode vederen en andere dingen van waerde aan des *Toutous* meester, die gemeenlijk de vergoeding aanneemt en hem toelaat zijn huis en zijne landen weder in bezit te neemen. Dit gebruik is het toppunt van omkoopning en onrechtvaardigheid, en de vermoorder van den slaaf schijnt niet genoodzaakt zig schuil te houden dan om de laage klasse des volks, dat ongelijk lijdt, zand in de oogen te werpen; want het Opperhoofd schijnt de minste macht niet te hebben om dezen *Manahoone* te straffen; maar de geheele zaak heeft het voorkomen van eene zaamenspanning tuschen hem en zijnen opperste om de wraak van den eersten, en de gierigheid van den laatsten te voldoen. Wij behoeven ons ook niet te verwonderen

stelling te verdedigen; doch de Heer ANDERSON was, gelijk reeds aangemerkt is, een Schot.

G. FORSTER.

ren
eene
volk
besc
Als
haru
Opp
over
men
niet
het
hem
St
zede
nabu
gere
enig
zwijs
aanle
ker
hu r
W
Eila
van
Beho
trekt
op
hun
ten,
X

ren dat het dooden van een' mensch voor zoo eene geringe misdaad gehouden wordt onder een volk, dat het in het geheel niet als eene misdaad beschouwt zijne eigen kinderen te vermoorden. Als ik met hun over zulke voorbeelden van onnatuurlijke wreedheid sprak, en hen vroeg of de Opperhoofden of de voornaame 'er niet verstoord over waren, en hen niet zouden straffen? zeide men mij dat het Opperhoofd zig met die dingen niet mogt, noch zoude bemoeijen, en dat ieder het recht had om met zijn eigen kind te doen wat hem behaagde.

Schoon de voortbrengzelen, het volk, en de zeden en gewoonten van alle de eilanden in de nabuurschap over het algemeen dezelfde mogen gerekend worden als op *Orahiti*, zijn 'er egter enige weinige verschillen; die ik niet met stilzwijgen kan voorbijgaan, alzoo dit naderhand aanleiding kan geeven tot een onderzoek naar sterker verscheidenheden, zoo 'er nog zijn, die wij nu nog niet kennen.

Wat het klein eiland *Mataia* of *Osnabrugt-Eiland* belangt, dat twintig mijlen ten Oosten van *Orahiti* ligt en een Opperhoofd van daar toebehoort; die 'er eene soort van schatting van trekt, men spreekt 'er eenen anderen tongval dan op *Orahiti*. De mannen van *Mataia* draagen hun hair ook zeer lang, en bedekken, als zij vegeten, zig den arm met eene zelfstandigheid met

haalen tanden bezet, en hunne lighaamen met eene soort van chagrin, zijnde de huid van vischen. Zij zijn dan ook opgeschikt met gepolijste paerlemer-schelpen, die in de zon zeer sterk schitteren, en zij hebben eene zeer groote voor de borst, die hen als een schild of eene borst-plaat bedekt.

De Otahitische taal heeft veele woorden en zelfs spreekwijzen, die geheel verschillen van die van de eilanden ten Westen van hetzelfde, die alle in taal overeenkoomen, en dat eiland is aanmerkelijk in het voortbrengen van eenen grooten overvloed van die lekkere vrugt, die wij appelen noemen, die op geen der andere gevonden wordt, behalven op *Eimeo* (*). Het heeft ook het voordeel van een welriekend hout voortbrengen, *eahoi* genaamd, dat op de andere eilanden zeer hoog geschat wordt, daar het niet wordt gevonden; het is zelfs niet te vinden in het zuid-oostelijk schiereiland, of *Tiaraboo*, schoon aan het ander vast zijnde. *Huaheine* en *Eimeo* zijn weder aanmerkelijk door het voortbrengen van eene grooter hoeveelheid yams dan de andere eilanden. En op *Mourooa* is een bijzondere vogel op de

ber-

(*) Het is eigenlijk eene soort van myrobalan-pruim, die van de Inwooneren *Evee* genoemd wordt. *Spondias dulcis* FORSTER *prodr. fl. austr.* 198.

bergen te vinden, die zeer geacht wordt om zijne witte vederen; men zegt dat aldaar ook enige appelen gevonden worden, schoon het van alle de *Societeit-Eilanden* het verst van *Otahiti* en *Eimeo* ligt, daar deeze vrugten vallen.

Schoon de godsdienst van alle de eilanden dezelfde is, heeft elk zijnen bijzonderen, of bescherm-god, welker naamen, naar de beste berichten, die ik heb kunnen bekoomen, in de volgende lijst vervat zijn.

GODEN VAN DE EILANDEN.

Op <i>Huaheine</i> de God	<i>Tanne.</i>
<i>Ulietea</i>	<i>Ooro.</i>
<i>Otaha</i>	<i>Tanne.</i>
<i>Bolabola</i>	<i>Oraa.</i>
<i>Mourooa</i>	<i>Otoo ee weiaho.</i>
<i>Toobae</i>	<i>Tamouee.</i>
<i>Tabooymanoo</i> of <i>Saunders-Eiland</i> dat <i>Huaheine</i> onderworpen is	<i>Taroo.</i>
<i>Eimeo</i>	<i>Oroo hadoo.</i>
<i>Otahiti-nooe</i>	<i>Oroo</i>
<i>Otahiti-Tiaraboo</i>	<i>Opoonooa</i> en <i>Whatotee-ree</i> , dien zij onlangs verwisfeld hebben voor <i>Oraa</i> , God van <i>Bolabola</i> .

Op *Mataia* of *Osnabrugs-Tooboo*, *Toobooai*, *Ry*
Eiland *maraiya*.
 De laage Eilanden ten
 Oosten *Tammaree*.

Behalven de groep hooge eilanden van *Mataia* tot *Mouroa* ingesloten, kent het volk van *Otahiti* nog een laag onbewoond eiland, dat zij *Mopeeha* noemen, en dat *Howes-Eiland* schijnt te zijn, dat op onze laatste kaarten van deezen Oceaan ten Westen van *Mouroa* geplaatst is. De bewoners van de eilanden verst onder den wind, gaan 'er somtijds naar toe. Daar zijn ook verscheiden laage eilanden ten Noord-Oosten van *Otahiti*, die zij somwijlen bezogt hebben, maar egter niet op den duur; men zegt dat zij slechts op den afstand van twee dagen zeilens, met eenen voordeeligen wind, liggen. Zij wierden mij aldus opgegeeven:

Mataeeva.

Oanaa.

Taboohoe.

Awehee.

Kaora.

Orootooa.

Otavaoo, daar groote paerlen zijn.

De bewoners deezer eilanden koomen meermaalen naar *Otahiti* en de andere nabuurige hooge eilanden, van welker inboorlingen zij verschild-

schillen
 rer uit
 bericht
 die eila
 hunne
 aankoom
 vijf nach
 der te n
 de vader
 en zegt
 haaren e
 ling mo
 nen, ho
 hem ge
 voor een
 met den
 bola, di
 eene kan
 voer de
 voorzigt
 dat hem
 gehoord
 vader ke
 dat de M
 krijgshaf
 veele als
 leven bij
 verborge
 legenthe

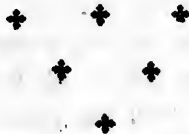
schillen door hunne donkerer kleur, met een fierer uitzigt, zijnde ook anders beprikt. Men berichtte mij dat het op *Mataeva*, en andere van die eilanden, de gewoonte was dat de mannen hunne dogters aan vreemdelingen, die bij hen aankoomen, aanbieden; maar de paaren moeten vijf nachten bij malkanderen liggen, zonder verder te mogen gaan. Den zesden avond onthaalt de vader van het meisje zijnen gast op voedzel en zegt zijne dogter dat zij hem dien nacht als haaren echtgenoot moet ontvangen. De vreemdeling moet egter geen' den minsten tegenzin toonen, hoe onaangenaam de bedgenoot, die men hem gegeven heeft, ook zij; want dit wordt voor eene onvergeeflijke belediging aangezien en met den dood gestraft. Veertig mannen van *Bolabola*, die, door nieuwsgierigheid gedreven, met eene kano tot *Mataeva* gevaaren waren, wedervoer deeze behandeling, omdat een hunner onvoorzigtiglijk zijn' tegenzin tegens het meisje, dat hem ten deel viel, had laten blijken, hetwelk gehoord was door eenen jongen, die 'er haaren vader kennis van gaf. Dit was van dat gevolg dat de Mataevaars op hen aanvielen, maar deeze krijgshaftige kaerels doodden 'er driemaal zoo veele als zij sterk waren, schoon zij 'er alle het leven bij in schooten, uitgezonderd vijf. Deeze verborgen zig in de boschen, en namen de gelegenheid waar, terwijl de andere bezig waren

met hunne dooden te begraven, om in enige huizen te gaan, daar zij zig van levensmiddelen en water voorzagen, en dezelve aan boord van eene kano bragten, waarmede zij ontkwamen, en, na *Mataia* voorbijgevaren te zijn, dat zij niet konden aandoen, eindelijk behouden te *Eimeo* aankwamen. De Bolabolaars begreepen evenwel dat hunne reizigers ongelijk hadden; want toen 'er kort daarna eene kano van *Mataeeya* te *Bolabola* kwam, waren zij zoo verre van den dood hunner landslieden op hen te wreken, dat zij erkenden dat zij hun lot verdiend hadden en hunne bezoekers vriendlijk behandelden.

Deeze laage eilanden zijn ongetwijfeld de verfte, welke die van *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden* tegenswoordig bevaaren. De onderstelling, welke de Heer DE BOUGAINVILLE doet dat zij somtijds tot op den afstand van meer dan drie honderd zee-mijlen reizen, schijnt zonder grond te zijn, want ik bevond dat het voor eene soort van wonder wierd gehouden dat eene kano, die op een tijd door storm van *Otahiti* was afgedreven, aan *Mopeeha* of *Howes-Eiland* gekoomen was, schoon zoo nabij en regt onder den wind gelegen. De kennis, die zij van andere verre afgelegene eilanden hebben, hebben zij ongetwijfeld slechts bij overlevering, en is hun medegedeeld geworden door de inboorlingen van deeze eilanden; die bij toeval op hunne kusten gedreven waren, die
hun,

hun, behalven de naamen, ook de streek konden opgeeven, waarin de eilanden liggen, van waar zij kwamen, en het getal dagen, die zij op zee geweest waren. Men kan ook onderstellen dat de inboorlingen van *Wateoo* op deeze wijze door het volk, dat wij aldaar vonden, hunne naam-lijst vermeerderd hebben met *Otahiti* en de nabuurige eilanden en ook met die eilanden, van welke dit volk had hooren spreken. Dus kan men reden geeven van de uitgestrekte kennis, welke de reizigers van *de Onderneeming* aan TUPIA in zulke zaaken hebben toegeschreven. En behoudens alle achting voor zijne opregtheid vermoed ik dat het door hetzelfde middel van onderrigting was dat hij zig in staat bevond om het schip naar *Oheteroa* te stuuren, zonder 'er zelf ooit geweest te zijn, gelijk hij voorgaf, dat, om veele redenen, zeer onwaarschijnlijk is.

(*) Ziet II Deel bladz. 46.

TIENDE HOOFDSTUK.

Voortzetting van de reis na het verlaaten van de Societeit-Eilanden. Kersmis-Eiland ontdekt, en ligging van de schepen aldaar. De sloepen vaaren naar land. Veele schildpadden gevangen. Eene zon-eclips waargenoomen. Verlegenheid van twee matroozen, die verdwaald geraakten. Opschrift in eene flesch gelaaten. Beschrijving van het eiland. Deszelfs grond. Boomen en planten. Vogelen. Deszelfs grootte, gedaante en ligging. Ankerplaats.

Bolabola verlaaten hebbende, stuurde ik Noordwaarts, digt aan den wind, met den wind tuschen N. O. en O., die bijna niet eens ten Z. van het O. liep, tot wij de linie gepasfeerd en in Noorder Breedten gekoomen waren, zoo dat de streek die wij zeilden altijd ten W. van het N. was, en somtijds niet meer dan N. W.

Schoon 'er nu zeventien maanden verloopēn waren zedert ons vertrek uit Engeland, gedurende welke wij over het geheel onzen tijd niet onvooroordeelig besteed hadden, begreep ik egter dat, met opzigt tot het voornaamste voorwerp van mijne instructieën, onze reis nu eerst een aanvang

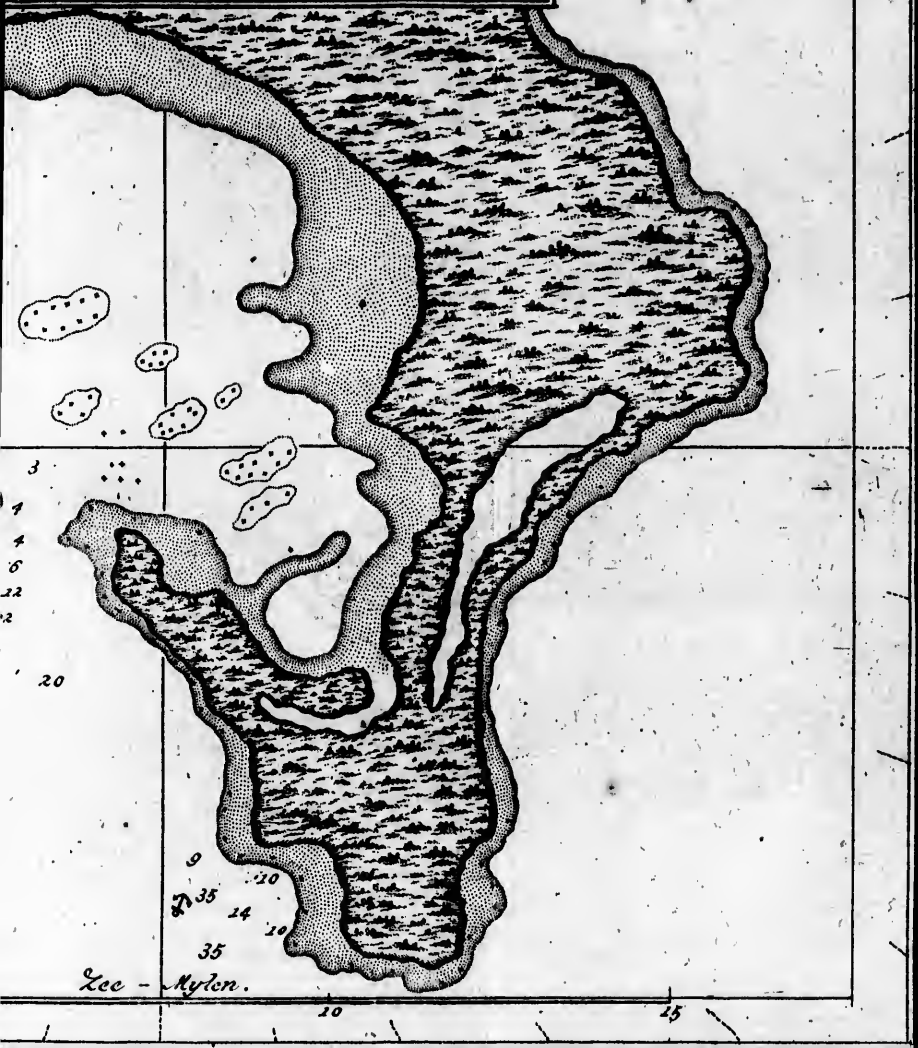
N° XXXVI. **

de
t,
e-
en
n.
r-
ch
s-
n,
n,
d-
s-
Z.
in
le.
N.
en
u-
er
er
p
r-
g

ERSMIS - EILAND

f. B. 2° 58' O. L. 202° 28'
Scheper de Resolutie en de Ontdekking
het Jaar 1777. Afw. 6° O. oost.

v
n
t
c
i
e
g
b
k
n
o
d
f
b
b
z
n
N
n
o
k
k
g
z
r
o

vang nam , en dierhalven eischte dit op nieuw mijne oplettendheid op alle omstandigheden, die tot onze veiligheid en den goeden uitflag van onzen togt zouden kunnen toebrengen. Met dat inzicht had ik den staat van onze proviand op de eilanden , die wij laatst aangedaan hadden , nagezien , en , zoo dra ik dezelve verlaaten had , en buiten de paalen mijner voorige ontdekkingen gekoomen was , liet ik alle de bootsmans en timmermans goederen , in de twee schepen , opneemen , opdat ik volkoomen zoude onderrigt wezen van de hoeveelheid , en den toestand van alle de verschillende artikelen , en daardoor zoude weeten hoe dezelve op de voordeeligste wijze te gebruiken.

Voor ik de *Societeit-Eilanden* verliet , verzuimde ik geene gelegenheid om bij de inwooneren te verneemen of 'er enige eilanden in eene Noorder. of Noord-Wester streek van hun lagen ; maar ik bevond niet dat zij van enige wisten. Wij ontmoeteden ook niets dat de nabijheid van land te kennen gaf tot wij omtrent op 8° Zuider Breedte kwamen , daar wij vogelen begonnen te zien , als gekken , keerkring-vogelen , fregat-vogelen , zee-zwaluwen en enige andere soorten. Wij waren nu op 205° Ooster Lengte. MENDANA ontdekte op zijne eerste reis in het jaar 1568 (*) een

(*) De verzameling van DAMRYMPLE vol. I, p. 45.

een eiland op $6^{\circ} 45'$ Zuider Breedte, en veertien honderd vijftig mijlen van *Callao*, dat 200° Ooster Lengte van *Greenwich* is, een eiland, dat hij *Isla de Jesus* noemde. Wij passeerden deeze breedte omtrent honderd mijlen ten Oosten van deeze lengte, en zagen aldaar veele van de bovengemelde vogelen, die zelden verre van land vliegen.

In den nacht tusschen den twee en twintigsten en drie en twintigsten December passeerden wij de linie op de Ooster Lengte van $203^{\circ} 45'$. Hier was de afwijking van de kompas-naald ten naastenbij $6^{\circ} 30'$ O.

Den vier en twintigsten, omtrent een half uur na den dageraad, wierd 'er land ontwaard in het N. O. ten O. $\frac{1}{2}$ O. Nader bij koomende, zagen wij dat het een van die eilanden was, die zoo gemeen zijn in deezen Oceaen, dat is, eene smalle strook lands, die de zee in zig besluit. Op twee of drie plaatsen zagen wij enige kokosnootenboomen, maar het land had over het algemeen een dor voorkoomen. Op den middag strekte het van N. O. ten O. tot Z. ten O. $\frac{1}{2}$ O., op den afstand van omtrent vier Engelsche mijlen. De wind was O. Z. O., zoo dat wij in de noodzaaklijkheid waren van enige gangen te doen om aan lij of aan de westzijde van hetzelfde te koomen, daar wij van veertig tot twintig en veertien vademmen water vonden en eenen grond van sijn zand,
zijn-

zijnde de minste diepte omtrent eene halve Engelsche mijl van de branding en de grootste omtrent eene Engelsche mijl. Grond peilende, besloot ik te ankeren om te zien of ik enige schildpadden konde bekoomen; want het eiland kwam mij voor zeer geschikt te zijn om die daar te vinden en zonder bewooneren te wezen. Wij lieten dan het anker vallen in dertig vademen, en toen wierd 'er eene sloep afgezonden om te zien of het mogelijk ware te landen; waaraan ik enigzints twijfelde, alzoo de zee met eene vreeslijke branding langs de kust op het strand brak. Toen de sloep terug kwam, berichtte de officier, wien ik dit onderzoek had toevertrouwd, dat hij geene plaats konde vinden daar eene sloep landen konde; maar dat 'er groote overvloed van visch was in het stil water, buiten de branding.

Den volgenden morgen, met den dageraat, zond ik twee sloepen af, van elk schip eene, om nauwkeuriger naar eene landing-plaats te zoeken, en twee andere, om dicht aan strand voor eene dreg te vischen. Deeze laatste keerden omtrent ten agt uren weder, met meer dan twee honderd ponden visch. Door deeze goede vangst aangemoedigd, zond ik haar naar het ontbijt andermaal af, en voer zelf met eene andere sloep om de kust opteneemen, en te tragten te landen; maar dit vond ik geheel ondoenlijk. Omtrent den middag keerden de twee sloepen, die tot datzelfde on-

onderzoek uitgezonden waren, terug. De stuurman, die in de sloep van *de Resolutie* was, berichtte mij dat, omtrent anderhalve mijl noordwaarts het land afgebrooken en een doortogt in het meir was, dat 'er dus eene goede plaats was om te landen, en dat hij dezelfde diepte voor den mond van deezen doortogt gevonden had als daar wij nu lagen. Ingevolge van dit bericht ligteden de schepen het anker, en kwamen, na twee of drie gangen, wederom ten anker intwintig vademen water, in eenen grond van sijn donkerkleurig zand, voor een klein eiland, dat voor den ingang van het meir ligt, en ter wederzijde van welk een kanaal is, dat 'er in loopt, maar dat alleen voor sloepen bevaarbaar is. Het water in het meir is overal zeer ondiep.

Den zes en twintigsten, in den morgen, beval ik Kapitein CLERKE eene sloep met eenen Officier aftezenden naar het zuid-oostlijk gedeelte van het meir om naar schildpadden te zoeken, en de Heer KING en ik voeren elk in eene sloep naar het noord-oostlijk gedeelte. Ik was voorneemens tot aan het oostlijkst eind te gaan, maar de wind woei te sterk om zulks toetelaaten, en noodzaakte ons meer aan lij te landen op eenen laaggen zandigen grond, daar wij eene schildpad vonden, de eenigste, die wij in het meir zagen. Wij gongen, of liever waadden door het water naar een eiland, daar wij niets vonden dan enige vogelen,

len, waarom ik het verliet en mij naar het land begaf dat ten N. W. aan zee grenst, den Heer KING agterlaatende om middaghoogte van de zon te neemen. Ik vond dat land zelfs nog dorrer dan het eiland, waarop ik geweest was, maar hetzelfde overkruisfende tot de zee-kust, zag ik vijf schildpadden dicht aan strand. Wij vongen 'er eene van en de overige ontsnapten. Geene meer ziende, keerde ik naar boord, gelijk de Heer KING kort daarop ook deed zonder eene eenige schildpad gezien te hebben. Wij wanhoopten egter niet nog wat voorraad opte-doen, want enige van Kapitein CLERKES Officiers, die op het land ten zuiden van het kanaal, dat in het meir loopt, aan land geweest waren, waren gelukkiger geweest en hadden 'er enige gevangen.

In den morgen van den zeven en twintigsten wierden de pinas en kotter, onder bevel van den Heer KING, naar het zuid-oostlijk gedeelte van het eiland afgezonden in het meir, en de kleine kotter naar het noordlijk gedeelte, daar ik daags te vooren geweest was, beiden benden met denzelfden last, namelijk om schildpadden te vangen. Enig volk van Kapitein CLERKE, dat den geheelen nacht aan land geweest was, had het geluk gehad van tusschen de veertig en vijftig schildpadden op het zand omtekeeren, die deezen dag met allen spoed aan boord gebragt
wier-

wierden; en in den agtermiddag keerde de bende, die ik noordwaarts had afgezonden, met zes naar boord. Ik zond hen weder terug, en zij bleeven 'er tot wij van het eiland vertrokken, hebbende over het algemeen eene vrij goede vangst gehad.

Den agt en twintigsten landde ik, in gezelschap van den Heer BAYLEY, op het eiland, dat tusfchen de twee kanaalen ligt, om de teleskoop en gereed te maaken om de naderende zonn-eclips waarteneemen, dat eene van de grootste beweegredenen was geweest waarom ik hier ten anker gekoomen was. Omtrent den middag keerde de Heer KING terug met eene floep, en agt schildpadden, nog zeven stuks agterlatende, die de andere floep zoude medebrenghen, waarvan het volk bezig was nog meerdere te vangen, en in den avond wierd dezelfde floep afgezonden met eeten en drinken voor hun. Nu gong de Heer WILLIAMSON om het opzigt over dat werk te hebben in plaats van den Heer KING, die aan boord bleef om op de waarneeming van de eclips te paffen.

Den volgenden dag zond de Heer WILLIAMSON de twee floepen naar het fchip terug, met schildpadden gelaaden. Hij liet mij tegelijk verzoeken dat de floepen ter zee om mogten vaaren, alzoó hij eene landing-plaats aan de zuidoostzijde van het eiland gevonden had, daar de mees-

meeste schildpadden gevangen waren, zoo dat, door het zenden van de sloepen derwaarts, de moeite zoude gespaard worden van dezelve over land naar de binnen-zijde van het meir te draagen, gelijk tot hier toe had moeten geschieden. De sloepen wierden dan naar de plaats gezonden, die hij had aangewezen.

In den morgen van den dertigsten, den dag van de eclips, gongen de Heeren KING, BAYLEY en ik aan wal op het bovengemeld eilandjen om de waarneeming te doen. De lucht was betrokken tot na negen uren, wanneer de wolken omtrent de zon genoeg wegdreeven om derzelver hoogte te neemen, om den tijd te regelen op het uurwerk, dat wij gebruikten. Hierop betrok zij weder tot omtrent dertig minuten over negen uren, en toen vonden wij dat de verduistering een aanvang genoomen had. Wij maakten de micrometers aan de teleskopen vast, namen het onverduisterd gedeelte van de zonnenschijf waar, en maten hetzelfde. Ik hield met deeze waarneemingen aan omtrent drie vierde uurs voor het eind, wanneer ik uitscheidde, vermits ik buiten staat was om het langer uit te houden door de groote hitte van de zon, die nog door de terugkaatling van het zand werd vermeerderd.

De zon was bij tijden bewolkt; maar toen
de

de eclips een eind nam, was het helder, welke tijd wierd waargenoomen als volgt, door

BAYLEY te	o"	26'	3"	} schijnbaar ren tijd N. M.
KING	o	26	1	
COOK	o	25	37	

De Heer BAYLEY en ik namen waar met de groote acromatieke telescopen, en de Heer KING met een reflector. Alzoo de teleskoop van den Heer BAYLEY en de mijne even sterk vergrooteden, moest ik niet zoo veel van hem verschild hebben als ik deed. Mischien was dit gedeeltelijk, zoo niet geheel, toetschrijven aan eene uitsteeking in de maan, die mijne aandacht ontsnapte, maar die door beiden de andere Heeren gezien wierd.

In den agtermiddag kwamen de sloepen en het volk, dat op de schildpaddenvangst aan het zuidoostlijk gedeelte van het eiland was uit geweest, alle aan boord, uitgezonderd een matroos, op *de Ontdekking* behorende, dien men reeds twee dagen gemist had. Zij waren in het eerst met hun beiden geweest en waren verdwaald geraakt, maar naardien zij het niet eens konden worden over den besten weg om weder bij hunne makers te koomen, waren zij gescheiden, en eert hunner kwam weder bij zijne maats na vier en twintig uren afwezig, en in groote verlegenheid geweest te zijn. Daar was geen druppel zoet

wa-

water te bekoomen geweest, want daar is geen zoet water op het geheel eiland; en daar stond ook geen enkele kokosnooten-boom in dat gedeelte. Om den dorst te lesschen, nam hij zijne toevlugt tot het zonderling middel van schildpadden te dooden en hun bloed te drinken. Zijne wijze van zig te verfrischen als hij moede was, en die hij zeide dat hem zeer veel goed deed, was ook even wonderlijk. Hij ontkleedde zig en legde zig enigen tijd op het strand in ondiep water neder.

Niemand van ons kon begrijpen hoe deeze twee matroozen hadden kunnen verdwaalen. Het land, over hetwelk zij heen moesten, van de zee-kust tot het meir, daar de sloepen lagen, was niet meer dan drie Engelsche mijlen dwarsch over, en daat was niets dat hun gezigt hinderen konde; want het land was plat met hier en daar enige struiken, en van veele plaatsen konden de masten van de schepen gemakkelijk gezien worden. Maat dit was een merk, waaraan zij niet eens gedacht hadden; zij hadden zig ook niet kunnen herinneren aan welk gedeelte van het eiland de schepen geankerd lagen; en zij waren zoo verlegen hoe weder bij de schepen, of bij het volk, van 't welk zij waren afgedwaald, te koomen, als of zij zoo even uit de wolken gevallen waren. Als men in aanmerking neemt, welke vreemde wezens de meeste matroozen zijn als zij aan land zijn, is het, in

plaats van te verwonderen dat deeze twee mannen dus verdwaald geraakten, eerder vreemd dat 'er niet meer van den troep gemist wierden. Een van degeene, die met mij aan land gongen, was ook in dien toestand geweest, maar hij had verstand genoeg om te weten dat de schepen aan lij waren, en hij kwam aan boord bijna zoo haast als men ontdekte dat hij was agtergelaaten.

Zoo dra Kapitein CLERKE vernam dat een van de afdwaalers nog in die verlegenheid was, zond hij volk af om naar hem te zoeken; doch noch de man, noch het volk des anderen daags 'smorgens terug gekoomen zijnde, zond ik twee sloepen in het meir verschillende wegen uit om hen op te speuren. Niet lang daarna kwam de bende van Kapitein CLERKE terug met hunnen verloren makker, en, alzoó mijne sloepen 'er nu niets verder te doen hadden, riep ik haar met een sein terug. Deeze arme kaerel moet veel meer ongemak geleden hebben dan de ander verlorene, niet alleen als langer tijd verloren geweest zijnde, maar ook omdat hij te vies was geweest om schildpadden-bloed te drinken.

Enige kokos-nooten en yams, die in eenen groeienden staat waren, aan boord hebbende, liet ik die op het eilandjen, daar wij de eclips hadden waargenoomen, in den grond planten, en op eene andere plaats wierden enige meloen-

zaa-

zaaden gezaaid. Ik liet ook op dat eilandjen eene flesch, die het volgend opschrift in zig bevatte:

GEORGIUS TERTIUS, REX, 31 DECEMBRIS 1777.

NAVES { RESOLUTION, JAC. COOK, Pr.
DISCOVERY, GAR. CLERKE, Pr.

Den eersten Januarij 1778 zond ik de sloepen af om al ons volk met de schildpadden, die zij gevangen hadden, van land aftehaalen. Het was reeds laat in den agtermiddag voor dit volbragt was, zoo dat ik niet goed vond voor des anderen-daags 's morgens af te zeilen. Wij bekwamen aan dit eiland voor beiden de schepen omtrent drie honderd schildpadden, weegende door malkanderen negentig of honderd ponden. Zij waren alle van de groene soort (*), en mischien zoo goed als enige in de waereld. Wij vongen ook met den angel en de lijn zoo veel visch als wij geduurende ons verblijf aldaar gebruiken konden. Zij bestonden hoofdzakelijk in cavalhas (†) van ver-

(*) *Testudo Mydas*. LINN.

(†) *Cavallies*. Ik ben niet zeker welken visch de schrijver met deezen naam, die zeker de Engelsche naam van den visch niet is, bedoelt; FORSTER schijnt in diezelfde onzekerheid te zijn geweest. De Portugeezen noemen den Thonijn *cavallo*; doch waarom zou de schrijver dan niet liever den Engelschen naam *Tunnyfish* gebruikt hebben?

verschillende grootte, groote en kleine purperbraasfems (*), en enige van twee soorten van klip-vischen, eene met veele blaauwe vlekken, en de andere met witte streepen als bezaaid.

De grond is op dit eiland op fommige plaatsen ligt en zwart, baarblijklijk bestaande uit verrotte planten, mist van vogelen en zand. Daar zijn weder andere plaatsen daar niets te zien is dan zee-voortbrengzelen, als gebrooken koraal-steenen en schulpen. Deeze liggen in lange smalle strooken in eene evenwijdige rigting met de zee-kust, niet ongelijk aan een geploegd veld, en moeten door de golven zijn opgeworpen, schoon zij thans meer dan eene Engelsche mijl van die plaatsen af zijn. Dit schijnt een onberwistbaar bewijs opreleveren dat het eiland door aanwinningen op de zee voortgebracht en in eenen staat

van

(*) In het Engelsch *Snappers*, dat de Heer FORSTER door *Schnapper* vertaalt, denklijk niet weetende welke visch hier bedoeld wordt. Ik noem hem purper-braasfem, zonder verzeekerd te zijn dat het deeze visch (de *Sparus synagris*) geweest zij; want schoon dezelve door PENNANT *Arch. Zoolog. suppl. p. 122. the snapper* genoemd wordt, wordt de graauwe Lipvisch *Labrus griseus* door CATESBY *Car.* ook the *Mangrove snapper* genoemd; en in het hoogduitsch noemt men wederom *schnäper* den Neuvisch (of den *Cyprinus Nasus*.)

VERTAALER.

van aanwas is; want niet alleen de gebrooken stukken koraal, maar ook veele van de schulpen zijn te groot en te zwaar om door vogelen van het strand naar de plaats en daar zij nu liggen, gebragt te zijn. Daar wierd nergens een droppel zoet water gevonden, schoon 'er dikwijls naar wierd gegraven. Wij vonden op verscheiden plaatsen zout water, dat geene zichtbare gemeenschap met de zee had, en dat dus, naar alle waarschijnlijkheid, daar moet koomen door hetgeen bij hooge getijden door het zand sijpelt. Een van de verdwaalde matrozen vond enig zout aan het zuid-oostlijk gedeelte van het eiland; doch, schoon dit een artikel was, waaraan wij gebrek hadden, was een man, die, gelijk hij, verdwaalen konde zonder te weeten of hij naar het Oosten, Westen, Zuiden of Noorden ging, een slegte gids om ons naar de plaats te brengen, waarom wij dit ook op hem niet durfden laten aankoomen.

Daar waren geene de minste spooren dat 'er ooit een menschlijk schepzel voor ons alhier geweest was, en indedaad, zoo iemand het ongeluk mogt hebben van bij toeval op dit eiland gedreven, of alhier aggelaten te worden, weet ik niet of hij wel in staat zoude zijn zijn leven te onderhouden. Daar is wel overvloed van vogelen en visch, maar geen zichtbaar middel om den dorst te leschen, noch enig gewas, dat

de plaats van brood kan vervullen of de flegte uitwerking van dierlijk voedsel tegengaan , dat naar alle waarschijnlijkheid alleen weldra doodlijke gevolgen zou hebben. Aan de weinige kokos-boomen op het eiland, die het getal van dertig niet te boven gaan, waren weinige vruchten te vinden, en over het algemeen waren die, welke 'er nog aan hongen, of nog niet volgroeid, of met zout of brak sap gevuld, zoo dat een ſchip, dat dit eiland aandoet, op niets anders moet rekenen dan op visch en ſchildpadden, maar van deeze kan het op eenen overvloedigen voorraad ſtaat maaken.

Daar ſtonden hier en daar op dit land enige weinige laage boomen. De Heer ANDERSON ſprak mij ook van twee kleine heesters en van twee of drie kleine planten, welke alle wij op *Palmerſtons-Eiland* en *Otakootaia* gezien hadden. Daar was ook eene ſoort van Hoorn-heemst (*Sida*) of Indiſche Maluwe, eene ſoort van porſelein, en eene andere kleine plant, die aan haare bladeren naar eene middag-bloem (*Mefembryanthemum*) geleek (*), en twee ſoorten van gras; maar elk van deeze gewaſſen was 'er in eene zoo kleine hoeveelheid, en groeide zoo kwijnende, dat men reden heeft om zig te verwonderen dat de ſoort niet te niet gaa.

On-

(*) Veelligt *Sesuvium portulacastrum*. LINN.

. G. FORSTER.

Onder de bovengenoemde laage boomen zat eene ontzagchelijke menigte van eene nieuwe soort van zee-zwaluwen of eier-vogelen. Zij zijn van boven zwart en van onderen wit, met eene witte boog op het voorhoofd, en zij zijn wat grooter dan de gemeene Amerikaansche Sterren. De meeste hadden hun jongen zedert kort uitgebroid, die onder de oude op den kaalen grond lagen; de andere hadden eieren; zij leggen 'er maar een, grooter dan dat van eene duif, blaauwachtig van kleur, met zwart gespikkeld. Daar waren ook veele gemeene gekken, eene soort, omtrent veel naar een Ian van Gent gelijkende, en eene die roest- of chocolaad-kleurig is met eenen witten buik; hier bij moeten wij ook nog voegen fregat-vogelen, keekringvogelen, wulpen, hair-snepjens, een kleine landvogel als een bastaard-nagtegaal, land-krabben, kleine hagedisfen en rotten.

Naardien wij hier kersmis hielden, noemde ik dit nieuw ontdekt eiland *Kersmis-Eiland*; ik denk dat het omtrent vijftien of twintig mijlen omtreks heeft. Het schein van eene half-ronde gedaante, of als de maan in het laatste kwartier, zijnde de twee hoornen de noordlijke en zuidlijke punten, die vier of vijf mijlen omtrent N. ten O. en Z. ten W. van elkanderen liggen. Deeze west-zijde, of het eilandjen in den mond van den zee-boezem, waarop wij de eclips waar-

namen, legt op $1^{\circ} 59'$ Noorder Breedte en op $202^{\circ} 30'$ Ooster Lengte, die wij bepaald hebben door een groot aantal waarneemingen op de maan, die slechts $7'$ van den tijd-wijzer verschilden, zijnde de Lengte $7'$ minder. De afwijking van het kompas was $6^{\circ} 22\frac{1}{2}'$ O. en de duiking van de noord-pool van de naald $11^{\circ} 54'$.

Kersmis-Eiland is, gelijk de meeste eilanden in deezen oceaen, van een rif van koraal-klippen omringd, dat zig niet verre van het strand uitstrekt, Nog verder van land ligt aan de westzijde eene bank van fijn zand, die eene Engelsche mijl in zee uitsteekt. Op deeze bank is goede anker-grond op alle diepten tusschen agt- en dertig vademen. Op minder diepte dan de eerstgenoemde zou men te dicht bij het rif zijn, en op meerder diepte dan de laatste zou men niet verre genoeg van de kant van de bank liggen. De wind woei zoo lang wij hier waren altijd met eene friske koelte uit het O. of O. ten Z., uitgezonderd een of twee dagen. Wij hadden altoos eene zwaare zee uit het Noorden, die met eene ontzagchelijke branding op het brak. Wij hadden deeze zwaare zee reeds gehad voor wij aan het eiland kwamen, en wij hielden die nog enige dagen na wij hetzelfde verlaaten hadden.

ELFDE HOOFDSTUK.

Enige eilanden ontdekt. Beschrijving van de inboorlingen van Atooi, die naar de schepen koomen, en derzelve gedrag aan boord. Een hunner wordt dood geschoten. Voorzorgen om het volk te beletten gemeenschap met de vrouwen te hebben. Eene waterplaats gevonden. Onthaal bij de landing. Wandeling door het eiland. Eene Morai bezogt en beschreven. Graffteden van de Opperhoofden en van de menschlijke slagtoffers, aidaar begraaven. Het eiland Oneeheow bezogt. Plechtigheden, die de inboorlingen verrigteden, als zij naar de schepen kwamen. Redenen om te denken dat zij menscheeters zijn. Enig volk aan land gezonden, dat twee nachten uitblijft. Bericht van hetgeen 'er bij de landing voorviel. De schepen verlaaten deeze eilanden en stevenen noordwaarts.

Den tweeden Januarij, met het aanbreeken van den dag, ligteden wij het anker en hervatteden onze koers noordwaarts, hebbende schoon weder en eene labber koelte uit het O. en O. Z. O. tot wij op de Noorder Breedte van 7° 45' en op

205° Lengte kwamen, daar wij eenen dag stilte hadden. Deze werd gevolgd door eenen N. O. ten O. en O. N. O. wind. In het eerst was hij zwak, maar hij wakkerde aan naar maate wij noordwaarts vorderden. Wij bleeven dagelijks vogelen zien van de soorten, die ik heb opgenoemd, somtijds meer, somtijds minder, en tusfchen de Breedte van 10° en 11° zagen wij verscheiden schildpadden. Alle deeze worden voor tekenen van de nabijheid van land gehouden; wij ontwaarden evehwel geen land voor den agttienden des morgens met den dageraat, wanneer 'er zig een eiland in het N. O. ten O. vertconde, en kort daarop zagen wij nog meer land in het Noorden, geheel van het eerste afgescheiden. Beiden hadden het voorkoomen van hoog land te zijn. Op den middag lag het eerste N. O. ten O. $\frac{1}{2}$ O. naar gissing omtrent agt of negen mijlen van ons, en een hooge berg, aan het oostlijk eind van het ander, lag N. $\frac{1}{2}$ W. Wij waren thans op 21° 12' Noorder Breedte en op 200° 41' Ooster Lengte. Wij hadden beurtelings ligte zugtjens en stilten, zoo dat wij ons, bij zonne-ondergang, niet minder dan negen of tien mijlen van het naaste land bevonden.

Den negentienden, met het opgaan van de zon, lag het eiland, dat wij eerst in het gezigt gekregen hadden, Oost, op verscheiden mijlen afftands. Naardien dit regt in den wind was, en
wij

wij 'er daarom niet bij konden koomen, stuurden wij naar het ander, dat wij konden bereiken, en ontdekten, niet lang daarna, een derde eiland in het W. N. W. zoo verre van ons als land gezien kon worden. Wij hadden nu een fraai koeltjen uit het O. ten N. en ik stuurde naar het oostlijk eind van het tweede eiland, dat zig op den middag van N. $\frac{1}{2}$ O. tot W. N. W. $\frac{1}{4}$ W. uitstreckte, zijnde het naast bij zijnde gedeelte omtrent twee mijlen van ons. Wij waren thans in enigen twijfel of het land, dat wij voor ons hadden, al dan niet bewoond ware; maar deeze twijfeling wierd ras weggenoomen door het zien van enige kanos, die van land naar de schepen roeiden. Ik hield terstond op den wind, om haar tijd te geeven om bij ons te koomen. In elke zaten van drie tot zes mannen, en, toen zij nader kwamen, waren wij aangenaam verrascht te hooren dat zij de taal van *Otahiti* en van de andere eilanden, die wij laatst bezogt hadden, spraken. Daar was niet veel moeite nodig om hen aan het schip te doen koomen; maar wij konden hen niet overhaalen om aan boord overteklimmen. Ik bond enige koperen penningen aan een touw, en gaf die aan het volk van eene van de kanos, dat enige kleine makereelen tot een tegen-geschenk aan het touw bond. Dit wierd andermaal herhaald, en wij gaven hun enige kleine spijkers of stukjens ijzer, die zij meer dan alles waar-

waardeerden. Voor deeze gaven zij nog meer visch en eenen zoeten aardappel, een zeeker teken dat zij enig denkbeeld van mangelen hadden, of ten minsten van een geschenk met een ander te betaalen. Zij hadden niets anders in hunne kanos behalven nog enige groote schillen van flesch-kalebassen en eene soort van visch-net; maar een hunner bood het stuk doek, dat hij, naar de wijze van de andere eilanden, om zijn middel droeg, te koop. Dit volk was bruin van kleur, en, schoon van eene gewoone grootte, wel gemaakt. Daar was weinig verschil in de tint van hunne kleur, maar eene aanmerklijke verscheidenheid in hunne trekken; het gelaat van sommige was niet ongelijk aan dat van Europeaanen. Het hair van de meeste was vrij kort afgesneden, van andere hong het los neder, en bij enige weinige was het op de kruin van het hoofd in eene bos te zamen gebonden. Bij alle scheen het natuurlijk zwart te zijn; maar de meeste hadden het geverwd, gelijk de gewoonte van de Vrienden-Eilanders is, met eene stof, die het eene bruine of gebrande kleur gaf. Zij hadden over het algemeen hunne baarden. Zij droegen geene versierzelen, en wij konden niet bemerken dat hunne ooren doorboord waren; maar sommige waren beprikt op de handen, of omtrent de liezen, schoon niet sterk, en de stukken doek, die zij droegen, waren aardig met
rood

rood, zwart en wit gevlekt. Zij scheenen zeer zagt van aart, en hadden geene wapenen bij zig, uitgezonderd enige kleine steenen, die zij, naar allen schijn, tot hunne eigen verdediging hadden medegebragt, maar zij wierpen die over boord toen zij bevonden dat zij die niet nodig hadden.

Geene tekenen van eene anker-plaats aan dit oostlijk eind van het eiland ziende, stuurde ik naar lij van hetzelfde, en stevende langs deszelfs zuid-oost-kust op den afstand van eene halve mijl van land. Zoo dra wij onder zeil gongen, verlieten ons de kanos; maar terwijl wij de kust langs voeren, kwamen 'er andere van land, gebraden biggen en enige zeer goede aardappelen medebrengende, die zij voor alles wat men hun aanbood vermangeiden, gelijk de andere gedaan hadden. Wij kogten verscheiden kleine biggen voor eene ijzeren bout van een schelling, zoo dat wij ons weder in een land van overvloed bevonden, en juist op een' tijd dat de schildpadden, die wij zoo gelukkig aan het *Kersmis-Eiland* bekoomen hadden, ten naastenbij verteerd waren. Wij voeren voorbij verscheiden dorpen, sommige aan zee, en andere dieper in het land gelegen. De bewooners van alle kwamen met troepen naar het strand loopen, en verzamelden op de hoogten, om de schepen te zien. Het land rijst aan deeze zijde van het eiland zeer schuinsch op van de zee tot aan den voet van het gebergte, dat in het

het midden van het land ligt, uitgezonderd op eene plaats omtrent het oostlijk eind, daar het regt uit zee oprijst en enkel uit steen of rotsen schein te bestaan, die in horizontale laaggen liggen. Wij zagen geen hout dan verre binnen in het land, behalven enige boomen rondom de dorpen, bij welke wij ook enige plantagieën van plataanen en suiker-riet, en plekken, daar wortelen geteeld scheenen te worden, gewaar wierden.

Wij bleeven pellen met eene lijn van vijftig vademen zonder grond te vinden tot wij op de hoogte van eene laage punt kwamen, die omtrent in het midden van deeze zijde van het eiland ligt, of liever wat meer naar het noord-westlijk eind. Hier vonden wij twaalf en veertien vademen op eenen rotsachtigen grond. Deeze punt voorbij zijnde, van welke de kust meer noordwaarts strekte, peilden wij twintig, toen zestien, en eindelijk vijf vademen met eenen zandigen grond. De laatste peiling was omtrent eene Engelsche mijl van land. De nacht belette ons verder te peilen, en wij besteedden denzelven met af en aan te laveeren. Des anderen daags 'smorgens stuurden wij naar land en ontmoeteden verscheiden kanos vol volk, van welke enige moed schepeten en het waagden aan boord te koomen.

In den loop van alle mijne voorige reizen vond ik nimmer inboorlingen van enig land,
die

die zoo verwonderd waren als deeze , bij het koomen in een schip. Hunne oogen vloogen aanhoudend van het een voorwerp naar het ander, terwijl de wildheid van hun gezigt en hunne gebaerden volkoomen uitdrukten dat alles wat zij zagen hun geheel vreemd was, en ons vast overtuigden dat zij voor ons door geene Europeanen bezogt waren en geene kennis hadden aan enige van onze waaren, dan ijzer, waarvan het eger duidlijk bleek dat zij slechts hadden hooren spreken, of van 't welk zij slechts eene kleine hoeveelheid gezien hadden, dat hun zeer lang geleden moet aangebragt zijn. Zij scheenen 'er niets meer van te weeten dan dat het eene stof was, die veel beter geschikt was om te snijden of gaten te booren dan alles wat hun land voortbrengt. Zij vroegen 'er naar met den naam van *hamatte* (*), waarschijnlijk zinspeelende op het een of ander werktuig, waartoe het ijzer nuttig kon gebezigt worden; want zij gaven dien naam aan het lemmer van een mes, schoon wij verzeekerd konden zijn dat zij geen denkbeeld hadden van zulk een werktuig, en zij konden 'er ook in het ge-

(*) *A mitte* heet in *Nieuw-Zeeland* een werktuig, waarmede men den vijand den kop klooft, dat anders ook naar de daad, die 'er mede verrigt wordt, den naam van *Patoo-Patoo* voert, waarbij het bekend is.

geheel niet mede omgaan. Om dezelfde reden noemden zij ijzer dikwijls met den naam van *toe*, die in hunne taal een hakmes, of liever eene soort van bijl betekent. Hen vragende wat ijzer ware? antwoordden zij onmiddelijk: *wij weeten het niet; gij weet wat het is*, en wij kennen het slechts als *toe* of *hamaite*. Toen wij hun enige glazen koraalen lieten zien, vroegen zij eerst, wat zij waren, en of zij die op konden eeten? maar toen wij hen zeiden dat zij dezelve in de ooren moesten hangen, gaven zij die als nutloos terug. Zij waren even onverschillig omtrent een spiegeltjen, dat hun wierd aangeboden, en gaven het om dezelfde reden weder, tegelijk hun verlangen genoegzaam te kennen geevende naar *toe* of *hamaite*, 't welk zij wenschten dat zeer groot mogt wezen. Borden van aarde-werk, porseleine kopjens en diergelijke dingen waren hun zoo vreemd, dat zij vroegen of zij van hout gemaakt waren; maar zij wenschten 'er enige te hebben, om die mede te neemen en aan land te laten zien. Zij waren, in sommige opzigten, beleefd van aart, of ten minsten bedugt van iets te doen, dat ons mogt beledigen, want zij vroegen of zij zouden gaan zitten, of zij op het verdek spuuwen mogten, en diergelijke. Sommige spraken een lang gebed uit, alvorens zij aan boord kwamen, en andere zongen daarna en deden beweegingen met de handen, gelijk wij gewoon

waren geweest te zien in de dansen op de eilanden, die wij laatst bezogt hadden. Daar was nog eene andere omstandigheid, waarin zij ook volmaakt naar deeze andere eilanders geleeken. In het eerst, toen zij in het schip kwamen, tragteden zij alles te stælen, dat hun voorkwam, of liever het openlijk weg te neemen, als of zij begreepen dat wij zulks niet zouden verhinderen, noch kwalijk neemen. Wij overtuigden hen weldra dat zij zig hierin bedroogen, en zoo zij enigen tijd daarna minder driftig wierden om zig alles toe te eigenen, wat hun aanstond, was het omdat zij bevonden dat wij een waakend oog op hen hielden.

Ten negen uren, vrij digt bij land zijnde, zond ik drie gewaperde sloepen, onder bevel van den Luitenant WILLIAMSON, om naar zoet water om te zien. Ik beval hem dat hij, zoo hij het nodig vond aan land te gaan om water te zoeken, niet meer dan een' man met zig uit de sloepen zoude medeneemen. Zoo als zij van het schip aftaken, sprong een van de inboorlingen, die des slagters groot hakmes gestolen had, 'er mede over boord, klom in zijne kano, en spoedde zig naar land, terwijl de sloepen hem te vergeefsch vervolgden.

Het bevel dat niemand van het volk van de sloepen aan land zoude gaan had ik gegeven, ten einde alles te doen wat in mijn vermogen was

om voortekoomen dat eene noodlottige ziekte, waarmede ik wist dat enige van ons volk besmet waren, en die ongelukkig reeds door ons aan andere eilanden in deeze zeeën was medegegdeeld, ook niet op dit eiland gebragt wierde. Met hetzelfde oogmerk verbood ik vrouwen op de schepen toe te laten. Daar waren anders veele in de kanos medegekoomen. Haare grootte, kleur en gelaatstrekken verschilden niet veel van die der mannen, en, schoon haar gelaat aanmerklijk open en aanvallig was, waren 'er weinige sporen van kieschheid of evenredigheid van trekken in haare aangezichten te bespeuren. Het eenigst onderscheid dat 'er in haare kleeding was bestond slechts daarin, dat zij een stuk doek om het lijf gewonden hadden, dat van omtrent den middel tot half weg de dijen nederhong, in plaats van de *maro*, die door de andere kunne gedraagen wierd. Zij zouden ons even gaerne met haar gezelschap aan boord begunstigd hebben als de mannen; maar ik wilde allen omgang met haar voorkoomen, die haar maar al te waarschiijnlijk een onherstelbaar nadeel zoude toebrengen, en door haar aan het geheele volk. Daar wierd nog eene andere nodige voorzorg genoomen; ik gaf, namelijk, een zeer gestreng bevel uit dat niemand, welken men wist in eenen staat te zijn om de besmetting voortteplanten, uit de schepen zoude gezonden worden om dienst te doen.

Of deeze maatregelen, uit menschlievendheid genoomen, al of niet de verlangde uitwerking hadden kan de tijd alleen ontdekken. Ik had even oplettend op dezelfde zaak geweest, toen ik de *Vrienden-Eilanden* eerst bezogt, en egter bevond ik naderhand, met wezenlijke droefheid, dat mij zulks niet gelukt was. En ik vrees zeer dat dit altijd het geval zal zijn op zulke reizen als de onze, als het nodig is een aantal volks aan land te hebben. De gelegenheden en aanlokzelen tot eenen naauwen omgang van de eene sexe met de andere zijn dan te menigvuldig om 'er zig voor te wagten, en hoe zeer men overtuigd meent te zijn van de gezondheid van het volk, ziet men dikwijls dat men zig bedrogen heeft, als het te laat is. Ik twijfel zelfs of de bekwaamste heelmeesters wel altijd met enige zekerheid kunnen zeggen of iemand, die, in zekere trappen van deeze ziekte, onder hunne behandeling geweest is, zoo in den grond geneezen zij, dat 'er geene mogelijkheid overblijft dat hij nog in staat zoude zijn de besmetting medetedeelen. Ik geloof dat ik enige voorbeelden zoude kunnen opgeeven, die mij zouden wettigen deeze gedagten te waagen. Het is ook wel bekend dat 'er onder het volk gemeenlijk enige gevonden worden, die laag genoeg zijn om hunne kwaal te verbergen, en daar zijn ook andere, die godloos genoeg zijn om 'er niet om te geeven aan

wie zij dezelve mededeelen. Van dit laatste hadden wij een voorbeeld op *Tongataboo*, aan den constapel van *de Ontdekking*, die aan wal gezonden was om het opzigt over den handel van dat schip te houden. Na dat hij wist dat hij deze ziekte had opgedaan, bleef hij egter omgang met verschillende vrouwen houden, die men reden had te denken dat met dezelve niet besmer waren. Zijne maats stelden hem dit te vergeeffsch voor oogen, tot Kapitein CLERKE, deeze gevaarlijke buitenspoorigheid verneemende, hem weder aan boord liet koomen.

Terwijl de sloepen bezig waren de kust op te neemen, bleeven wij met de schepen af en aan houden, derzelver terugkomst afwachtende. Om trent den middag kwam de Heer WILLIAMSON terug en berichtte dat hij eene groote plas had gezien, agter een kreupelbosch bij een van de dorpen, die, naar het zeggen van de inboorlingen, zoet water bevattede, en dat voor dezelve anker-grond was. Hij berichtte ook dat hij getragt had op eene andere plaats te landen, maar dat hij daarin verhinderd was door de inboorlingen, die in groot aantal naar de sloepen gekoomen waren, en getragt hadden de riemen, de geweeren, in kort, alles wat zij grijpen konden wegteneemen, en die zoo sterk op hem aangedrongen waren, dat hij genoodzaakt geweest was te vuuren, waardoor een man gedood was.

Dee-

Deeze ongelukkige omstandigheid kwam ik egter eerst te weeten na wij het eiland verlaaten hadden, zoo dat alle mijne maatregelen wierden ingerigt als of 'er niets van dien aart gebeurd ware. De Heer WILLIAMSON zeide mij dat, toen de man gevallen was, zijne landslieden hem hadden opgenoomen en weggedraagen, en toen de sloep verlaaten hadden; doch dat zij ons volk egter nog tekenen gedaan hadden van te landen, dat hij had afgeslagen. Het scheen den Heer WILLIAMSON niet toe dat de inboorlingen enig voorneemen gehad hadden iemand van zijn volk te dooden of zelfs te beschadigen; maar zij scheenen enkel door nieuwsgierigheid gedreven te worden om hun hetgeen zij hadden afteeneemen, terwijl zij ook gereed waren om al wat zij hadden daar voor in de plaats te geeven.

Zoo dra de sloepen weder aan boord waren, zond ik eene van dezelve om te gaan liggen daar de beste anker-grond was, en zoo dra zij aldaar gekoomen was, voer ik 'er met de schepen naar toe, en ankerde in vijf en twintig vademen water, in eenen grond van fijn graauw zand. De oostelijke punt van de reede, de laage punt, namelijk, van welke reeds gesproken is, lag $Z. 51^{\circ} O$; de westpunt $N. 65^{\circ} W.$, en het dorp, agter hetwelk men zeide dat het water was, $N. O. ten O.$, eene Engelsche mijl van ons. Maar weinig meer dan een vierde van eene Engelsche mijl van ons

was branding, die ik niet gewaar wierd voor dat *de Resolutie* reeds op haare plaats lag. *De Ontdekking* ankerde ten oosten van ons en verder van land. De schepen tusfchen drie en vier uren aldus gelegd hebbende, voer ik naar land met drie gewapende floepen en twaalf zee-soldaaten, om het water te proeven en om de neiging van de inwooneren te polfen, van welke enige honderden op een zandig strand voor het dorp verzameld waren; agter hetzelfde was eene finalle vallei, welker bodem door de water-plas bezet was.

Zoo dra ik aan land sprong, viel de gantsche troep inboorlingen plat op hunne aangezigten en bleef in die zeer nederige houding tot ik hen door duidlijke tekenen overhaalde om optestaan. Toen bragten zij eene menigte kleine biggen, die zij mij aanboden met plataan-boomen, omtrent dezelfde plechtigheden in acht neemende als wij, bij zulke gelegenheden, op de *Societeit*- en andere *Eilanden* hadden zien verrigten, terwijl een hunner een lang gebed uitsprak, waarbij andere van de verzameling zig fomtijds voegden. Ik drukte mijne aanneeming van de aangeboden vriendschap uit door hun daarentegens de geschenken te geeven, welke ik tot dat einde van het fchip had medegebragt. Toen deeze voorloopige handelingen geëindigd waren, stelde ik eene wagt op het strand en nam enige van de inboorlingen
aan,

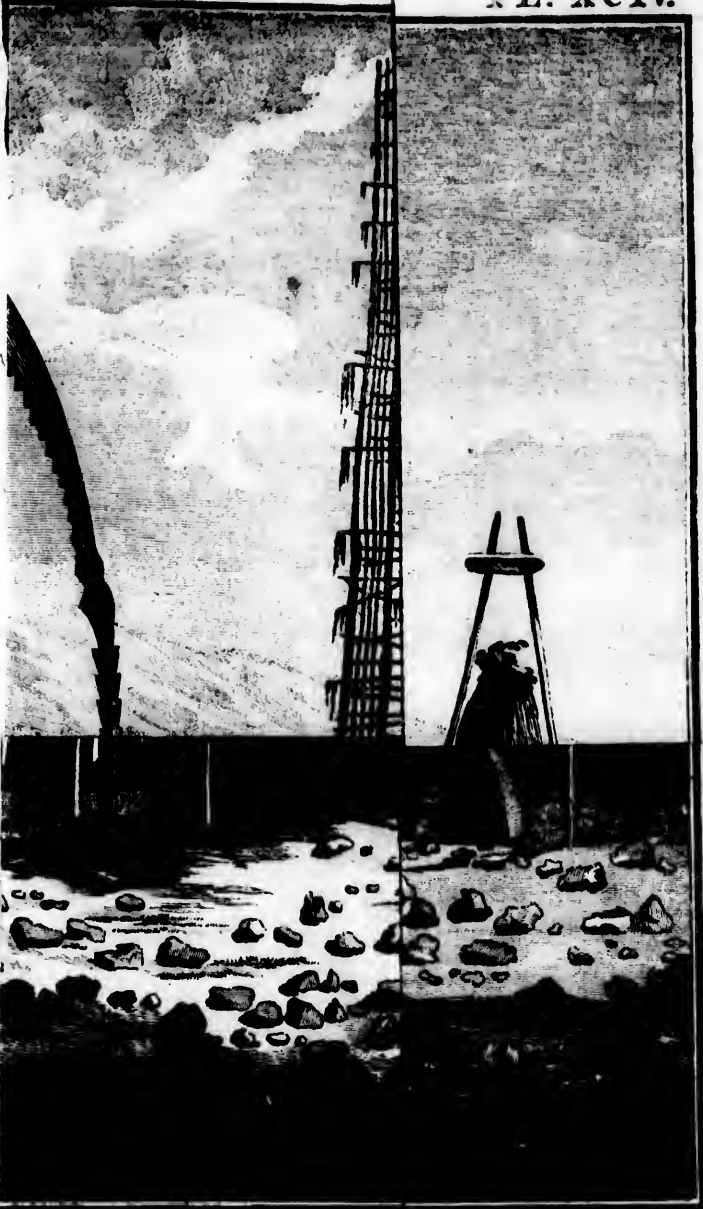
aan, om mij naar het water te geleiden, dat zeer goed bevonden wierd en ook voor ons oogmerk zeer wel gelegen. Het was zoo groot dat het wel een meir genaamd mogt worden, en strekte zig verder het land in dan wij met onze oogen konden bereiken. Mij nu van dit zeer wezenlijk punt verzeekerd hebbende, gelijk ook van de vreedzaame neiging der inwooneren, keerde ik weder naar boord, en gaf bevelen dat alles in gereedheid zoude gebragt worden om in den morgen onze water-vaten aan land te brengen en te vullen, wanneer ik aan land gong met het volk, dat in dat werk gebruikt wierd, hebbende eene wagt van soldaaten bij ons, die op het strand post vattendren.

Zoo dra wij landden, wierd 'er een koophandel aan den gang gebragt van varkens en aardappelen, die de eilanders ons verkogten voor spijkers en stukjens ijzer, welken men omtrent het fatsoen van beitels gegeven had. Wij vonden geene hinder- nissen in het inneemen van water, integendeel hielpen de inboorlingen ons volk de vaten van en naar de plas rollen, en deden gereedlijk alles wat wij van hun vergden. Alles dus naar mijn genoegen gaande, en mijne tegenswoordigheid op de plaats nu als onnut aanziende, liet ik het be- vel aan den Heer WILLIAMSON, en deed eene wandeling landwaarts, de vallei in, verzeld van de Heeren ANDERSON en WEBBER, van welke

de eerste alles wat wij merkwaardigs mogten ontmoeten met zoo veel bekwaamheid met de pen kon beschrijven als de ander het met zijn penseel kon afbeelden. Wij wierden van eenen talrijken stoet inboorlingen gevolgd, onder welken ik eenen, welken ik had onderscheiden aan de moeite, die hij aanwendde om de overige in orde te houden, tot mijnen gids uitkoos. Deze riep van tijd tot tijd uit dat wij aannaderden, en elk; dien wij ontmoeteden, viel voorover op den grond en bleef liggen tot wij voorbij waren. Deze is, zoo als ik naderhand verstond, de wijze, waarop zij hunnen eigen grooten Opperhoofden hunnen eerbied betuigen (*). Terwijl wij met de schepen uit het Oosten de kust langs voeren, hadden wij bij elk dorp een of meer hooge witte voorwerpen als pyramiden, of liever obelisksen bespeurd, en een van deeze, die ik gis dat ten minsten vijftig voeten hoog was, vertoonde zig op de plaats daar het schip lag, en scheen niet verre in deeze vallei te zijn. Dezelve nader te beschouwen was het voornaamst doel van mijne wandeling. Onze gids verstond volmaakt wel dat wij derwaarts wenschten gebracht te worden; maar
zij

(*) Iets diergelijks bejegende LE MAIRE EN SCHOUTEN op het *Kokos- en Schouten-Eilanden*, die niet verre van de *Vrienden-Eilanden* af liggen.

PL. XCIV.

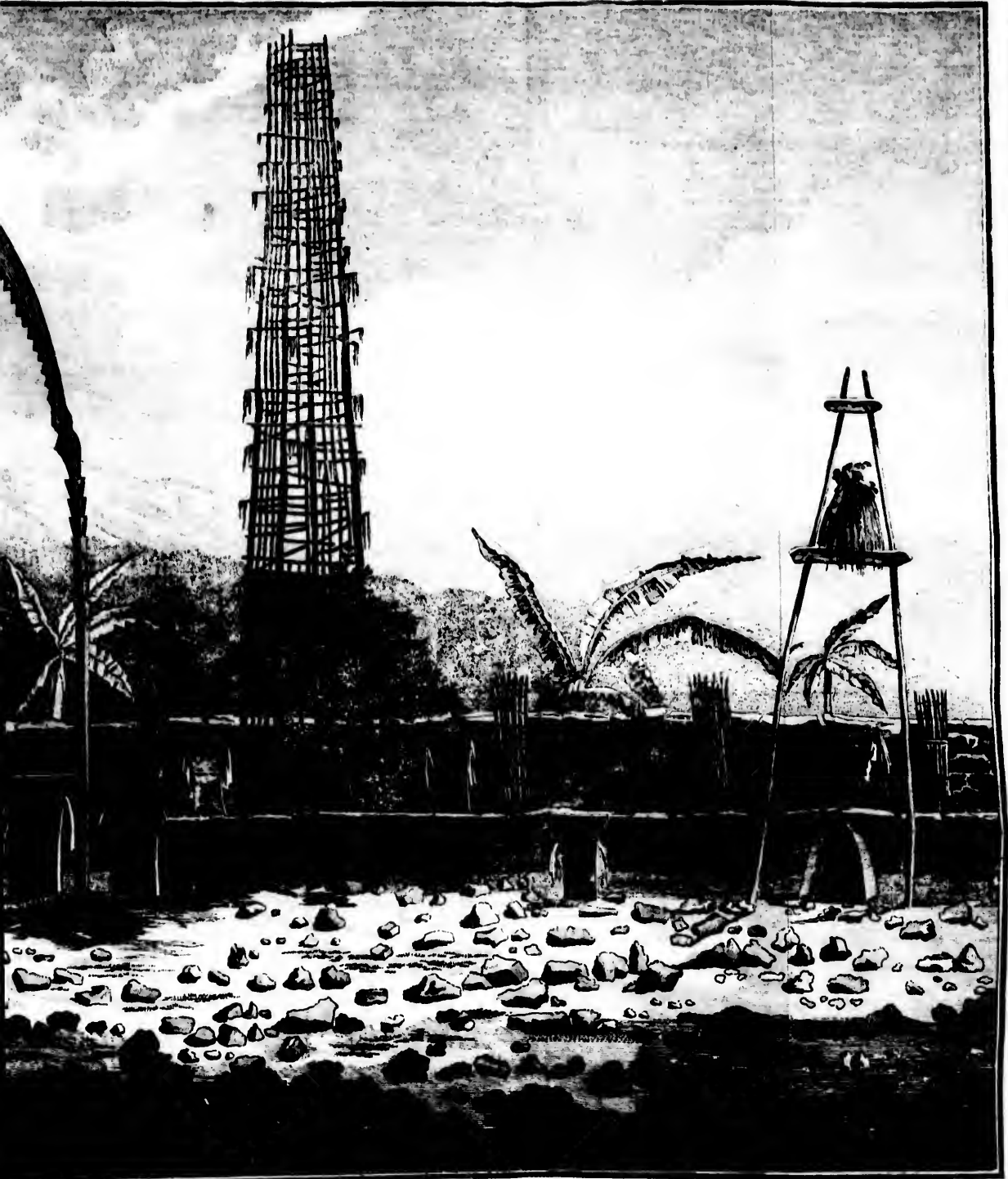

VAN ATOOI.

W
E
V
E
R
O

KERKHOFF VAN

VAN ATOOL.

HOX

zij was juist zoo geplaatst, dat wij 'er niet bij konden koomen, alzoo zij door de water-plas van ons gescheiden was. Naardien 'er egter nog eene andere van dat slag binnen ons bereik was, omtrent eene halve Engelsche mijl verre aan onze zijde van de valleij, begaven wij ons naar dezelve toe. Zoo dra wij 'er kwamen, zagen wij dat zij in eene begraafplaats of *Morai* stond, welker gelijkenis in veele opzigten met die, met welke wij op andere eilanden van deezen Oceaan, en bijzonderlijk op *Orahiti*, zoo wel bekend waren, niet kon nalaaten ons te treffen, en wij bevonden ook weldra dat de verschillende deelen, waaruit zij bestond, met dezelfde naamen benoemd wierden. Het was eene langwerpige ruimte van eene aanmerkelijke uitgestrektheid, van eenen steenen muur omringd, die omtrent vier voeten hoog was. De ruimte van binnen was los met kleine steenen geplaveid, en aan het een eind stond hetgeen ik de pyramide noem, doch dat in de taal van het eiland *henanamoo* genoemd wordt, en die baarblijkelijk een naauwkeurig model was van de grootere, die wij uit de schepen gezien hadden. Het was omtrent vier voeten in het vierkant aan het grondstuk en omtrent twintig voeten hoog. De vier zijden waren gemaakt van dunne latten, met takken en rijzen doorvlogten, en dus een slegt teen-werk vormende, van boven tot beneden hol of van binnen open. Het scheen enigzints ver-

vallen te zijn; maar daar waren blijken genoeg overig dat het met een dun, ligt, graauw doek was bedekt geweest, dat dit volk, naar het schijnt, tot godsdienstige gebruiken wijdt, alzoo wij eene menigte van hetzelfde in verschillende deelen van de *morai* zagen hangen, en mij, toen ik landde, een stuk was opgedrongen. Aan alle zijde van de pyramide waren lange stukken teenwerk, *hereanee* genoemd, in denzelfden vervalten staat, met twee dunne paalen, die schuinsch naar elkanderen stonden, in eenen hoek, daar enige plataanen op eene plank lagen, die vijf of zes voeten boven den grond verheven was. Dit noemden zij *herairemy*, en zij zeiden ons dat de vrugten eene offerhande aan hunnen God waren, waardoor het dan naauwkeurig met de *whatta* van *Otahiti* overeenkomt. Voor de *henananoo* stonden enige stukken hout, zoo uitgesneden dat zij enigzints naar menschlijke gedaanten geleeken, die, met eenen steen, omtrent twee voeten hoog, met stukken doek bedekt, *hoho* genaamd, en aan *Tongarooa*, den God van dit volk, toegewijd, ons meer en meer herinnerde aan hetgeen wij gewoon waren op de *morais* van de eilanden, die wij laatst verlaaten hadden, te vinden. Bij deezé stukken hout, aan de buitenzijde van de *morai*, was een klein afdakjen, niet grooter dan een honden-hok, dat zij *hareepahoo* noemden, en voor hetzelfde was een graf, daar,

oeg
bek
het
coo
nde
oen
alle
en-
val-
sch
aar
of
Dic
dat
wa-
de
de
uit-
ge-
ent
kt,
van
rde
van
te
en-
en,
ee-
af,
ar,

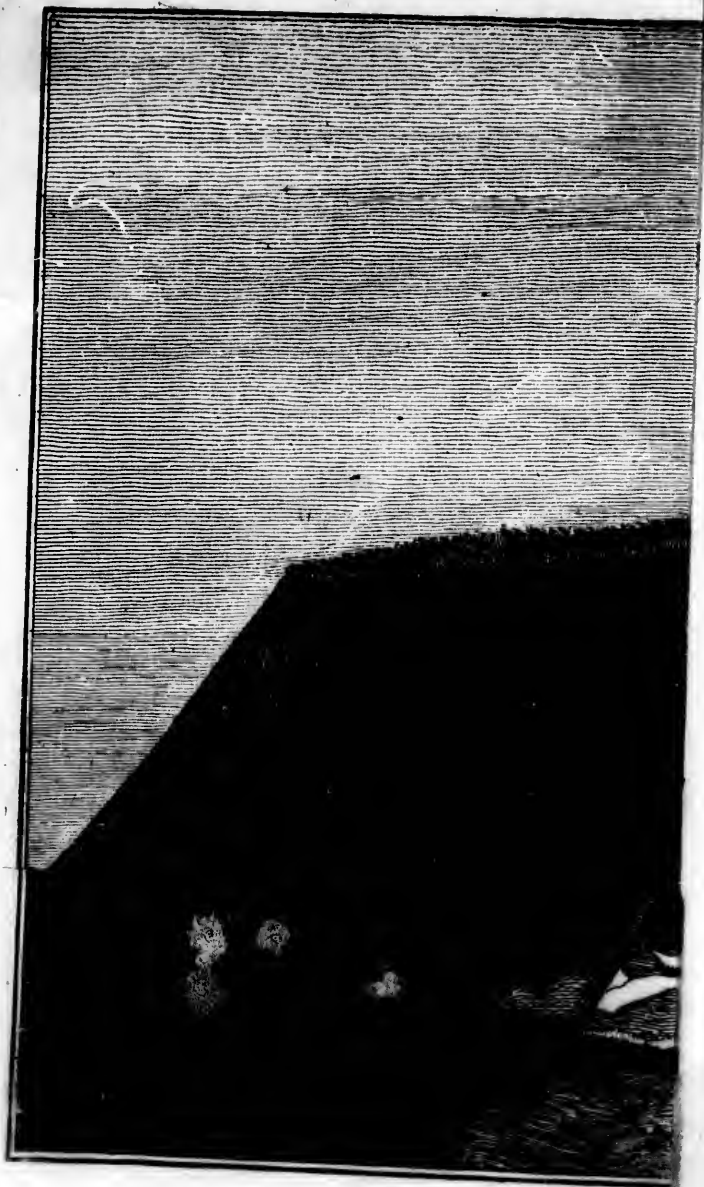

HET HUIS IN DE MORAI OP ATOON

20-
f,
r,

U OP ATOOI VAN BINNEN.

HET HUIS IN

daar, naar men ons zeide, de overblijfselen van eene vrouw begraven lagen.

Aan de overzijde van de ingesloten ruimte van de *morai* stond een huis of afdak, omtrent veertig voeten lang, en in het midden tien breed, zijnde aan beiden de einden smaller, en omtrent tien voeten hoog. Dit huis, dat, schoon veel langer, laager was dan hunne gemeene woon-huizen, was, naar men ons zeide, *hemanaa* genaamd. De ingang in hetzelfde was in het midden van die zijde, welke in de *morai* was. Aan de andere zijde van dit huis, over den ingang, stonden twee houten beelden, uit een stuk gesneden, op voetstukken, in alles omtrent drie voeten hoog, niet slegt getekend en uitgevoerd. Men zeide het waren *Eatooa no Veheina* of afbeeldingen van godinnen. Op het hoofd van de eene stond een gesneden helm, niet ongelijk aan die, welke de oude krijgslieden droegen, en op dat van de andere eene ronde muts, naar het hoofd-kapzel van *Otahiti*, *ramou* genaamd, gelijkende; beiden hadden stukken doek om de heupen gebonden, die vrij laag nederhongen. Ter zijde van elk stond ook een stuk gesneden hout, op dezelfde wijze met stukjens doek behangen, en tusschen of voor de voetstukken lag eene menigte varen op een hoop. Het bleek klaar dat deeze daar stuk voor stuk, en op verschillende tijden waren nedergelegd; want daar was van allerlei

ouderdom, van dat reeds geheel vergaan tot dat nog versch en groen was.

In het midden van het huis en voor de twee beelden was eene langwerpige ruimte, ingesloten door eenen laagten steenen rand en met lappen van het zoo dikwijls genoemde doek bedekt. Dit bevonden wij, bij onderzoek, het graf van zeven Opperhoofden te zijn, wier naamen opgenoemd wierden, en de plaats wierd *Heneene* genoemd. Wij hadden reeds zoo veele treffende voorbeelden van gelijkheid gezien tuschen de begraaf-plaatsen, die wij hier bezogten, en de eilanden in de Zuider Stille Zee, van waar wij laatst gekoomen waren, dat wij weinig twiſfelden of die gelijkheid zoude ook plaats hebben in de plechtigheden, die hier in gebruik waren, en bijzonderlijk in de afgrijslijke van menschlijke offerhanden te offeren. Onze gisſingen wierden maar al te ras door duidelijke bewijzen bevestigd, want, uit het huis koomende, zagen wij, juist aan eene zijde van den ingang, eene kleine vierkante plaats, en daarbij eene nog kleinere, en vraagende waartoe die dienden, onderrichtede onze gids ons terſtond dat in de eene een man begraven was, die geofferd was, een *Taata* (*Tanata* of *Tangata* in dat land) *taboo*, dat hier uitgesproken wordt *tafoo*, en in de andere een varken, dat ook als eene offerhande aan de Godheid geofferd was. Niet verre van deeze vier-

kante

kante plaatsfen, omtrent het midden van de *morai*, waren nog drie van deeze vierkante ingesloten vakken, met in elke twee stukken gefneden hout, en eene hoop varen 'er op. Deeze, zeide men ons, waren de graven van drie Opperhoofden, en voor dezelve was een langwerpig ingesloten vak, dat onze gids ook den naam gaf van *Tan-gata taboo*, ons zoo duidlijk dat wij in zijne meening niet konden dwaalen, zeggende dat aldaar drie menschlijke slagtoffers begraven waren, dat is, bij de begravenis van elk Opperhoofd een. Het was met de ernstigste droefheid dat ik, op zulke ontwijfelbaare getuigenisfen, moest besluiten dat deeze bloedige plechtigheden overal door deezen wijden oceaen, heerschten, onder volkeren, die door zulke verre afstanden van elkanderen gescheiden, en zelfs onkundig waren van elkanderens aanwezen, schoon zulke duidlijke kenmerken draagende van oorspronglijk van eene zelfde natie te zijn. Deeze droefheid wierd niet weinig vermeerderd door te bedenken dat alle omstandigheden ons moesten doen gelooven dat deeze barbaarsche gewoonte hier zeer algemeen was. Daar scheenen op dit eiland zeer veele zulke offer-plaatsfen te zijn als deeze, welke wij thans bezogten, en die eene van de kleinste scheen, zijnde op verre na zoo aanzienlijk niet als verscheiden andere, die wij gezien hadden, terwijl wij langs de kust zeilden, en bijzonderlijk

lijk dan die aan de overzijde van het water, in deze vallei, welker witte *henananoo* of pyramide wij nu bijna verzeekerd waren dat alleen haare kleur had van stukken van het gewijde doek, die 'er op lagen. Op verschelden plaatsen binnen het ingesloten gedeelte van deze begraafplaats waren boomen van de *Cordia sebestina*, enige van de *Morinda citrifolia*, of de breedbladige Bancudie of Braamboozen-boom, en verschelden planten van de *zete* of *jeejee* van *Tongataboo* (*), met welker bladeren de *hemanaa* gedekt was; en, alzoo ik opmerkte dat deze plant niet gebruikt was om hunne woonhuizen te dekken, is het waarschijnlijk dat dezelfde alleen voor godsdienstige gebruiken bewaard wordt.

Onze weg van en naar de *morai*, die ik beschreven heb, lag door de plantageën. Het grootst gedeelte van den grond was geheel plat, hier en daar doorsneden met slooten vol water, en wegen, die opgehoogd scheenen. De tusschenvakken waren, over het algemeen, met *raro* beplant, die hier zeer welig groeit, alzoo de velden laager zijn, zoo dat zij bevochtigd blijven. Het water, dat 'er op staat, komt waarschijnlijk van dezelfde bron, die den grooten vijver voorziet,

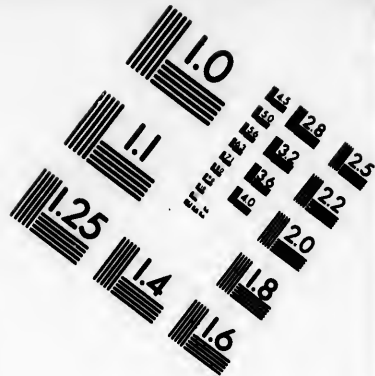
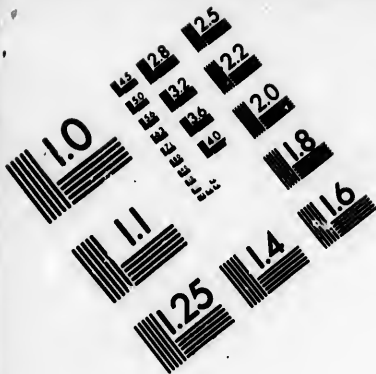
waare

(*) Denklijk de *Dracaena terminalis*. LINNÆI.

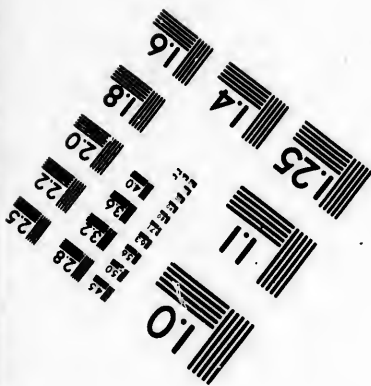
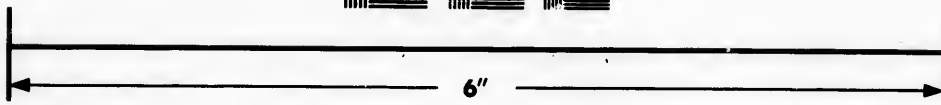
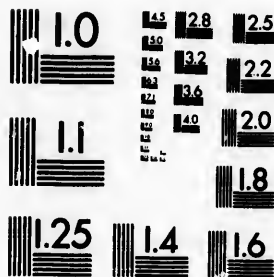
G. FORSTER.

TOOI.

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

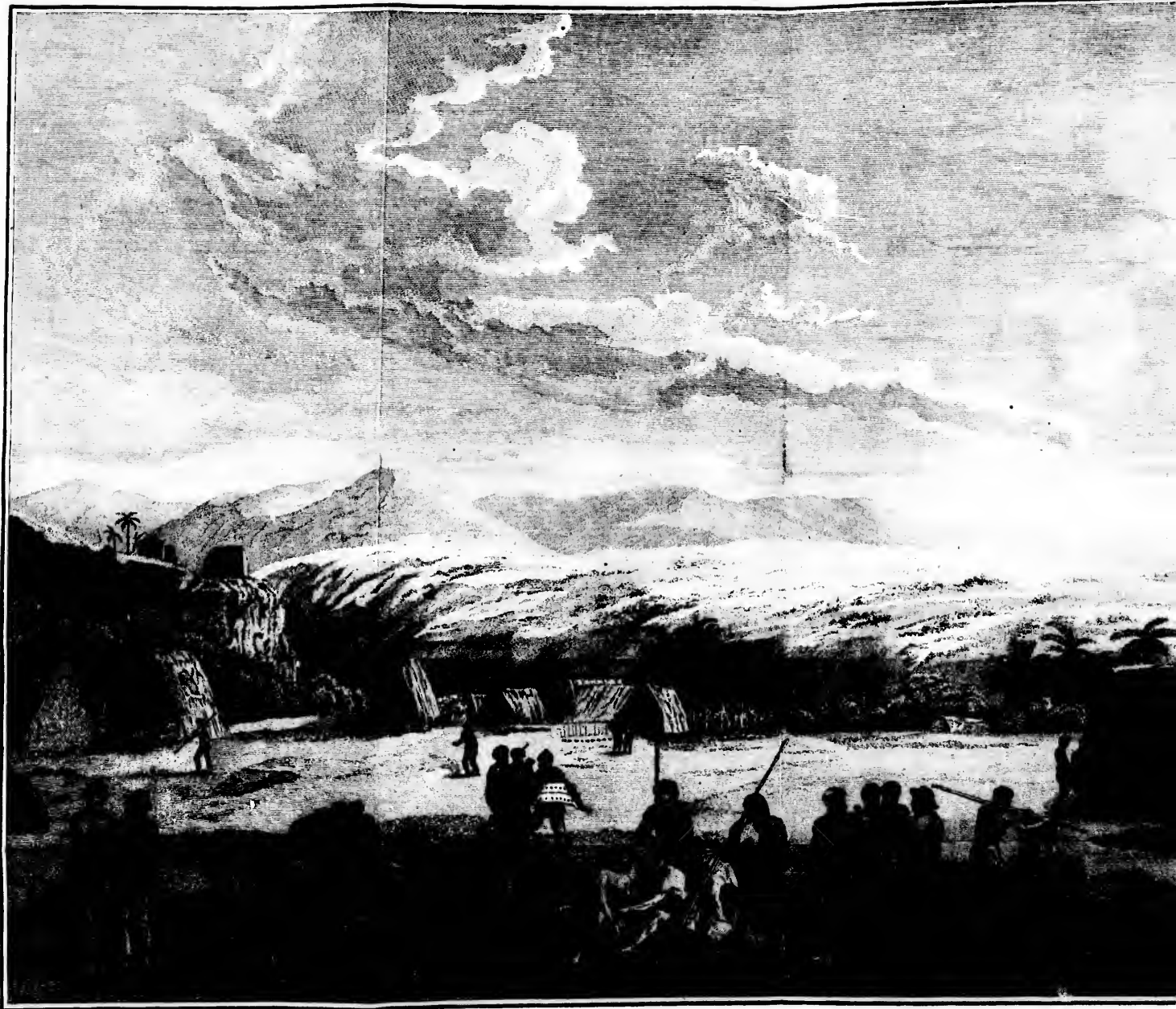

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

0
1.5 1.8 2.0 2.2 2.5
2.8 3.2 3.6 4.0
4.5 5.0 5.6 6.3 7.1 8.0 9.0 10.0

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

BINNENGEZIGT VAN HET WIL.

VAN HET EILAND ATOOK.

AND A

w
v
m
w
d
ee
m
be
O
on
de
sta
de
he
on
on
pla
zle
de
ha
ke
vo
zar
wo
ord
zon
he
om

waaruit wij onze vaten vulden. Op de drooge vakken waren verscheiden plaatsfen, daar de doekmoerbezie-boom in regelmaatige reien geplant was, die ook sterk groeide en zeer net gehouden wierd. De kokos-boomen waren niet in eenen zoo bloeienden staat en waren alle laag; maar de pifangs of plataan-boomen hadden een beter voorkoomen, schoon zij niet groot waren. Over het algemeen zagen wij om dit dorp, en om veele van die, welke wij, voor wij ankerden, voorbijgezeild waren, de *cordia sebestina* staan; maar deeze boom was 'er kleiner dan op de Zuidlijke Eilanden. Het grootste gedeelte van het dorp staat aan strand, en bestaat aldaar uit omtrent zestig huizen; maar daar staan 'er nog omtrent veertig dieper het land in naar de begraafplaats.

Na dat wij alles wat 'er omtrent de *morai* te zien was zeer zorgvuldig hadden opgenoomen en de Heer WEBBER 'er eene tekening van gemaakt had, gelijk ook van de nabuurige landstreek, keerden wij langs eenen anderen weg terug. Ik vond eene groote schaare op het strand verzameld, en de handel in biggen, hoenderen en wortelen was zeer levendig en gong in de beste orde, schoon ik niet kon bemerken dat enig bijzonder persoon voor zijne landslieden daaromtrent het opzigt had. Op den midtag gong ik naar boord om te eeten en zond den Heer KING om het bevel over

over het volk aan wal op zig te neemen. Hij moest reeds in den morgen deezen dienst verrigt hebben, maar hij wierd aan boord opgehouden om waarneemingen op de maan te doen. In den agtermiddag landde ik weder, van Kapitein CLERKE verzeld, met voorneemen om wederom eene wandeling in het land te doen; maar voor ik dit ter uitvoer konde brengen, was de dag te verre verloop, zoo dat ik voor het tegenswoordige mijn voorneemen ter zijde stelde, en het viel zoo uit, dat ik naderhand geene gelegenheid meer had. Bij zonne-ondergang bragt ik al het volk aan boord, hebbende dien dag negen vaten water opgedaan, en, bij ruiling, meest voor spijkers en stukjens ijzer, omtrent zeventig of tagtig biggen, enige hoenderen, een hoop aardappelen en enige plataanen en *taro*-wortelen. Dit volk verdiende allen lof in dezen koophandel; het poogde ons niet te bedriegen aan wal noch aan boord. Sommige hunner verrieden, gelijk reeds gezegd is, in het eerst eenen diefachtigen aart, of liever zij dagten dat zij recht hadden op alles wat zij grijpen konden; maar zij lieten weldra een gedrag vaaren, hetwelk zij overtuigd wierden niet strafloos te kunnen volgen.

Onder de dingen die zij deezen dag te koop bragten, viel ons bijzonder in het oog eene bijzondere soort van kleed en muts, die, zelfs in landen, daar men meer werk maakt van de kleding,

ding, voor sierlijk konden gehouden worden. De eerste zijn omtrent van gedaante en grootte als de korte manteltjens, die de vrouwen in Engeland en de mannen in Spanje draagen, tot het midden van den rug reikende, en van vooren los toegemaakt. De grond is gevlogten, waarop de schoonste roode en geele vederen zoo sterk zijn vastgehecht, dat de oppervlakte bij het dikst en rijkst fluweel kan vergeleken worden, waarnaar zij en in zagtheid en in glans zeer gelijken. Deeze vederen zijn 'er op zeer verschillende wijzen op geschakeerd; op sommige ziet men driehoekige vlakken, beurtelings van rood en geel, op andere eene soort van halve maan, en andere, die geheel rood waren, hadden eenen breedten geelen rand, die hen op enigen afstand naar een scharlaken kleed met eenen rand van gouden pasfementen deden gelijken. De schitterende kleur der vederen zettede die, welke nog nieuw waren, niet weinig luister bij, en wij bevonden dat zij, die dezelve bezaten, die zeer hoog in waerde hielden, want zij wilden 'er ons in het eerst geen afstaan, wat wij 'er ook voor mogten bieden, en vroegen 'er niet minder voor dan een snaphaan. Wij kogten 'er egter naderhand enige voor zeer groote ijzeren bouten. De beste waren schaarsch, en het schijnt dat zij slechts bij enkele bijzondere plechtigheden of vermaaklijk-

heden gebruikt worden; want zij, die dezelve aan hadden, maakten altijd enige gebaerden, die wij te vooren hadden zien doen door degeene, die zongen.

De muts is bijna juist gevormd als een helm met het middenst gedeelte of de kam somtijds eene hand breed, en zij zit zeer vast op het hoofd, hebbende inkepingen, waarin de ooren sluiten. Zij is van teenen gevlogten, die met een netwerk bedekt zijn, waarin vederen gewerkt zijn op dezelfde wijze als op de mantels, schoon wat digter en met minder verscheidenheid; zij zijn meest rood, met enige zwarte, geele of groene streepen, aan de zijden, die de kromte van de kam volgen. Zij maaken waarschijnlijk eene volledige kledij met de mantels, want de inboorlingen verscheenen somtijds in beiden te gelijk.

Wij konden ons in het eerst niet begrijpen van waar zij zulk eene menigte van die fraaie vederen bekwamen; maar wij wierden welhaast ontrent eene soort uit den droom geholpen, want zij bragten ons naderhand veele vellen van kleine roode vogeltjens te koop, die dikwijls in bosfen van twintig of meer opgebonden waren, of welken eene kleine houten pen door de neusgaten gestookten was. In het eerst bestonden de vellen, die wij kogten, slechts uit het gedeelte van

van tusſchen de vleugelen naar vooren , maat naderhand kogten wij 'er veele met het agterſte gedeelte 'er aan, benevens den ſtaert en de pooten. De eerſte herinnerden ons egter eensklaps de oorsprong van de fabel, die men weleer geloofde, dat de paradijs-vogelen geene pooten hadden, en verklaarden die omſtandigheid genoegzaam. Waarschijnlijk ſnijdt het volk van de eilanden ten oosten van de Molukken , van waar de vellen van paradijs-vogelen gebragt worden, hun de pooten af om dezelfde reden, die 'er het volk van *Atooi* voor gaf, namelijk, dat zij hen op die wijze gemaklijker kunnen bewaaren, zonder iets van die deelen te verliezen, die in hun oog eene groote waerde hebben. De roode vogel van ons eiland wierd door den Heer ANDERSON voor eene ſoort van *Merops* of Bijen-eeter gehouden, en was omtrent van de grootte van eene musch, van eene fraate ſcharlaken kleur met zwarte ſtaert en vleugelen, en eenen krommen bek, twee maal zoo groot als de kop, die, gelijk ook de pooten, roodachtig van kleur was. De kop was ontledigd, gelijk bij de paradijsvogelen; maar het ſcheen niet dat zij enige andere voorzorgen gebruikten om dezelve te bewaaren dan hen enkel te laaten droogen; want de vellen, ſchoon nog vogtig zijnde, hadden geene reuk of ſmaak, die konden doen

denken dat zij van rottingweerende zelfstandigheden gebruik maakten (*).

In

(*) Het is der moeite waardig op te merken hoe verre de zugt naar roode vederen door alle de eilanden van de Stille Zee verspreid is, en de omstandigheid, van welke hier gewag gemaakt wordt, zal waarschijnlijk bij hen, die zig vermaaken met de wonderlijke verhuizingen van een zelfde geslacht of denzelfden stam nategaan, als eene bevestiging van die stelling beschouwd worden (die evenwel nog op andere voorbeelden van gelijkenis steunt) waarbij men *Nieuw-Gutnea* en de nabuurige Oost-Indische Eilanden, van waar de Hollanders de paradijs-vogelen haalen, beschouwen als oorspronkelijk bevolkt door hetzelfde ras van menschen, dat Kapitein COOK op alle de eilanden vond van *Nieuw-Zeeland* af tot deeze nieuwe groep, tot welke *Atooi* behoort.

Dat de Heer SONNERAT ons van den paradijs-vogel zegt koopt volmaakt overeen met het bericht, dat hier van de bewaarde roode vogelen gegeven wordt. Van de Pipous spreekende, gaat hij dus voort: „ Zij bragten ons „ verscheiden soorten van vogelen, zoo sierlijk van ge- „ daante als schitterende van luisterrijke kleuren. De vel- „ len van vogelen dienen den Opperhoofden tot opschik, „ die dezelve aan hunne mutsen draagen als pluimen. Maar „ als zij die vellen bereiden, snijden zij 'er de pooten af. „ De Hollanders, welke op die kusten handelen, koopen „ deeze bereide vellen, brengen die naar Perzie, naar „ Suratte en naar Indië, daar zij die zeer duur verkoopen „ aan de rijke inwooneren, die 'er pluimen voor hunne „ tulbanden van maaken en voor de helmen der krijgs- „ lieden, die 'er hunne pserden ook mede versieren. Daar „ van daan is het denkbeeld gekoomen dat eene van die „ voor-

In den nacht en den geheelen morgen van den twee en twintigsten regende het bijna aanhoudend. De wind was Z. O., Z. Z. O. en Z., dat eene korte kabbelende zee veroorzaakte, en alzoo 'er weinig meer dan twee kabels lengte van den spiegel van ons schip branding was, lag het niet zeer veilig. De golf brak zoo hoog tegens het strand,

„soorten van vogelen (de paradijs-vogel) geene pooten heeft. De Hollanders hebben die verdigtzelen bevestigd, die, het voorwerp, waarin zij handelden, iets wonderbaarlijks bijzettende, geschikt waren om dezelve duurder te maaken.” *Voyage à la Nouvelle Guinée*, p. 154. (*)

(*) Het is thans genoegzaam bekend dat de zwarte Papouaanen zoo wel in gedaante als taal en zeden van de helderkleurige volkeren op de Zuid-Zee-Eilanden gantsch verscheiden zijn, en alleen eene zugt om hypothesen te maaken konde die volkeren vereenigen, daar de gantsche gelijkheid op de telwoorden der beiden volkeren berust, die elkanderen dan nog omtrent zoo gelijken als beiden naar de duitche. Het bewijs dat hier van de zugt tot opschik en van de bijzondere waerde der vederen bij die volkeren ontleend wordt, bewijst ten hoogsten slechts dat beiden tot het menschen-geslacht behooren, welk de neiging tot opschik eigen is. Bij ons draagt men ook vederen; ook in Perse zet men paradijs-vogelen op den tulband; maar daar uft volgt nog gezinzint dat de Engelsche, Duitche en Perstaanen met de Otahitiërs en Papouaanen eenerlei volk zijn. Men zou ten hoogsten de gissing durven waagen dat zij oorspronkelijk eene gemeene stam kunnen gehad hebben. De bijzondere verwantschap, die eene latere scheiding der volkeren bewijzen, of wel geheel daarstellen zoude dat de Papouaanen en Tahitiërs slechts in den grond als de Gothische familieën in ons Noorden van elkanderen onderscheiden zijn, heeft in het geheel geen bewijs voor zig. Doch deeze zijn kleine dwaalingen, waarin men ligt vervalt, als men over volkeren spreekt, die men niet gezien heeft.

G. FORSTER.

strand, dat wij met onze sloepen niet landen konden; maar de dag was daarom niet geheel verloren, want de Inboorlingen waagden het met hunne kanos varkens en wortelen naar de schepen te brengen, die zij als te vooren verman-gelden. Een van onze bezoekers, die enige visch-hoeken te koop bragt, had een klein pak-jen aan de lijn van eenen van dezelve gebonden, dat hij zeer zorgvuldig afzonderde en voor zig behield, toen hij den hoek verkogt had. Gevraagd zijnde wat het ware? wees hij op zijnen buik en zeide iets, dat betekende dat het dood was, 'er bij voegende dat het slegt was, als of hij niet gaerne meerdere vraagen daaromtrent wilde beantwoorden. Hem zoo bezorgd ziende om te verbergen wat dit pakjen bevatte, verzogten wij hem het te openen, dat hij dan eindelijk met grooten weérzin deed, en ook met enige moeite, alzoo het in veele doeken gewonden was. Wij bevonden dat het eene dunne schijf vleesch bevatte, omtrent twee duimen lang, dat, naar allen schijn, was gedroogd geweest, maar nu nat was van zout water. Het viel ons in dat het mis-schien menschen-vleesch mogt wezen, en dat dit volk mogelijk zijne vijanden opat, alzoo wij wisten dat dit de gewoonte onder enige volkeren van de Zuid-zee-Eilanden was. Deeze vraag aan den man, die het had, gedaan zijnde, antwoordde hij dat het van een' mensch was. Een
an-

ander van zijne landslieden, die bij hem stond, toen gevraagd zijnde of het bij hen de gewoonte ware degeene, die in een gevegt sneuvelden, opteëeten? antwoordde hij onmiddelijk ja.

In den agtermiddag hadden wij enige tuschenpoozen van fraal weder en de wind liep Oostlijk en Noord-Oostlijk; maar in den avond kromp hij weder in naar het Z. Z. O. en het begon ook weder te regenen, dat den gantschen nacht aanhield. Gelukkig was 'er geen sterke wind bij; wij hadden ons egter tegens het ergste gewapend door het klein boeg-anker te laten vallen en onze bram-rass te strijken.

Den volgenden morgen ten zeven uren, wanneer 'er een koeltjen uit het N. O. opkwam, wond ik de ankers op, met oogmerk om het schip verder van land te leggen. Zoo dra het laatste anker geligt was, Hep de wind naar het Oosten, hetwelk ons noodzaakte alle zeilen die wij konden bijzetten, om van het land vrij te geraaken, zoo dat wij, voor wij ruimte hadden, enigzints naar lij afgedreven wierden. Wij dedden eenen gang naar buiten, met oogmerk om weder op de reede te koomen; maar zeer weinig wind, en eenen grooten stroom tegens ons hebbende, bevond ik dat dit niet te doen was. Ik zond dan de Heeren KING en WILLIAMSON naar land met drie sloepen, om water en om ververschingen te koop. Ik zond tegelijk een

bevel aan Kapitein CLERKE om na mij in zee te steeken, als hij zien zoude dat ik de reede niet weder konde bereiken. Naardien ik hoop had eene reede, of mischien eene haven, aan het westlijk eind van het eiland te zullen vinden, was ik te minder bezorgd om weder op mijne oude plaats te koomen; doch alzoo ik de sloepen derwaarts gezonden had, hielden wij het zoo veel mogelijk loefwaart aan, en desniettegenstaande waren wij op den middag drie mijlen aan lij afgedreven. Toen wij aan het westlijk eind van het eiland kwamen, vonden wij dat de kust trapswijze naar het N. O. rond liep, zonder eene eenige kreek of bogt te vormen om een schip tegens de kragt der baaren te beschutten, die uit het Noorden kwamen aanrollen en met eene ontzagchelijke branding op het strand braken, zoo dat alle hoop om eene haven te vinden nu verdwenen was.

Daar kwamen in den morgen verscheiden kanos van land, en volgden ons terwijl wij naar zee zeilden, hunne wortelen en andere waaren vermangelende. Nog niet gaerne willende gelooven dat dit volk menschen-vleesch at, ondanks de verdagte omstandigheid, die den dag te vooren gebeurd was, namen wij thans de gelegenheid waar om 'er nader onderzoek naar te doen. Wij hadden een klein houten werktuig, met haaien tanden bezet, gekogt, en uit deszelfs gelijkenis

naar

naar de zaag of het mes, dat de Nieuw-Zeelanders gebruiken om de lighaamen van hunne vijanden in stukken te snijden, vermoedden wij dat het hier van hetzelfde gebruik zoude zijn. Een van de inboorlingen, daar naar gevraagd zijnde, gaf terstond den naam van het werktuig op, en zeide ons dat het gebruikt wierd om het vleeschig gedeelte van den buik uittesnijden, als iemand gedood was. Dit bevestigde en verklaarde ons hetgeen ons gezegd was door dengeenen, die op zijn' buik had gewezen. De man, van welchen wij nu deeze onderrigting ontvongen, gevraagd zijnde of zijne landslieden het dus uitgesneden gedeelte opaten, ontkende het stijf en sterk; doch, de vraag hem nog eens herhaald wordende, liet hij enige vrees blijken en zwom naar zijne kano. Even voor hij dezelve bereikte, deed hij tekenen, gelijk hij te vooren gedaan had, waartoe het werktuig gebruikt wierd; en een oud man, die voor in de kano zat, gevraagd zijnde of zij het vleesch aten, antwoordde bevestigenderwijze, en lachte, naar het scheen, om de onnozelheid van die vraag. Toen men het hem nog eens vroeg, bevestigde hij het andermaal, en voegde 'er bij dat het zeer goed voedsel, of, gelijk hij het uitdrukte, een lekker eeten was.

Des avonds ten zeven uren keerden de sloepen terug met twee vaten water, enige varkens, eene

menigte pifangs, en enige wortelen. De Heer KING berichtte mij dat 'er zeer veel volk aan de water- of landing-plaats was. Hij meende dat zij van alle deelen van het eiland waren te zaamen gekoomen. Zij hadden eene groote menigte schoone vette varkens te koop medegebragt; maar mijn volk had geene waaren genoeg bij zig om dezelve alle te koopen. Dit was egter geen groot verlies; want wij hadden 'er reeds zoo veele aan boord, als wij tot onze onmiddelijke vertering gebruiken konden, en geen zout hebbende, zouden wij die niet hebben kunnen inzouten. De Heer KING zeide mij ook dat 'er op het land zeer veel regen gevallen was, terwijl wij, in zee, maar enige buien gehad hadden, en dat de branding zoo sterk geweest was, dat ons volk met groote moeite geland en weder in de floepen gekoomen was.

Wij hadden den geheelen nacht ligte zugtjens en stilte en nu en dan regen-buijen, en bij het aanbreeken van den dag, op den vier en twintigsten, bevonden wij dat de stroomen het schip N. W. en N. gedreven hadden, zoo dat het westelijk eind van het eiland, waarop wij geweest waren, bij de inboorlingen *Atooi* genaamd, eene mijl ten Oosten van ons was, een ander eiland, *Oreehoua* genaamd, W. ten Z., en het hoog land van een derde eiland, *Oneeheow* genaamd, van Z. W. ten W. tot W. Z. W. Kort daarop kwam

'er

'er een koeltjen uit het Noorden op, en, alzo ik verwagte dat *de Ontdekking* daarmede in zee zoude koomen, stuurde ik naar *Onecheow*, om 'er een nader gezigt van te hebben en aldaar te ankeren, als ik 'er eene goede plaats zoude vinden. Ik bleef 'er naar toe stuuren tot over elf uren, wanneer wij 'er omtrent twee mijlen van daan waren. Maar *de Ontdekking* niet ziende en niet wetende of zij ons zien konde, was ik bedugt dat het van slegte gevolgen mogt zijn dat wij zoo verre van malkanderen waren; ik liet dan mijn voorneemen van *Onecheow* thans te bezoeken vaaren, en keerde naar *Atooi* terug, met voorneemen om aldaar weder op de reede te ankeren, om ons volkoomen van water te voorzien. Ten twee uren in den agtermiddag gong de Noorden-wind leggen en wierd gevolgd van ver-anderlijke ligte zugtjens en stilten, hetgeen aanhield tot des avonds ten elf uren, en waarmede wij zuid-oostwaarts stuurden tot den dageraat op den vijf en twintigsten, wanneer wij wendden en het naar de reede van *Atooi* hielden, die omtrent Noordlijk van ons lag, en kort daarop kwam *de Ontdekking* bij ons.

Wij naderden het land omtrent twee mijlen aan lij van de reede, die wij, schoon wij 'er zoo dicht bij waren, niet konden bereiken, want dat wij op den eenen tijd wonnen verlooren wij op den anderen, zoo dat in den morgen van den

ne-

negen en twintigsten de stroomen ons westwaarts tot binnen drie mijlen van *Oneeheow* gedreven hadden. Moede zijnde zoo lang te laveeren zonder iets te vorderen, liet ik alle gedagten van weder naar *Atooi* terug te keeren vaaren, en kwam tot het besluit van te beproeven of wij hetgeen wij nodig hadden niet op het ander eiland, dat binnen ons bereik was, zouden kunnen bekoomen. Met dit inzicht zond ik den stuurman met de sloep af om de kust te peilen, naar eene landing-plaats te zoeken, en, zoo hij 'er eene vond, te zien of 'er in de nabuurschap gemakkelijk zoet water te bekoomen ware. Om hem tijd te geeven om zijnen last te volvoeren, volgden wij met de schepen onder klein zeil. Zoo dra wij voor of ten Westen van de zuidlijke punt van *Oneeheow* waren, vonden wij dertig, vijf en twintig en twintig vademen water, op eenen grond van koraal-zand, eene Engelsche mijl van wal.

Ten tien uren kwam de stuurman weërom en berichtte dat hij op eene plaats was geland, maar geen zoet water had kunnen vinden, en dat 'er overal langs de kust anker-grond was. Een weinig verder aan lij een dorp ziende, en van enige van de eilanders, die naar het schip gekoomen waren, verneemende dat aldaar zoet water te krijgen was, liet ik het 'er naar toe loopen, en kwam voor hetzelfde ten anker in zes en twintig vademen water, omtrent drie vierde van eene

En-

Engelsche mijl van wal. De zuid-oostlijke punt van het eiland lag Z. 65° O. drie Engelsche mijlen van ons; het ander uiterste van het eiland N. ten O. omtrent twee of drie Engelsche mijlen van ons, een spitse berg binnen 'slands N. O. $\frac{1}{2}$ O., en een ander eiland *Tahoor* genaamd, dat den voorigen avond ontdekt was, lag Z. 61° W. zeven mijlen van ons.

Daar waren, voor wij geankerd waren, zes of zeven kanos van land naar ons toe gekoomen, enige kleine biggen en aardappelen, en veele yams en matten medebrengeude. Het volk in dezelve geleek naar dat van *Atooi* en scheen even wel bekend te zijn met het gebruik van ijzer, waar naar zij ook vroegen met de naamen van *hamaite* en *toe*, gretiglijk alle hunne waaren voor stukken van dit kostbaar metaal vermangelende. Na dat de schepen ten anker gekoomen waren, kwamen 'er welhaast meer kanos aan; maar de inboorlingen, die 'er in waren, scheenen geen ander doel te hebben dan ons een plegtig bezoek te geeven. Veele hunner klommen gereedlijk over, legden zig plat neder op het verdek, en verlieten deeze nederige houding niet voor wij hen verzogten op te staan. Zij hadden verscheiden vrouwen medegebragt, die in de kanos, welke tegens het schip lagen, bleeven en zig veel minder zedig gedroegen dan haare landgenooten van *Atooi*; zij hieven van tijd tot tijd gezamenlijk een gezang aan,

aan, dat niet zeer welluidend was, schoon het met groote stemming wierd gezongen, terwijl zij met haare handen de maat op haare borsten sloegen. De mannen, die aan boord gekoomen waren, hielden zig aldaar niet lang op, en sommige verzogten, voor zij vertrokken, verlof van ons om lokken van hun hair op het verdek te mogen nederleggen.

Deeze bezoekers gaven ons gelegenheid om andermaal de belangrijke vraag te onderzoeken of zij menschen-eeters waren; de zaak kwam niet op het tapijt door de vraagen, die wij deeden, maar door eene omstandigheid, die alle twijfeling scheen wegteneemen. Een van de eilanders, die door een schiet-poort in de konstapels-kamer wilde inklimmen, wierd tegengehouden, en vroeg of hij, als hij desniettegenstaande naar binnen klom, zoude gedood en opgegeeten worden, deeze vraag met zulke duidelijke gebaerden verzellende, dat wij aan zijne meening niet konden twijfelen. Dit gaf eene goede gelegenheid om hem op zijne beurt te vraagen of zij die gewoonte hadden; waarop iemand, die agter hem in de kano stond, en aandachtig luisterde naar hetgeen 'er omging, onmiddelijk antwoordde, dat, zoo wij aan wal gedood wierden, zij ons voorzeeker zouden opeeten. Hij sprak zoo onverschillig dat het klaar was dat hij wilde zeggen dat zij ons daarom niet dooden zouden, maar dat zij ons

zouden opeeten, indien wij in vijandschap met hun waren. Ik heb de aantekeningen van den Heer ANDERSON omtrent de beslising van deeze zaak geraadpleegd, en het spijt mij te moeten zeggen dat ik geene de minste reden kan zien om te aar-selen van te verzeekeren dat het afgrijslijk eeten van menschen-vleesch alhier, midden in over-vloed, even zeer in smaak is als in *Nieuw-Zee-land*.

In den agtermiddag zond ik luitenant GORE met drie gewapende floepen af om naar de geschikste landing-plaats om te zien, en aan wal naar zoet water te zoeken. Hij keerde in den avond terug, zijnde aan het bovengenoemd dorp aan land geweest, en berichtede mij dat men hem naar eene wel gebragt had, eene halve Engelsche mijl het land in; maar daar was te weinig water in voor ons oogmerk, en de weg, die 'er naar toe liep, was zeer slegt.

Den dertigsten zond ik den Heer GORE weder naar land met eene wagt van soldaaten, en enige van ons volk, om ververschingen van de inboorlingen in te mangelen. Mijn voorneemen was hen kort agter op te volgen, en ik stak ten dien einde van het schip af. Maar de golven liepen nu zoo hoog dat ik vreesde dat ik, eens aan wal zijnde, niet weder terug zoude kunnen koomen. Dit gebeurde ook indedaad met ons volk, dat met den Heer GORE geland was, naardien de gemeenschap

tusfchen hen en de fchepen door middel van onze eigen floepen weldra wierd afgefne- den. In den avond deeden zij feïn om de floepen, die hun dan ook toegezonden wierden, en kort daarop keerden zij terug met enige yams en wat zout. Wij hadden in den loop van den dag vrij veel van deeze twee artijkelen opgedaan; maar de branding was zoo fterk, dat het grootst gedeelte in den overtocht naar het fchip verlooren was geraakt. De Officier en twintig mannen, afgeschrikt door het gevaar dat 'er was in van land te fteeken, wierden den geheelen nacht aan land gelaaten, en door deeze ongelukkige omftandigheid had juist datgeene plaats, hetwelk ik, gelijk ik reeds gezegd heb, zoo gaerne wenschte voortkoomen, en tegens hetwelk ik mij vleide genoegzaame voorzorgen genoomen te hebben. De hevigheid der branding, tegens welke onze eigen floepen niet op konden, belette de inboorlingen niet met hunne kanos naar de fchepen af te koomen. Zij bragten ververschingen mede, die door ons voor fpijkers en ftukken van ijzeren hoepels gekogt wierden, en ik deelde een goed aantal ftukken lint en enige knopen, als arm-ringen, onder de vrouwen in de kanos uit. Een van de mannen had de gedaante van eene hagedis op zijne borst geprikt, en andere vertoonden op die deelen de afbeelding van menfchen, flegt getekend. Deeze bezoekers zeiden ons dat 'er geen
Op.

Opperhoofd of *Hairee* op dit eiland was, maar dat het aan TENEONEOO, een Opperhoofd van *Atooi*, onderworpen was, welk eiland zij zeiden dat niet geregeerd wierd door een enkel Opperhoofd, maar daar 'er verscheidene waren, welken zij de eer van *moe* of nederbuiging be-toonden, en onder andere noemden zij OTARAO en TERAROTOA. Onder andere dingen, welke dit volk medebragt, was een trommeltjen, om-trent als die van *Otahiti*.

Des avonds tusfchen tien en elf uuren liep de wind naar het Zuiden en de lucht fcheen een' storm te voorspellen. Oordeelende dat wij met zulk een vooruitzigt te na bij land lagen, beval ik dat men de ankers zoude ligten, en de fchepen op twee en veertig vademeh gebragt hebbende, lieten wij dezelve weder op die veiliger plaats val-len. Deze voorzorg was evenwel onnodig ge-weest, want de wind liep kort daarna N. N. O., uit welke ftreek hij eene frife koelte woei met ruk-winden, van zeer sterke regen-buien ver-zeld.

Dit weder hield den geheelen volgenden dag aan, en de zee liep zoo hoog, dat wij geene ge-meenfchap met ons volk aan wal hebben konden; ja dat de inboorlingen zelve het niet durfden waa-gen met hunne kanos naar de fchepen te koomen. In den avond zond ik den ftuurman in eene floep naar de zuid-oostlijke punt van het eiland, om te

beproeven of hij aldaar konde landen. Hij keerde met een gunstig bericht terug; het was egter nu te laat om ons volk te laten haalen; wij moesten wagten tot den volgenden morgen, en dus waren zij nog eenen nacht vrij om hunnen omgang met de vrouwen van het eiland voortzetten.

Door het bericht van den stuurman aangemoedigd, zond ik, zoo dra het dag wierd, eene sloep naar de zuid-oostlijke punt met een bevel aan den Heer GORE, om, zoo hij het volk niet konde inscheepen van de plaats, daar het nu was, het naar deeze punt te laten trekken. Alzoo de sloep niet aan het strand kon koomen, zwom een van het volk naar land, om hem het bevel te brengen. Toen de sloep terug kwam, voer ik zelf met de pinas en de groote sloep naar de punt om het volk aftehaalen, eenen bok en twee geiten, en een beer-varken en eene zog van Engelsch ras met mij neemende, benevens de zaaden van meloenen, pompoenen en uien, alzoo ik zeer begeerig was dit arm volk goed te doen door hun enige nieuwe eetbaare dingen te verschaffen. Ik landde met het grootste gemak onder de west-zijde van de punt, en vond mijn volk reeds daar, met enige van de inboorlingen in hun gezelschap. Aan eenen hunner, welke de Heer GORE had opgemerkt dat enig bevel over de andere voerde, schonk ik de geiten, varkens en zaaden. Ik zoude

-dee-

deze wel gemeente geschenken op *Atooi* gelaa-
ten hebben, waren wij niet zoo onverwagt van dat
eiland gedreven geworden.

Terwijl het volk bezig was de water-vaten uit
een klein beekjen, dat door de gevallen regen ge-
vormd wierd, te vullen, wandelde ik een eindjen
weg het land in, van den bovengenoemden man
verzeld, en door twee andere gevolgd, die de
twee biggen droegen. Zoo dra wij op eenen rij-
zenden grond gekoomen waren, stond ik stil om
rond te zien, en zag eene vrouw aan de andere
zijde van de vallei daar ik geland was, haare lands-
lieden; die bij mij waren, toeroepende. Hierop
begon het Opperhoofd iets binnensmonds te pre-
velen, dat ik onderstelde een gebed te zijn, en
de twee mannen, die de biggen droegen, bleeven
allen dien tijd rondom mij henen wandelen, maa-
kende ten minsten een dozijn omgangen, voor de
ander zijn gebed geëindigd had. Deze plechtig-
heid verrigt zijnde, gingen wij weder voort, en
ontmoeteden kort daarop volk, van alle kanten
naderende, die, zoo dra degeene, die bij mij wa-
ren, hun toegeroepen hadden, op hunne aan-
gezigten nedervielen, tot ik buiten het gezigt was.
De grond, over welken ik gong, was in zijnen
natuurlijken staat, zeer steenachtig, en de aarde
scheen arm. Hij was egter met heesters en plan-
ten bedekt, van welke enige de lucht met eene
aangenaamer reuk vervulden dan ik ergens op de

andere eilanden in deezen oceaan was gewaar geworden. Ons volk, dat genoodzaakt geweest was zoo lang aan land te blijven, gaf mij hetzelfde bericht omtrent die strecken van het eiland, die zij doorgewandeld waren. Zij vonden verscheiden zilte water-plasfen, in sommige van welke nog een weinig water stond, en in andere niets; het zout, dat 'er in overgebleven was, was zoo dun dat wij 'er niet veel van zouden hebben kunnen medeneemen. Daar was geen schijn van enige loopende beek, en schoon zij enige kleine wellen vonden, in welke het zoet water vrij goed was, scheen het echter schaarsch. De woningen van de inboorlingen waren dum gezaaid, en daar konden, naar allen schijn, niet meer dan vijf honderd menschen op het geheel eiland zijn, alzoo de meeste op onze markt-plaats gezien wierden, en degeene, die het land in gongen, weinige bij de huizen zagen. Zij hadden gelegenheid om de levenswijze der inboorlingen waarteneemen, die ordentelijk en zindelijk scheen. Zij zagen egter nergens de mannen en vrouwen te zaamen eeten, en de laatste scheenen gemeenlijk in gezelschappen bij elkanderen te zijn. Zij brandden hier de olieachtige nooten van de *dode dooe* (*) voor lichten in den nacht, gelijk op *Otahiti*, en braadden hunne varkens in ovens,

(*) *Aleurithes triloba*. r.

ovens, maar zij spouwden die geheel overlans open, dat men op de *Societeit- en Vrienden-Eilanden* niet doet. Zij zagen een stellig bewijs van het bestaan van de *taboo* (of, gelijk zij het uitspreken, de *tafoo*) want daar was eene vrouw, die eene andere, welke onder dat verbod was, voederde. Zij zagen ook nog andere geheimzinnige plechtigheden, eene van welke door eene vrouw verrigt wierd, die eene kleine bigge nam en haar in de golven wierp tot zij verdronken was, waarop zij een bosjen hout bij' malkander bond, waarmede zij hetzelfde verrigtte. Dezelfde vrouw sloeg, op eenen anderen tijd, met een stok op de schouderen van een' man, die tot dat einde gong nederzitten. Men scheen hier eenen bijzonderen eerbied te hebben voor uilen, die zij zeer tam hebben, en het scheen eene vrij algemeene gewoonte onder hen te zijn eenen van hunne tanden uittetrekken (*), en als men hen naar de reden van deeze aardige gewoonte vroeg, was het eenigst antwoord, dat men uit hun krijgen kon, dat het *techa* was, aan welke reden zij

(*) Het is zeer opmerklijk dat in deeze gewoonte, die men voor zoo onnatuurlijk zoude houden, dat men zoude denken dat zij nooit door twee verschillende stammen, die geene gemeene oorsprong hadden, zoude hebben kunnen worden aangenoomen, het volk van die eiland en DAMPIERS inboorlingen van de west-zijde van *Nieuw-Holland* op zulk eenen grooten afstand overeenstemmen.

zij ook eene andere gewoonte , het geeven name-
lijk van eene lok hair, toefchreeven.

Na dat de water-vaten gevuld, en in de sloep
gebragt waren, en wij enige wortelen, wat zont
en wat gezouten visch van de inboorlingen ge-
kocht hadden, keerde ik met al het volk naar
boord, voorneemens zijnde den volgenden dag
het eiland te bezien, maar des avonds omtrent
zeven uren gong het anker van *de Resolutie* door
en hij dreef van de bank. Alzoo wij eenen ge-
heelen kabel gevierd hadden, leed het enigen tijd
eer het anker voor den boeg was, en toen had-
den wij nog de groote sloep in te hijsfen, eer
wij onder zeil konden gaan. Door dit ongeluk-
kig toeval vonden wij ons den volgenden mor-
gen, bij het aanbreeken van den dag, drie mijlen
aan lij van onze laatste legplaats, en voorziende
dat 'er meer tijds vereischt zoude worden om die
weder te bereiken dan ik verkoos te besteeden,
deed ik sein aan *de Ontdekking* het anker te lig-
ten en bij ons te koomen. Dit was omtrent den
middag ter uitvoer gebragt, waarop wij onmidde-
lijk Noordwaarts stevenden, om onze reis voortte-
zetten. Na dus meer tijds bij deeze eilanden ver-
spild te hebben dan nodig was geweest om alles
te doen wat wij nodig hadden, waren wij nog
genoodzaakt dezelve te verlaten voor wij al ons
water hadden ingenoomen, en zoo veele ver-
verschingen van dezelve bekoomen hadden als de
in-

inwooners in staat en gewillig waren ons te verschaffen. Doch, zoo als het nu was, verkreeg ons schip genoeg voorraad van dezelve voor ten minsten drie weeken, en Kapitein CLERKE, die gelukkiger was dan wij, kreeg eenen voorraad van hunne levensmiddelen uit het plantenrijk, die voor zijn volk meer dan twee maanden strekte. De waarneemingen, welke ik gelegenheid had te doen, met die van den Heer ANDERSON vereenigd, die bij zulke gelegenheden een nuttig medehelper was, zullen het onderwerp van het volgend hoofdstuk uitmasken.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Ligging van deeze nieuw ontdekte Eilanden. Derzelver naamen. Zij worden de Sandwich-Eilanden genoemd. Beschrijving van Atooi. Deszelfs grond, luchstreek, gewassen, vogelen, visfchen en huisdieren. De inwooners; hunne aart, kleeding, opfchik, wooningen, voedzel, kookerij, tijdkortingen, handarbeid en gereedschap. Van waar zij het ijzer kennen. Hunne vaartuigen en hun landbouw. Een van hunne Opperhoofden beschreven, hunne wapenen. Gewoonten met die van Tongataboo en Otahiti overeenkomende. Hunne taal is dezelfde. Uitgestrektheid van deeze natie door de Stille Zee. Aanmerkingen over de nuttige ligging van de Sandwich-Eilanden.

Het is opmerkingswaardig dat de eilanden in de Stille Zee, met welke onze laatste reizen de aardrijkskunde verrijkt hebben, gemeenlijk in groepen of bij hoopjens bij elkanderen liggen, zijnde de afzonderlijke eilanden, die tusfchen beiden liggen en tot heden ontdekt zijn, weinige in evenredigheid van de andere, fchoon 'er waarfchijnlijk nog veele onbekende zijn, die als
trap-

trappen tusfchen de verfchillende groepen dienen. Uit welk aantal deeze nieuw ontdekte Archipel beftaa moet aan een nader onderzoek overgelaaten worden. Wij zagen 'er vijf, welker naamen, gelijk zij ons door de inboorlingen wierden opgegeeven, waren *Woahoo*, *Atooi*, *Oneeheow*, *Oreehoua* en *Tahoora*. Het laafte is een klein hoog eiland, vier of vijf mijlen van de zuid-oofstlijke punt van *Oneeheow* liggende in de ftreek van Z. 69° W. Men zeide ons dat 'er veele vogelen zijn, en dat deeze 'er de eenigfte bewooners waren. Wij kreegen ook enignaricht van een laag onbewoond eiland in de nabuurfchap, welks naam *Tammata papp* is. Behalven deeze zes, welke wij met naamen kunnen opgeeven, bleek het dat de bewooners van die, met welke wij omgang hadden, nog enige andere eilanden kenden en oofstwaarts en weftwaarts gelegen. Ik noemde de geheele groep de *Sandwich-Eilanden*, ter eere van den Graaf VAN SANDWICH. Die, welke ik zag, liggen tusfchen 21° 30' en 22° 15' Noorder Breedte en 199° 20' en 201° 30' Oofter Lengte.

Van *Woahoo*, het oofstlijkft van deeze eilanden dat wij gezien hebben, dat op 21° 36' Breedte lag, konden wij niets meer verneemen dan dat het hoog land, en onbewoond is.

Wij hadden gelegenheid om enige bijzonderheden te weeten te koomen omtrent *Oneeheow*, welke reeds opgegeeven zijn. Het ligt zeven

mijlen ten Westen van onze anker-plaats te *Atooi*, en het is niet meer dan vijftien mijlen in omtrek groot. Deszelfs voornaamste voortbrengzelen van het groeiend rijk zijn yams, zoo wij mogen oordeelen naar hetgeen de inboorlingen ons bragten. Zij hebben zout, dat zij *parai* noemen, en uit zoute plasfen haalen. Zij zouten 'er visch en spek mede in; enige zouten visch, dien wij van hun kogten, bleef vrij goed, en wierd zeer goed bevonden. Dit eiland bestaat meest uit laag land, uitgezonderd het gedeelte, dat naar *Atooi* ziet, dat regt uit zee oprijst tot eene goede hoogte, gelijk ook de zuid-oost punt, die in eenen ronden berg eindigt. Het was aan de west-zijde van deeze punt dat onze schepen ten anker lagen.

Van *Orechooua* weeten wij niets meer dan dat het een klein hoog eiland is, digt bij de noord-zijde van *Oneeheow* liggende.

Naardien *Atooi*, dat het grootste is, het voornaamst tooneel van onze werkzaamheden was, zal ik thans alle de bijzonderheden opgeeven, die ik in staat ben geweest omtrent hetzelfde te verzamelen, hetzij door eigen waarneeming, terwijl ik aan wal was, hetzij uit gesprekken met de inwooneren, die, terwijl wij ten anker lagen, gestadig aan boord van de schepen waren, en die over het algemeen vrij wel verstaan konden worden door degeene van ons, die enige kennis van
de

de tongvallen van de Eilanden in de Zuid-zee verkregen hadden. Het is ondertuschen jammer dat wij genoodzaakt waren zoo dra eene plaats te verlaaten , die , voor zoo verre wij gelegenheid hadden zulks te weeten te koomen , een naauwkeuriger onderzoek ten hoogsten waerdig scheen te zijn.

Atooi heeft, naar hetgeen wij 'er van zagen, ten minsten tien mijlen in lengte van het Oosten naar het Westen, waaruit deszelfs omtrek ten naastenbij kan gegist worden, schoon het veel breeder aan de oostlijke punt dan aan de westelijke is, zoo wij mogen oordeelen naar de dubbele keten bergen, welke zij aldaar vertoonde. De reede of anker-plaats daar wij lagen, is aan de zuid-westzijde van het eiland, omtrent zes Engelsche mijlen van het westlijk eind, voor een dorp, dat *Wymoa* heet. Voor zoo verre wij peilden bevonden wij dat de grond op de bank uit een fijn graauw zand bestaat en vrij is van klippen, uitgezonderd een weinig ten oosten van het dorp, daar eene ondiepte uitsteekt, waarop enige klippen en branding zijn; maar deeze zijn niet verre van den wal. Deeze reede zou geheel gedekt zijn voor den pasfaat-wind, zoo de hoogte van het land, waarover hij waait, deszelfs rigting niet veranderde en hem die van de kust deed volgen, zoo dat hij aan eene zijde van het eiland uit het Noord-Oosten en aan de andere zijde uit het

het O. Z. O. of Z. O. waait, schuinsch op het strand aankoomende. Dus is de reede, schoon aan lij van het eiland gelegen, een weinig aan den pasfaat-wind blootgesteld; doch niettegenstaande dit gebrek is hij verre van eene slegte legplaats te zijn, en veel beter dan die, welke de schepen dagelijks genoodzaakt zijn uit noodzaaklijkheid te kiezen in strecken, daar de winden veranderlijker en stormachtiger zijn, gelijk op Teneriffe, Madera, de Azores en elders. De landing is 'er ook gemaklijker dan op de meeste van deeze plaatsen, en altijd doenlijk, tenzij bij zeer slegt weder. Het water, dat in de nabuurschap te krijgen is, is uitmuntend en gemaklijk naar de sloepen te brengen. Maar daar kan geen hout gehakt worden op enigen afstand, die gemaklijk genoeg is om het af te brengen, tenzij de inboorlingen konden overgehaald worden om de weinige *etooa*-boomen (want zoo noemen zij de *cordia sebestina*) die om hunne dorpen groeien, of eene soort, *doe doe* genaamd (*), die verder in het land groeit, overtegeeven.

Het land gelijkt, in algemeen aanzien, in het minst niet naar een van de eilanden, die wij tot nog toe binnen de keerkringen, aan de zuidzijde van den evenaar, bezogt hebben, uitgezonderd deszelfs bergen in het midden, die hoog zijn,

(*) *Aleurites*. 7.

zijn, maar naar de zee of het laag land zaglijk afloopen. Schoon de aangenaame zoomen van *Otahiti* niet bezittende, noch de weelderige vlakten van *Tongataboo*, met boomen bedekt, die en eene aangenaame beschutting tegens de brandende zon, en een betoverend gezigt, en voedsel voor de inboorlingen, dat waarlijk mag gezegd worden hun van de boomen in den mond te vallen, zonder dat zij de moeite behoeven te doen van het te kweken, opleveren, schoon *Atooi*, zeg ik, van deeze voordeelen verstookt is, doet de grootere uitgestrektheid van zagt oplopend land het enigermaate de bovengenoemde aangenaame eilanden overtreffen, als zijnde meer voor verbetering vatbaar.

De hoogte van het land naar binnen, de menigte wolken, welke wij, gedurende allen den tijd, dien wij aldaar vertoefden, over hetzelfde zagen hangen, schijnt het buiten twijfel te stellen dat 'er een genoegzaame voorraad van water zij, en dat 'er enige loopende beeken zijn, die wij niet zagen, bijzonderlijk in de diepe valleien, aan welker ingangen de dorpen gemeenlijk gebouwd zijn. Van het met hout bewasfen gedeelte tot de zee is de grond met eene uitmuntende soort van gras bedekt, omtrent twee voeten hoog, dat somtijds in bossen groeit, en, schoon niet zeer dik op de plaatsen, daar wij waren, geschikt schein om in eenen overvloedigen oogst van

van schoon hooi veranderd te worden. Maar daar groeit op deeze uitgestrekte ruimte zelfs geen heester.

In de enge vallei, door welke wij naar de *Morai* gongen, is de grond van eene bruinzwarte kleur, wat los; doch naarmate wij op den hoogen grond kwamen, veranderde hij tot een roodachtig bruin, en wierd vaster en kleiachtiger, schoon thans broos door de droogte. Hetzelfde heeft allerwaarschijnlijkst plaats in alle de bebouwde strecken, want alles wat aan de meeste aardappelen, die wij kogten, kleefde, dat ongetwijfeld van zeer verschillende plaatsen kwam, was van deze soort. Deszelfs hoedanigheid kan egter beter opgemaakt worden uit de voortbrengzelen dan uit deszelfs voorkomen. Want de vallei of de vogtige grond brengt *taro* voort, die veel grooter is dan wij ooit gezien hadden, en de hooger grond levert zoete aardappelen (*), die dikwijls tien en somtijds twaalf en veertien ponden weegen, terwijl 'er weinige zijn, die minder dan twee of drie ponden zwaar zijn.

De luchtsgeteldheid kan gemakkelijk opgemaakt wor-

(*) Denkelijk de soort van patatten, die op de eilanden van de Stille Zee gewoonlijk gevonden wordt, *Convolvulus chrysothrix*.

worden uit de ligging van het eiland. Zoo wij 'er volgens eigen ondervinding over moesten oordeelen, zouden wij kunnen zeggen dat zij zeer veranderlijk is, want, volgens het algemeen gevoelen, was het nu het jaargetijde wanneer men rekent dat het weder het geregeldst is, alzoo de zon op haaren grootsten jaarlijksfen afstand was. De warmte was thans zeer maatig, en weinige van de ongemakken, waaraan veele van de landen tusfchen de keerkringen, hetzij van hitte, hetzij van vogtigheid, onderhevig zijn, fchijnen hier gevoeld te worden, alzoo de wooningen van de inboorlingen geheel toe zijn, en zij zouten visch en spek in, die goed blijven, hetgeen gemeenlijk anders bevonden is in andere warme landen, daar men dit beproefd heeft. Wij vonden 'er ook geenen daauw van enig aanbelang, waarvan men enigermaate die reden kan geeven, dat het laager gedeelte van het land van boomen ontbloot is.

De rots, die de vallei bezoomt en die dezelfde fchijnt te zijn met die, welke wij op verfchillende plaatfen van de kust zagen, is een graauwachtige zwarte zwaare fteen, maar doorboord als eene honigraat, met enige zeer kleine blinkende deeltjens, en enige roestkleurige vlekken doorzaaid. De laafte geeven denzelven dikwijls van verre eene roode tint. Hij ligt tot eene ontzagghelijke diepte, maar fchijnt in laagen verdeeld,

deeld, tusſchen welke egter niets anders ligt; want de groote ſtukken braken altijd af tot eene bepaalde dikte, en ſcheenen niet vastgehecht geweest te zijn aan die, welke 'er onder lagen. Behalven deezen ſteen, wordt hier waarschijnlijk eene grooter verſcheidenheid van andere ſoorten gevonden dan op de zuidliker eilanden; want wij zagen gedurende ons kort verblijf aldaar, behalven den toetsſteen, die door de geheele Zuid-zee gemeen ſchijnt, eene ſoort van roomkleurigen ſlijp-ſteen, ſomtjids met zwarter of witter aderen getekend, als marmer, of in ſtukken, als de *Breccia*, en gemeene lei, als die, daar men op ſchrijft, gelijk ook eene grover ſoort; maar wij zagen 'er geene in haaren natuurlijke ſtaat, en de inboorlingen bragten enige ſtukken van eenen groven witachtigen puimſteen. Wij kreegen ook eene bruine ſoort van *hematites* of bloedſteen, die, ſterk door den zeilſteen aangetrokken wierd en daardoor ontdekte hoe veel metaal 'er in was; zij ſcheen te behooren tot de tweede ſoort van CRONSTEDT, ſchoon LINNÆUS haar onder zijne *intractabilia* geplaatst heeft. Maar men kon niet ontdekken tot welke verſcheidenheid zij behoorde, alzoo alles wat wij 'er van zagen, zoo wel als de leien en werſteenen, door konſt geſneden waren (*).

Be-

(*) Mijnaſtof kundigen zullen zig met deeze opgaven, die denk-

Behalven de vrugten, die ons tot ververschingen gebracht wierden, onder welke ten minsten vijf of zes verscheidenheden van pifangs waren, bragt het eiland ook broodvrugt voort, schoon zij schaarsch schijnt, alzoo wij slechts eenen enkelen boom zagen, die groot was en enige vrugten droeg. Daar zijn ook enige weinige kokospalmen, ook yams, naar hun zeggen, want wij zagen 'er geene, de *kappe* van de *Vrienden-Eilanden*, of Virginische arons-wortel (*), de *etooa*-boom (*cordia sebestina*) en de welriekende *Gardenia* of Kaapsche jasmijn. Wij zagen verscheiden boomen van de *dooe dooe*, zoo nuttig op *Otahiti*, als de olleachtige nooten dragende, die op houten pennen gestookten en als kaarsen gebrand worden. Ons volk zag dezelve op de eigen wijze op *Oneehow* gebruiken. Te *Atooi* waren wij niet aan land dan bij dag, en dan zagen

denklijk van den Heer ANDERSON koomen, bezwaarlijk vergenoegen kunnen, en hem ook niet ligt op zijn woord gelooven dat men uit de kracht, waarmede een zelfsteen eenen ijzer-steen aantrekt, kan beoordeelen hoe veel metaal 'er in vervat zij.

G. FORSTER.

(*) Dit schijnt een mislag te zijn. De *Kappe* van de *Vrienden-Eilanden* is waarschijnlijk niet anders dan de *Ape* der *Societeit-Eilanden*; namelijk de *arum macrorhizon* LINNÆI.

G. FORSTER.

gen wij de inboorlingen deze nooten aan strengen om den hals draagen. Daar is eene soort van *sida* of Indiaansche Maluwe, door de luchtstreek enigzints verscheiden van die wij op de *Kermis-Eilanden* zagen, de *Morinda citrifolia*, die *mone* genoemd wordt, eene soort van *convolvulus* of winde, de *ava* of dronkenmaakende peper (*) en eene groote menigte flesch-kalebassen. Deze laatste groeijen tot eene zeer aanmerkelijke grootte en zijn zeer verschillende van gedaante, dat denklijk door konst wordt teweeg gebracht. Op het droog zand, bij het dorp, groeide eene plant, die wij nooit in deeze zeeën gezien hadden, van de gedaante van eene gemeene distel en even zoo stekelig, doch eene fraaie bloem draagende, die veel naar eene witte papaver geleek. Deeze, en nog eene andere kleine, waren de eenigste ongemeene planten, welke onze korte wandeling ons gelegenheid gaf optemerken.

De scharlakene vogels, welke ik reeds beschreven heb, en die te koop gebracht wierden, zagen wij nooit levendig, maar wij zagen een kleinen omtrent van de grootte van eenen kanarie-vogel, van eene donker karmozijn-roode kleur, eenen grooten uil, twee groote bruine havikken of kiekendieven en eene wilde eend. De inboor-

lin-

(*) *Piper methysticum*. v.

lingen noemden de naamen van verscheiden andere vogelen op, onder welke wij de *otoo* of blaauwen reiger kenden, en de *torata*, eene soort van wulp, die op *Otahiti* dezelfde naamen voeren, en het is waarschijnlijk dat 'er zeer veele soorten zijn, naar de menigte van fraaie geele, groene, en zeer kleine fluweelachtige zwarte vederen, die de inwooners op hunne mantels en anderen opschik draagen.

De visch en andere zee-voortbrengzelen waren 'er, naar allen schijn, niet in groote verscheidenheid, alzoo wij 'er, behalven de kleine make-reel, niet anders zagen dan gemeene barbeelen of roodbaarden (*), eene soort van eene doode witte of krijtachtige kleur, eenen kleinen bruinachtigen klip-visch, met blaauw gevlekt, eene schildpad, die men in eenen vijver gevangen hield, en drie of vier soorten van gezouten visch. De weinige schulp-vischen, die wij zagen, waren meest tot versierzelen verwerkt, en waren noch fraai, noch ongemeen.

De honden, varkens en hoenders, die de eenigste tamme of huis-dieren waren, die wij hier

(* *Mullet*; hier is het weder twijfelachtig of de schrijver de harder *mugil* of de Barbeel *mullus*, bedoelt. FORSTER denkt den laatsten, wijl hij het *roodbaard* vertaalt, waarom ik hem liefst gevolgd heb.

hier vonden , waren alle van dezelfde soorten , die wij op de Eilanden in de Zuid-zee gevonden hadden. Daar waren ook hagedisfen , en enige rotten , naar die gelijkende , welke wij op alle de eilanden , waarop wij geweest waren , gevonden hadden.

De inwooners zijn van eene middenmaatige gestalte , sterk gespierd , waaromtrent egter enige uitzonderingen zijn , niet aanmerklijk om hunne fraaie leest , noch om treffende gelaatstrekken , die eer openhartigheid en goedaartigheid , dan scherpzinnigheid en verstand uitdrukken. Hun gelaat , bijzonderlijk bij de vrouwen , is somtijds rond ; maar andere hebben het langwerpig , ook kunnen wij niet zeggen dat zij zig als natie door enige bijzondere nationale trekken onderscheiden. Hunne kleur is ten naastenbij kastanjenbruin , en men zal die bezwaarlijk beter kunnen noemen , als men 'er alle de verschillende tinten van die kleur onder begrijpt , maar sommige zijn donker. Ik heb reeds gezegd dat de vrouwen weinig tederer van maakzel zijn dan de mannen , en ik kan zeggen dat zij , zeer weinige uitgezonderd , weinig aanspraak kunnen maaken op die hoedanigheden , welke de schoone kunne in andere landen bijzonder eigen zijn ; ja daar is eene aanmerklijker gelijkheid in grootte , kleur en gedaante bij beiden de kunnen dan op de meeste plaatsen , die ik bezogt heb. Zij zijn egrer
over

over het geheel verre van lelijk, en schijnen weinige natuurlijke mismaaktheden te hebben. Haar vel is niet zeer zagt noch blinkende, mischien bij gebrek van met olie bestreken te worden, gelijk op de zuidlijke eilanden geschiedt; maar haare oogen en tanden zijn over het algemeen vrij fraai. Hun hair is voor het grootste gedeelte sluik, schoon bij sommige gekroest, en schoon deszelfs natuurlijke kleur gemeenlijk zwart is, is het egter geleverd, gelijk op de *Vrienden-Eilanden*, en andere. Wij zagen slechts weinige voorbeelden van zwaarlijvigheid, en deeze meer onder de vrouwen dan onder de mannen; doch de meeste persoonlijke gebreken waren onder de mannen te vinden, schoon, zoo enige op schoonheid aanspraak hebben, zulks meest onder de jonge mansperfoonen te zien was.

Zij zijn sterk, werkzaam en zeer ervaren zwemmers, bij de minste gelegenheid uit hunne kanos springende, onder dezelve dukende, en naar andere zwemmende, schoon op eenen verren afstand. Zeer dikwijls zagen wij vrouwen, met kinderen aan de borst, als de branding zoo zwaar was dat zij met de kanos niet aan land konden koomen, over boord springen, en door eene zee, die een verschriklijk voorkoomen had, naar land zwemmen, zonder haare kindertjens te beschadigen.

Zij schijnen met eenen openhartigen en vro-

lijken aart gezegend te zijn, en als ik enige vergelijking wilde maaken, zou ik zeggen dat zij even verre verwijderd zijn van de vlugtige ligtzinnigheid, die de inboorlingen van *Otahiti* onderscheidt als van den bedaarden ernst, die onder veele op *Tongataboo* is op te merken. Zij schijnen in zeer vriendschaplijken omgang met elkander te leeven, en, behalven hunne geneigdheid tot steelen, die den meesten volkeren, welke wij in deezen oceaen bezogt hebben, aangeboren schijnt, behandelden zij ons zeer vriendschaplijk. En het strekt niet weinig tot lof van hun verstand dat zij, onze Europeische waaren ziende, hunne verwondering niet konden verbergen, en blijdschap en spijt lieten blijken, als of zij met demoediging op zigzelve nederzagen, terwijl zij bij alle gelegenheden een diep gevoel scheenen te hebben van hunne eigen minderheid, een gedrag dat hun nationaal karakter even zeer van den kwalijk geplaatsten hoogmoed van de beschaafder Japanneezen en van de ruuwer Groenlanders vrijspreekt. Het was een vermaak te zien met hoe veel liefde de vrouwen haare kinderen behandelden, en hoe gereedlijk de mannen hunne hulp tot dien tederen plicht leenden, zig dus genoegzaam onderscheidende van die Wilden, die eene vrouw en een kind eer voor noodzaaklijke dan wenschlijke dingen houden, en haar hunne aandacht bijna niet waerdig keuren.

Uit

Uit het aantal volks, dat wij bij elk dorp, terwijl wij 'er voorbij zeilden, verzameld zagen, kunnen wij onderstellen dat het eiland vrij volkrijk is. Wij kunnen het getal niet anders dan bij gissing begrooten. Om 'er egter enig denkbeeld van te geeven, dat niet veel te hoog of te laag zal wezen, zou ik denken dat 'er, de hier en daar verspreid liggende huizen 'er onder gerekend, op het geheel eiland zestig zulke dorpen kunnen zijn als dat, voor hetwelk wij ankerden, en dat 'er, als men voor elk huis vijf personen rekent, in elk dorp vijf honderd menschen zouden zijn, of dertig duizend op het geheel eiland. Dit getal is voorzeeker niet te hoog opgegeeven; want wij hadden somtijds ten minsten drie duizend menschen op het strand, wanneer men egter niet kon onderstellen dat een tiende gedeelte van de inwooneren aldaar tegenswoordig waren.

De gewoone kleeding, zoo van de vrouwen als mannen, is alreeds beschreven. De eerste hebben dikwijls veel grooter stukken doek om haar lijf gewonden, die van onder de borsten tot de knieën of laager reiken, en men zag verscheiden met stukken los over de schouderen geslagen, die het grootst gedeelte van het lighaam bedekten, maar de kinderen zijn, als zij zeer jong zijn, moeder naakt. Zij draagen niets op haar hoofd; maar het hair is bij beiden de sexen op

verschillende wijzen gesneden, en de algemeene gewoonte, bijzonderlijk onder de vrouwen, is het van vooren lang, en van agteren kort te hebben. De mannen hadden het dikwijls ter wederzijden op zoodanig eene wijze gesneden of gefchoren, dat het overblijvend gedeelte enigermaate naar de kam van hunne mutsen of helmen, zoo als die boven beschreven zijn, gelijkt. Beiden kunnen schijnen egter haar hair zeer te verwaarloozen en hebben niets dat naar kammen gelijkt, om het optemaaken. Wij zagen sommige mannen, die het op eene zonderlinge wijze in verscheiden afzonderlijke bundels gevlogten droegen, als een paruk met staerten, elk omtrent zoo dik als een vinger, schoon de meeste van die staerten, die zoo lang zijn dat zij laag op den rug nederhangen, op het hoofd over hun eigen hair waren vastgemaakt (*).

Het is aanmerkenswaardig dat het volk van de *Sandwich-Eilanden* hunne ooren niet doorboord hebben, gelijk anders de algemeene gewoonte is op de eilanden, die wij in den Zuider Oceaan ont-

(*) De plaat van het Eiland *Hoorn*, die men in DALRYMPLES bericht van *Le Maires en Schoutens reize* vindt, vertoont enige van de inboorlingen van dat eiland met zulke lange staerten aan hunne hoofden hangende. Zie DALRYMPLES *Voyages, to the South Pacific*. vol. II. p. 58.

ontdekt hebben; zij hebben zelfs het minste denkbeeld niet van versierzelen in de ooren te draagen. Beiden sexen versieren zig egter met halskettingen van bosfen klein zwart koord als ons hoeden-koord gemaakt, dat dikwijls honderdvoud verdubbeld is, even als die van *Waeeoo*, behalven dat zij 'er, in plaats van de twee kleine balletjens voor in het midden, een klein stukjen hout, steen of schulp, omtrent twee duimen lang, met eene breede haak, aan het onderst gedeelte naar vooren gekeerd, en wel gepolijst, aan vast maaken. Zij draagen ook halskettingen van veele snoeren van zeer kleine hoorntjens, of van de gedroogde bloemen van de Indiaansche maluwe, en somtijds een klein menschen-beeldjen van been, omtrent drie duimen lang, net gepolijst, aan den hals. De vrouwen draagen ook arm-ringen uit eenen enkelen hoorn, stukken zwart hout, met stukjens van yvoir 'er tusfchen (*) en wel gepolijst, met een touw vastge-

(*) Men zal hier ligtlijk van zelf bemerken dat hier een misflag is, alzoo de Zuid-zee-Eilanden geene Olyphanten bezitten en men 'er geene versteende dingen heeft opgegraaven. Waarschijnlijk heeft men witte schulpen voor yvoir aangezien (†).

G. FORSTER.

(†) Zouden het geene tanden van zee-kalveren of walrusfen kunnen zijn?

VERTAALER.

gemaakt, dat 'er zeer strak door wordt gehaald, of andere van varkens tanden, naast elkanderen geschikt, met de holle zijde naar buiten, en de punten afgesneden, als de voorige aan malkaër vastgemaakt, waarvan sommige, slechts van groote slag tanden van beer-varkens gemaakt, zeer sierlijk zijn (*). De mannen draagen somtijds pluimen van de vederen van de keerkring-vogelen, in hun hair gestookten, of haanen-vederen, om net gepolijste stokjens gebonden van twee voeten lang, gemeenlijk van onderen met *oora* versierd; ook wordt tot dat einde het vel van den staert van eenen witten hond over een stok genaaid met de kwast aan het eind. Zij draagen ook dikwijls op het hoofd eene soort van versierzel van de dikte van een vinger of meer, met roode en geele vederen aardig geschakeerd en van agteren te zaamen gebonden, en op den arm boven den elleboog eene soort van breed schulpwerk op eenen grond van net-werk.

De mannen zijn dikwijls beprikt, schoon niet op bijzondere plaatsen, gelijk de Orahitiërs en die van *Tongataboo*; somtijds zijn 'er enige tekenen op hunne handen, armen en lendenen; maar dikwijls zagen wij 'er in het geheel geene, schoon enige weinige meer van deeze soort van versierzelen hadden dan wij gemeenlijk op andere plaat-

(*) Ziet Pl. CXXIII.

plaatsen gezien hadden, en vernuftig uitgevoerd in eene groote verscheidenheid van lijnen en figuren op de armen en het voorst gedeelte van het lighaam, waarop sommige de afbeelding van de *taame* of de borst-plaat van *Otahiti* hadden, schoon wij die zelve onder hen niet vonden. Zij spleeten de voorhuid niet of snijden 'er geen stuk af, gelijk op de *Societeit- en Vrienden-Eilanden* de gewoonte is, maar hebben die algemeen over het hoofd getrokken en met een touw vastgebonden, gelijk enige van de inboorlingen van *Nieuw-Zeeland* doen.

Schoon zij in dorpen schijnen te wonen, is 'er egter geen schijn van verdediging of versterking, bij dezelve; de huizen staan hier en daar verspreid zonder orde, met opzigt tot den afstand van elkanderen, of hunne plaatsing; daar is ook geene evenredigheid in hunne grootte; want sommige zijn groot en gemakkelijk, van vijftig tot veertig voeten lang, en twintig of dertig breed, terwijl andere niet meer dan hutten zijn. Derzelve gedaante is niet ongelijk aan langwerpige koren- of hooi-stapels, of mischien zal men 'er een beter denkbeeld van krijgen, als men onderstelt dat het dak van een schuur op den grond geplaatst is, zoo dat het eenen hoo-gen scherp toeloopenden nok vormt met twee zeer laage zijdemuuren, die op eenigen afstand naauwlijks zichtbaar zijn. De gevels aan elk
eind,

eind, die tegens de zijde-muuren sluiten, maaken deeze wooningen rondom volkoomen gesloten, en zij zijn wel gedekt met lang gras, dat op dunne latten ligt, welke met enige regelmatigheid geplaatst zijn. De ingang is of aan het eind of op zijde, en bestaat in een langwerpig gat, zoo laag, dat men 'er eerder in moet kruipen dan gaan, en wordt dikwijls gesloten door een bord van planken, die aan malkanderen vasgehecht zijn, en dat voor deur dient, doch dat, geene hengzels hebbende, moet weggenomen worden, als men 'er uit of in wil. Daar koomt geen licht in het huis dan door deeze opening. Schoon zulke digt gesloten wooningen eene goede schuilplaats verleenen bij slegt weder, schijnen zij egter slegt geschikt voor de warmte van de luchtstreek. Zij worden egter zeer zindelijk gehouden, en de vloeren zijn met veel gedroogd gras bedekt, over welk zij matten spreiden om op te zitten en op te slaapen. Aan een eind staat eene foort van bank, omtrent drie voeten hoog, waarop hun huisraad geplaatst is. De lijst van hetzelfde is niet grqot. Het bestaat uit kalebasenschillen, die zij tot fleschen gebruiken om water in te bewaaren, en tot korven om hunne spijzen en andere dingen in te doen, met dekzels van dezelfde stoffe, en in enige weinige houten bakken en borden van verschillende grootte. Naar hetgeen wij op het veld zagen staan en naar hetgeen

geen ter markt gebragt wierd te oorzaken, kan 'er geen twijfel zijn of hun voedsel uit het planten-rijk bestaat voor het grootst gedeelte uit zoete aardappelen, *taro*, en plataanen, terwijl broodvrugt en yams eerder onder de zeldzaamheden moeten gerekend worden. Aan dierlijk voedsel kunnen zij geen gebrek hebben, alzoo zij veele varkens hebben, die los om de huzen loopen, en, zoo zij honden eeten, dat niet onwaarschijnlijk is, hebben zij 'er ook eenen zeer aanmerklijken voorraad van. Het groot aantal visch-hoeken, die wij onder hen zagen, toont dat zij geen onaanzienlijken toevoer van dierlijk voedsel uit de zee trekken; maar uit hunne gewoonte van visch intezouten zou men kunnen opmaaken dat de open ligging van hunne kust hunne vischerij dikwerf moet flooren, alzoo men natuurlijk zoude onderstellen dat geen volk 'er ooit aan zoude denken om eenen voorraad van voedsel door konst te bewaaren, als het op een verschen, regelmaatigen dagelijksen toevoer van hetzelfde konde staat maaken. Deze redeneering kan egter geene reden geeven waarom zij hun varkens-vleesch zoo wel inzouten als hunne visch, die in kalebasen-schillen bewaard wordt. Het zout, van welk zij eene groote hoeveelheid tot dit oogmerk gebruiken, is rood van kleur, niet zeer grof, en schein van dezelfde soort

foort te zijn als hetwelk ons volk op het *Kersmis-Eiland* vond. Zijne kleur verkrijgt het ongerwijfeld uit een mengzel van de slijk op den grond, daar het gevormd wordt, want sommige stukken, die aan klompen waren, waren vrij wit en zuiver.

Zij braaden hunne spijsen uit het planten-rijk met heete steenen, gelijk op de zuidlijke eilanden, en uit de groote hoeveelheid, die wij op eenen zelfden tijd klaar gemaakt zagen, gisten wij dat het geheele dorp, of ten minsten eene aanmerkelijke menigte volks het gebruik van eenen gemeenen oven hadden. Wij zagen op dit eiland geen dierlijk voedzel klaar maaken; maar het volk van den Heer GORE had, gelijk reeds gezegd is, gelegenheid om te zien dat het op *Oneeheow* in dezelfde soort van oven wordt gebraaden, hetgeen geen twijfel over laat of het zal ook op *Atooi* in gebruik zijn, vooral daar wij hier geen huisraad vonden, dat tot koken of stooven gebruikt kon worden. Het eenigst konstig geregt, dat wij vonden, was een *taro*-podding, die, schoon een onaangenaam eeten om de zuurheid, door de inboorlingen gretig wierd opgegeten. Zij eeten van eene soort van houten schotels of borden, en zoo de vrouwen niet met de mannen van denzelfden schotel mogen eeten, gelijk op *Otahiti*, is het haar egter, voor

voor zoo verre wij uit een voorbeeld konden oordeelen, geoorloofd op dezelfde plaats bij hen te spijzen.

Hunne tijdkortingen schijnen vrij menigvuldig te zijn; want geduurende ons kort verblijf ontdekten wij 'er verscheidene. De dansen, bij welke zij de mantels en mutsen van vederen droegen; zagen wij niet; maar uit de bewegingen, welke zij, bij andere gelegenheden, als zij zongen, met hunne handen maakten, konden wij oordeelen dat dezelve ten minsten enigermaate naar die gelijken. welke wij op de zuidlijke eilanden gevonden hadden, schoon zij niet met zoo veel bekwaamheid uitgevoerd worden. Zij hadden noch sluten noch rietjens, en de twee eenigste speeltuigen, die wij zagen, waren uitermaate ruuw. Een derzelve geeft geen beter geluid dan de rateltjens, waarmede de kinderen spelen. Het bestaat uit een werktuig, gelijkende naar eene omgekeerde kegelvormige muts, maar naauwlijks van onderen een voet hoog uitgehold, van eene grove riet-plant gemaakt; het bovenste en de randen zijn met fraaie roode vederen versierd, en aan de punt of het onderst gedeelte is eene kalebas-schil, grooter dan een vuist, vastgemaakt; men doet 'er iets in dat ratelt, hetwelk geschiedt door het werktuig bij het dunst eind vast te houden en het te schudden, of liever snel heen en weder te bewegen,

het-

hetzij ter zijden, of voorwaarts en agterwaarts regt voor het aangezigt, terwijl zij met de andere hand op de borst slaan (*). Het ander speeltuig (zoo een van dezelve deezen naam verdient) was een hol houten vat, als een schotel, waarop men met twee stokken speelt, gelijk een van onze heeren zag. De speeler hield eenen van de stokken, omtrent twee voeten lang, met de eene hand, gelijk wij eene fiool houden, en sloeg 'er met den anderen op, die kleiner was, en naar een' trommel-stok geleck, in eenen sneller of traager maat, terwijl hij met zijnen voet op het hol vat, dat het onderste boven op den grond lag, de maat sloeg, en aldus eene wijs speelde, die geenzints onaangenaam was. Deze muziek wierd verzeld van de stemmen van enige vrouwen, welker gezang eene aangename en aandoenlijke uitwerking had.

Wij zagen veele kleine gepolijste roedjens, omtrent vier of vijf voeten lang, wat dikker dan de laadstok van een snaphaan, met eene bos lang wit honden-hair aan het dun eind. Deze worden waarschijnlijk bij hunne vermaaklijkheden gebruikt. Wij zagen iemand een van dezelve in de hand neemen, het in de hoogte houden, het een kleinen slag geeven tot hij het in eene horizontale ligging bragt, terwijl hij met zijn voet

222

(*) Ziet Pl. CXXIII.

aan dezelfde zijde op den grond stampte; en met zijne andere hand op zijne borst sloeg. Zij speelen met ballen van stukken van den wetsteen, van welken reeds gesproken is, gemaakt, omtrent een pond zwaar, in gedaante enigzints naar eene kleine kaas gelykende, maar aan de zijden en randen afgerond, en aldaar zeer net gepolijst, en zij hebben nog andere ballen van dezelfde soort, van eene zwaare roodachtig bruine klei gemaakt, net overglaasd met een mengzel van dezelfde kleur, of van eene grove donker graauwe lei. Zij gebruiken ook op dezelfde wijze als wij met de werp-schijven werpen, kleine, platte, ronde stukken lei van grootte als de ballen, maar naauwlijks een vierde duim dik, en ook wel gepolijst. Uit deeze omstandigheden zou men moeten opmaaken dat hunne spelen eerder proeven van behendigheid dan van sterkte zijn.

In alles wat dit volk maakt blijkt een ongemeene graad van netheid en vernuft. Hun doek, dat hunne voornaamste manufactuur is, wordt van den papler-moerbezieënboom gemaakt en ongerwijfeld op dezelfde wijze als op *Otahiti* en *Tongataboo*; want wij kogten enige van de gegroefde stokken, waarmede het geklopt wordt. Deszelfs zaamenweefzel, schoon dikker, is egter niet zoo goed als dat van het doek van die twee andere plaatsen, maar in het te kleuren of

te verwen toont het volk van *Atooi* eene meerderheid van smaak door de oneindige verscheidenheid van figuren, welke zij 'er op brengen. Als men een aantal van hunne stukken doek ziet, zou men zeggen dat zij hunne patroonen uit een stoffen-winkel hadden overgenomen, waarin de fraaiste zijden van Indië en Europa verzameld waren geweest, en dat zij die nog met enige patroonen van hunne eigen vinding vermeerderd hadden. Hunne kleuren, behalven het rood, zijn wel niet zeer levendig, maar de regelmaatigheid van figuren en streepen is waarlijk verwonderenswaardig, want, voor zoo verre wij weten, hebben zij niets dat naar stempels of platen gelijkt, om het te drukken. Hoe zij hunne kleuren maaken hadden wij geene gelegenheid te verneemen, maar behalven de beschilderde soorten hebben zij ook enige stukken effen wit doek en andere van eene enkele kleur, bijzonderlijk donker bruin en ligt blaauw. De stukken, die zij ons bragten, waren in het gemeen omtrent twee voeten breed en vier of vijf ellen lang, zijnde de gedaante en hoeveelheid, die zij voor hunne gemeene kledij of de *maro* gebruiken, en zelfs deeze vonden wij somtijds uit twee stukken te bestaan, die aan elkanderen genaaid waren, eene konst, die wij zuidwaarts niet gevonden hadden, maar die hier geoefend wordt; schoon het werk niet net, maar sterk is. Daar is ook nog eene bijzondere dun-

dünne foort, die veel naar geolied doek gelijkt, en wezenlijk ook of geolied of in enig vernis gedoopt is, en die de werking van het water vrij wel schijnt te kunnen wederstaan.

Zij maaken zeer veele witte matten, die sterk zijn, met veele witte streepen, ruiten en andere figuren aan de eene zijde 'er in geweeven, en somtijds vrij groot. Deeze maaken waarschijnlijk, als het nodig is, een gedeelte van hunne kleeding uit; want zij legden die over hun lijf, toen zij die te koop aanboden. Maar zij maaken nog andere, grooter, effen en sterk, welke zij over de vloeren spreiden, om op te slaapen.

Zij weeten hunne kalebasfen-schillen aardig met gegolfde lijnen, driehoeken en andere figuren van eene zwarte kleur te versieren, dat wij ook op *Nieuw-Zeeland* zagen verrigten. Zij schijnen de konst van vernissen te verstaan, want sommige van deeze beschilderde kalebasfen zijn met eene soort van lakwerk bedekt, en bij andere gelegenheden gebruiken zij eene sterke lijm of kleverige zelfstandigheid om hunne dingen aan malkanderen te hechten. Hunne houten schotels en schaalen, waaruit zij hunne *ava* drinken, zijn van den *etooa*-boom of van de *cordia*, zoo net als of zij op onze draai-banken gemaakt waren, en mischien beter gepolijst. En onder hunnen hand-arbeid mag men ook kleine vierkante waaïers van mat- of teen-werk rekenen, met

spits afloopende handvatfels van hetzelfde werk of van hout, die net bewerkt zijn, met kleine souwtjens van hair en vezelen van den bast van den kokos-noot 'er tuschen. De groote verscheidenheid van visch-hoeken is vernuftig gemaakt, sommige van been, andere van hout met punten van been en veele van paerlemoer. Van de laatste gelijken sommige naar die wij op *Tongataboo* gezien hadden, andere waren enkel gekromd als de gemeene foort op *Osahiti*, zoo wel als de houten. Die van been zijn meest klein en bestaan uit twee stukken, en alle de verschillende soorten hebben eene weërhaak of aan de binnen-zijde, gelijk de onze, of aan de buiten-zijde; doch andere hebben 'er twee, eene aan de binnen- en eene aan de buiten-zijde, en dan staat die aan de buiten-zijde verst van de punt. Van deze laatste bekwamen wij eenen van negen duimen lengte van een enkel stuk been, dat ongerwijfeld eenen grooten visch had toebehoord. Geen Europeische konstenaar zou de sierlijke gedaante en het gepolijste van deeze hebben kunnen overtreffen, al voegde hij alle zijne kennis in de tekenkunde bij het aantal en de gemakelijkheid van zijn gereedschap. Zij polijsten hunne steenen door lang wrijven met puimsteen in water, en hunne werktuigen of hun gereedschap, dat ik zag, geleek naar dat van de zuidlijke eilanden. Hunne bijlen waren van dezelfde gedaante

en

en of van dezelfde soort van zwartachtigen, of van eenen klei - kleurigen steen gemaakt. Zij hebben ook kleine werktuigens van eenen enkelen haaien tand gemaakt, van welke sommige aan het voorst gedeelte van het kaakbeen van eenen hond zijn vastgemaakt, en andere aan een dun houten handvatzel van dezelfde gedaante, en aan het ander eind is een stukjen touw door een klein gaatjen vastgemaakt. Deeze dienen des noods als mesfen, en worden misfchien tot het snijden van figuren in hout gebruikt.

De eenigfte ijzeren gereedschappen, of liever stukjens ijzer die wij bij hen zagen en die zij reeds voor ontfankomst hadden, waren een stuk van een' ijzeren hoepel, omtrent twee duimen lang en in een houten handvatzel gezet (*), en een ander snijdend gereedschap, dat ons volkgiste van de punt van een' fabel gemaakt te zijn. Uit het bezit van deeze en uit hunne zoo algemeene kennis van het gebruik van dit metaal waren sommige aan boord geneigd te denken dat wij de eerste Europeaanen niet waren, die dit eiland bezogten; maar mij koomt het voor dat hunne groote verwondering op het zien van onze fchepen en hunne volkoomen onkunde van het gebruik van fchiet-geweer met zulk een denkbeeld niet kan overeengebragt worden. Daar zijn

(*) Kapitein KING kocht dit en bezit het thans.

zijn veele wegen, langs welke zulk volk stukken ijzer kan krijgen, of aan de kennis van het bestaan van zulk een metaal kan koomen, zonder ooit eene onmiddelijke gemeenschap gehad te hebben met natiën, die het gebruiken. Men kan naauwlijks twifelen of het was bij alle de inwooneren in deeze zee onbekend, voor MARGELHAENS den weg in dezelve baande; want geen ontdekker kort na zijne reis vond immer iets van dat metaal in hunne handen, schoon wij in den loop van onze laatste reizen hebben aangemerkt dat deszelfs gebruik op verscheiden eilanden bekend was, aan welke, zoo veel wij weeten, te vooren geen Europisch fchip geweest was. Op alle de plaatsen, die MENDANA op zijne twee togten aandeed, moet ijzer gezien en agtergelaaten zijn, en dit zou ongerwijfeld de kennis van hetzelfde uitgestrekt hebben tot alle de verschillende eilanden, met welke die, welke hij bezogt, enige onmiddelijke gemeenschap hielden. Het kan zelfs nog verder gebragt zijn, en daar men geene stukken van deeze zoo gewilde waare konde bekoomen, kon de beschrijving van dezelve het egter enigermaate bekend maaken, en het doen herkennen als men het naderhand zag. De volgende reis ten zuiden van de linie, waarop men enigen omgang met de inboorlingen van deezen oceaen had, was die van QUIROS, die op *Sagittaria*, het eiland van het fraai volk,

volk , en op *Terra del Espiritu santo* landde , op welke plaatsen , gelijk ook op die , met welke zij enige gemeenschap hielden , het , bij gevolg , ook bekend moet geworden zijn. Hem volgden op deeze vaart LE MAIRE en SCHOUTEN , welke gemeenschap met de inboorlingen veel verder oostwaart begon , en aan het *Kokos- en Hoorn-Eiland* eindigde. Het was niet te verwonderen dat ik , toen ik *Tongataboo* in het jaar 1773 bezocht , aldaar een stuk ijzer vond , alzoo wij wisten dat TASMEN het voor mij bezocht had ; maar laten wij eens onderstellen dat hij de *Vrienden-Eilanden* nooit ontdekt hadd' , dan zou het vinden van ijzer onder hen veele bespiegeling veroorzaakt hebben , schoon wij in een vorig deel hebben opgegeeven hoe zij aan de vernieuwing van hunne kennis aan dit metaal kwamen , hetgeen mijne stelling bevestigt (*). Want *Neeootaboo* of *Boscawens-Eiland* , daar Kapitein WALDIS schepen het lieten , en van waar PONLAHO het ontvong , ligt enige graaden ten Noord-Westen van *Tongataboo*. Het is wel bekend dat ROGGEVEEN een van zijne schepen aan de *Verderfijke - Eilanden* verloor , die , volgens hunne ligging , waarschijnlijk den inwooneren van *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden* niet onbekend , schoon niet dikwijls bij hen bezocht zijn.

Het

(*) Ziet IX Deel bladz. 303.

Het is even zeker dat dit laatste volk kennis aan ijzer had, en het met de grootste gretigheid kocht, toen Kapitein WALLIS *Otahiti* ontdekte, en deeze kennis konden zij alleen verkregen hebben door middel van die nabuurige eilanden, daar het eerst was agtergelaaten. Zij erkennen ook dat dit waarlijk het geval is geweest, en zij hebben ons zedert gezegd dat zij het in zulk eene groote waerde hielden voor de aankomst van Kapitein WALLIS, dat een Opperhoofd op *Orahiti*, dat twee spijkers in zijn bezit had, geen klein voordeel deed met dezelve aan zijne nabuuren te verhuuren om gaten te booren, als zij het op hunne wijze niet doen konden of het hun te langwijlig was (*). De mannen van de *Societeit-Eilanden*, die wij op *Wateoo* vonden, waren daar benen gedreven lang na dat de kennis en het gebruik van ijzer dus onder hunne landslieden was ingevoerd, en, schoon zij waarschijnlijk niets van hetzelfde bij zig hadden, zullen zij natuur-

(*) Vader CANTOVA maakt ook gewag van zulk eene voordeelige inkomste, welke de Opperhoofden van de *Carolina-Eilanden* van het gebruik van spijkers trokken. *Si par hazard un vaisseau étranger laisse dans leurs isles quelques vieux morceaux de fer, ils appartiennent, de droit, aux Tamoles, qui en font faire des outils, le mieux qu'il est possible. Ces outils sont un fond, dont le Tamole tire un revenu considerable, car il les donne à louage & se louage se paye assez cher.* p. 114.

tuurlijk en gemakkelijk op dat eiland hunne kennis van deeze kostbaare stof door beschrijving van dezelve hebben medegedeeld. Door het volk van *Wateoo* konden die van *Herveys-Eiland* wederom dat verlangen zijn ingeboezemd om iets van hetzelfde te bezitten, want in wij gedurende onzen korten omgang met hun bewijzen hadden.

De beschouwing van deeze feiten verklaart genoegzaam hoe de kennis van het ijzer door deezen oceaan verspreid is tot eilanden, die nooit eene onmiddellijke gemeenschap met Europeaanen gehad hebben, en men kan ligtlijk begrijpen dat daar slechts de historie van hetzelfde is verhaald, of maar een klein stukken van hetzelfde is aangerelaten, 'er zoo veel te meer graagheid door de inboorlingen zal betoond worden om 'er overvloedigen voorraad van te bekoomen. De toepassing van deeze bijzonderheid op het tegenswoordig geval is baarblijklijk. Het volk van *Atooi* of *Onecheow* kan, zonder ooit door Europeaanen voor ons bezocht te zijn, het bekoomen hebben van tusschen beiden liggende eilanden, tusschen hen en de *Dieven-Eilanden*, welke door de Spanjaarden bijna altijd zijn bevaaren geworden (*) zedert den tijd van MAGEL-

HAENS

(*) De Spanjaarden hebben die eilanden niet alleen bezocht, maar 'er zig zelfs op nedergezet om de inboorlingen tot

HAENS togt. Of, zoo de verre afstand van de *Dieven-Eilanden* westwaarts deeze oplossing min waarschijnlijk mogt maaken, is 'er dan nog niet de uitgestrekte kust van Amerika boven den wind, daar de Spanjaards meer dan twee honderd jaaren zijn gezeten geweest, gedurende welken langen tijd 'er dikwijls schipbreuken op de kusten moeten voorgevallen zijn? Het kan in het geheel niet zonderling schijnen dat 'er van tijd tot tijd stukken van wrakken, die ijzer bevatteden, door den oostlijken pasfaat-wind op eilanden, die door deezen uitgestrekten oceaan verspreid liggen, zijn aangespoeld. De afstand van *Atooi* van Amerika strijdt niet tegens deeze onderstelling; doch al ware dit zoo, zou zulks dezelve niet omverre werpen. Deeze oceaan wordt alle jaaren door Spaansche schepen bevaaren, en het is klaar dat 'er, gedurende eenen zoo langen overtogt, behalven het toevallig verliezen van eene mast met zijn toebehooren, vaten met ijzeren hoepels en veele andere dingen, die ijzer bevatten, over boord kunnen vallen, of gewor-

Christenen te maaken. Dit is niet gelukt, maar zij hebben 'er zoo wel huis gehouden, dat de bevolking in twee honderd jaaren van zestig duizend tot agt of negen honderd zielen verminderd is. Zie *Nouveau voyage à la mer du sud, commencé sous les ordres de M. MARION, par M. CROZET, Par. 1783. p. 180.*

G. FORSTER.

worpen worden, en dus aan land drijven. Maar dit zijn geene enkele gissingen of mogelijkheden; want een van mijn volk zag werkelijk enig hout in een van de huizen van *Wymoa*, dat hij voor dennen hout aanzag. Het was door de wormen doorknaagd, en de inboorlingen gaven hem te verstaan dat het door de baaren van de zee aan land was gedreven, en wij hadden hun eigen uitdruklijk getuigenis dat zij de weinige stukken ijzer, die onder hen gevonden wierden, van eene plaats naar het Oosten ontvangen hadden.

Van deeze uitweiding (zoo zij al zoodanig genoemd mag worden) keer ik terug tot de waarneemingen, gedurende ons verblijf op *Atooi* gedaan, en zal nu enig verslag van hunne vaartuigen geeven. Deeze zijn, over het algemeen, omtrent vier en twintig voeten lang, en hebben den bodem meestendeels uit een enkel stuk of blok houts gemaakt, tot de dikte van een' duim of anderhalven duim uitgehold, en aan beiden de einden in eene punt uitlopende. De boorden bestaan uit drie planken, elke omtrent een duim dik, net op een gevoegd en aan het onderst gedeelte vastgebonden. De einden, zoo van voren als van agteren, loopen een weinig krom naar boven, en beiden loopen scherp uit, omtrent als eene wigge, maar zij worden meer eensklaps plat, zoo dat de twee boorden in meer dan een voet lengte plat tegens elkanderen koomen; doch

de

de tekening van den Heer WEBBER (*) zal derzelve gedaante nauwkeuriger verklaaren dan ik met woorden doen kan. Alzoo zij niet meer dan vijftien of agttien duimen breed zijn, hebben die, welke alleen bevaaren worden (want somtijds voegen zij 'er twee aan een, gelijk op de andere eilanden) uitleggers, die met meer oordeel gevormd en aangebragt zijn dan alle die ik te vooren gezien had. Zij worden geroeid met roei spaanen, zoo als wij over het algemeen gezien hadden, en sommige hebben een ligt driehoekig zeil, gelijk dat van de *Vrienden-Eilanden*, aan een mast en spriet vastgemaakt. De touwen, die zij in hunne booten gebruiken, en de dunner koorden voor hun visch-tuig, zijn sterk en goed gemaakt.

Dat wij van hunnen landbouw zagen leverde genoegzaam bewijs op dat zij geene nieuwlingen in deeze konst zijn. De gron' in de vallei was, gelijk reeds gezegd is, eene doorgaande plantagie van *taro* en enige weinige andere dingen, die, naar allen schijn, wel behandeld wierden. De aardappelen-velden en de velden met sulker-riet of plataanen op de hooger gronden zijn even regelmatig beplant, en altijd in de eene of andere

(*) Ziet de Plaat verbeeldende TERBOBOO Koning van *Owhyhee* Kapitein COOK geschenken brengende en die, waarop een vaartuig van de *Sandwich-Eilanden*, welks roeijers gemaskerd zijn, die in een der volgende deelen zullen voorkoomen.

dere bepaalde figuur , gemeenlijk in een gelijk of in een langwerpig vierkant ; doch geene van alle zijn door enige affchutzels ingefloten , tenzij men de greppels in de laage gronden daar voor wil rekenen , welke het meer waarfchijnlijk is dat bestemd zijn om water aan de *saro* te brengen . De groote hoeveelheid en goede hoedanigheid van deeze artikelen mogen misfchien al zoo veel worden toegeschreven aan eenen kundigen landbouw dan aan natuurlijke vrugtbaarheid van den grond , die beter voor dezelve geschikt schijnt dan voor brood-vrugt of kokosnooten-boomen , zijnde de weinige , die wij van deeze laatste zagen , niet in eenen bloeienden staat , hetgeen genoegzaame redén zal geeven waarom men den aanbouw van de andere artikelen den voorrang gaf , schoon zij meer arbeid kosten . Doch ondanks deeze bekwaamheid in den landbouw , toonde egter het algemeen voorkomen van het eiland dat het voor veel uitgestrekter verbetering vatbaar was en ten minsten driemaal zoo veele inwooneren als 'er thans op leeven , zoude kunnen voeden , want verre het grootste gedeelte , dat nu geheel woest ligt , schein zoo goede grond te zijn als die gedeelten , welke bebouwd worden . Wij moeten dan daaruit besluiten dat dit volk , uit eene oorzaak , welke wij door ons te kort verblijf onder hen niet in staat waren uittevorschen , niet zoo sterk

ver-

vermenigvuldigt, dat het nodig vindt de uitgestrektheid van het eiland te baat te neemen om eene grooter hoeveelheid veld-vrugten tot hün onderhoud te teelen.

Schoon ik geen Opperhoofd van enig aanzien te zien kwam, waren 'er egter, naar het bericht van de inboorlingen, verscheidene, die op *Atooi* wonen, en voor welken zij, tot teken van hunne onderwerping, op hun aangezigt vallen; hetgeen zoo veel schijnt te zijn als de *moe moea*, die men den hoofden van de *Vrienden-Eilanden* bewijst, en die hier *hamoea* of *moe* genoemd wordt. Of zij in het eerst zig niet durfden vertoonen, dan of zij bij geval afwezig waren kan ik niet zeggen; maar toen ik het eiland verlaaten had, kwam 'er een van deeze Grooten te voorschijn en gaf den Heer CLERKE een bezoek aan boord van de *Ontdekking*. Hij kwam af in eene dubbele kano, en sloeg, gelijk de Koning van de *Vrienden-Eilanden*, geen acht op de kleine vaartuigen, die hem in den weg lagen, maar voer 'er tegens aan, of 'er over heen, zondet zig in het minst te bekommeren om hen te mijden; het was onder tuschen dien armen menschen niet mogelijk hem uit den weg te gaan, want zij konden hunne kanos niet bestieren, alzoo het één noodzaaklijk blijk van hunne onderdanigheid was dat zij in dezelve gongen nederleggen tot hij voorbij was. Zijne bedienden hielpen hem in het schip klimmen

men en plaatsten hem op de loop-plank. Hier eindigde egter hunne zorg voor hem niet; want zij bleeven rondom hem staan, elkanderen bij de handen houdende, en wilden niet toelaaten dat iemand hem zoude naderen dan Kapitein CLERKE zelf. Hij was een jong man, van het hoofd tot de voeten gekleed, en verzeld van eene jonge vrouw, die men onderstelde zijn wijf te zijn. Men noemde hem TAMAHANO. Kapitein CLERKE deed hem enige voeglijke geschenken, en kreeg daar tegens van hem eene groote bak, die door twee menschen-beelden ondersteut wierd, waarin, zoo met opzigt tot de tekening als tot de uitvoering, enige bekwaamheid zichtbaar was. Deeze bak wierd, naar men ons volk zeide, gewoonlijk met *kava* of *ava* gevuld, welk vogt zij hier even als op de andere eilanden in deezen oceaen bereiden en drinken. Kapitein CLERKE kon deezen grooten man niet overhaalen om beneden te koomen, of van de plaats te gaan, daar zijn gevolg hem eerst had nedergezet. Na dat hij enigen tijd in het schip vertoefd had, wierd hij weder in zijne kano gedraagen, en keerde naar het eiland terug, dezelve eerbewijzingen van alle de inboorlingen ontvangende als toen hij aan boord kwam. Den volgenden dag kreeg Kapitein CLERKE verscheiden boodschappen, waarbij men hem verzogt een tegenbezoek aan wal afteleggen, en hem te kennen gaf dat het Opperhoofd

hoofd een groot geschenk tot die gelegenheid had gereed gemaakt. Doch verlangende zijnde om in zee te loopen en zig bij *de Resolutie* te voegen, vond de Kapitein niet raadzaam deeze uitnodiging aanteneemen.

De zeer korte en onvolkoomen omgang, dien wij met de inboorlingen hadden, belette ons een nauwkeurig oordeel te vellen over de regeringvorm, die bij hen is vastgesteld; doch uit de algemeene gelijkenis van hunne gewoonten en bijzonderlijk uit hetgeen wij zagen van de eerbewijzingen, die zij hunnen Opperhoofden aandeeden, schijnt men met reden te kunnen opmaaken dat hij van denzelfden aart is met die, welke over alle de eilanden, die wij tot nog toe bezogt hadden, heerschende is, en waarschijnlijk zijn hunne oorlogen onder elkanderen even menigvuldig. Ten minsten moest men dit opmaaken uit het aantal wapenen, welke wij hen zagen hebben, en uit den zeer goeden staat, waarin dezelve gehouden wierden. Maar wij hadden een regtfreeks bewijs hiervan uit hunne eigen bekentenis; en, naar wij verstonden, vallen deeze oorlogen voor tusfchen de verschillende distrieten van hun eigen eiland, zoo wel als tusfchen hetzelfde en hunne nabuuren van *Oneehow* en *Orrehoua*. Wij behoeven nauwlijks naar eene andere reden te zoeken dan deeze om de omstandigheid, die wij reeds opgegeeven hebben, te verklare

klaaren , dat hunne bevolking niet evenredig is aan de uitgestrektheid van bebouwbaaren grond, dien zij bezitten.

Behalven hunne speeren of lansfen , van een fraai kastanjekleurig hout gemaakt , dat schoon gepolijst is , van welke enige aan het een eind van weérhaaken voorzien , en aan het ander gepunt zijn , hebben zij nog eene soort van wapentuig , dat wij nog niet gezien hadden , en van hetwelk door geen een' reiziger gewag wordt gemaakt als bij de inboorlingen van de Zuid-zee gebruikt wordende. Het gelijkt enigzints naar een ponjaard; het is gemeenlijk anderhalven voet lang, aan eene of beiden zijden scherp gepunt, en wordt met een touw aan de hand vastgemaakt. Het wordt gebruikt om in een gevegt van digt bij te steeken , en schijnt daar ook wel toe geschikt (*). Enige van dezelve zouden dubbele ponjaards genoemd kunnen worden , hebbende een handvatzel in het midden , door welk zij beter in staat zijn naar verschillende kanten te steeken. Zij hebben ook boogen en pijlen ; maar uit derzelve schijnbaare schaarschheid en dun maakzel zou men moeten opmaaken dat zij die nooit in het gevegt gebruiken. Het mes , of de zaag , hier boven opgenoemd , waarmede zij de

doo-

(*) Ziet de plaat waarop verscheiden werktuigen van de *Sandwich-Eilanden* verbeeld staan , die bij het XII Deel zal gegeven worden.

dooden in stukken snijden, kunnen ook onder hunne wapenen gerekend worden, alzoo zij met dezelve steeken en snijden, als zij van nabij in gevegt zijn. Het is een klein hout werktuig, van eene langwerpige gedaante, omtrent een voet lang, aan de hoeken afgerond, met een handvatzel, omtrent als de eene soort van *patoo* van *Nieuw-Zeeland*; maar de kanten zijn geheel bezet met haaien tanden, die 'er sterk in vast zijn en met de punten naar buiten uitsteeken; daar is gemeenlijk een gat in het handvatzel, door welk een lang touw gaat, dat verscheiden maa- len om de vuist gewonden wordt (*). Wij vermoedden ook dat zij bij sommige gelegenheden slingers gebruiken; want wij bekwamen enige stukken van den *kaematites* of bloed-steen, door konst tot eene eironde gedaante gemaakt, overlans verdeeld, met eene smalle groef in het midden van de bolronde zijde. Hier bij had degeen, die den steen bezat, eene koord, die niet zeer dik was, die hij egter niet wilde afstaan, offchoon hij den steen niet weigerde, die veel nadeel moet doen, als hij met kracht geworpen wordt, alzoo hij een pond woog. Wij zagen ook enige eironde stukken wel gepolijsten wersteen, aan beiden einden wat gepunt, in gedaante veel gelijkende naar enige steenen, die wij in het jaar

(*) Dezelfde Phaz.

jaar 1774 op *Nieuw-Caledonia* gezien hadden, en die aldaar in hunne slingers gebruikt wierden.

Dat wij van hunne godsdienstige instellingen en van hunne wijze om over de dooden te beschikken konden te weeten koomen; welke beiden artikelen met recht als naauw met elkanderen verbonden kunnen beschouwd worden, is reeds opgegeeven. En alzoo niets sterker de overeenkomst tusschen de zeden van dit volk en van die van de *Vrienden- en Societeit-Eilanden* aantoon, moet ik nog enige andere omstandigheden vermelden, om dit in nog sterker oogpunt te plaatfen, en om te gelijker tijd te toonen hoe enige weinige van de oneindige wijzigingen; waarvoor enige hoofd-beginzelen vatbaar zijn, eene bijzondere natie kunnen onderscheiden. Het volk van *Tongataboo* begraaft zijne dooden op eene zeer betamelijke wijze, en begraaft ook zijne menschlijke offerhanden; maar het offert noch legt enig ander dier, noch zelfs vrugt, zoo veel wij weeten; voor zijne Goden. Die van *Orahiti* begraven hunne dooden niet, maar leggen hen te rotten, en begraven naderhand de beenderen, en, daar dit geschiedt, is het zeer zonderling dat zij de geheele lighaamen van hunne menschlijke offerhanden begraven. Zij offeren ook andere dieren en vrugten aan hunne Goden; maar zijn geenzints bezorgd om de heilige plaatfen, daar deeze plechtigheden worden verrigt, in eenen

goeden staat te onderhouden , zijnde de meeste hunner *morais* in eenen staat van verval , en baarblijkelijk tekenen van verwaarloozing draagende. Het volk van *Atooi* begraaft weder hunne gemeene dooden en hunne menschlijke offerhanden , gelijk op *Tongataboo* ; maar zij gelijken die van *Otahiti* in den flordigen staat van hunne godsdienstige plaatsen en in het offeren van vrugten en dieren aan hunne Goden.

De *taboo* heerscht ook op *Atooi* in zijne volle uitgestrektheid , en , naar het schijnt , met veel meer gestrengheid dan zelfs op *Tongataboo* ; want het volk alhier vroeg altijd met veel nadruk en als of het in vrees ware van ons te zullen beledigen , of enig bijzonder ding , dat zij bezien wilden , of dat wij hun wilden toonen , *taboo* , of , gelijk zij het woord uitspraken , *tafoo* ware ? De *maia* , *raü* , of de verboden artikelen van de *Societeit-Eilanden* , schoon ongetwijfeld hetzelfde , scheen niet zoo gestreng bij hen in acht genoomen te worden , behalven met opzigt tot de dooden , omtrent welke zij ons voorkwamen bijgelooviger te zijn dan alle de andere. Maar deeze zijn omstandigheden , met welke wij nog niet genoegzaam bekend zijn om 'er over te beslissen , en ik zal alleenlijk aanmerken , om de gelijkheid in andere zaaken , die met den godsdienst verknogt zijn , te toonen , dat de priesters of *Tahoumas* hier zoo talrijk zijn als op de
an-

andere eilanden , zoo wij dit mogen opmaaken uit het aantal , dat wij , geduurende ons kort verblijf , hun *poore* of gebed zagen opzeggen.

Doch welke gelijkenis wij ook mogten ontdekken in de zeden van het volk van *Atooi* in het algemeen met die van *Otahiti* , was zij egter minder treffende dan de overeenkomst tusfchen hunne taalen. De taalen van deeze twee plaatfen mogen met recht gezegd worden woord voor woord dezelfde te zijn. Het is waar , wij merkten fomtijds op dat bijzondere woorden even zoo uitgesproken wierden als wij die op *Nieuw-Zeeland* en de *Vrienden-Eilanden* gevonden hadden ; doch fchoon alle vier de tongvallen onbetwiftbaar dezelfde zijn , heeft dit volk noch de fterke uitspraak uit de keel van de eerfte , noch die uitspraak in eenen minderen graad , die de laafte onderscheidt , en zij hebben niet alleen de zachte wijze van fpreken van de *Otahitiërs* met het vermijden van harde woorden aangenoomen , maar zelfs den geheelen tongval van hunne taal , niet alleen dezelfde bijvoegzels en voorzetzels bij hunne woorden gebruikende , maar ook dezelfde maat en toon in hunne gezangen , fchoon op eene wat onaangenaamer wijze. Daar fchijnt , als men het eerst hoort , enig onderscheid in voor het oor van eenen vreemdeling ; maar men moet ook in aanmerking neemen dat het volk van *Otahiti* uit hunnen geduurigen om-

gang met de Engelschen geleerd had zig enigermaate te schikken naar onze weinige kennis van hunne taal, door niet alleen de gemeenste, maar zelfs bedorven uitdrukkingen te bezigen, als zij met ons in gesprek waren, daar zij, als zij onder elkanderen spraken, en alle die spreekwijzen gebruikten, welke nodig zijn om naar den aart te spreken, naauwlijks enigermaate verstaan wierden door diegeene onder ons, die de grootste vorderingen in hunne taal gemaakt hadden. Daar wierd eene lijst van woorden op *Atooi* verzameld door den Heer ANDERSON, die geene gelegenheid liet voorbijgaan om onze reis nuttig te maaken voor hun, die zig vermaaken met de verhuizingen van de verschillende stammen of geslachten, die den aardbol bevolkt hebben, nategaan, door het overtuigendst van alle bewijzen, dat hetwelk uit de gelijkheid van hunne taalen ontleend is.

Hoe zal men het verklaren dat deeze natie zig over zoo veele afzonderlijke eilanden, zoo verre van elkanderen gelegen, in alle gedeelten van de Stille Zee, verspreid heeft? Wij vinden het van *Nieuw-Zeeland* in het Zuiden tot de *Sandwich-Eilanden* naar het Noorden, en in eene andere rigting van het *Paasch-Eiland* tot de *Hebrides*, dat is over eene uitgestrektheid van zestig graaden Breedte of twaalf honderd mijlen Noord en Zuid, en drie en tagtig graaden Lengte of zestien honderd en zestig mijlen Oost en West! Hoe veel

veel verder in beiden rigtingen derzelver volkplantingen loopen is nog niet bekend; maar dat wij reeds door deeze en onze voorgaande reis weeten geeft ons recht om te zeggen dat zij, schoon misschien niet de talrijkste, voorzeeker verre de uitgestrekte natie op aarde is (*).

Waren de *Sandwich-Eilanden* in vroeger tijden door de Spanjaarden ontdekt, dan kan men weinig twifelen of zij zouden hun voordeel gedaan hebben met eene zoo uitmuntende ligging, en gebruik hebben gemaakt van *Atooi* of enig ander eiland als eene verversching-plaats voor de schepen, die jaarlijks van *Acapulco* naar *Manilla* stevenen. Zij liggen omtrent halverweg tusschen de eerste plaats en *Guam*, een van de *Dieven-Eilanden*, daar thans hunne eenigste haven is in het oversteeken van deezen uitgestreken oceaan, en het zou hun geene week zeilens uit hunne gewoone koers geweest zijn dezelve aan te doen, dat geschieden kon zonder het minst gevaar te loopen van de reis te verliezen, alzoo zij genoeg binnen den zoom van den Oostlijken pasfaat liggen. De kennis van de *Sandwich-Eilanden* zou even voordeelig geweest zijn voor de Vrijbuiters, die gewoon waren somtijds van de kust van Amerika

(*) Vergelijk over de groote uitgestrektheid van de volkplantingen deezer natie, de inleiding voor deeze Reis, VIII Deel.

rika naar de *Dieven-Eilanden* te vaaren met een voorraad van proviand en water, naauwlijks genoegzaam om het leven optehouden. Hier zouden zij altijd overvloed gevonden hebben, en zij zouden altijd binnen eene maand zeeker zeilens van dat gedeelte van *California* geweest zijn, welk het schip van *Manilla* genoodzaakt is aantedoen, of anders zouden zij, na twee maanden afwezigheid, geheel ververscht, naar de kust van Amerika hebben kunnen terugkeeren. Hoe gelukkig zou *Lord ANSON* geweest zijn, en welke ongemakken zou hij vermijd hebben, hadd' hij geweeten dat 'er halverweg, tuschen *Amerika* en *Tinian*, eene groep eilanden lag, daar hij zig van alle zijne benodigdheden genoegzaam had kunnen voorzien, en met welke beschrijving de sierlijke historie-schrijver van dien togt den leezer een aangenaamer tafereel zoude aangeboden hebben dan ik in staat ben geweest in dit hoofdstuk te schetsen.

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Waarneemingen op de Sandwich-Eilanden gedaan omtrent de Lengte, de afwijking van de Kompas-naald en de Getijen. Voortzetting van de reis. Aanmerkingen over de zagtheid van het weder tot 44° Noorder Breedte. Schaarschheid van zee-vogelen in het Noorder Halfrond. Kleine zee-dieren beschreven. Aankomst op de kust van Amerika. Voorkoomen van het land. Tegenwinden en stormachtig weder. Aanmerkingen over MARTIN DE AGUILARS rivier en JUAN DE FUCAS gewaande straat. Een inlopend kanaal ontdekt, waarin de schepen het anker laten vallen. Gedrag der inboorlingen.

Zoo dra de *Ontdekking* ons had ingehaald, stevenden wij Noordwaarts met de zeilen digt aan den wind gehaald, en eene labber koelte uit het Oosten; alzoo hier niets voorkwam, dat eene plaats in mijn reisverhaal verdient, zal de leezer mij wel willen veroorlooven hier de scheepvaartkundige waarneemingen intelaschen, welke ik gelegenheid had te doen met betrekking tot de

eilanden, die wij nu verlaaten hadden, en waarmede wij gelukkig genoeg geweest waren de aardrijkskunde van dat gedeelte van den Stillen Oceaan te verrijken.

De Lengte van de *Sandwich-Eilanden* wierd bepaald door twee en zeventig reeksen waarneemingen op de Maan, van welke enige gedaan wierden terwijl wij ten anker lagen op de reede van *Wymoa*, andere voor wij aldaar aankwamen, en na wij van daar vertrokken waren, en door het uurwerk of den tijdwijzer daarop overgebracht. Volgens de gemiddelde uitkomst van deeze waarneemingen is de Lengte van de reede

Volgens het uurwerk naar den

gang te *Greenwich* . . . 200 0 0

Volgens den gang te *Ulietea* . 200 21 0

De Lengte van de reede door het

gemiddelde van twee middag-

hoogten van de zon . . . 21 56 15 N.

De waarneemingen van de afwijkingen van de kompas-naald kwamen niet zeer met malkanderen overeen. Het is waar, zij wierden niet alle op dezelfde plaats gedaan. Het onderscheid van plaatsen kon egter maar zeer weinig verschil te weeg brengen. Maar alles zal het best gezien worden als men het oog slaat op de volgende tafel:

Jan.

STILLEN OCEAAN. [Febr. 1778.] 395

Jan.	Breedte	Lengte	Kompas	O. Afw.	Gem. afw.
18 V. M.	21° 12'	200° 41'	van Gregory	10° 10' 10"	} 9° 51' 38"
			— Knight	9 20 5	
			— Martin	10 4 40	
19 N. M.	21 51	200 20	— Knight	10 2 10	} 10 37 20
			— Gregory	11 12 30	
28 V. M.	21 22	199 56	— Gregory	9 1 20	} 9 26 57
			— Knight	9 1 25	
			— Martin	10 18 5	
28 N. M.	21 36	199 50	— Gregory	11 21 15	} 11 12 59
			— Knight	10 40 0	
			— Martin	11 37 50	

Gemiddel-
de van de
boven-
staande

21 29	200 12	.	.	.	10 17 11
18 Jan.	21 12	200 41	dook het noordlijk eind		
			van de naald	.	42 1 7

De getijen zijn aan de *Sandwich-Eilanden* zoo weinig aanmerkelijk, dat het, met de zwaare branding, die 'er tegens de kust was, niet wel mogelijk was te enigen tijd te zeggen of wij hoog of laag water hadden, en of het ebde of vloeide. Aan de zuid-zijde van *Atooi* vonden wij gemeenlijk een stroom, naar het Westen of Noord-Westen loopende. Maar als wij voor *Oneehew* ten anker lagen, liep de stroom omtrent N. W. en Z. O., zes uren naar den eenen weg, en zes uren naar den anderen, en zoo sterk dat hij de schepen deed zwaaien, schoon de wind fris woei. Dit was voorzeeker een regelmatig getij, en, voor zoo verre ik kon oor-

oordeelen, kwam de vloed uit het Noord-Westen.

Thans keer ik toj onze reis terug. Den zeventden, wanneer wij op 29° Noorder Breedte en op 200° Ooster Lengte waren, liep de wind naar het Z. O. Dit stelde ons in staat om N. O. en O. te sturen, welke koers wij hielden tot den twaalfden, wanneer de wind door het Z. en W. naar het N. O. en O. N. O. was omgeloopen. Toen wendde ik en stuurde Noorwaarts, zijnde op de Noorder Breedte van 30° en op $206^{\circ} 15'$ Ooster Lengte. Ondanks onze gevorderde breedte, en schoon het nu in den winter was, hadden wij slechts zedert enige dagen begonnen in de morgens en avonden eene gewaarwording van koude te gevoelen. Dit is een teken van den gelijken en voortduurenden invloed van de zonne-warmte in alle jaargetijden tot 30° ter wederzijde van de linie. Men weet dat de onevenredigheid verder op zeer groot wordt. Dit moet bijna geheel worden toegeschreven aan de rigting van de zonne-stralen, onafhankelijk van den enkelen afstand, die geenzints genoegzaam is om die uitwerking voorttebrengen.

Den negentienden, wanneer wij op 37° Noorder Breedte en op 206° Ooster Lengte waren, liep de wind Z. O., en ik was weder in staat Oostwaarts wat Noordlijk te sturen. Den vijf en twintigsten hadden wij de Breedte van $42^{\circ} 30'$ en

en de Lengte van 219° bereikt, en toen begonnen wij het rots-wier te ontmoeten, waarvan de beschrijver van ANSONS Reize spreekt onder den naam van zee-look, dat de schepen van *Manilla* gemeenlijk ontmoeten. Nu en dan ver-
toonde 'er zig ook een stuk hout. Doch, zoo wij niet geweeten hadden dat het vast land van *Amerika* niet verre af was, zouden wij, uit de weinige tekenen van de nabijheid van land, die wij tot nog toe ontmoet hadden, besloten hebben dat 'er geen land was binnen enige duizend mijlen van ons. Wij hadden naauwlijks eenen vogel of enig ander zee-dier gezien, zedert wij de *Sandwich-Eilanden* verlaaten hadden.

Den eersten Maart, wanneer wij op $44^{\circ} 49'$ Noorder Breedte, en op 228° Ooster Lengte waren, hadden wij eenen dag kalmte. Deze wierd gevolgd door eenen wind uit het Noorden, met welken ik oostwaarts stuurde, digt bij den wind, om het land in het gezigt te krijgen. Volgens de kaarten moest het niet verre van ons zijn. Het was aanmerkelijk dat wij zulk maatig en zagt weder hielden, zoo verre Noordwaarts en zoo digt bij de kust van een uitgestrekt vast land, in deezen tijd van het jaar. Het tegenswoordig jaargetijde moest ongemeen zagt zijn, of men kan geene reden geeven waarom de Heer FRANCIS DRAKE, omtrent deeze breedte, in de maand Junij, zulk eene gestrengte koude ontmoet-

moetede (*). VISCAINO, die in het midden van den winter ook hier omtrent was, zegt wel niets van de koude, en spreekt van eene keten van met sneeuw bedekte bergen, ergens op de kust, als iets zonderlings (†). Het zien van zoo weinige vogelen, in vergelijking van die wij op dezelfde breedte, ten zuiden van de linie, ontmoeteden, is ook eene zonderlinge omstandigheid, die of van eene schaarschheid van de verschillende soorten van vogelen, of van een gebrek aan rust-plaatsen moet koomen. Hieruit mag men besluiten dat buiten 40° in het Zuider Halfrond de soorten veel talrijker zijn, en de eilanden, die zij bewoonen, ook in grooter aantal verspreid liggen dan ergens tuschen de kusten van *California* en *Japan* in of omtrent die breedte (§).

In den morgen van den tweeden, gedurende eene kalnte, scheen de zee hier en daar met eene soort

(*) Zie FRANCIS DRAKES reisbeschrijving in CAMPBELLS uitgave van HARRIS vol. I, p. 18. en in andere verzamelingen.

(†) Zie TORQUEMADA beschrijving van den togt van VISCAINO in 1602 en 1603, in VANEGAS *historie van California*, Eng. Overz. p. 229 tot 308.

(§) Egter is 'er tuschen *Nieuw-Zeeland* en *Amerika* in de Zuider Breedte van 40° nog geen een eilandjen ontdekt geworden.

foort van slijm bedekt, waarin enige kleine diertjens zwommen, van welke de aanzienlijkste van het geslacht van de *Medusa* of kwalen waren en bijna kloot rond, en nog eene andere kleiner soort, die eene witte blinkende kleur had en er in zeer groote menigte in zwom. Wij vischten enige van deze laatste op, deden die in een glas met wat zout water, waarin zij zig, als zij in rust waren en voorover lagen, als kleine schubbetjens of stukjens zilver vertoonden. Wanneer zij begonnen rond te zwemmen, dat zij even gemakkelijk op hunnen rug, hunne zijden of hunnen buik deden, vertoonden zij de helderste kleuren van het kostbaarst gesteente, naar hunne plaatsing met betrekking tot het licht. Soms schiepen zij geheel doorschijnende, op andere tijden namen zij verschillende blaauwe tinten aan van een bleek sapphir-blaauw tot eene donker paersche kleur, die dikwijls vermengd waren met een robijnachtig of opaalachtig rood, en zoo sterk gloeiden, dat zij het schip en water geheel verlichteden. Deze kleuren vertoonden zig levendigst als het glas in een sterk licht gehouden werd, en verdweenen voor het grootste gedeelte, als de diertjens naar den bodem zonken, wanneer zij eene bruine tint hadden. Doch bij het kaarslicht was de kleur voornamelijk een fraai bleek groen, met een' gebruiteerden glans getint, en in donker had zij een slaauw voorkoomen van
gloei-

gloeiend vuur. Zij bleeken eene nieuwe soort van *Oniscus* of pisebed te zijn, en wierden door den Heer ANDERSON (wien wij deeze beschrijving van dezelve verschuldigd zijn) naar hunne eigenschappen *Oniscus fulgens* of lichtende pisebed genoemd; dit diertjen bragt waarschijnlijk mede dat licht voort, dat men dikwijls bij nacht in zee om de schepen ziet. Denzelfden dag strecken twee groote vogelen op het water bij het schip. De eene was de groote stormvogel of de *Quebrantahuesfos*, *Procellaria maxima*, en de ander, die weinig meer dan half zoo groot was, scheen van het albatrosfen geslacht te zijn. Het bovenst gedeelte van zijne vleugelen en de tip van zijn' staert waren zwart en het overige wit; de snavel geelachtig; over het geheel geleek hij niet kwalijk naar den zee-meeuw, schoon hij grooter was.

Den zesden, op den middag, op 44° 10" Noorder Breedte en op 234½ graaden Ooster Lengte zijnde, zagen wij twee zee-honden en verscheiden walvischen, en den volgenden morgen, bij het aanbreeken van den dag, kreegen wij de kust van *Nieuw Albion* (*), waarnaar wij zoo lang reikhalzend uitgezien hadden, in het oog, zig op tien of twaalf mijlen afftands van het N. O. naar het

(*) Dit gedeelte van de west-kust van Noord-Amerika is aldus door FR. DRAKE genoemd geworden.

ort
or
ij-
ne
se-
ijk
cht
ee-
net
of
en
ot
jn.
de
ge
ek
on

or-
gte
len
net
an
ik-
op
aar
net
ihs

GEZIGTEN DER WEST-KUST VAN AMERII

Kruin van den Tafelberg

Wanneer deze Kruin blyft ten O $\frac{1}{4}$. N.O $\frac{1}{2}$ N.

Gezigt van den ingang der haven van Nootka, wanneer de N. uithoek blyft ten O. op 7 Mylen.

N. uithoek.

Berg St. Elie

Wanneer de Berg St. Elie blyft ten N.W $\frac{1}{4}$ W. op 20 Mylen.

Gezigt van het Eiland Kaije, wanneer het blyft ten N.W $\frac{1}{4}$ W. ten N.W.

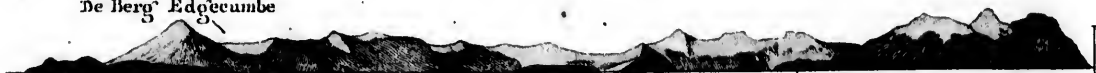
Gezigt van het Eiland Kaije, wanneer de N. uithoek blyft ten N. op 2 Mylen
N. is het zwaer Linné, volgens de 3 laatste gezigten.

Gezigt van h

VAN AMERIKA.

De Berg Edgēcumbe

Wanneer deze Berg blyft ten N.W. $\frac{1}{4}$ N. op 8 Mylen.

Gezigt van den Berg Edgēcumbe, wanneer de Kaap blyft ten N. $\frac{1}{2}$ W. op 4 Mylen.

Gezigt van het Eiland Kaije, Wanneer de N. uithoek blyft ten W.N.W. op 8 $\frac{1}{2}$ Mylen.

blyft ten N.W. $\frac{1}{4}$ W. ten N.W. $\frac{1}{4}$ W. op $3\frac{1}{2}$ Myl van het naaste Land.

Gezigt van het Land, by den ingang van het Eiland Prince William, genomen van de R^{de} rivier ten N. van Knap Hinchinbrook.

Wa

Gezigt van den inanga der haven

Gezigt van het Eiland Kaij
Dit is het zelfde Land, volgens

het Z. O. uitsprekkende. Op den middag was onze Breedte $44^{\circ} 33'$ en onze Lengte $235^{\circ} 20'$; en het land strekte zig uit van N. O. t N. tot Z. O. ten Z. op omtrent agt mijlen afstands. Hier hadden wij drie en zeventig vademen water op eenen modderigen grond, en omtrent eene mijl verder van land vonden wij negentig vademmen. Het land verroonde zig tamelijk hoog, met bergen en dalen afgewisseld, en bijna overal met houtgewas bedekt. Daar was egter nergens op hetzelfde een uitsteekend voorwerp, uitgezonderd een berg, welkers hooge top plat was. Deze lag op den middag ten Oosten van ons. Aan het noordlijk eind vormde het land eene punt, die ik *Slegt-Weder-Kaap* (*Cape Foulweather*) noemde, naar het zeer slegt weder, dat wij kort daarop kreegen. - Ik denk dat zij op $44^{\circ} 55'$ Noorder Breedte, en op $235^{\circ} 54'$ Ooster Lengte ligt.

Wij hadden veranderlijke zugtjens en stilte tot des avonds ten agt uren, wanneer 'er een koeltjen uit het Z. W. opkwam. Ik stuurde met hetzelfde Noord-westwaarts met klein zeil, naar het dag-licht wagtende om de kust langs te zeilen; maar den volgenden morgen ten vier uren schoot de wind in het N. W. en woei bij vlaagen met regen. Onze koers was N. O. tot omtrent tien uren, wanneer ik, ziende dat ik over deezen boeg niet vorderen konde, en niets

befpeurende dat naar eene haven geleek, het liet wenden en Z. W. van wal stuurde. Op deezen tijd lag *Slegt-Weder-Kaap* N. O. ten N. omtrent agt mijlen van ons. Omtrent den middag liep de wind meer Westlijk en het weder wierd fraai en helder, zoo dat wij in staat waren waarneemingen op de maan te doen. Toen wij alle waarneemingen, welke wij zedert den negentienden der voorige maand gedaan hadden, door het uurwerk tot deeze hadden overgebracht, die in het geheel twee en zeventig reekfen bedroegen, wierd door de gemiddelde uitkomst van dezelve de Lengte op $235^{\circ} 15' 26''$ Oost bepaald, zijnde $14' 11''$ minder dan het uurwerk opgaf. Deeze lengte hebben wij gebruikt om die van de kust te bepalen, en ik twijfel niet of zij zal op maar zeer weinige mijlen na juist wezen.

Onze moeilijkheden begonnen nu toeteneemen. In den avond liep de wind N. W., waiende met vlaagen, vergezeld van hagel en regen met sneeuw vermengd; het weder duister en dampig zijnde, koos ik de ruimte tot den volgende dag omtrent den middag, wanneer ik wendde en wederom op het land aanhield, dat zig des agtermiddags ten twee uren in het O. N. O. vertoonde. Wind en weder bleeven dezelfde; maar in den avond liep de wind westlijker en het weder wierd slegter, hetgeen het nood-

noodzakelijk maakte te wenden en af te houden tot den volgenden morgen ten vier uren, wanneer ik het waagde het land weder te naderen.

Des agtermiddags ten vier uren zagen wij het land, dat zig ten zes uren van N. O. $\frac{1}{2}$ O. tot Z. O. ten Z. uitstreckte, op den afstand van omtrent agt mijlen. Hier wendden en peilden wij, maar wij vonden geen' grond met eene lijn van honderd zestig vademem. Ik hield af tot middernacht, wanneer ik weder naar het land stuurde, en ten half zeven uren waren wij nog geene drie mijlen van land, dat zig van N. ten O. $\frac{1}{2}$ O. tot Z. $\frac{1}{2}$ O. uitstreckte, zijnde elk verst elnd omtrent zeven mijlen van ons. Geene tekenen van eene haven ziende, en het weder nog ongestadig zijnde, wendde ik en hield Zuid-Westlijk af, hebbende vijf en vijftig vademem water op eenen modderigen grond.

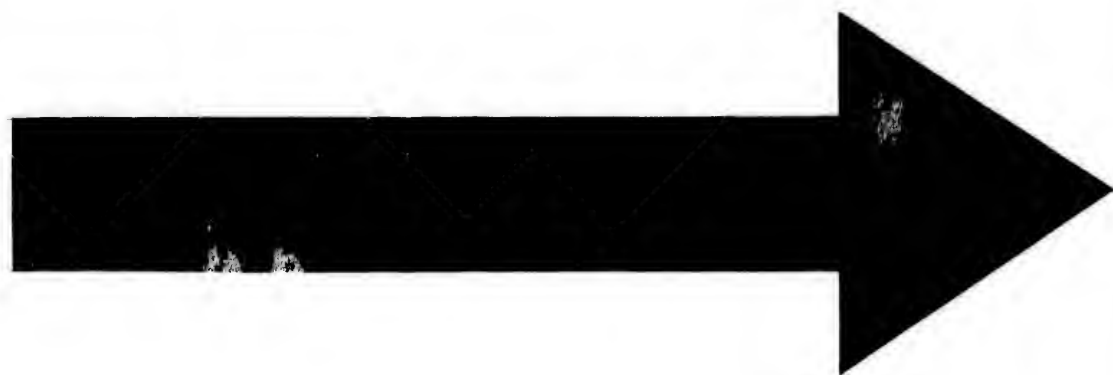
Dat gedeelte van het land, dat wij zoo nabij waren toen wij wendden, is tamelijk hoog, schoon het op sommige plaatsen binnens lands hooger rijst. Het was afgewisfeld met veele rijzende gronden en kleine heuvelen, van welke veele geheel met lange regte boomen bedekt waren, en met andere, die laager waren en met vakken als kreupelhout groeiden; maar de ruschfen-vakken en de zijden van veele der heuvelen

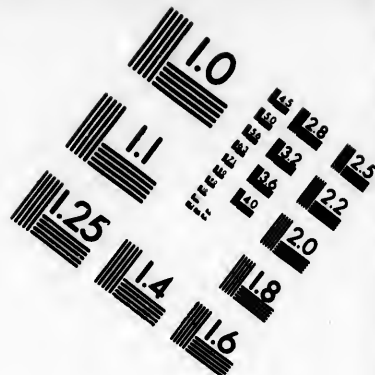
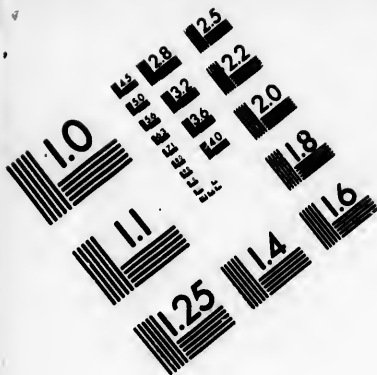
waren kaal. Schoon dit over het geheel een aangenaam gezicht in den zomer kan zijn, had het thans een akelig voorkoomen, alzoo de kaale grond langs de kust geheel met sneeuw bedekt was, die tuschen de heuveltjens en rijzende gronden tot eene aanmerkelijke diepte scheen te liggen, en die op verscheiden plaatsen aan den zeekant van verre gemakkelijk voor witte klippen hadden kunnen aangezien worden. De sneeuw lag op de rijzende gronden dunner, en verder binnens lands was 'er geen schijn van sneeuw, waaruit wij mischien konden besluiten dat de sneeuw, die wij langs de zee zagen, in den nacht gevallen was, die kouder was geweest dan wij nog eenen gehad hadden zedert onze aankomst op de kust, en somtijds hadden wij sneeuwachtigen regen. De kust scheen overal bijna regt te loopen, zonder enige opening of inham, en scheen in eene soort van wit zandig strand te eindigen, schoon sommige aan boord dagten dat deeze schijn aan de sneeuw was toeteschrijven. Elk eind van het land, dat nu voor ons lag, scheen in eene punt uitteloopen. De noordlijke punt was dezelfde, die wij op den zevenden de eerste gezien hadden, en daarom noemde ik haar *Kaap Perpetua*. Zij ligt op $44^{\circ} 6'$ Noorder Breedte en op $235^{\circ} 52'$ Ooster Lengte. Het zuidlijk eind dat voor ons was noemde ik *Kaap Gre-*

Gregorius (*). Derzelyer Breedte is $43^{\circ} 30'$ en de Lengte $235^{\circ} 57'$. Zij is eene aanmerkenswaardige punt; het land rijst 'er bijna regt tot eene tamelijke hoogte uit zee op, terwijl dat ter wederzijde van dezelve laag is.

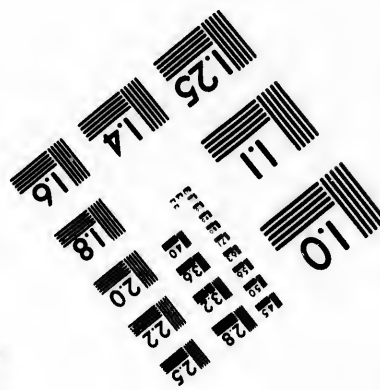
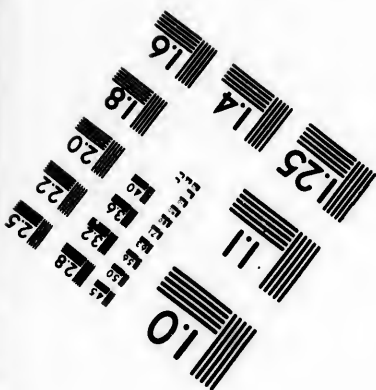
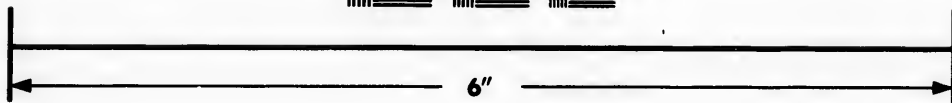
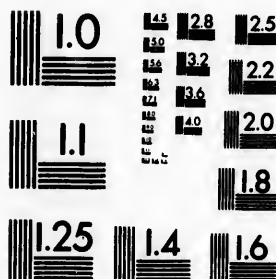
Ik bleef van land af houden tot een uur na den middag. Toen wendde ik en stuurde weder naar land, in hoop van in den nacht den oever van het land te zullen krijgen; maar hierin bedroog ik mij; want ten vijf uren begon hij W. en Z. W. te loopen, dat mij noodzaakte weder de ruimte te kiezen. *Kaap Perpetua* lag nu N. O. ten N., en het verst land, dat wij ten zuiden van *Kaap Gregorius* zien konden, Z. ten O., mischien tien of twaalf mijlen van ons. Zoo deeze mijne gisfing juist is, zal de Breedte $43^{\circ} 10'$ en de Lengte $235^{\circ} 55'$ O. zijn, dat omtrent de ligging van *Kaap Blanco* is, die den negentienden Januarij 1603 door MARTIN D'AGUI-LAR ontdekt of gezien is. Het is waerdig alhier aantemerken dat de aardrijksbeschrijvers op deeze zelfde breedte, daar wij nu waren, goed gevonden hebben eenen grooten ingang of straat te plaatsén, welker ontdekking zij op zig neemen aan denzelfden zee-reiziger toeteschrijven, terwijl 'er in zijne reis-beschrijving niets meer gezegd

(*) In onzen almanak is de zevende maart onderscheiden door *Perpetua M.* en de twaalfde door *Gregorius B.*

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

18
20
22
25
28
32
36
40

10
11
12
13
14
15
16
17

zegd wordt dan dat hij hier eene groote rivier zag, die hij ingevaaren zoude zijn, zoo hij door de stroomen daar niet in belet ware (*).

De wind was, gelijk ik reeds gezegd heb, in den avond naar het Z. W. gelooopen; maar hij was zeer veranderlijk, en woei met vlaagen, verzeld van sneeuw-buien. In eene van deeze liep hij, te middernacht, in eens naar het W. N. W. en groeide weldra tot eenen zeer sterken stooker aan, met zwaare vlaagen, van sneeuw met regen, of sneeuw verzeld. Nu hadden wij geene keus, maar waren genoodzaakt Zuidwaarts te stevenen, om van de kust te geraaken. Dit geschiedde met onze onder-zeilen en twee volkoomen gereefde topzeilen, zijnde wat meer zeil dan de schepen veilig voeren konden; maar wij moesten die wel voeren, om het dringender gevaar te ontwijken van op de kust geslaagen te worden. Deze wind bleef aanhouden tot den dertienden des morgens ten agt uren, wanneer hij gong leggen, en ik hield wederom op het land aan. Wij waren nu een aanmerkelijk eind terug gedreven; want toen wij wendden, waren wij op 42° 45' Breedte en op 233° 30' Lengte.

De wind bleef in het W. en N. W. terwijl stormen, bedaard weder en kalmten elkanderen bij beurten opvolgden, tot in den morgen van den

(*) Zie de *hist. van California* als boven Vol. II, p. 292.

den een en twintigsten, wanneer 'er, na enige uren kalmte, een koeltjen uit het Z. W. opkwam. Dit koeltjen mooi weder aanbrengeude, stuurde ik Noord Oostwaarts, om het land te naderen boven de plaats, daar wij de laatste veertien dagen reeds zoo onvoordeelig heen en weder geslingerd waren. In den avond liep de wind naar het Westen, en den volgenden morgen ten agt uren zagen wij het land, zig op negen mijlen afftands van het N. O. tot het O. uitstrekende. Wij waren thans op 47° 5' Noorder Breëde en op 235° 10' Ooster Lengte.

Ik bleef Noordwaarts sturen met eene fraaie koelte uit het W. en W. N. W. tot omtrent zeven uren 's avonds, wanneer ik wendde om het dag-licht aftewagten. Wij waren op deezen tijd op agt en veertig vademmen water, en omtrent vier mijlen van land, dat zig van N. tot Z. O. $\frac{1}{2}$ O. uitstreckte, terwijl een kleine ronde berg, die naar een eiland geleck, N. $\frac{1}{2}$ O. lag, naar gissing op den afstand van zes of zeven mijlen: hij schijnt vrij hoog te zijn, en kon even van het verdek gezien worden. Tusschen dit eiland of deeze rots en het noordlijk eind van het land scheen eene kleine opening te zijn, die ons met de hoop vleide van aldaar eene haven te zullen vinden. Deeze hoop verminderde naarmate wij nader kwamen, en eindelijk hadden wij reden om te denken dat de opening door laag land ge-

sloten was. Hierom noemde ik de land-punt ten Noorden van dezelve *Vlci-Kaap* (*Cape Flattery*). Zij ligt op 48° 15' Noorder Breedte en op 235° 3' Ooster Lengte. Boven dezelve is een ronde berg van eene tamelijke hoogte, en al het land op dit gedeelte van de kust is van eene maatige en vrij gelijke hoogte, wel met hout bedekt, en had een zeer aangenaam en vrugtbaar voorkomen. Het is op deeze zelfde breedte, daar wij nu waren, dat de aardrijkskundigen de gewaande *Straat van Juan de Fuca* geplaatst hebben. Maar wij zagen niets dat 'er naar geleck; en daar is ook geene de minste waarschijnlijkheid dat 'er ooit zoodanige straat bestaan hebbe (*). Ik hielt af naar het Zuiden tot middernacht, wanneer ik wendde en Noord-westwaarts stuurde met eene labber koelte uit het Z. W., met voorneemen om, zoo dra het dag zoude worden, het land te naderen. Maar op dien tijd konden wij niet meer dan twee onder-zeilen en topzeilen met alle de reeven voeren, hebbende eenen zeer sterken stooker, met regen, regt op den wal aan, zoo dat ik, in plaats van het land te naderen, blijde was het ruime sop te kunnen kie-

(*) Ziet MICHAEL LOCKE's onwaarschijnlijk bericht van JUAN DE FUCA en zijne gewaande Straat in PURCHAS Vol. III, p. 849—852. en verscheiden latere verzamelingen.

kiezen, of zoo verre de ruimte te houden als wij die reeds gewonnen hadden. De Zuid-Westen wind was egter maar van korten duur; want in den avond liep hij weder naar het Westen. Dus hadden wij gestadig tegens sterke Westen en Noord-Westen winden te kampen; somtijds wierd de wind in den avond bedaard en liep naar het Zuiden; maar dit was altoos een zeeker voorteken van een storm, die sterkst uit het Z. Z. O. woel en van regen en regen met sneeuw verzelde gong. Hij duurde zelden meer dan vier of zes uren, wanneer hij opgevolgd wierd door eenen anderen stooker uit het N. W., die gemeenlijk mooi weder medebragt. Het was door middel van deeze zuidlijke vlaagen dat wij in staat waren Noord-Westwaarts te vorderen.

Den negen en twintigsten, eindelijk, des morgens ten negen uren, terwijl wij Noord-Oostwaarts stuurden, zagen wij het land weder, dat zig op den middag van N. W. ten W. tot O. Z. O. uitstreckte, zijnde het naaste gedeelte omtrent zes mijlen van ons. Onze Breedte was thans $49^{\circ} 29'$ en onze Lengte $232^{\circ} 29'$. Het voorkoomen van het land verschildte veel van dat, hetwelk wij te vooren gezien hadden, zijnde vol hooge bergen, welker toppen met sneeuw bedekt waren; maar de valleien tuschen dezelve en de gronden aan de zee-kusten, de hooge zoo wel als de laage, waren tot eene aanmerk-

lijke breedte, met hooge regte boomen bedekt, die een fraai gezigt, als van een enkel uitgestrekt bosch opleverden. Het zuid-oostlijk eind van het land vormde eene laage punt, voor welke veel branding is, die door blinde klippen veroorzaakt wordt. Om deeze reden wierd zij *Branding Point* (*Point Breakers*) genaamd. Zij ligt op $49^{\circ} 15'$ Noorder Breedte en op $233^{\circ} 20'$ Ooster Lengte, en het ander eind op omtrent 50° Breedte en op 232° Lengte. Deeze laatste noemde ik *Boschrijke Point* (*Woody Point*). Zij steekt vrij verre naar het Z. W. uit en bestaat uit hoog land. Tusschen deeze twee punten vormt het strand eene ruime baai, die ik *Hoop Baai* noemde, omdat ik, naar het voorkoomen van het land, er eene goede haven meende te vinden. De uitkomst bewees dat wij ons niet bedrogen hadden.

Toen wij nader aan de kust kwamen, meende wij twee inloopende kanaalen te bespeuren, het een in den N. W. en het ander in den N. O. hoek van de baai. Alzoo ik de eerste niet bezield kon, loefde ik op naar de laatste en voer voorbij enige branding of blinde klippen, die eene mijl of meer van land lagen. Wij hadden eene halve mijl buiten dezelve negentien en twintig vademen water; maar zoo dra wij dezelve voorbij waren, vermeederde de diepte tot dertig, veertig en vijftig vademen met eenen zandgrond, en verder naar binnen peilden wij geen grond

grond met de grootste lengte van de lijn. Ondanks het voorkoomen, waren wij egter nog niet zeker dat 'er kanaalen waren; doch alzoo wij in eene diepe baai waren, had ik besloten te ankeren, om te zien of ik enig water konde bekoomen, waaraan wij thans groot gebrek hadden. Eindelijk, nog nader koomende, was het niet langer twijfelachtig dat 'er een kanaal was. Ten vijf uuren bereikten wij de westlijke punt van hetzelfde, daar wij einigen tijd van stilte overvallen wierden. Terywijl wij hier lagen te drijven, liet ik alle de sloepen uitzetten, om de schepen 'er in te boegzeeren; maar dit was nauwlijks ter uitvoer gebracht of daar kwam wederom een versch koeltjen uit het N. W. op, met welk wij in staat waren eenen arm van het kanaal op te vaaren, die wij zagen dat Noord-Oostwaarts in liep. Daar kreegen wij wederom stilte en waren genoodzaakt op vijf en tagtig vademmen water te ankeren, en zoo nabij den wal, dat wij dien met eenen paerden-lijn konden bereiken. *De Ontdekking* verloor den wind voor zij binnen den arm gekoomen was, daar zij ankerde en slechts zeventig vademmen water vond.

Wij naderden niet zoo dra het kanaal of bevonden de kust bewoond te zijn, en ter plaatse daar ons de eerste kalmte overviel kwamen drie kanos af naar het schip. In de eerste waren twee, in de tweede zes, en in de derde tien mannen.

nen. Toen zij ons vrij dicht genaderd waren, stond een man in eene van de twee laatste op, en deed eene lange aanspraak, ons, naar wij aan zijne gebaerden gisten, nodigende om te landen. Hij bleef ondertuschen handen vol vederen naar ons toe strooien (*), en sommige van zijne makkers strooiden op dezelfde wijze handen vol van eene roode stof of poeder. De man, die voor redenaar speelde, droeg het vel van een dier, en hield in elke hand iets dat, als hij het schudde, ratelde. Na dat hij zig met zijne herhaalde uitnodigingen, van welke wij geen woord verstonden, vermoed had, zweeg hij stil, en toen begonnen andere bij beurten iets te zeggen, schoon zij hunne rol noch zoo lang, noch zoo sterk speelden als de ander. Wij merkten op dat twee of drie hun hair geheel met kleine witte vederen bestrooid hadden, en andere hadden groote vederen op verschillende plaatsen in het hair gestookt. Toen het onstuimig gedruis ophield, bleeven zij op eenen kleinen afstand van het schip liggen, en spraken met elkanderen op eene zeer ongedwongen wijze; ook scheenen zij geene de minste verwondering of wantrouwen

(*) De inboorlingen van deeze kust, 12° Zuidlijker, bragten ook aan FR. DRAKE bij zijne aankomst vederen tot geschenken. Zie een bericht van zijne reis in CAMPELL'S uitgave van HARRIS vol. I, p. 18.

te laten blijken. Sommige stonden nu en dan op en zeiden iets op de wijze als hunne eerste aanspraken, en een hunner zong een zeer aardig deuntjen met meer zagtheid en welluidendheid dan wij zouden hebben kunnen verwagten, waarin het woord *hacla* dikwijls als de sluitregel van het deuntjen herhaald wierd. Toen het opkoomend koeltjen ons kort daarop nader aan land bragt, begonnen de kanos in grooter aantal af te koomen, en wij hadden 'er eens twee en dertig te gelijk aan het schip, elke van drie tot zeven of agt persoonen voerende; zoo mannen als vrouwen. Verscheiden stonden regt op in hunne kanos te spreken en gebaerden te maaken, gelijk onze eerste bezoekers. Eene kano was aanmerkelijk door eenen zonderlingen kop, met oogen als een vogel en een snavel van eene ontzagchelijke grootte, die 'er op geschilderd was; en een man, die 'er in stond, en die een Opperhoofd geleek, was niet minder aanmerkelijk wegens zijn ongemeen voorkoomen, hebbende veele vederen aan zijn hoofd hangen, en zijnde op eene zonderlinge wijze beschilderd (*). Hij hield een

(*) VISCAINO ontmoette inboorlingen op de kust van *California*, terwijl hij in de haven van *San Diego* lag, die met zwart en wit geschilderd of besmeerd waren, en hunne hoofden met vederen bedekt hadden. *Hist. of California* Vol. II, p. 272.

van hout gesneden' vogel in zijne hand, die zoo groot als eene duif was, met welken hij ratelde, gelijk de eerste gedaan had; en hij was niet minder luidrugtig in zijne aanspraak, die van enige nadrukkende gebaerden verzeld gong.

Schoon onze bezoekers zig zeer vreedzaam gedroegen en van geene vijandlijke voorneemens konden verdagt gehouden worden, konden wij egter geene van hun overhaalen om aan boord te koomen. Zij scheenen egter zeer gereed om alles wat zij hadden aftestaan, en namen alles van ons aan wat wij 'er hun voor booden; maar zij waren meer gezet op ijzer dan op enige andere van onze koop-waaren, schijnende volmaakt bekend te zijn met het gebruik van dat metaal. Veele van de kanos volgden ons naar onze anker-plaats, en tien of twaalf bleeven het grootste gedeelte van den nacht aan *de Resolutie* liggen.

Deeze omstandigheden gaven ons reden om te hoopen dat wij hier eene aangename plaats gevonden zouden hebben om in alle onze behoeften te voorzien, dat ons alle de moeilijkheden en tegenspoeden zoude doen vergeeten, welke wij, bij aanhoudende tegenwinden, zedert onze komst aan de kust van Amerika, bijna altijd ondervonden hadden.

EINDE VAN HET TIENDE DEEL.

ENZ.
e zoo
reide,
r min-
enige
m ge-
mens
n wij
ord te
om
alles
maar
e an-
vol-
n dat
naar
n het
lusie
m te
ge-
ften
n en
wij,
omst
den

D E

PLAATEN EN KAARTEN

kunnen aldus ingevoegd worden

IN HET TIENDE DEEL.

- Plaat LXXXVIII**. Menschlijke offerhande in
eene *Morai* op *Otahiti* ver-
rigt. *bladz.* 50
- LXXXIX**. Een Dans op *Otahiti*. 73
- XC**. Een meisjen van *Otahiti*,
dat geschenken brengt. 77
- XCI**. Een meisjen van *Otahiti*
dansfende. 78
- XCII**. Het lijk van het Opper-
hoofd *TEE*, gelijk het op
Otahiti bewaard wierd. 78
- XCIII**. Gezigt van *Huachins*. 138
- XCIV**. Een *Morai* op het eiland
Atooi. 312

Plaat

bladz,

Plaat XCV.** Het binnenste van het Huis
in de *Morai* op *Atooi*. . 315

— **XCVI**.** Gezicht op het eiland *Atooi*. 319

Kaart No. XXXIV.** Schets van het eiland
Wenooa-ette, van *Wa-
tecoo*, van *Mangea* en
van *Toobouai*. 6

— **No. XXXV**.** Schets van de Havenen
aan de noord-zijde van
Eimea. 119

— **No. XXXVI**.** *Kersmis-Eiland*. 280

— **No. XXXVII**.** Gezigten op de West-
Kust van *Amerika*. 401

bladz,
het Huls
1001. . 315
d At001. 319

eiland
an Wa-
gea en
11. . 6

Havenen
jde van
111. . 119

180

West-
4 . 401

XOX

XOX

XOX

